

William Faulkner

Ses ve Öfke

ROMAN

Çeviren: Rasih Güran

WILLIAM FAULKNER

Ses ve Öfke

ÇEVİREN:
RASİH GÜRAN

ROMAN

İSTANBUL

SES VE ÖFKE

William (Cuthbert) Faulkner 1897'de Mississippi, New Albany'de doğdu. Ailesinin onur, beyazların sosyal konumu, tarihi kahramanlıklar gibi konulara yaklaşımı Faulkner'a yaratıcı için malzeme oluşturdu. 1915'te okuldan ayrıldı ve büyükbabasının bankasında çalışmaya başladı. 1918'de, çok kısa boylu olduğu için Amerikan Ordusu'na kabul edilmeyince Kanada Hava Kuvvetleri'ne başvurdu. Askeri eğitim gördüğü sırada savaş sona erdiği için aktif görevde bulunamadı. 1919'da askerden geri döndüğünde Mississippi Üniversitesi'ne girdi. Bir yıl sonra öğrenimini yarıda bırakıp New York'a gitti ve bir kitapçıda çalışmaya başladı. 1924'te şiirlerini bir araya getiren ilk kitabı *The Marble Faun*, New Orleans'ta yayımlandı. İlk romanı *Soldier's Pay*'i de 1925'te New Orleans'ta yazdı ve bir yıl sonra yayımlandı. Üçüncü romanı *Sartoris*, daha sonra birçok romanında da mekân olarak kullanacağı, Mississippi'deki kurgusal bölge Yoknapatawpha'da geçmekteydi. Modern Amerikan romanına yaptığı katkılardan dolayı 1940'ta Nobel Ödülü'nü, 1955'te *A Fable*'la (*Bir Masal*) ve 1962'de *The Reivers*'la iki kez Pulitzer Ödülü'nü kazandı. 1962'de geçirdiği kalp krizi sonucu öldü.

Türkçedeki Kitapları: *Ses ve Öfke*, Remzi, 1965 (*The Sound and the Fury*); *Sartoris*, Can, 1985 (*Sartoris*); *Döşegimde Ölüirken*, İletişim, 1993 (*As I Lay Dying*); *Kutsal Sığınak*, Cem, 2000 (*Sanctuary*); *Ağustos Işığı*, İletişim, 1990 (*Light in August*); *Doktor Martino*, Yenilik, 1956 (*Doctor Martino and the other Stories*); *Duman*, Can, 1991 (*The Knight's Gambit*); *Ay*, İletişim, 1991 (*The Bear*); *O Akşam Güneşi*, YKY, 1993 (*That Evening Sun*); *Dilek Ağacı, Bir Masal*, Can, 1994 (*A Fable*); *Abşalom, Abşalom!*, YKY, 2000 (*Absalom, Absalom!*); *Kurtar Halkımı Musa*, YKY, 2002 (*Go Down, Moses*), Köy, YKY, 2004, (*The Hamlet*).

Rasih Güran d. 1915(?). Muvakkar Güran'ın eşi, Nâzım Hikmet'in ve ressam Nazmi Ziya'nın yeğeni. Ağırlıklı olarak çevirmenlik yaptı. TKP'ye üyeydi. 1970 yılı civarında intihar etti.

Çevirdiği kitaplar: John Steinbeck, *Gazap Üzümleri* (1961); John Steinbeck, *Pippin IV'ün Kısa Süren Salatanatı* (1963); William Faulkner, *Ses ve Öfke* (1965); John Cruickshank, *Albert Camus ve Başkaldırma Edebiyatı* (1965); Aleksandr Kerenski, *Kerenski ve Rus İhtilali* (1967); John Read, *Dünyayı Sarsan On Gün* (1967); John Steinbeck, *Bitmeyen Kavga* (1967); William Lawrence Shirer, *Nazi İmparatorluğu: Doğuşu, Yükselişi ve Çöküşü* (1968?); Isaac Deutscher, *Troçki* (1969); Norman Mailer, *Çıplak ve Ölü* (1970?).

*William Faulkner'ın
YKY'deki öteki kitapları:*

O Akşam Güneşi (1993)
Abşalom, Abşalom! (2000)
Kurtar Halkımı Musa (2002)
Köy (2004)

Yapı Kredi Yayınları - 2135
Edebiyat - 644

Ses ve Öfke / William Faulkner
Özgün Adı: The Sound and the Fury
Çeviren: Rasih Güran

Kitap Editörü: Mine Haydaroğlu
Düzeltili: Mahmure İleri

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Uç-Er Ofset
Yüzyıl Mah. Massit 5. Cad. No: 15 Bağcılar / İstanbul

İlk baskı: New York, Jonathan Cape and Smith, 1929
Türkiye'de ilk baskı: İstanbul, Remzi Kitabevi, 1965

YKY editörlüğüne temel alınan baskı: New York, The Modern Library, 1992
YKY'de 1. Baskı: İstanbul, Kasım, 2004
ISBN 975-08-0886-X

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://yky.estore.com.tr>
www.teleweb.com.tr

İÇİNDEKİLER

7 Nisan 1928 • 7

2 Haziran 1910 • 68

6 Nisan 1928 • 158

8 Nisan 1928 • 231

*Ses ve Öfke'*ye Ek : William Faulkner • 279

Çeviride, metnin orijinalindeki yazım özelliklerine sadık kalınmıştır. (Yay. N.)

Parmaklığın arkasında, sarmaşıkların arasından, vurduklarını görüyordum. Bayrağın olduğu yere geliyorlardı ve ben yürüdüm parmaklık boyunca. Dutun çevresindeki otların içinde arıyor Luster. Bayrağı çıkardılar, vuruyorlardı. Sonra bayrağı yeniden diktiler, tablaya gittiler, vurdu, öteki de vurdu. Sonra yine vurdular ve ben yürüdüm parmaklık boyunca. Dutun oradan geldi Luster ve biz yürüdük parmaklık boyunca, vurdular ve biz durduk, parmaklığın arasından baktım, Luster arıyor otların içinde.

"Buraya gel *caddie*¹." Vurdu. Çayırın geçip gittiler. Parmaklığa yapışmışım, bakıp duruyorum uzaklara gidişlerine.

"Bana bak," dedi Luster. "Hiç otuz üç yaşına basan bir adam yapar mı bunu. Bak, şehre gidip sana o pastadan da aldım. Kes şu ulumayı. Yardım et bana. Bulayım şu çeyreği de, tiyatroya gideyim bu gece."

Kısa kısa vuruyorlardı, çayırın ortasında. Parmaklık boyunca yürüdüm bayrağın olduğu yere kadar. Aydınlık otların üstünde dalgalanıyordu ve ağaçların.

"Hadi," dedi Luster. "Artık baktık. Gelmiyorlar işte. Dereye dönelim de o kerata zenciler bulmadan biz bulalım çeyreği."

Kırmızıydı, çayırın üstünde dalgalanıp duran. Sonra bir kuş vardı üzerine doğru inen. Luster fırlattı. Bayrak aydınlık otların üstünde dalgalanıyordu ve ağaçların. Parmaklığa yapışmışım.

1 Golf oyununda sopaları taşıyan.

"Kes şu ulumayı," dedi Luster. "Gelmiyorlar işte ben ne yapayım. Bak sesini kesmezsen annem sana doğum günü yapmaz sonra. Ben de ne yaparım biliyor musun. Hepsini yerim pastanın. Mumlarını da birlikte. Otuz üç mumu birden. Hadi derenin oraya gidelim de çeyreği bulayım. Belki toplardan birini de bulurum orada. İşte. İşte bak. Oradalar. İleride. Görüyor musun. Hadi yürü." Parmaklığa geldi ve kolunu uzattı. "Görürsün ya artık gelmiyorlar bu yana. Hadi yürü."

Yürüdük parmaklık boyunca, bahçeye geldik, gölgelerimizin durduğu yere. Benim gölgem Luster'ın parmaklıktaki gölgesinden uzun. Kırık yerine geldik parmaklıkların ve arasından geçtik.

"Dur bir dakika," dedi Luster. "Takıldın yine çiviye. Geçemezsin bir türlü şu çiviye takılmadan."

Caddy beni kurtardı ve sürünerek geçtik aradan. Maury Dayı kimse sizi görmesin demişti, biz de sürüne sürüne geçeriz aradan daha iyi, dedi Caddy. Eğil, Benjy. Bak işte böyle, görüyor musun. Eğildik ve geçtik bahçeden, çiçekler daladılar bizi ve hışırdadılar biz yürüdükçe. Toprak katıydı. Parmaklığa tırmandık, domuzlar homurdanıyor ve kokluyorlardı. Bugün canları pek sıkkın, içlerinden biri kesildi de, dedi Caddy. Toprak katıydı, basılmış ve düğüm düğüm.

Ellerini cebinden çıkarma, dedi Caddy. Donar sonra. Tam Noel zamanı ellerin donsun ister misin.

"Dışarı çok soğuk," dedi Versh. "Çıkıp da ne yapacaksınız."

"Yine ne var," dedi annem.

"Dışarı çıkmak istiyor," dedi Versh.

"Bırakın çıksın," dedi Maury Dayı.

"Çok soğuk," dedi annem. "Dışarı çıkmasın. Benjamin Kes artık."

"Bir şey olmaz," dedi Maury Dayı.

"Benjamin," dedi annem. "Uslu oturmazsan mutfağa atarım."

"Annem bugün sokmayın diyor onu mutfağa," dedi Versh. "Bugün çok yemek varmış yapılacak."

"Bırak çıksın, Caroline," dedi Maury Dayı. "Ne diye üzülürsün."

"Öyle ya," dedi annem. "Alnımın kara yazısı. Bazen şaşıyorum da."

"Biliyorum, biliyorum," dedi Maury Dayı. "Ama gücünü yitirmemen gerek. Sana bir *toddy*² yapayım."

"Beni daha kötüleştiriyor," dedi annem. "Bilmiyor musun."

"İyi gelir," dedi Maury Dayı. "İyi sarıp sarmala da oğlum, biraz dışarı çıkart."

Maury Dayı gitti. Versh gitti.

"Sus rica ederim," dedi annem. "Seni bir an önce dışarı çıkartmaya çalışıyoruz işte. Hastalanmanı istemem."

Versh şosonumu ve paltomu giydirdi, kasketimi aldık ve dışarı çıktık. Maury Dayı yemek odasında şişeyi büfeye koyuyordu.

"Yarım saat kadar dışarda dolaştır oğlum," dedi Maury Dayı. "Avludan dışarı çıkmasın ha."

"Baş üstüne," dedi Versh. "Zaten uzaklaştırmayız."

Dışarı çıktık. Güneş soğuk ve parlak.

"Nereye gidiyorsun," dedi Versh. "Şehre gideceksen haber ver." Hışırdayan yaprakların arasından yürüdü. Bahçe kapısı soğuktu. "Ellerini ceplerinden çıkarma," dedi Versh. "Kapıya yapıyorsa ellerin, ne yaparsın sonra. Neden evde oturup beklemiyorsun onları." Ellerimi cebime soktu. Yaprakların içinde hışırdadığını duyuyorum Versh'in. Kokluyorum soğuğu. Bahçe kapısı soğuk.

"Bak birkaç ceviz var burada. Uuuuuu. Ağaca bak. Görüyor musun sincabı, Benjy."

Sezinleyemiyorum hiç bahçe kapısını ama kokluyorum pırıl pırıl soğuğu.

"Ellerini cebine sok yine."

Caddy yürüyordu. Sonra koşuyordu, okul çantası arkasından sallanıyor, hopluyor.

"Merhaba Benjy" dedi Caddy. Kapıyı açtı, içeri girdi, eğildi. Caddy yapraklar gibi kokuyordu. "Beni karşılamaya mı geldin," dedi, "Caddy'ni karşılamaya mı geldin. Neden ellerini üşüttün bunun böyle, Versh."

2 Viskiden yapılan bir çeşit içki.

"Kaç kere söyledim çıkarma ellerini ceplerinden diye," dedi Versh. "İlle de kapağa yapışacak."

"Caddy'ni karşılamaya mı geldin sen," dedi, ellerimi ovuşturarak. "Nedir o elindeki. Caddy'ne bir şey mi söyleyeceksin."

Caddy ağaçlar gibi, uykumuz geldi dediği zamanki gibi kokuyordu.

Niye homurdanıyorsun, dedi Luster. Dereye gittiğimiz zaman görürsün yine onları. A bak. Al sana bir tatulda. Çiçeği verdi bana. Parmaklığın arasından geçtik. Tarlaya çıktık.

"Ne var," dedi Caddy. "Ne söylemek istiyorsun Caddy'ne. Onlar mı çıkarttılar bunu dışarı, Versh."

"İçeride durmadı," dedi Versh. "Durmadı dinlenmedi dışarı çıkartılıncaya kadar, çıkınca doğru buraya geldi, kapının arasından bakmaya başladı."

"Neyin var senin," dedi Caddy. "Okuldan eve döndüğüm zaman Noel mi olacağını sanıyordun. Hep bunu düşündün ha. Öbür gün Noel. Noel Baba gelecek, Benjy, Noel Baba. Hadi eve gidelim koş koş, ısınırız." Elim tuttu ve hışırdayan aydınlık yaprakların arasından koştuk. Basamaklardan çıktık koş koş ve girdik aydınlık soğuktan karanlık soğuğa. Maury Dayı şişeyi bir daha büfeye koyuyordu. Caddy'ye seslendi.

"Ateşin yanına götür onu, Versh. Ayrıma sen de Versh'in yanından," dedi Caddy. "Ben gelirim birazdan."

Ateşe gittik. Annem "Üşümüş mü, Versh," dedi.

"Hayır," dedi Versh.

"Paltosu ile şosonlarını çıkart," dedi annem. "Şosonlarını çıkartmadan sokmayın şunu eve diye kaç kere söyledim size."

"Peki efendim," dedi Versh. "Kıpırdanma." Şosonlarımı çıkarttı ve düğmelerini çözdü paltomun. Caddy dedi.

"Dur bakayım biraz. Versh. Bir daha dışarı çıkabilir mi, anne. Benimle birlikte gelsin olur mu."

"O burada kalsın daha iyi," dedi Maury Dayı. "Bugün çok çıktı zaten dışarıya."

"İkiniz de oturun içeride, bence daha iyi olur," dedi annem. "Hava da soğuyacak, diyor Dilsey."

"Ama anne," dedi Caddy.

"Saçma," dedi Maury Dayı. "Bütün gün okulda kapalı kız zaten. Temiz hava alsın biraz. Hadi durma burada, çabuk Candace."

"Onu da bırakın gelsin benimle, anne," dedi Caddy. "Rica ediyorum, ağlayacak sonra biliyorsunuz."

"Peki öyle ise ne diye yanında söylüyorsun," dedi annem. "Sen niye buraya girdin. Bir daha beni üzsün diye değil mi. Bugün evde değildin hiç. Otur burada da oyna onunla."

"Bırak çıksınlar, Caroline," dedi Maury Dayı. "Azıcık bir soğuk ne yapar canım. Unutma, gücünü yitirmemen gerek."

"Evet," dedi annem. "Kimse bilmez benim Noel'den ne kadar korktuğumu. Kimse bilmez. Üstelik dayanıklı kadınlardan da değilim ben. Keşke Jason'ın ve çocukların hatırı için biraz daha dayanıklı olabilseydim."

"Sen elinden geleni yap ve onlar için üzülmemeye çalış," dedi Maury Dayı. "Haydi gidin ikiniz de. Ama çok kalmayın dışarıda, üzülür anneniz sonra."

"Peki efendim," dedi Caddy, "Haydi Benjy. Bir daha dışarı çıkacağız." Paltomu ilikledi, kاپıya doğru gittik.

"Şosonlarını giydirmeden mi dışarıya çıkaracaksın çocuğu," dedi annem. "Hasta mı edeceksin, tam evin misafirlerle dolu olduğu bir sırada."

"Unuttum," dedi Caddy. "Ben ayağında sandım."

Geriye döndük. "Dikkat etmelisin," dedi annem. *Sıkı dur sallanma* dedi Versh. Şosonlarımı giydirdi. Bir gün göçüp gideceğim, o zaman siz bakacaksınız ona." *Haydi bassana* dedi Versh. "Hadi gel, öp anneni Benjamin."

Caddy beni annemin oturduğu koltuğa götürdü. Annem yüzümü ellerinin arasına aldı, sonra göğsüne bastırdı:

"Zavallı yavrum benim," dedi. Bıraktı sonra beni. "Hadi bakayım yavrum, Versh'le sana emanet o."

"Merak etmeyin," dedi Caddy. Dışarı çıktık. Caddy dedi ki:

"Sen istersen gelme, Versh. Ben biraz oyalarım onu."

"Peki," dedi Versh. "Bu soğukta dışarı çıkmak hoşuma gitmiyor, zaten." Gitti ve biz holde durduk, diz çöktü Caddy, kollarıyla beni sardı, soğumuş aydınlık yüzünü benimkine dayadı. Ağaçlar gibi kokuyordu.

"Sen zavallı yavru değilsin. Öyle değil mi. Caddy'n var senin, değil mi. Yok mu Caddy'n senin."

Kes şu viziltiliyi, burnunu çekmeyi de bırak, dedi Luster. Utanmıyor musun bu kadar güürültü patırtı etmeye. Arabalığı geçtik. Araba duruyordu orada. Yeni bir tekerlek takılmış.

"Gir içeri de annen gelinceye kadar kıpırdamadan otur," dedi Dilsey. Arabanın içine itti beni. T. P.³ dizginleri eline aldı. "Clare neden Jason yeni bir fayton almıyor bilmem ki," dedi Dilsey. "Bu şey bir gün altında dağılıverecek. Tekerleklerine bak şunun."

Annem dışarı çıktı, vualetini indirerek. Elinde bir sürü çiçekler.

• "Roskus nerede," dedi.

"Roskus'un kolunu kaldıracak gücü yok bugün," dedi Dilsey. "T. P. arabayı pekâlâ sürer."

"Ama ben korkarım binmeye," dedi annem. "Haftada bir gün bile bir arabacı bulamıyorsunuz bana. Çok bir şey istemiyorum ki sizden ben."

"Siz de biliyorsunuz benim kadar Bayan Cahline, Roskus'un kötü bir romatizması var, daha çok çalıştırmıyor onu," dedi Dilsey. "Siz gelin binin şimdi. T. P. sizi Roskus kadar rahat götürür."

"Korkarım," dedi annem. "Bebek de var yanında."

Dilsey basamaklardan çıktı. "Siz ona bebek mi diyorsunuz." Annemin kolunu tuttu. "T. P. kadar olmuş. Hadi yürüyün eğer gidecekseniz."

"Korkarım," dedi annem. Basamaklardan indiler ve annem Dilsey'in yardımını ile arabaya girdi. "Belki de daha iyi olur, hepimiz için," dedi annem.

"Hiç yakışmıyor size böyle konuşmak," dedi Dilsey. "Biliyorsunuz Queenie'yi harekete getirmek için on sekiz yaşından daha büyük bir zenci gerek. Ama T. P. ile Benjy'nin yaşlarını bir araya getirseniz yine de atın yaşı daha büyük kalır. Queenie'yi hızlı sürme anladın mı T. P. Eğer Bayan Cahline'in istediği gibi

3 "Tipi" okunur. Zenciler bazen çocukları na isim yerine harf koyarlar. Çoğunlukla bu harfler büyük adamlara aittir. Burada sadece kulağa hoş gelen harfler kullanılmıştır.

sürmezsen atı, Roskus sana gösterir. Hiç hasta imiş, değilmiş dinlemez.”

“Peki efendim,” dedi T. P.

“Bir şey olacakmış gibi geliyor içime,” dedi annem. “Dur, Benjamin.”

“Eline bir çiçek verin,” dedi Dilsey. “Bunu ister o.” Elini içeri uzattı.

“Olmaz, olmaz,” dedi annem. “Dağıtacaksın hepsini.”

“Sıkı tutun,” dedi Dilsey. “Bir tane çekip vereceğim ona.” Bana bir çiçek verdi ve eli dışarı çıkıp gitti.

“Haydi artık Quentin görmeden çıkıp gidin siz,” dedi Dilsey.

“Kız nerede,” dedi annem.

“Evin oralarda Luster ile oynuyor,” dedi Dilsey. “Hadi bakayım T. P. Roskus nasıl söyledi ise öyle süreceksin arabayı. Göreyim seni. Hadi.”

“Peki efendim,” dedi T.P. “Deh Queenie.”

“Quentin,” dedi annem. “Aman göz kulak olun.”

“Tabii,” dedi Dilsey.

Çekilen araba zıpladı ve gıcırdadı. “Korkuyorum gitmeye Quentin’i bırakıp,” dedi annem. “Keşke bırakıp gitmeseydim onu. T. P.” Bahçe kapısından çıktık, zıplamıyordu artık araba. T.P. Queenie’yi kamçıladi.

“Hişt bana bak T. P.,” dedi annem.

“Ne yapayım, başka çare yok,” dedi T. P. “Ahıra dönünceye kadar rahat bırakmaya gelmez hiç.”

“Geriye dönelim,” dedi annem. “Korkuyorum gitmeye Quentin’i bırakıp.”

“Burada dönemem,” dedi T. P. Sonra daha genişçe bir yere geldik.

“Buradan da dönemez misin,” dedi annem.

“Dönerim,” dedi T. P. Dönmeye başladık.

“Hey T. P.,” dedi annem, sarılarak bana.

“Ben ne yapayım, başka türlü dönülmez ya,” dedi T. P. “Bsst Queenie.” Durduk.

“Sen devireceksin bizi,” dedi annem.

“Ne yapmak istediğinizi anlamıyorum ki,” dedi T. P.

“Çeviremeyeceksin diye korkuyorum,” dedi annem.

"Haydi Queenie," dedi T. P. Yola koyulduk.

"Biliyorum Dilsey aldırılmaz. Ben yokken Quentin'e bir şey olur," dedi annem. "Hemen geri dönelim."

"Deh, hadi," dedi T. P. Queenie'ye kamçı ile vurdu.

"Hey T. P.," dedi annem bana sarılarak. Queenie'nin ayaklarını işitiyorum, aydınlık biçimler her iki yanda rahatça geçiyor, sürekli oluyorlar, gölgeleri Queenie'nin yamacında akıp gidiyor. Tekerleklerin parlak üstleri gibi sürüp gidiyorlar. Sonra yandaki biçimler uzun beyaz bir kulübede durdular, askerin olduğu yerde. Öte yandakiler rahatça geçiyorlar süregelmekteler. Ama daha yavaş.

"Ne istiyorsunuz," dedi Jason. Elleri ceplerinde ve bir kalem vardı kulağının arkasında.

"Mezarlığa gidiyoruz," dedi annem.

"Peki," dedi Jason. "Sizi durdurmak istemem. Tamam mı. Benden istediğiniz bu kadar mı. Yalnız bunu söylemek mi."

"Biliyorum gelmezsin," dedi annem. "Gelseydin içim daha rahat ederdi."

"Neden korkuyorsun," dedi Jason. "Babamla Quentin'in size kötülükleri dokunmaz."

Annem mendilini vualetinin altına götürdü. "Sakın ha," dedi Jason. "Meydanın ortasında çığlığı bastıracaksın Allahın budalasına. Hadi sür."

"Deh Queenie," dedi T. P.

"Alnımın kara yazısı," dedi annem. "Eninde sonunda öleceğim zaten. Çok sürmez."

"Dur," dedi Jason.

"Duuur," dedi T. P.

"Maury Dayı elli dolarlık bir senet verdi senin adına. Ne yapacaksın şimdi bakalım."

"Neden soruyorsun bana," dedi annem. "Ne diyeyim ben bilmem ki, seni de Dilsey'i de üzmem istemiyorum. Nasıl olsa öleceğim yakında, o zaman sen de..."

"Hadi sür T. P.," dedi Jason.

"Deh, Queenie," dedi T. P. Biçimler akmaya başladılar. Öte yandakiler yeniden, aydınlık ve hızlı ve düz, tıpkı Caddy'nin uyuyalım dediği zamanki gibi.

Sulu gözlü, dedi Luster. Sen hiç utanmıyorsun. Ahırın içinden geçtik. Yemliklerin hepsi açıktı. Binecek bir tay yok şimdi, dedi Luster. Yer kuru ve tozlu. Tavan bel veriyor. Yatık delikler büklüm büklüm sarı ile dolu. Neden o yana gitmek istiyorsun. Toplardan biri kajana çarpsın diye mi.

"Ellerini ceplerinden çıkarma," dedi Caddy. "Yoksa donar, Noel'de ellerin donsun ister misin."

Ahırın çevresini dolaştık. Büyük inekle küçük inek kapıda duruyorlardı, ve biz Prince'in, Queenie'nin, Fancy'nin ahırda tepiştiklerini duyuyorduk. "Soğuk olmasaydı Fancy'ye binerdik," dedi Caddy. "Ama bugün dayanamayız, hava çok soğuk." Sonra dereyi görüyorduk, duman çıkıyordu oradan. "Domuzu orada kesiyorlar," dedi Caddy. "Dönüşte gidip bakalım." Tepeden aşağıya indik.

"Mektubu götürmek ister misin," dedi Caddy. "İstiyorsan sen götür." Çıkarttı cebinden mektubu, benimkine koydu. "Bir Noel hediyesi," dedi Caddy. "Maury Dayı Bayan Patterson'a bununla sürpriz yapacak. Kimse görmeden vereceğiz kadına. Elini cebinden hiç çıkarma dedim sana." Dereye geldik.

"Donmuş," dedi Caddy. "Bak." Suyun üstünü kırdı ve bir parçasını yüzüme sürdü. "Buz, işte soğukluğunu anla bak." Bana yardım etti, dereyi geçtik ve yamacın üstüne çıktık. "Annemize, babamıza bile söylemeyeceğiz. Biliyor musun ben ne düşünüyorum. Bu herhalde hem babam, hem annem, hem de Bay Patterson için bir sürpriz olacak, çünkü Bay Patterson sana şeker gönderdi. Geçen yaz Bay Patterson sana şeker göndermişti hatırlıyor musun."

Bir parmaklık vardı. Asmalar kuruydu ve rüzgâr hışırdarak geçiyordu aralarından.

"Yalnız Maury Dayı neden Versh'i göndermedi bilmiyorum," dedi Caddy. "Versh bir şey söylemez ki." Bayan Patterson pencereden bakıyordu. "Sen bekle burada," dedi Caddy. "Şuracıkta bekle, hemen gelirim. Mektubu ver bana." Mektubu cebimden aldı. "Ellerini ceplerinden çıkarma." Elinde mektup, parmaklığı tırmandı ve hışırdayan kahverengi çiçeklerin arasından yürüdü. Bayan Patterson geldi, kapıyı açtı, önünde durdu.

Bay Patterson yeşil çiçeklerin içinde odun yarıyordu. Bıraktı ve bana baktı. Bayan Patterson bahçeden geldi, koşu koşu. Gözlerini görürünce başladım ağlamaya. Aptal, dedi Bayan Patterson, ona kaç kere söyledim yalnız başına göndermeyin bunu buraya diye. Ver bakayım onu bana çabuk. Bay Patterson hızlı hızlı geldi, elinde çapasıyla. Bayan Patterson parmaklıktan eğildi, elini uzatarak. Parmaklığa tırmanmaya çalışıyor. Ver onu bana, dedi, ver onu bana. Bay Patterson parmaklığa tırmandı. Mektubu aldı. Bayan Patterson'ın elbisesi parmaklığa takıldı. Yeniden gördüm gözlerini ve yamaçtan aşağıya koşmaya başladım.

"Bir şey yok oralarda evlerden başka," dedi Luster. "Dereye inelim."

Derenin orada çamaşır yıkıyorlardı. Şarkı söylüyordu içlerinden biri. Çırpıtılan çamaşırın kokusunu duyuyordum, ve derenin öte yanından duman yükseliyordu.

"Sen burada otur," dedi Luster "Orada işin yok senin. Dövrerler sonra. Bir yerine bir şey olur."

"Ne yapmak istiyor."

"Ne yapmak istediğini kendisi de bilmiyor," dedi Luster. "Oraya gitmek istiyor galiba, topa vurdukları yere. Sen burada otur ve tatulanla oyna. Derede oynayan çocuklara bak, bir şeye bakmak istersen. Hiç adam gibi durmasını bilmez misin sen." Dere kıyısına oturdum, çamaşır yıkıyorlardı derede ve mavi duman çıkıyordu dereden.

"Burada bir çeyrek gördünüz mü hiç," dedi Luster.

"Ne çeyreği."

"Bu sabah burada yanımda olan çeyreği," dedi Luster. "Bir yerde kaybettim. Cebimdeki şu delikten düştü. Bulamazsam bu gece tiyatroya gidemeyeceğim."

"Çeyreği nereden buldun bakalım. Aşırdın değil mi ceplerinden beyaz adamların, görmeden."

"Nereden buldumsa oradan aldım," dedi Luster. "Daha çok vardı onlardan, bu çıktı bana. Bunu bulmam gerekir. Siz gördünüz mü."

"İşim yok da çeyreği arayacağım. Kendi işim başımdan aşmış burada."

"Hadi gelin," dedi Luster. "Bana yardım edin, arayalım."

"Görse bile çeyreği tanır mı bakalım, öyle değil mi."

"Yalnızca bir bakın şöyle yeter," dedi Luster. "Bu akşam hepiniz tiyatroya gidiyor musunuz."

"Ben kim tiyatro kim. Şu teknenin başındaki işi bitirdiğim zaman elimi kaldırmaya gücüm kaçacak mı bakalım."

"Vallahi siz gidersiniz oraya," dedi Luster. "Dün gece de vallahi oradaydınız. Vallahi çadır açılır açılmaz hepiniz yine oradaydınız."

"Ben olmasam da bir sürü zenci olur. Ben dün gece oradaydım."

"Zencilerin parası da beyazların parası kadar geçse, derim ben."

"Beyazlar zenciye para verirler, çünkü bilirler ki başka beyazlar yeniden gelip bando mızıka ile parayı zenciden alacaklar, zenci de daha çok çalışmak zorunda kalacak."

"Seni tiyatroya gönderecek kimse var mı."

"Hiç kimse yok. Kimsenin aklına gelmedi bile beni göndermek."

"Beyazlara neden kızılıyorsun."

"Ne diye kızayım canım, ben kendi işime bakarım, beyazlar da kendi işlerine baksınlar. Benim tiyatroyla ne alışverişim var."

"Biri var tiyatrodaki testere çalıyor, banço gibi."

"Dün gece siz gittiniz," dedi Luster "Bu gece de ben gideceğim. Ama çeyreği bir bulabilsem."

"Onu da götüreceksin birlikte galiba."

"Ben mi," dedi Luster. "Onunla bir yere gider miyim hiç, hemen zırlamaya başlar."

"Ne yaparsın zırlamaya başlayınca."

"Dayak atarım," dedi Luster. Oturdu ve pantolonunu kıvrıdı. Derede oynadılar.

"Toplarımı bulamadınız mı hâlâ," dedi Luster.

"Boyundan büyük laf etme. Büyükannen işitmesin böyle konuştuğunu."

Luster dereye girdi, oynuyorlardı orada. Suda arandı, kıyı boyunca.

"Bu sabah siz buradayken cebimdeydi," dedi Luster.

"Nerelerde kaybettin."

"Şuracıktaki delikten düşmüş olacak," dedi Luster. Derede arandılar, sonra birden doğruldular ve durdular, sonra suya vurdular, suda kavga ettiler. Luster buldu, sonra çömeldiler, çalılar arasından tepeye gözlerini diktiler.

"Neredeler," dedi Luster.

"Daha yoklar ortada."

Luster cebine koydu. Tepeden aşağı indiler.

"Buraya top düştü mü."

"Belki suya düşmüştür. Hiç gören ya da işiten oldu mu içinizde çocuklar."

"Biz hiç işitmedik buraya bir şeyin düştüğünü," dedi Luster. "Yalnız ötedeki ağaca bir şeyin çarptığını işittik. Nereye gittiğini bilmiyoruz."

Derenin içine baktılar.

"Hay Allah kahretsin. Dere boyunca bakmalı. Buraya düştü. Gördüm ben."

Dere boyunca araştırıp durdular. Sonra tekrar tepeye tırmandılar.

"Yoksa topu sen mi aldın," dedi çocuk.

"Ben ne yapacağım topu," dedi Luster. "Ben top filan görmedim."

Çocuk suya girdi. Yürüdü. Döndü ve Luster'a bir daha baktı. Derenin aşağılarına doğru gitti.

Adam tepeden "Caddie" diye seslendi. Çocuk sudan çıktı. Tepeye tırmandı.

"Bana bak," dedi Luster. "Sakın sesini çıkarayım deme."

"Yine neden vızıldanıyor seninki."

"Ne bileyim ben," dedi Luster. "İşte böyle esince aklına başlıyor vızıldanmaya. Sabahtan beri hiç durmadı. Bugün doğum günü de ondan galiba."

"Kaç yaşında."

"Otuz üç," dedi Luster. "Bu sabah bastı otuz üçüne."

"Sen otuz yıldır hep üç yaşında mı demek istiyorsun."

"Ben annem ne söylerse onu söylerim," dedi Luster. "Bilmiyorum. Pastanın üstünde otuz üç mum olacak. Pasta küçük. Nasıl tutacak bu kadar mumu. Kes be. Gel buraya." Geldi ve

kolundan yakaladı. "Pis aptal." dedi. "Canın dayak istiyor galiba."

"Zor döversin."

"Kaç kere dövdüm. Kes sesini be," dedi Luster. "Oraya gitmek yok demedim mi sana. Toplardan biri kafana gelirse anlarsın. Hadi, yürü bakalım." İtti beni. "Otur." Oturdum, ayakkabılarımı çıkardı, pantolonumu kıvırdı. "Hadi gir suya da oyna. Belki geçer vızıldın."

Sustum ve suya girdim *ve Roskus geldi ve akşam yemeğine çağırdı ve Caddy dedi ki*

Daha yemek zamanı olmadı. Ben gitmiyorum işte.

Islanmıştı. Derede oynuyorduk, çömelmişti Caddy, elbiseleri de ıslanmıştı ve Versh dedi ki,

"Elbiselerini ıslattığın için annen seni dövecek."

"Dövmez beni," dedi Caddy.

"Nereden biliyorsun," dedi Quentin.

"Biliyorum işte," dedi Caddy. "Sen nereden biliyorsun."

"Söyledi de ondan," dedi Quentin. "Sonra ben senden büyüğüm."

"Ben yedi yaşındayım," dedi Caddy. "Ben de biliyorum senin kadar."

"Ben daha büyüğüm," dedi Quentin. "Okula gidiyorum. Öyle değil mi Versh."

"Ben de önümüzdeki yıl gideceğim okula," dedi Caddy. "Zamanı gelince. Öyle değil mi Versh."

"Elbiselerini ıslattın, dövecek seni annen, görürsün," dedi Versh.

"Islak değil ki," dedi Caddy. Suyun içinde ayağa kalktı ve elbisesine baktı. "Çıkarırım" dedi. "Kurur."

"Çıkaramazsın," dedi Quentin.

"Çıkarırım işte," dedi Caddy.

"Çıkarmasan daha iyi edersin," dedi Quentin.

Caddy Versh'e ve bana doğru geldi, arkasını döndü.

"Çöz düğmelerimi Versh," dedi.

"Sakın çözme, Versh," dedi Quentin.

"Ben çözemem," dedi Versh.

"Çöz diyorum sana Versh," dedi Caddy. "Sonra Dilsey'e

söylerim dün yaptıklarını.” Sonra çözdü Versh onun düğmelerini.

“Peki çıkar öyleyse elbiselerini,” dedi Quentin. Caddy çıkardı elbiselerini ve attı dere kıyısına. Üstünde gömleğiyle donundan başka bir şey kalmadı, Caddy’e bir şaplak attı Quentin, Caddy’nin ayağı kaydı ve suya düştü. Ayağa kalkınca Quentin’e su atmaya başladı ve Quentin de Caddy’ye su attı. Suyun birazı da Versh’e ve bana geldi, Versh beni yakalayıp suyun kıyısına çıkarttı, oturttu. Caddy ile Quentin’e yaptıklarını birer birer anlatacağını söyledi, Quentin’le Caddy bu sefer Versh’e su atmaya başladılar. Bir çalılığın arkasına gizlendi o da.

“Hepsini anlatacağım annenize birer birer,” dedi Versh.

Quentin derenin kenarına çıktı, Versh’i yakalamaya çalıştı. Ama Versh kaçtı ve Quentin yakalayamadı onu, Quentin geri dönünce durdu Versh, anlatacağım diye bağırdı. Caddy eğer anlatmazsa ona bir şey yapmayacaklarını, dönebileceğini söyledi. Anlatmayacağını söyleyince Versh, onlar da bir şey yapmadılar.

“İçin rahat etti mi artık,” dedi Quentin. “Ama ikimiz de dayığı hak ettik.”

“Vız gelir bana,” dedi Caddy. “Ben de kaçırım.”

“Evet zor kaçarsın,” dedi Quentin.

“Kaçarım hem bir daha da gelmem,” dedi Caddy. Ağlamaya başladım. Caddy döndü. “Sus ağlama,” dedi. Ben de sustum. Sonra derede oynadılar. Jason da oynuyordu. Derenin ağaçlarında yalnız başına. Versh çalılığın arkasından çıktı, beni alıp yeniden suya götürdü. Caddy’nin her yanı ıslanmış, arkası çamurlanmıştı. Ağlamaya başladım o zaman ben, Caddy geldi ve suda çömeldi.

“Sus,” dedi. “Kaçmayacağım.” Ben de sustum. Caddy yağmurda ıslanan ağaçlar gibi kokuyordu.

Yine neyin var, dedi Luster. Şu dırıltıyı kesip sen de adam gibi suda oynasan olmaz mı.

Niye eve götürüp bırakmıyorsun onu. Uzaklara götürme demediler mi sana.

Ama bu çayırı hâlâ kendilerinin samıyorlar, dedi Luster. Kimse görmez evden burayı ne kadar uğraşsa.

Biz görürüz. Ve kimse istemez bir aptala bakmayı. Uğursuzluk getirir.

Roskus geldi, akşam yemeğine gelmemizi söyledi ve Caddy daha yemek zamanı olmadı dedi.

"Oldu," dedi Roskus. "Dilsey artık hepsi eve gelsin diyor. "Hadi hepsini topla da gel, Versh." Tırmandık yamaca, ineğin böğürdüğü yere.

"Belki üstümüz de kurur eve giderken," dedi Quentin.

"Suç sizin hep," dedi Caddy. "Dayak yiyelim de görürsün." Elbisesini giydi ve Versh ilikledi.

"İslandığını anlamayacaklar bile," dedi Versh. "Hiç belli değil. Ben söylersem ya da Jason söylerse o başka."

"Söyleyecek misin Jason," dedi Caddy.

"Kimi söyleyeceğim," dedi Jason.

"Söylemez," dedi Quentin. "Söyler misin, Jason."

"Bak görürsün söyler," dedi Caddy. "Büyükanneye söyler."

"Söyleyemez," dedi Quentin. "Zaten kadın hasta. Ağır ağır gidersek hava kararır, bizi göremezler."

"İster görsünler ister görmesinler," dedi Caddy. "Ben kendim hepsini anlatacağım. Çocuğu çıkar yamaca, Versh."

"Söylemez, Jason," dedi Quentin. "Unuttun mu Jason, sana okla yay yapmıştım."

"Kırıldı," dedi Jason.

"İsterse söylesin," dedi Caddy. "Ne olacakmış sanki. Maury'yi yamaca çıkar, Versh." Versh çömeldi ve ben sırtına bindim.

Bu gece tiyatrodaki görüşürüz, dedi Luster. Hadi bakalım bulalım şu çeyreği.

"Ağır ağır yürürsek eve vardığımız zaman karanlık basmış olur," dedi Quentin.

"Ben ağır ağır yürümeyeceğim işte," dedi Caddy. Tepeye çıktık, ama Quentin gelmedi. O dereyedeydi daha, biz domuzların kokusunu alabilecek yere geldiğimiz sırada. Köşedeki tek nede homurdanıyor ve kokluyorlardı domuzlar. Jason arkamızdan geldi, elleri ceplerinde, Roskus ineği sağıyordu ahırın kapısında.

İnekler alurdan zıplayarak çıktılar.

"İ ladi," dedi T. P. "Bağır bakalım bir daha. Ben de bağıracağım. Ayyyyy." Quentin T. P.'ye bir daha vurdu. T. P.yi tekmeledi. T. P. domuzların yem teknesine düştü, boylu boyunca uzandı orada. "Oooooof, of." dedi T. P. "Nasıl vurdu ama. Beyaz adam nasıl vurdu bana biliyor musun. Vaayyyy."

Ben ağlamıyordum, ama tutamıyordum kendimi de. Ben ağlamıyordum, ama yer durmuyordu, ve ben ağlıyordum sonra. Yer yana yattı ve inekler yamaca çıktılar. T. P. kalkmaya çalıştı, yeniden düştü. İnekler indiler, yamaçtan aşağı koşu koşu. Quentin kolumu tuttu ve ahıra doğru yürüdük. Sonra ahır yoktu yerinde, bekledik yeniden gelinceye kadar yerine. Yerine geldiğinin farkına varmamıştım. Arkamızdan geliverdi, Quentin beni ineklerin yem yediği tekneye oturttu. Sımsıkı yapışmışım tekneye. Uzaklara gidiyordu tekne ve ben sımsıkı yapışmışım. İnekler bir daha indiler yamaçtan aşağı, koşu koşu, kapıdan geçerek. Tutamıyorum kendimi. Quentin ile T. P. tepeye tırmanıyorlar, kavga ede ede. T. P. tepeden yuvarlanıyor. Onu sürükleyerek tepeye çıkarmaya çalışıyordu Quentin, T.P.'ye vurdu. Ben tutamıyordum artık kendimi.

"Kalk," dedi Quentin. "Dur orada. Ben gelmeden yerinden kıpırdama."

"Benjy ile düğüne gideceğiz işte," dedi T. P. "Vaayyy"

Quentin bir daha vurdu T. P.'ye. Sonra T. P.'yi duvara çarpmaya başladı. T. P. gülüyordu. Quentin onu her duvara çarpışta T. P. Vaayy demeye çalışıyor ama gülmekten söyleyemiyordu bunu. Ben ağlamayı kestim, ama tutamıyordum kendimi. T. P. benim üstüme yuvarlandı ve ahırın kapısı kalkıp gitti uzaklara. Tepeden indi. T. P. kendi başına çabalayıp duruyor. Yeniden düştü yere. Hâlâ gülüyordu, ve ben tutamıyordum kendimi, ayağa kalkmaya çalıştım, düştüm, ve tutamıyordum kendimi. Versh dedi ki,

"Şimdi yaptın yapacağını, gördün ya. Kesiyor musun bağırmaı."

T. P. hâlâ gülüyordu. Yere çöktü ve güldü. "Vaayyy" dedi. "Benjy ile düğüne gidiyorduk. Sasprilla içmeye," dedi T. P.

"Sus," dedi Versh. "Nereden buldun onu."

"Bodrumda," dedi T. P. "Vayyy."

"Sus," dedi Versh. "Bodrumun neresinde."

"Bir yerinde işte," dedi T. P. Biraz daha güldü. "Yüz şişeden çok var. Milyondan çok. Bana bak, zenci. Şimdi basacağım yaygarayı."

Quentin "Kaldır şunu," dedi.

Versh beni kaldırdı.

"İç şunu, Benjy," dedi Quentin. Bardak sıcaktı. "Sus bakayım." dedi Quentin. "İç şunu."

"Sasprilla," dedi T. P. "Ben de içeyim. N'olursun Bay Quentin."

"Sen ağzını açma," dedi Versh, "Bay Quentin canını çıkaracak senin."

"Tutsana, Versh," dedi Quentin.

Beni tuttular. Çenemde, gömleğimde sıcak. "İç," dedi Quentin. Başımı tuttular. İçimde sıcak ve ben yeniden başlıyorum. Bağırıyorum. Bir şeyler oluyordu içimde ve ben daha çok ağlıyordum, bir şeylerin oluşları kesilinceye kadar beni tuttular. Sonra sustum. Hâlâ dönüyordu, sonra biçimler başladılar. "Sandığı aç, Versh." Yavaş yavaş geçiyorlardı biçimler. "Şu boş torbaları yere yay." Daha hızlı geçiyorlardı, hemen hemen yeterince hızlı. "Şimdi kaldır ayağını şunun yerden." Geçtiler, düz ve aydınlık. T. P.'nin güldüğünü işitiyorum. Ben onlarla birlikte gittim, aydınlık yamaca çıktım.

Yamacın üstünde Versh indirdi beni yere. "Hadi, Quentin," diye bağırdı tepeden aşağı bakarak. Quentin derenin yanında durup duruyordu hâlâ. Çakılıp kalmıştı, deredeki gölgelerin içinde.

"Bırak pisi kalsın orada," dedi Caddy. Elimi tuttu, ahırın yanından ve kapının içinden geçtik. Tuğladan yapılmış yolda bir kurbağa duruyordu, yolun ortasında, çömelmiş. Caddy üstünden geçti ve beni de çekti.

"Yürü, Maury," dedi. Hâlâ olduğu yerde duruyordu, Jason ayağının ucu ile dokununcaya kadar.

"Ayağını şişirir sonra," dedi Versh. Kurbağa uzağa sıçradı.

"Yürü, Maury," dedi Caddy.

"Bu gece misafir var," dedi Versh.

"Ne biliyorsun," dedi Caddy.

"Bütün ışıklar yanmış," dedi Versh. "Her pencerede ışık var."

"Kimse gelmezse biz ışıkları yine yakmaz mıyız, yakarız istersek," dedi Caddy.

"Gelmişlerdir," dedi Versh. "Siz arkadan gidip usulca yukarı çıkın."

"Bana vız gelir," dedi Caddy. "Dosdoğru oturdukları odaya gidip gireyim de siz görün."

"Beybaban döver sonra seni," dedi Versh.

"Bana vız gelir," dedi Caddy. "Dosdoğru salona gireceğim, tam yemek odasının ortasına gidip yemeğe oturacağım."

"Nereye oturacaksın," dedi Versh.

"Büyükannenin sandalyesine," dedi Caddy. "Nasıl olsa yemeğini yatağında yiyor."

"Karnım acıktı," dedi Jason. Önümüze geçti ve yolun ilerisine doğru koşmaya başladı. Elleri ceplerindeydi, düştü. Versh gitti, kaldırdı.

"Ellerini ceplerinden çıkarsaydın düşmezdin işte," dedi Versh. "Ellerini hemen cebinden çıkarabilir mi senin gibi bir şişman yere düşmemek için."

Babam mutfak kapısındaki basamakların yanında duruyordu.

"Quentin nerede," dedi.

"Arkadan geliyor," dedi Versh. Quentin sallana sallana geliyordu. Gömleği beyaz bir leke.

"A" dedi babam. Basamaklara ışık vurdu, babamın üstüne.

"Caddy ile Quentin birbirlerine su attılar," dedi Jason.

Bekledik.

"Ya," dedi babam. Quentin geldi ve babam dedi ki "Bu gece yemeği mutfakta yiyeceksiniz." Durdu ve beni havaya kaldırdı. Işık yuvarlana yuvarlana basamaklardan bana kadar geldi. Ben aşağılarda Caddy'yi, Jason'ı, Quentin'i ve Versh'i görüyordum. Babam basamaklara döndü. "Sesinizi işitmeyeceğim," dedi.

"Neden sesimizi işitmeyecekmişsiniz," dedi Caddy. "Misafirler mi geldi."

"Evet," dedi babam.

"Ben size gelmişlerdir demedim mi," dedi Versh.

"Demedin," dedi Caddy. "Onu ben söyledim yalnız. Ben dedim işte."

"Susun," dedi babam. Sustular ve babam kapıyı açtı, biz arka verandayı geçtik, mutfağa girdik. Dilsey oradaydı. Babam beni sandalyeye oturttu, önlüğümü taktı ve masaya çekti, masada yemek vardı. Dumanı çıkıyordu.

"Sakın Dilsey'in sözünden çıkayım demeyin," dedi babam. "Çok gürültü etmesinler aman dikkat et, Dilsey."

"Baş üstüne efendim," dedi Dilsey. Babam uzaklaştı.

"Unutmayın ha, Dilsey ne derse onu yapacaksınız," dedi arkamızdan. Yemeğin olduğu yere başımı eğdim. Yüzüme dumanlar geldi.

"Bu gece benim sözümü dinlesinler, baba," dedi Caddy.

"Ben dinlemem," dedi Jason. "Ben Dilsey'in sözünü dinleirim."

"Dinleyeceksin işte, babam söylerse, öyle değil mi," dedi Caddy. "Benim sözümü dinlesinler, n'olur baba."

"Sen sus," dedi babam. "Peki öyleyse hepiniz Caddy'yi dinleyeceksiniz. İşleri bitince onları arka kapıdan yukarı çıkar Dilsey."

"Baş üstüne, efendim," dedi Dilsey.

"Nasııl," dedi Caddy. "Beni dinleyeceksiniz, oh ya."

"Susun bakayım hepiniz," dedi Dilsey. "Bu gece hiç ses çıkarmak yok."

"Neden ses çıkarmak yokmuş bu gece," diye fısıldadı Caddy.

"Bilmiyor musunuz," dedi Dilsey. "Tanrı ne zaman isterse o zaman öğrenirsiniz." Kâsemi getirdi. Kâseden duman çıktı ve yüzümü gıdıkladı. "Gel buraya Versh," dedi Dilsey.

"Tanrı ne zaman isteyecek Dilsey," dedi Caddy.

"Pazar günü," Quentin. "Sen hiçbir şey bilmiyorsun."

"Hişşşt," dedi Dilsey. "Bay Jason size ses çıkarmayacaksınız demedi mi. Yemeğinizi yiyin şimdi. Gel buraya, Versh. Kaşığı getir." Versh'in eli kaşıkla birlikte geldi, kâseye girdi. Kaşık ağzıma çıktı. Duman ağzımın içini gıdıkladı. Sonra

yemeği bıraktık, birbirimize baktık ve hiç ses ıkarmadık. Sonra yeniden işittik o sesi ve ben yeniden başladım ağlama-ya.

"Ne var," dedi Caddy. Elini elimin üstüne koydu.

"Annem," dedi Quentin. Kaşık ağzıma geldi ve ben yedim, sonra yeniden ağladım.

"Sus," dedi Caddy. Ama ben susmadım. Caddy yaklaştı ve sardı beni kollarıyla. Dilsey gitti, iki kapıyı da kapadı ve işitmez olduk artık.

"Sus," dedi Caddy. Sustum ve yedim. Quentin yemiyordu, ama Jason yiyordu.

"Annemin sesi," dedi Quentin, ayağa kalktı.

"Hişt, otur bakalım," dedi Dilsey. "Evde birçok misafir varken siz böyle pis çamurlu elbiselerinizle, olur mu. Sen de otur Caddy, yemeğini bitir."

"Annem ağlıyordu," dedi Quentin.

"Hayır, biri şarkı söylüyordu," dedi Caddy. "yle değil mi Dilsey."

"Hadi bakayım, hepiniz yemeğinizi yiyin de kalkın. Bay Jason ne dedi," dedi Dilsey. "Tanrı ne zaman isterse, o zaman anlarsınız..." Caddy sandalyesine gitti.

"Parti veriyorlar demedim mi size," dedi.

Versh "Hepsini yedi," dedi.

"Kâsesini getir buraya," dedi Dilsey. Kâse uzaklaştı.

"Dilsey," dedi Caddy. "Quentin yemeğini yemiyor. Beni dinlesin, yesin değil mi."

"Yemeğini ye Quentin," dedi Dilsey. "Hepiniz yiyin bakayım yemeklerinizi de mutfağımdan çıkıp gidin."

"Ben artık yemeyeceğim," dedi Quentin.

"Ben sana ye diyorsam yiyeceksin," dedi Caddy. "yle değil mi Dilsey."

Kâsenin dumanları yüzüme geldi ve Versh'in eli kâseye daldırdı kaşığı, duman ağzımın iini gıdıkladı.

"Artık yemem," dedi Quentin. "Büyükanne hasta iken nasıl parti veriyorlar."

"Onlar aşağı kattalar," dedi Caddy. "Merdiven başına gelip görür. Ben de geceliğimi giyince öyle yapacağım."

"Annem ağlıyordu," dedi Quentin. "Ağlamıyor muydu Dilsey."

"Beni rahat bırakın Allahaşkına," dedi Dilsey. "Siz yemeğinizi bitirin. Bakın daha ne kadar yemek hazırlayacağım."

Az sonra Jason bile yemeğini bitirdi ve başladı ağlamaya.

"Hadi bakayım, bir de sen başlama," dedi Dilsey.

"Büyükanne hastalandığı gündenberi her gece böyle ağlayıp duruyor ve yatamıyor da onunla," dedi Caddy. "Sulu göz-lü, sen de."

"Bak söyleyeyim de seni görürsün," dedi Jason.

Jason ağlıyordu. "Söyledin zaten," dedi Caddy. "Başka bir şey kaldı mı anlatacağın."

"Hadi bakalım hepiniz yatağınıza," dedi Dilsey. Geldi ve beni kaldırıp yere indirdi, yüzümü sıcak bezle sildi. "Versh, hepsini al, arka merdivene götür ses çıkarmadan, Jason sen de sus bakayım."

"Daha erken, yatma zamanı gelmedi ki," dedi Caddy. "Hiç böyle erken yatmaya gittiğimiz var mı."

"Bu gece erken yatacaksınız," dedi Dilsey. "Babanız söyledi. Yemeklerini yer yemez merdivenden çıksınlar dedi. Sen de işittin."

"Ama bana senin sözünü dinlesinler dedi," dedi Caddy.

"Ben senin sözünü dinlemem," dedi Jason.

"Dinleyeceksin," dedi Caddy. "Anlıyor musun. Ne söylersem onu yapacaksın."

"Sustur şunları," dedi Dilsey. "Siz susuyor musunuz susmuyor musunuz bakayım."

"Ne diye susacakmışız bu gece," dedi Caddy.

"Anneniz rahatsız," dedi Dilsey. "Hepiniz Versh'le birlikte çıkın yukarı."

"Ben size demedim mi annem ağlıyordu diye," dedi Quentin. Versh aldı beni, arka verandaya giden kapıyı açtı. Dışarı çıktık ve Versh kapadı kapıyı arkasından. Versh'in kokusunu duyuyor, onu seziyorum. "Susun bakayım hepiniz. Şimdilik yukarı kata çıkmayacağız. Bay Jason hemen yukarı çıksınlar dedi. Beni dinlemenizi de söyledi. Ben sizin sözünüzü dinleyecek değilim. Ama hepimize tenbih etti, öyle değil mi Quentin."

Versh'in başına dokunuyorum. Kendimizi işitiyorum. "Öyle demedi mi Versh. Evet, tamam. Öyle ise ben de hepimize biraz dışarı çıkalım diyorum. Hadi yürüyün."

Versh kapıyı açtı ve biz dışarı çıktık. Basamaklardan indik.

"Versh'in evine gidelim, hiç sesimiz çıkmaz," dedi Caddy. Versh beni yere indirdi, Caddy elimi tuttu ve tuğlalı yoldan aşağı doğru yürümeye başladı.

"Hadi yürü," dedi Caddy. "Kurbağa gitmiş. Zıplayıp gitmiş bahçeye. Bakalım belki bir başkasını görürüz." Roskus süt kovaları ile geldi. Yürüyüp geçti. Quentin bizimle gelmiyordu. Mutfağın merdiveninde oturuyordu. Versh'in evine indik. Versh'in evini koklamak hoşuma gitti. *İçerde bir ateş vardı. T. P. diz çökmüş, gömleğini uzatmış, ucunu ale ve tutmuş.*

Sonra kalktım, T. P. giydirdi beni ve mutfağa gittik, yedik. Dilsey şarkı söylüyordu, ben ağlamaya başladım ve o kesti şarkıyı.

"Eviden uzaklaştırın hemen," dedi Dilsey.

"Bu yana gidemeyiz," dedi T. P.

Derede oynadık.

"O yana gidemeyiz," dedi T. P. "Bilmiyor musunuz, annem gitmeyin demedi mi."

Dilsey mutfakta şarkı söylüyordu ve ben ağlamaya başlamıştım.

"Sus," dedi T. P. "Hadi yürü ahıra inelim."

Roskus ahırda süt sağıyordu. Sütü bir eliyle sağıyor ve inliyordu. Birtakım kuşlar ahırın kapısında oturmuşlar onu seyrediyorlar. Kuşlardan biri aşağı iniyor ve ineklerle birlikte yiyor. T. P. Queenie ile Prince'e yem verirken ben de Roskus'a bakıyordum. Dana domuzların kafesinde idi. Tele burnunu sokuyor, bağııyordu.

"T. P." dedi Roskus. "Buyur" dedi ahırda, T. P. Fancy başını kılıpının üstünde tutuyor. T. P. daha yem vermemiş ona. "Çabuk bitir işini orada," dedi Roskus. "Sütü de sen gelip sağacaksın. Sağ elimi kullanamıyorum artık."

T. P. geldi ve sütü sağdı.

"Niye doktor getirmiyorsun," dedi T. P.

"Doktor ne yapacak," dedi Roskus. "Burada ne yapar doktor."

"Ne var burada," dedi T. P.

"Uğursuzluk var," dedi Roskus. "Götür içeri ineği işi bitiyse eğer."

Burada uğursuzluk var, dedi Roskus. Ateş yükseldi ve alçaldı, onun ve Versh'in arkasında, onun ve Versh'in yüzünü yalayarak. Dilsey beni yatağınma yatırdı. Yatak T. P. gibi kokuyordu. Sevdim bu kokuyu.

"Nereden biliyorsun," dedi Dilsey. "Nereden doğdu içine."

"İçime doğması gerekmez," dedi Roskus. "İşaret yatağın içinde yatmıyor mu. On beş yıldır işaret burada değilmiş herkes görsün diye."

"Peki öyle olsun ama," dedi Dilsey. "Sana ya da senin herhangi bir şeyine zararı var mı onun. Versh çalışıyor, Frony evlenip gitti ve T. P. romatizma seni yiyip bitirdikten sonra yerine geçecek kadar büyüdü."

"Şimdiye kadar iki oldu," dedi Roskus. "Bir tane daha olacak. Gördüm işaretini ve sen de gördün."

"Bu gece bir baykuş işittim," dedi T. P. "Dan gelip yemeğini yemedi. Ahurdan öteye geçmedi. Karanlık bastıktan sonra ulumaya başladı. Versh de işitti."

"Birden de çok olacak," dedi Dilsey. "Kim kalmış ki bu dünyada, İsa'ya şükürler olsun."

"Yalnız ölüm yok ki," dedi Roskus.

"Aklından geçeni biliyorum," dedi Dilsey. "O adı söylemek de bir işe yaramaz. Sonra sen onu susturmak zorunda kalırsın, ağlamaya başlayınca."

"Burada bir uğursuzluk var," dedi Roskus. "İlk önce farkına vardım ama adını değıştirdikleri zaman iyice anladım."

"Hişt, dilini tut," dedi Dilsey. Yorganları çekti. T. P. gibi kokuyordu. "Sakın konuşmayın artık, o uyuyuncaya kadar."

"Ben gördüm işareti," dedi Roskus.

"T. P.'nin artık senin işlerini yapacağını işareti," dedi Dilsey. *Onu da Quentin'i de eve götür. Luster'la oynasınlar. Frony bakar onlara orada, T. P., sonra da gidip yardım et babana.*

Yemeği bitirdik. T. P. Quentin'i havaya kaldırdı ve biz T. P.'nin evine indik. Luster çöplükte oynuyordu. T. P. Quentin'i yere indirdi. O da çöplükte oynadı. Luster'ın elinde makaralar

vardı. Quentin'le kavga ettiler. Şimdi Quentin'in elinde makaralar vardı. Luster ağladı, Frony geldi ve Luster'a bir teneke kutu verdi oynasın diye, sonra makaralar benim elimde, kavga etti benimle Quentin ve ben ağladım.

"Sus," dedi Frony. "Utanmıyor musun. Bir çocuğun oyuncasını almaya." Makaraları elimden aldı ve yeniden Quentin'e verdi.

"Sus," dedi Frony. "Sus diyorum sana."

"Sus," dedi Frony. "Senin canın dayak istiyor galiba. Öyle mi." Luster ile Quentin'i havaya kaldırdı. "Gel buraya," dedi. Ahıra gittik. T. P. ineği sağıyordu. Roskus sandığın üstünde oturuyordu.

"Şimdi de ne var," dedi Roskus.

"Bakın buradan bir yere ayrılmasınlar" dedi Frony. "Yine şu bebeciklerle dalaşiyor. Oyuncaklarını ellerinden alıyor. Otur bakayım buraya T. P. ile. Nasıl susacakmışsın görelim."

"Şu memeyi iyice temizle bakalım," dedi. "Şu canım genç ineği geçen yıl sağa sağa kuruttun. Bunu da kurutursan bir daha süt içemeyiz."

Dilsey şarkı söylüyordu.

"Gitme oralara," dedi T. P. "Oralara gitme demedi mi sana annen."

Şarkı söylüyorlardı.

"Hadi gel," dedi T. P. "Quentin'le Luster'ı alalım gidip oynayalım. Hadi gel, yürü."

Quentin'le Luster çöplükte oynuyorlardı. T. P.'nin evinin önünde. Evde bir ateş yanıyordu yükselip alçalarak, önünde Roskus, kara kara ateşe vermiş arkasını.

"Etti üç. Tanrı hayırlar yazsın," dedi Roskus. "İki yıl önce söyledim sana. Bu evde bir uğursuzluk var diye."

"Feki niye çıkıp gitmiyorsun buradan," dedi Dilsey. Elbise mi çıkarıyordu üzerimden. "Sen boyuna uğursuzluğu söz konusu ettikçe Versh'in kafasında da Memphis'e gitmi özlemi doğuyor. Buna sevinmen gerek."

"Versh uğursuzluktan bu kadarlıkla kurtulsa daha ne ister," dedi Roskus.

Frony içeri girdi.

"Bitti mi işiniz," dedi Dilsey.

"T. P. bitiriyor," dedi Frony. "Bayan Cahline Quentin'i yatağa yatırırın dedi."

"Hemen geliyorum işte," dedi Dilsey. "Uçacak değilim ya, kanatlarım yok, şimdiye kadar öğrenmeliydi."

"Kendi çocuklarından birinin adının söylenmediği bir yerde insana uğur gelmez," dedi Roskus.

"Sus," dedi Dilsey. "Yeniden başlarsa görürsün."

"Sen gel de anasının adını bilmeyen bir çocuk büyüt," dedi Roskus.

"Siz kızı düşünmeyin," dedi Dilsey. "Hepsini ben büyütüm ve istersem bir tane daha büyütürüm. Siz kapayın çenenizi artk. Uyusun biraz uyuyabilirse."

"Tam buldun adını söyleyecek çocuğu," dedi Frony. "Hiç kimsenin adını bilmez ki o."

"Bir ad söyle bakalım, anlıyor mu, anlamıyor mu görürsün," dedi Dilsey. "Uykuda iken söyle bak nasıl işitiyor."

"Merak etme. Bizim sandığımızdan çok şeye aklı eriyor," dedi Roskus. "Saatinin yaklaştığını bildi, köpek gibi. Eğer bir konuşsa kendi ölüm saatini de söyler size. Seninkini de. Benimkini de."

"Anne Luster'ı yataktan çıkar," dedi Frony. "Bu çocuk büyülüyor onu."

"Sen sus bakayım," dedi Dilsey. "Senin hiç aklın yok mu. Ne diye oturmuş Roskus'u dinliyorsun. Gir bakayım, Benjy."

Dilsey itti beni ve ben girdim yatağa, Luster'ın yattığı yatağa. Uyuyordu. Dilsey uzun bir tahta parçası aldı ve Luster'la benim arama koydu. "Bu yana geçme," dedi Dilsey. "Luster ufak tefek, sakın bir yerini incitme."

Daha erken, dedi T. P. Bekle.

Evin köşesinden baktık ve arabaların gidişlerini gözledik.

"Tamam," dedi T. P. Quentin'i kaldırdı ve parmaklığın köşesine koşa koşa indik, geçtiklerini gördük. "İşte gidiyor," dedi T. P. "İçinde camlı tabut, görüyor musunuz. Bakın, bakın adama. Upuzun uzanmış. Görüyor musunuz."

Şimdi, dedi Luster bu topu alıp götürüyorsun eve, kaybolmaz orada. Evde ya, alamazsınız topu elimden. Sonra elinizde görürlerse

baylar, çaldınız derler. Sus bakalım artık. Vermem sana. Ne yapacağınışsin topu. Oynayamazsın ki.

Frony ile T. P. kapının yanındaki çöplükte oynuyorlardı. T. P. bir şişeye ateş böcekleri koymuştu.

"Siz nasıl çıktınız yine dışarı," dedi Frony.

"Misafirlerimiz var da ondan," dedi Caddy. "Babam bu gece senin sözünü dinlesinler dedi bana. Artık sen de T. P. de benim sözümü dinleyeceksiniz bu gece."

"Ben senin sözünü dinlemeyeceğim," dedi Jason. "Frony ile T. P. de dinlemeyecek."

"Ben onlara beni dinleyeceksiniz diyeyim de bak nasıl dinlerler," dedi Caddy. "Ama ben onlara söylemem ki."

"T. P. kimseyi dinlemez," dedi Frony. "Daha cenazeye başlamadılar mı."

"Cenaze nedir," dedi Jason.

"Annem sakın çocuklara söyleme demedi mi sana," dedi Versh.

"Ağlıyorlar ya, işte orada," dedi Frony. "Sis Beulah Clay için iki gün ağladılar ya."

Dilsey'in evinde dövünüp ağladılar. Dilsey dövündü, ağladı. Dilsey ağladığı zaman Luster, susun dedi, biz sustuk, sonra ben başladım ağlamaya. Blue mutfak merdiveninin altında uludu. Sonra Dilsey sustu, biz de sustuk.

"Aaa." dedi Caddy. "Bunu yapanlar zenciler. Beyazlar cenaze yapmazlar ki."

"Annem onlara söylemeyin dedi bize, Frony," dedi Versh.

"Neyi söylemeyecekmişiz," dedi Caddy.

Dilsey ağlamaya başladı ve yerine konunca ben de ağlamaya başladım. Blue merdiveninin altında uludu. Luster, Frony, dedi pencereden, götür onları ahıra. Bu gürültünün içinde ben yemekleri yapmam. Bu köpeği de al. Hemen çıkar buradan.

Ben gitmem oraya, dedi Luster. Ya babam oradaysa. Dün gece yine gördüm, sallıyordu kollarını ahırda.

"Bilmek istiyorum nedenini," dedi Frony. "Beyazlar da ölüyor. Nenen de herhangi bir zenci gibi öldü, öyle değil mi."

"Köpekler de ölüyor," dedi Caddy. "Nancy hendeğe düştü-

ğii zaman Roskus vurmuytu onu, baykuşlar geldiler ve derisini yüzdüler.”

Kemikler çıktı hendeğin dışına yuvarlana yuvarlana, karanlık asmaların karanlık çukurundan, ay ışığına, biçimlerden bazıları durmuş gibi. Sonra tümü durdular, karanlıktı, ve ben de yeniden başlamak için durduğum zaman işittim annemi, hızlı hızlı yürüyerek uzaklaşan ayaklarını ve duydum kokusunu. Sonra oda üstüme üstüme geldi, ama kapandı gözlerim. Durmadım. Kokusunu alıyordum. T. P. çarşafların iğnelerini çıkardı.

“Hişt,” dedi. “Hişşşşşşt.”

Ama ben duyuyordum kokusunu. T. P. ayağa kalkırdı beni ve çabuk çabuk giydirdi elbiselerimi.

“Hişt, Benjy,.” dedi, “Bizim eve gideceğiz. Gitmek istemez misin bizim eve, Frony de orada. Hişt. Hişşşşt.”

Ayakkabımın bağlarını bağladı, şapkamı giydirdi, dışarı çıktık. Salonunda bir ışık vardı. Salonun ötesinde annemin sesini işitiyoruz.

“Hişşşşt, Benjy, ” dedi T. P. “Hemen çıkıyoruz.”

Bir kapı açıldı, daha çok duydum kokusunu ve bir baş çıktı dışarı. Babam değildi. Babam hastalanmıştı.

“Eviden çıkarın onu.”

“Gidiyoruz zaten,” dedi T. P. Dilsey merdivenden indi.

“Hişt,” dedi. “Sus. Bizim eve götür onu T. P. Frony yatağını yapıyor. Hepinizin gözü üstünde olsun. Hişt, Benjy. T. P. ile birlikte git.”

Annemin sesinin geldiği yere gitti.

“Sakın oradan dışarı çıkartmayın.” Babam değildi. Kapıyı kapattı, ama kokusunu duyuyordum hâlâ.

Basamaklardan indik. Basamaklar karanlığa indi ve T. P. benim elimi tuttu, kapıdan çıktık, karanlığa. Dan arka avluda oturmuş, uluyor.

“Kokusunu aldı,” dedi T. P. “Sen de böyle mi alıyorsun kokuyu.”

Basamaklardan indik, gölgelerimizin olduğu yere.

“Paltonu unuttum,” dedi T. P. “Almalıydın. Ama artık dönmem.”

Dan uludu.

"Sus be," dedi T. P. Gölgelerimiz kıpırdadı ama Dan'ın gölgesi kıpırdamadı, yalnız uluduğu zaman kıpırdıyordu, o kadar.

"Eve götürmem seni böyle zırlayıp durursan," dedi T. P. "Zaten böyle kurbağa gibi olmadan da kötüydü ya sesin. Hadi yürü."

Tuğlalı yol boyunca yürüdük, gölgelerimizle yan yana. Domuzların ahır domuzlar gibi koktu. İnek avluda durdu, bize bakıp geniş getire getire. Dan uludu.

"Bütün milleti uyandıracaksın," dedi T. P. "Sen bilmez misin susmayı."

Fancy'yi gördük, derenin kıyısında bir şeyler yiyordu. Ay suda parlıyordu biz oraya vardığımız zaman.

"Şimdi bana bak," dedi T. P. "Burası çok yakın. Duramayız burada. Yürü. Bak. Bak. Şu durumuna bak. Bacağını olduğu gibi ıslattın. Hadi yürü. Gel buraya." Dan uludu.

Çukur hışırdayan otlardan fırladı dışarı. Kemikler yuvarlandı asmalardan.

"Şimdi," dedi T. P. "İstediğin kadar zırla. İşte sana bir gece boydan boya ve bir tarla, yirmi dönümlük. Zırla zırlayabildiğin kadar."

T. P. hendeğe uzandı ve ben oturdum bakarak kemiklere, Nancy'yi yedikleri yerde baykuşların, çırparak kanatlarını kara kara, yavaş yavaş ve ağır, hendeğin kıyısında.

Buraya inerken yanımdaydı, dedi Luster. Sana da gösterdim. Görmedin mi. Tam burada işte, çıkardım cebimden ve gösterdim sana.

"Baykuşlar büyükannenin de derisini yüzecekler mi," dedi Caddy. "Sen delisin be."

"Sen de bir hayvansın," dedi Jason. Ağlamaya başladı.

"Budalasin sen," dedi Caddy. Jason ağladı. Elleri ceplerinde.

"Jason zengin bir adam olacak," dedi Versh. "Parasını hiç elinden bırakmaz."

Jason ağladı.

"Yine başlatacaksınız onu," dedi Caddy. "Sus bakayım, Jason. Baykuşlar büyükannenin olduğu yere nasıl girerler. Babam bırakmaz ki onları. Sen olsan bırakır mısın baykuşları, derini yüzünler diye. Sus, hadi bakayım."

Jason sustu. "Frony cenaze var dedi," dedi.

"Cenaze değil," dedi Caddy. "Parti veriyorlar parti. Frony'nin hiçbir şeyden haberi yok. Ateş böceklerini istiyor T. P. Bırak biraz da o oynasın."

T. P. ateşböcekleri şişesini bana verdi.

"Salonun penceresine doğru gidersek belki bir şeyler görürüz," dedi Caddy. "Doğru mu söylüyormuşum yalan mı, anlarsınız o zaman."

"Ben biliyorum zaten," dedi Frony. "Ne diye göreyim."

"Sen hiç konuşma, Frony," dedi Versh. "Annem dövecek seni."

"Neden," dedi Caddy.

"Elbette benim bildiğim bir şey var," dedi Frony.

"Hadi," dedi Caddy. "Evin oraya gidelim."

Gitmeye başladık.

"T. P. ateş böceklerini istiyor," dedi Frony.

"Ne olur biraz daha onda dursun T. P.," dedi Caddy. "Biz sonra getirir verimiz."

"Yakalayan siz değilsiniz ki," dedi Frony.

"Sen de T. P. de isterseniz bizimle gelin dersem onda bırakır mısınız," dedi Caddy.

"Kimse ne bana ne de T. P.'ye senin sözünü dinleyeceğimizi söylemedi," dedi Frony.

"Dinlemeyin isterseniz dersem bırakır mısınız onda," dedi Caddy.

"Peki öyle olsun," dedi Frony. "Onda kalsın. T. P. biz de gidip ağlayanlara bakalım."

"Ağlama yok dedik ya," dedi Caddy. "Parti veriyorlar diyorum sana. Ağlıyorlar mı Versh."

"Burada durursak ne yaptıklarını bilemeyiz ki," dedi Versh.

"Hadi," dedi Caddy. "Frony ile T. P. isterlerse dinlerler sözümü istemezlerse dinlemezler. Ama ötekiler ister istemez dinleyecekler. N'olursun taşı çocuğu, Versh. Hava kararıyor."

Versh beni havaya kaldırdı ve mutfağın arkasından dolaştık.

Köşeden baktığımız zaman yoldan ışıkların geldiğini görüyorduk. T. P. bir daha bodruma indi, kapısını açtı.

Biliyor musun ne var burada dedi T. P. Soda. Bay Jason kollarının altına doldurup çıktı buradan, gördüm. Bekleyin biraz burada.

T. P. gitti, mutfak kapısından içeri baktı. Dilsey, burayı ne gözetleyip duruyorsun, dedi. Benjy nerede.

Orula, dışarıda, dedi T. P.

Hadi çabuk git ayrılma yanından dedi Dilsey. Sakın evin içine girmesin dikkat edin.

Peki efendim, dedi T. P., Başladılar mı.

Hadi sen git de çocuğa bak ve ortada görüneyim deme, dedi Dilsey. Benim işim zaten başımdan aşkın.

Bir yılan çıktı evin arkasından. Jason dedi ben yılanlardan korkmam, Caddy dedi korkarsın, ama ben korkmam, Versh ikisinin de korktuğunu söyledi, Caddy susun dedi, babamın söylediği gibi.

Zırlamaya başlama yine, dedi T. P. Sasprilla ister misin.

Burnumu ve gözlerimi gıdıkladı.

Eğer sen içmezsen ben içeceğim, dedi T. P. Peki, işte burada. Kimse bizi görmeden bir şişe daha içelim. Sus artık.

Salon penceresinin yanındaki ağacın altında durduk. Versh beni ıslak otların içine bıraktı. Soğuktu. Bütün pencerelerde ışık vardı.

"İşte büyükanne orada," dedi Caddy. "Bütün gün hastaydı. İyileştiği zaman piknik yapacağız."

"Ben de bir şey biliyorum elbette," dedi Frony.

Ağaçlar hışırdıyordu, otlar da.

"Biz kızamık olduğumuz zaman yatarız yanındaki yerde," dedi Caddy. "Hani T. P. ile sen nerede yatardınız kızamık olunca, Frony."

"Neredeysek orada," dedi Frony.

"Daha başlamadılar," dedi Caddy.

Başlamaya hazırlanıyor, dedi T. P. Sen olduğun yerde dur ben girip o sandığı alayım, pencereden bakarız. Şu sasprilla'yı içip bitirelim. Sanki içimde bir baykuş varmış gibi yakıyor beni.

Sasprilla'yı içtik ve T. P. şişeyi parmaklığın arasından itti, evin altına, ve gitti. Salondan gelen sesleri işitiyorum ve duvara pençelemişim ellerimi. T. P. sandığı çekti. Yere düştü, gülmeye

başladı. Yattığı yere boylu boyunca, otlara bakıp gülercek. Kalktı, pencerenin altına çaktığı sandığı, gülmeye çalışarak.

"Neredeyse, avazım çıktığı kadar bağıracağım," dedi T. P. "Çık sandığın üstüne de bak bakalım başladılar mı."

"Başlamadılar çünkü çalgıcılar daha gelmedi," dedi Caddy.

"Çalgıcılar gelmeyecek ki," dedi Frony.

"Nereden biliyorsun," dedi Caddy.

"Ben de bir şey biliyorum elbette," dedi Frony.

"Senin bir şey bildiğin yok," dedi Caddy. Ağaca gitti. "Kaldır beni yukarıya, Versh."

"Baban sana o ağaca çıkma demedi mi," dedi Versh.

"Ohooo çok oluyor söyleyeli," dedi Caddy. "Şimdi unutmuştur bile. Sonra da bu gece benim sözümü dinleyeceksiniz dedi babam size. Söylemedi mi, bu gece benim sözümü dinleyeceksiniz diye."

"Ben senin sözünü dinlemeyeceğim işte," dedi Jason. "Frony de T. P. de dinlemeyecekler."

"Kaldır beni yukarı, Versh," dedi Caddy.

"Feki," dedi Versh. "Dayağı sen yiyeceksin, bana ne." Gitti ve Caddy'yi ağacın ilk dalına kaldırdı. Donunun çamurlu kılıcını gördük. Sonra kayboldu. Ağacın sallantılarını işittik.

"Bay Jason dedi ki, eğer ağacı kırarsan seni döverim," dedi Versh.

"Bak bunu nasıl söyleyeceğim görürsün," dedi Jason.

Ağaçta sallanma kalmadı. Başlarımızı kaldırıp baktık kıpırdamayan dallara.

"Ne görüyorsun," diye fısıldadı Frony.

Onları gördüm. Sonra Caddy'yi gördüm, saçında çiçekler, ve uzun bir duvak parlayan rüzgâr gibi. Caddy Caddy.

"Hişt," dedi T. P. "İşitirler sonra sesini çabuk in." Beni çekti. Caddy. Ellerimi duvara pençeledim Caddy. T. P. beni geriye çekti.

"Hişt," dedi T. P. "Hişt çabuk buraya gel bakayım." T. P. beni sürükledi. Caddy "Sus Benjy. İlle sesini mi işittirmek istiyorsun onlara. Hadi bakayım, biraz daha sasprilla içelim, ses çıkarmazsan eğer yine geliriz buraya. Bir şişe daha almalı yoksa ikimiz de basacağız yaygarayı. Dan içmiş deriz. Bay

Quentin her zaman insan gibi demez mi köpeğe, biz de o içti deriz."

Ay ışığı bodrumun basamaklarından indi. Biraz daha sas-prilla içtik.

"Ne istiyorum biliyor musun," dedi T. P. "Şu bodrumun kapısından bir ayı girsin. Ben ne yaparım o zaman, bir bilsen. Hemen üstüne atılır gözünün ortasına tükürürüm. Ver şu şişeyi, ağzımı kapatsın da bağırmaayım."

T. P. yere düştü. Gülmeye başladı. Bodrumun kapısı ile ayışı-ğı sıçrayıp gittiler ve birden bir şey vurdu bana.

"Sus sakın ha," dedi T. P., gülmemeye çalışarak, "Hey Allahım, işitecekler bizi. Kalk ayağa," dedi T. P. "Kalk Benjy, çabuk." Yalpalyordu, gülüyordu ve ben uğraşıyordum kalkmaya. Bodrumun basamakları yamaca kadar çıktı, ay ışığında, T. P. yamaca düştü pat diye, ay ışığının içine ve ben parmaklığa koştum, T. P. "Sus, sus," diyordu arkamdan. Sonra düştü çiçeklerin içine gülerek, ve ben sandığa koştum. Ama ben uğraşırken sandığın üstüne çıkmaya, sandık fırladı gitti, başımın arkasına çarptı, boğazım bir ses çıkardı. Yeniden çıkardı o sesi, ben artık caydım ayağa kalkmaktan. Yeniden çıkardı o sesi ve ben başladım ağlamaya. T. P. sürüklerken beni boğazımdan yine çıkıyordu o ses. Ses hep çıkıyordu ve ben bilmiyordum ağlayıp ağlamadığımı, T. P. üstüme yuvarlandı gülerek, o ses hep çıkıyordu. Quentin T. P.'ye tekme attı, Caddy kolları ile sardı beni, parıldayan duvağı, duyamıyorum ağaçların kokusunu artık ve başlıyorum ağlamaya.

Benjy, dedi Caddy, Benjy. Yeniden kollarını doladı bana ve kaçıp gittim uzaklara. "Nen var, Benjy," dedi. "Bu şapkaaya mı kızıyor-sun." Şapkasını çıkardı ve yeniden geldi, ben yine kaçtım.

"Benjy," dedi. "Nen var, Benjy. Ne yaptı sana Caddy."

"Sevmiyor işte bu süslü elbiseyi," dedi Jason. "Büyümüş sanıyorsun kendini, kimseyi de beğenmiyorsun. Rüküş."

"Kes sesini bakayım," dedi Caddy. "Pis köpek sen de, Benjy."

"On dört yaşında olmuşsun da ne olmuş sanki," dedi Jason. "Bir şey mi sanıyorsun kendini."

"Sus. Benjy," dedi Caddy. "Annen tedirgin olacak sonra. Sus bakayım."

Ama ben susmadım, gittiği zaman arkasından gittim ve o basamaklarda durdu, bekledi ve ben de durdum.

"Ne oldu, Benjy," dedi Caddy. "Söyle Caddy'ne. Ne istersen yapacak. Hadi bakayım."

"Candace," dedi annem.

"Buyurun efendim," dedi Caddy.

"Çocuğu niye üzüyorsun," dedi annem. "Getirsene onu buraya."

Annemin odasına gittik. Orada hasta yatıyor annem, hastalık başının üstündeki bezde.

"Yine ne var," dedi annem. "Benjamin."

"Benjy," dedi Caddy. Yeniden geldi ve ben uzaklaştım.

"Sen çocuğa bir şey yaptın yine," dedi annem. "Neden rahat bırakmıyorsun şunu. Biraz şuracıkta başımı dinlesem olmaz mı. Ver kutusunu da oynasın. Sen de git lütfen işine bak, yalnız bırak şunu."

Caddy kutuyu getirdi, yere koydu, açtı. Yıldızlarla doluydu kutu. Ben durunca yıldızlar da duruyorlardı. Ben kıpırdayınca onlar da pırıldamaya, kıvılcımlar çıkarmaya başlıyorlar. Ben sustum.

Sonra Caddy'nin yürüdüğünü işittim ve ben yine başladım.

"Benjamin," dedi annem. "Gel buraya." Kapıya gittim. "Benjamin sana söylüyorum," dedi annem.

"Ne oluyor bakayım," dedi babam. "Nereye gidiyorsun."

"Al şunu götür aşağı kata. Söyle biri uğraşsın, Jason," dedi annem. "Hem biliyorsun hastayım, hem de..."

Babam kapıyı arkamızdan kapadı.

"T. P.," dedi.

"Efendim," dedi T. P. aşağı kattan.

"Benjy aşağı geliyor," dedi babam. "T. P. ile birlikte gidin."

Banyo kapısına gittim. Suyu işitiyorum.

"Benjy," dedi T. P. aşağı kattan.

Suyu işitiyorum. Dinledim.

"Benjy," dedi T. P. aşağı kattan.

Suyu dinledim.

Suyu işitemiyorum, Caddy açtı kapıyı.

"Ne o, Benjy," dedi. Bana baktı, ben gittim, kollarıyla sardı beni. "Buldun mu Caddy'ini yine," dedi. "Caddy kaçtı mı sandın." Caddy ağaçlar gibi kokuyordu.

Caddy'nin odasına gittik. Aynada oturdu. Ellerini bıraktı ve bana baktı.

"Ne var Benjy. O ne," dedi. "Yo ağlama yok. Caddy kaçmıyor. Bak burada," dedi. Şişeyi aldı, mantarını çıkardı, benim burnuma tuttu. "Ne hoş. Kokla. Güzel değil mi."

Uzaklaştım ve susmadım, o şişeyi elinde tuttu, bana bakarak.

"A," dedi. Şişeyi yere koydu, geldi ve kollarını doladı bana. "Demek buydu, Caddy'ye anlatayım derken yine anlatamadın. İstedin ama anlatamadın. Öyle değil mi. Hiç sürer mi Caddy. Hiç sürer mi Caddy. Bekle de giyineyim."

Caddy giyindi. Yeniden şişeyi eline aldı, mutfağa indik.

"Dilsey," dedi Caddy. "Benjy sana bir hediye verecek," Eğildi ve şişeyi elime verdi. "Hadi, uzat Dilsey'e." Caddy elimi uzattı ileriye, Dilsey aldı şişeyi.

"Bakın," dedi Dilsey. "Bakın benim yavrum Dilsey'ine nasıl bir şişe esans veriyor. Bak, bak da gör Roskus."

Caddy ağaçlar gibi kokuyordu. "Biz esans sevmeyiz zaten," dedi Caddy.

Ağaçlar gibi kokuyordu.

"Hadi bakalım artık," dedi Dilsey. "Birlikte yatmak yok. Koca delikanlı oldun. On üç yaşındasın. Maury Dayı'nın odasında yalnız başına yatacak yaşa geldin," dedi Dilsey.

Maury Dayı hastaydı. Gözleri hastaydı, ağzı hastaydı. Versh yemeği tepside götürüyordu ona.

"Alçağı vuracağım diyor Maury," dedi babam. "Patterson'a önceden söyleme dedim ona." İçti.

"Jason," dedi annem.

"Kimi vuracakmış, baba," dedi Quentin. "Maury Dayı ne diye vuracakmış onu."

"Küçük bir şakayı bile kaldıramadı da ondan," dedi babam.

"Jason," dedi annem. "Sen bunu nasıl yapabilirsin. Sen olduğun yerde durur, Maury'nin pusuda nasıl vurulduğunu görürsün. Güler geçersin."

"O zaman da Maury pusuya girmesin," dedi babam.

"Kimi vuracak," dedi Quentin. "Maury Dayı kimi vuracak."

"Kimseyi vurmuyacak," dedi babam. "Tabancam yok ki benim."

Annem ağlamaya başladı. "Eğer verdiğim yemeği Maury'ye çok görüyorsan, neden açıkça söylemiyorsun yüzüne. Çocukların önünde onunla alay ediyorsun arkasından."

"Tabii çok görmüyorum," dedi babam. "Maury'ye hayranım. Benim ırk üstünlüğü anlayışım yönünden değeri ölçülmez. Maury'yi bir çift katıra değişmem. Neden biliyor musun Quentin."

"Hayır efendim," dedi Quentin.

"*Et Ego in arcadia* samanın Latincesini unutmuşum," dedi babam. "İşte, işte," dedi. "Şaka yaptım." İçti ve bardağını yerine bıraktı, gitti, elini annemin omuzuna koydu.

"Şaka değil," dedi annem. "Benim soyum da seninkiler kadar yüksek. Yalnız Maury'nin sağlığı biraz bozuk."

"Tabii" dedi babam. "Bozuk sağlık bütün yaşamın ilk nedenidir. İnsan pis kokular içinde doğar hastalana hastalana çürümek için. Versh."

"Efendim," dedi Versh sandalyemin arkasından.

"Sürahiyi al da doldur."

"Dilsey'e söyle de gelsin. Benjamin'i yatağına götürsün," dedi annem.

"Koskoca çocuk oldun," dedi Dilsey. "Caddy artık bıktı seninle yatmaktan. Sus bakayım da uyu." Oda gitti, yok oldu ama ben susmadım, oda yeniden geri geldi, Dilsey de geldi ve yatağına oturdu, bana bakarak.

"Sen uslu bir çocuk gibi susup oturacak mısın," dedi Dilsey. "Uslanacak mısın uslanmayacak mısın. Peki öyle ise bekle biraz."

Gitti. Hiçbir şey kalmadı kapıda. Sonra Caddy içinde kapının.

"Sus bakayım," dedi Caddy. "Geliyorum işte."

Sustum. Dilsey tersine çevirdi yatak çarşafını, Caddy yatak çarşafı ile battaniye arasına girdi. Bornoğunu çıkarmadı.

"Bak işte," dedi. "Buradayım." Dilsey bir battaniye ile geldi, üzerine örttü, sardı her yanını.

"Birazdan uyur," dedi Dilsey. "Lambayı odanda bıraktım."

"Peki," dedi Caddy. Başını benimkinin yanına sokuşturdu yastıkta. "İyi geceler Dilsey."

"Sana da şekerim," dedi Dilsey. Oda karardı. *Caddy ağaçlar gibi kokuyordu.*

Başımızı kaldırıp baktık, Caddy'in üzerine çıktığı ağaca.

"Ne görüyor, Versh," diye fısıldadı Frony.

"Hişşşt," dedi Caddy ağacın üzerinden. Dilsey dedi ki,

"Gelin bakayım buraya." Evin köşesinden çıkmıştı. "Niye yukarı kata çıkmıyorsunuz. Babanız söylemedi mi size. Hemen arkamdan fırladınız ha. Caddy nerede. Quentin nerede."

"Ağaca çıkma dedim," dedi Jason. "Yaptıklarını birer birer söyleyeceğim."

"Kim o ağacın üstündeki," dedi Dilsey. "Geldi ve başını kaldırıp ağaca baktı. "Caddy," dedi Dilsey. Dallar yeniden sallanmaya başladı.

"Seni şeytan seni," dedi Dilsey. "İn aşağı bakayım."

"Sus," dedi Caddy. "Babam ses çıkarmayın demedi mi." Bacakları görüldü ve Dilsey uzandı, kaldırıp indirdi onu ağaçtan.

"Senin hiç aklın yok mu, ne diye aldın getirdin onları buraya," dedi Dilsey.

"Ben durduramadım ki," dedi Versh.

"Peki ne yapıyorsunuz hepiniz burada," dedi Dilsey. "Kim söyledi size buraya gelin diye."

"O söyledi," dedi Frony. "O söyledi gidelim diye."

"O ne derse onu yapacaksınız diyen oldu mu size," dedi Dilsey. "Hadi bakayım yürüyün şimdi eve." Frony ile T. P. gittiler, biz görmüyoruz onları hâlâ giderlerken.

"Gece yarısı ne işiniz var burada." Beni havaya kaldırdı ve biz mutfağa gittik.

"Arkamı döner dönmez kaçtınız değil mi," dedi. "Uyku zamanınız geçti onu biliyor musunuz."

"Hişşşt," dedi Caddy. "Konuşma o kadar hızlı. Ses çıkarmamalıyız."

"Sen ağzını kapa da sesin çıkmasın önce," dedi Dilsey. "Quentin nerede."

"Quentin kızdı bana bu gece benim sözümü dinleyecek diye," dedi Caddy, "T. P.'nin ateş böcekleri şişesi hâlâ elinde."

"T. P. ne yapacak o şişeyi," dedi Dilsey. "Hadi git bul Quentin'i Roskus görmüş ahıra gidiyormuş." Versh gitti. Biz göremedik onu.

"Orada bir şey yapmıyorlar ki." dedi Caddy. "Sandalyelere oturmuşlar bakınır duruyorlar."

"Siz olmasanız da onlar otururlar orada," dedi Dilsey. Mutfak yanından dolaştık.

Nereye gidiyorsun bakayım, dedi Luster. Topa nasıl vuruyorlar ona mı bakacaksın. Görüün ya bir daha. Dur, bekle bir dakika. Sen burada dur ben gidip topu alayım. Aklıma bir şey geldi.

Mutfak karanlıktı. Karanlıktı gökte ağaçlar. Dan basamakların altından sallana sallana çıkıyor ve hafif hafif ısıyor ayakbileğimi. Mutfak yanından dolaşıyorum. Ay vardı orada. Dan ayağını sürüyerek geldi, ayın içine girdi.

"Benjy," dedi T. P. evden.

Salon penceresinin yanındaki dut ağacı karanlık değildi, ama sık ağaçlar karanlıktı. Hışırıyordu otlar, üzerinde gölge-min yürüdüğü.

"Hey, Benjy," dedi T. P. evden. "Nereye saklandın. Kaçıyor-sun. Ben biliyorum."

Luster geri döndü. Bekle burada, dedi. Sakın gideyim deme oraya. Bayan Quentin'le sevgilisi salıncaktalar. Sen gel buraya, Benjy.

Ağaçların altı karanlıktı. Dan gelememi. Ay ışığında kaldı. Sonra salıncağı görüyorum, başlıyorum ağlamaya.

Gel buraya, Benjy, dedi Luster. Bayan Quentin kızıyor sonra, biliyorsun.

Az önce iki olan sonra bir oluyor salıncakta. Caddy hızlı hızlı geldi karanlıkta bembeyaz.

"Benjy," dedi. "Nasıl kaçtın bakayım. Versh nerede."

Sardı beni kollarıyla, ben sustum, yapıştım entarisine, çöke çöke uzaklaşmaya çalıştım oradan.

"Neden, Benjy," dedi. "Ne var T. P." diye bağırıldı.

Salıncaktaki biri indi ve geldi. Ben ağladım ve Caddy'nin entarisini çektim.

"Benjy," dedi Caddy. "Charlie bu. Charlie'yi tanıyorsun."

"Zencisi yok mu bunun," dedi. "Ne diye yalnız bırakıyorlar bunu."

"Sus, Benjy," dedi Caddy. "Git buradan, Charlie. Hoşlanmıyor işte senden." Charlie gitti ve ben sustum. Caddy'nin entarisini çektim.

"Neden, Benjy," dedi Caddy. "Bırak da biraz Charlie'yle konuşayım."

"Zenciye çağır gelsin," dedi Charlie. Dönüp gelmişti. Daha yüksek sesle ağladım ve Caddy'nin entarisini çektim.

"Git buradan, Charlie," dedi Caddy. Charlie geldi ve Caddy'ye dokundu, ben daha çok ağladım. Bağıra bağıra ağladım.

"Olmaz, olmaz," dedi Caddy. "Olmaz, olmaz."

"Söyleyemez ki," dedi Charlie. "Caddy."

"Deli misin sen," dedi Caddy. Çabuk çabuk solumaya başladı. "Görür sonra. Yapma, yapma." Caddy savaşıyordu. İki de hızlı hızlı soluyorlardı. "N'olur, n'olur," diye fısıldadı Caddy.

"Gönder gitsin buradan," dedi Charlie.

"Peki gönderirim," dedi Caddy. "Bırak beni."

"Ama göndereceksin onu buradan," dedi Charlie.

"Peki," dedi Caddy. "Bırak beni." Charlie gitti, "Sus" dedi Caddy. "Gitti." Ben sustum. Caddy'yi işitiyor ve göğsünün inip kalktığını duyuyorum.

"Ben eve götürüp bırakırım onu," dedi. Elim tuttu. "Geliyorum" diye fısıldadı.

"Dur," dedi Charlie. "Zenciye çağır."

"Olmaz," dedi Caddy. "Ben dönerim merak etme. Hadi yürü, Benjy."

"Caddy," diye fısıldadı Charlie, yüksek sesle. Biraz uzaklaştık. "N'olursun dön. Döneceksin değil mi." Caddy ile koşuyoruz. "Caddy" dedi Charlie. Ay ışığından çıktık, mutfağa yönelirken.

"Caddy," dedi Charlie.

Caddy ve ben koşuyoruz. Mutfak basamaklarından koşarak çıktık, verandaya gittik, Caddy diz çöktü karanlıkta ve tuttu beni. İşitiyorum onu, duyuyorum göğsünü. "Yapmam," dedi. "Yapmam bir daha. Benjy. Benjy." Sonra ağlıyor ve ben ağlıyorum, birbirimize sarılmışız. "Sus," dedi. "Sus. Bir daha yapmam!" Ben de sustum ve Caddy ayağa kalktı, mutfağa girdik, lambayı yaktık, Caddy çamaşır sabununu aldı, bulaşık çukurunda ağzını yıkadı, iyice. Caddy ağaçlar gibi kokuyordu.

Sana demedim mi burada durma diye, dedi Luster. Salmcakta doğruldular çarçabuk. Quentin'in elleri saçınım iştiinde. Adamın kırmızı boyunbağı var.

Seni eşşek seni, dedi Quentin. Ben Dilsey'e söyleyeyim de görürsün. Nereye gidersem arkamdan gönderiyor diye. Sana bir güzel sopa çektireyim de görürsün.

"Ne yapayım durmuyor," dedi Luster. "Gel bakayım buraya, Benjy."

"Durur sen istersen," dedi Quentin. "İstemiyorsun da ondan. İkiniz de beni arkamdan gözetleyip duruyorsunuz. Büyükanne mi gönderdi sizi buraya beni gözetleyesiniz diye." Salmcaktan atladı. "Eğer hemen alıp götürmezsen onu ve bir daha da buraya gönderirsen, Jason'a söyler seni bir güzel dövürürüm."

"Ben ne yapayım durmuyor ki," dedi Luster. Siz tutabilirsiniz tutun."

"Kes sesini," dedi Quentin. "Sen alıp götürüyor musun onu bakayım."

"Aman canım, bırak kalsın burada," dedi. Kırmızı boyunbağı var. Üstüne vuran güneş de kırmızı. "Bak şimdi ne yapacağım, Jack." Bir kibrit yaktı ve ağzına soktu. Sonra kibriti ağzından çıkardı. Hâlâ yanıyor. "Denemek ister misin," dedi. Yaklaştım bulunduğu yere. "Aç ağzını," dedi. Ağzımı açtım. Quentin kibriti eliyle vurdu ve kibrit gitti.

"Allah seni kahretsin," dedi Quentin. "Yine mi başlatacağsın. Bütün gün zınlıdayıp durur zaten, bilmiyor musun. Dilsey'e söyleyeyim de seni görürsün." Koşa koşa uzaklaşp gitti.

"Bana baksana yavrurum," dedi adam. "Gel buraya bakayım. Aldatmayacağım onu, tasalanma."

Quentin eve koştı. Mutfağa döndü.

"İstediyin oldu," dedi adam. "Değil mi."

"Ne dediğinizi anlayamaz," dedi Luster. "Sağır ve dilsiz."

"Ya," dedi. "Ne zamandan beri."

"Otuz üç yıl oluyor bugün," dedi Luster. "Doğuştan aptal. Siz o tiyatroculardan mısınız."

"Neden sordun."

"Sizi evvelce görmedim buralarda," dedi Luster.

"Peki n'olmuş" dedi adam.

"Hiçbir şey," dedi Luster. "Bu gece ben de gideceğim de."

Bana baktı.

"Testere ile şarkı çalan yoksa siz misiniz," dedi Luster.

"Bir çeyrek verirsen anlarsın," dedi adam. Bana baktı. "Neden kapatmıyorlar bir yere," dedi. "Peki ne diye getirdin onu buraya."

"Ben ne yapayım," dedi Luster. "Ayağımın bağı. Ben buraya kaybettiğim çeyreği bulmaya gelmişim. Bu gece tiyatroya gideyim diye. Ama galiba gidemeyeceğim." Luster yere baktı. "Fazla bir çeyreğiniz var mı acaba," dedi Luster.

"Yok," dedi. "Yanımda yok."

"Öyle ise şu öteki çeyreği bulmalı," dedi Luster. Elini cebine soktu. "Bir golf topu almak ister misiniz?" dedi Luster.

"Ne topu," dedi adam.

"Golf topu," dedi Luster. "Bana top değil bir çeyrek lazım."

"Ne yapacağım topu," dedi adam. "Golf topu ne işime yarar benim."

"Ben işinize yarar demedim ki," dedi Luster. "Yürü eşşek kafalı seni," dedi. "Yürü de topa nasıl vuruyorlar görelim. Hadi. İşte al sana, tatulayla birlikte oynarsın." Luster kopardı ve bana verdi. Pırıl pırıldı.

"Nereden buldun onu," dedi adam. Boyunbağı güneşte kırmızıydı yürürken.

"Çalılığın içinde buldum," dedi Luster. "Kaybettiğim çeyrek sandım birden."

Geldi ve elimden aldı.

"Sus," dedi Luster. "Baktıktan sonra geri verir."

"Agnes Mabel Becky," dedi adam, eve baktı.

"Sus," dedi Luster. "Geri verecek de onun için."

Bana verdi ve ben sustum.

"Dün gelip kim gözetledi kızını," dedi.

"Bilmiyorum," dedi Luster. "Her gece geliyorlar. O ağaçtan aşağı iniyor. İzlerine bakmıyorum ki."

"Biri iz bırakmamışsa ben de neyim, ben gösteririm ona," dedi. Eve baktı. Sonra gitti, salıncakta uzandı. "Haydi defolun," dedi. "Benim rahatımı bozmayın."

"Yürü hadi," dedi Luster. "İyice kafa şişirdin. Bayan Quentin gidip söylemiştir bile şimdi."

Parmaklığa gittik ve sarkık çiçeklerin arasından baktık. Luster otların içinde arandı.

"Buradayken cebimdeydi," dedi. Bayrağın dalgalandığını gördüm. Güneş geniş otların üzerinde dilim dilim.

"Birazdan birkaç tane gelir," dedi Luster. "Daha şimdiden birkaç tane var. Ama gidiyorlar. Haydi gel, beraber arayalım."

Parmaklık boyunca yürüdük.

"Sus," dedi Luster. "Gelmiyorlar işte ben ne yapayım. Zorla getiremem ya. Bekle. Birazdan birkaç tane gelir. Bak ileriye. Geldiler."

Parmaklık boyunca yürüdüm, kapıya doğru, kızlar okul çantalarıyla geçtiler önümden. "Hey, Benjy," dedi Luster. "Gel buraya bakayım."

Balıç kapısının arasından bakıp da n'olacak sanki, dedi T. P. Bayan Caddy şimdi artık çok uzaklarda. Evlendi ve bıraktı gitti seni. Boşuna kapıya yapıyor ve ağlıyorsun. O senin sesini duymaz ki.

Ne istiyor, T. P., dedi annem. Biraz oyna da onunla sussun.

Oraya gidip bahçe kapısının arasından bakmak istiyor, dedi T. P.

Hayır, olamaz, dedi annem. Yağmur yağıyor. Otur oyna onunla da sustur. Bana bak, Benjamin.

Ne yapsan susmuyor, dedi T. P. Sanki bahçe kapısına giderse Bayan Caddy geri gelirmiş.

Laf, dedi annem.

Konuştuklarını duyabiliyordum, kapıdan çıktım, konuştuklarını duyamıyorum. Bahçe kapısına indim, kızlar ellerinde okul çantalarıyla geçiyorlar. Bana baktılar, hızlı hızlı yürüdüler, başları dönük. Onlara söylemek istiyorum ama onlar yürüyor-

lar, ben de yürüyorum parmaklık boyunca, söylemeye çalışarak, ama onlar daha çabuk yürüyorlar. Sonra koşmaya başladılar, ben parmaklığın köşesine geldim, daha ileri gidemedim, parmaklığa yapıştım, arkalarından baka kaldım, söylemeye çalışarak.

"Benjy, neredesin," dedi T. P. "Neredesin, yine kaçırıyorsun. Dilsey seni bir güzel döverse görürsün."

"Boşuna ağlayıp duruyorsun parmaklıkların arasından," dedi T. P. "Çocukları korkuttun. Bak bak, sokağın öte yanına kaçıp gittiler."

Nasil çıktı dışarı, dedi babam. İçeri girdiğin zaman kapının sürgüsünü indirmedin mi, Jason.

İndirdim elbette, dedi Jason. Beni o kadar budala mı sandınız. Böyle bir şeyin olmasını ister miydim ben. Bu aile, Tanrı da biliyor ya, kötü bir aile zaten. Size söylüyorum, her zaman. Onu hemen Jackson'a götürüp kapatmak zorunda kalacaksınız, görürsünüz. Bayan Burgess onu hemen yok etmezse ben de buradayım.

Sus, dedi babam.

Size söylüyorum, her zaman, dedi Jason.

Dokunduğum zaman açıldı ve yapışıp kaldım alaca karanlıkta. Ağlamıyordum, kendimi tutmaya çalışıyordum, kızların geldiğini görürken alaca karanlıkta. Ağlamıyordum.

"İşte orada."

Durdular.

"Çıkamaz dışarı. Kimseye bir şey yapamaz, merak etme. Yürü sen."

"Korkuyorum. Korkuyorum. Ben sokağın öte yanına geçeceğim."

"Dışarı çıkamaz."

Ağlamıyordum.

"Korkma. Yürü."

Alaca karanlıkta geldiler. Ağlamıyordum, yapışmışım kapiya. Usul usul geldiler.

"Korkuyorum."

"Bir şey yapmaz. Her gün geçiyorum buradan. Parmaklık boyunca koşar, o kadar."

Yaklaştılar. Kapıyı açtım, dönerek durdular. Söylemek isti-

yorum, yakaladım onu, söylemek istiyorum. Ve bağırdı kız, söylemek istiyordum, istiyordum ve aydınlık biçimler durmaya başladılar. Ve ben fırlayıp çıkmaya uğraşıyordum içinden, yüzümden atmak istiyordum, ama aydınlık biçimler yine gidiyorlardı. Sırta doğru çıkıyorlar, düşüp kayboldukları yere ve ben bağırmak istiyorum. Ama soluğumu aldığım zaman bir daha çıkmadı soluğum, bağırmak için, yamaçtan düşmemeye çalıştım ve düştüm yamaçtan aydınlık, fırıl fırıl dönen biçimlerin içine.

İşte aptal, dedi Luster. Bir tane geldi. Kes şu iniltiyi, topla salyanı artık.

Bayrağa yaklaştılar. Bayrağı çıkardı, vurdular, sonra yeniden bayrağı dikti.

"Bayım," dedi Luster.

Çevresine bakındı. "Ne var," dedi.

"Bir golf topu almak ister misin," dedi Luster.

"Göreyim bir kere," dedi. Parmaklığa yaklaştı ve Luster topu aradan uzattı.

"Nereden aldın bunu," dedi adam.

"Buldum," dedi Luster.

"Ben biliyorum," dedi. "Nereden bulduğunu. Birinin golf çantasından."

"Ben bahçede buldum onu," dedi Luster. "Bir çeyreğe satarım.

"Neden senin oluyormuş bu top," dedi.

"Ben buldum," dedi Luster.

"Peki öyleyse bir yenisini daha bul," dedi. Cebine koydu ve uzaklaştı.

"Ama ben bu gece tiyatroya gideceğim," dedi Luster.

"Yok canım," dedi adam. Masaya gitti. "İleri gitme, *caddie*," dedi. Vurdu.

"Şu yaptığın işe bak," dedi Luster. "Görmeyince onları yaygarayı koparıyorsun, görünce yine öyle. Sen susmasını bilmez misin. Seni dinlemekten bıktı usandı herkes anlıyor musun. Gel buraya. Tatulanı düşürdün." Yerden aldı, bana yeniden verdi. "Bir tane yenisini bulayım sana. Bunu eskitmişsin." Parmaklıkta durduk, gözledik onları.

"Bu beyaz adam da amma Allahın belası imiş," dedi Luster. "Gördün mü topumu aldı gitti." Gittiler. Biz de parmaklık boyunca yürüdük. Bahçeye geldik, daha ileri gidemedik. Parmaklığa yapışmışım ve çiçeklerin arasından bakıyorum. Uzaklaştılar.

"Artık zırlayacak bir şey kalmadı," dedi Luster. "Sus bakayım. Ben sızlansam neyse. Ama sen ne diye zırlıyorsun. Düşürdün. Neden tatulanı doğru dürüst tutmuyorsun. Sonra vızıldanıyorsun ama." Verdi bana çiçeği. "Şimdi de nereye gidiyorsun."

Gölgelerimiz otların üzerindeydi. Bizden önce gölgelerimiz yetişti ağaçlara. Benimki ilk önce vardı. Sonra biz vardık oraya, ve sonra gölgelerimiz yok oldu. Bir çiçek vardı şişenin içinde. Öteki çiçeği de koydum içine.

"Koskoca adam oldun artık," dedi Luster. "Hâlâ şişenin içine iki çiçek koyup oynuyorsun. Bayan Cahline ölünce seni ne yapacaklar biliyor musun. Jakson'a gönderecekler. Orada kalacaksın. Bay Jason söyledi. Artık orada bütün gün öteki delillerle birlikte ağzından salya aka aka parmaklıklara yapışır durursun. Nasıl beğendin mi."

Luster çiçekleri ellerinde ezdi. "Jackson'da zırlamaya başladın mı işte böyle yapacaklar sana."

Çiçekleri yerden almaya çalıştım. Luster çiçekleri aldı ve uzaklaştılar. Ağlamaya başladım.

"Zırla," dedi Luster. "Zırla. Canın istediği kadar. Ya öyle mi al sana öyleyse Caddy," diye fısıldadı. "Caddy. Hadi zırla şimdi bakalım. Caddy."

"Luster," dedi mutfaktan Dilsey.

Çiçekler geri geldi.

"Sus," dedi Luster. "İşte al. Sus bakayım. Bozulmadı işte, eskisi gibi."

"Hey bana bak Luster," dedi Dilsey.

"Buyurun efendim," dedi Luster. "Geliyoruz. Çok oldun artık. Kalk bakayım." Kolumu hızla çekti, ben kalktım. Uzaklaştık ağaçlardan, gölgelerimiz kalmadı.

"Sus," dedi Luster. "Bak herkes sana bakıyor. Sus."

"Buraya getir onu," dedi Dilsey. Basamaklardan indi.

"Şimdi de ne yaptın çocuğa," dedi.

"Bir şey yapmadım," dedi Luster. "Durup dururken zırlamaya başladı."

"Yapmışsındır sen," dedi Dilsey. "Bir şey yapmışsındır. Neredeydiniz bakayım."

"Ötede sedir ağaçlarının orada," dedi Luster.

"Quentin'i kızdırmak için gittiniz oraya değil mi," dedi Dilsey. "Sana demedim mi, yanında götürme onu diye kaç kere. Biliyorsun sevmiyor, görmek istemiyor."

"Quentin'in de benim kadar zamanı var. O da baksın," dedi Luster. "Benim amcanı değil ya."

"Kafa mı tutuyorsun bana. Seni gidi zenci seni," dedi Dilsey.

"Ben bir şey yapmadım ona," dedi Luster. "Oynuyordu orada. Sonra durup dururken başladı ağlamaya."

"Mezarına mı dokunuyordun yoksa," dedi Dilsey.

"Mezarına dokunmadım ben," dedi Luster.

"Yalan söyleme," dedi Dilsey. Basamaklardan mutfağa çıktık. Dilsey ateşin kapağını açtı, önüne bir sandalye çekti, üstüne oturdum ben. Sustum.

Neden yine başlattınız kadını, dedi Dilsey. Neden soktunuz bunu oraya.

Zavallı oturmuş ateşe bakıyordu, dedi Caddy. Annem ona yeni adını söylüyordu. Biz onu başlatmak istemedik ki.

Demediniz biliyorum, dedi Dilsey. Çocuk evin bir köşesinde, kadının öteki köşesinde. Sen karışma benim işlerime, ben dönünceye kadar sürme elini bir şeye.

"Utanmıyor musun," dedi Dilsey. "Çocuğa eziyet etmeye." Pastayı masaya koydu.

"Ben bir şey yapmıyorum ki," dedi Luster. "Çiçek dolu şişesi ile oynuyordu. Sonra birdenbire başladı zırlamaya. Sen de işittin."

"Çiçeklerine hiçbir şey yapmadın ya."

"Mezarlığına da dokunmadım," dedi Luster. "Ne yapacağım onun kamyonunu. Ben kendi çeyreğimi arıyordum."

"Kaybettin değil mi," dedi Dilsey. Pastanın üstündeki mumları yaktı. Bazıları küçüktü. Bazıları ufak kesilmiş büyük mumlar. "Ben sana bir yere sakla demedim mi. Frony'den öteki çeyreği alıp sana mı vereceğim sanki."

"Ama tiyatroya gitmek istiyorum ben, Benjy olsun olmasın" dedi Luster. "Gece gündüz arkasından koşacak değilim ya onun."

"O ne isterse yapacaksın. Anladın mı zenci yavrusu," dedi Dilsey. "Duydun mu söylediğimi."

"Her zaman yapmıyor muyum sanki," dedi Luster. "Yapmıyor muyum istediğini, Benjy."

"Peki öyleyse her zaman yap," dedi Dilsey. "Bak şimdi ağlata ağlata getirdiniz onu buraya ötekini de başlattınız. Hadi hemen oturun pastayı yiyin, Jason gelmeden. Çatar şimdi bana kendi paramla aldığım pasta için. Şuracıkta fırında pasta yaparken bile gelip yumurtaları sayar. Bakalım siz tiyatroya giderseniz yalnız kalır mı o."

Dilsey uzaklaştı.

"Sen mumları söndüremezsin," dedi Luster. "Bak ben nasıl söndürüyorum." Eğildi ve yanaklarını şişirdi. Mumlar söndü, ben ağlamaya başladım. "Sus," dedi Luster. "Bak. Sen ateşe bak, ben pastayı keserken."

Saati işitiyordum, Caddy'nin arkamda durduğunu işitiyordum, ve damı işitiyordum. Hâlâ yağmur yağıyor, dedi Caddy. Yağmuru hiç sevmiyorum. Hiçbir şeyi sevmiyorum. Ve sonra başı kucağıma geldi, ağlıyordu. Beni tutarken, ve sonra ben başladım ağlamaya. Sonra yeniden ateşe baktım ve aydınlık, düz biçimler uzaklaştılar. Saati işitiyorum ve damı ve Caddy'yi.

Bir parça pasta yedim. Luster'ın eli yaklaştı ve bir parça daha aldı. Yediğini işitiyordum. Ateşe baktım.

Uzun bir tel parçası omuzumdan geçti. Kapıya gitti ve sonra ateş söndü. Ağlamaya başladım.

"Şimdi de neden uluyorsun," dedi Luster. "Baksana." Ateş önümdeydi. Sustum. "Şurada doğru dürüst otur da ateşe bak. Annem sözünü dinle, sesini çıkarma," dedi Luster. "Utanmaz mısın sen hiç. Al biraz pasta da zıkkımlan."

"Şimdi de ne yaptın," dedi Dilsey. "Hiç rahat vermiyorsun çocuğa."

"Sussana diyordum yalnızca. Bayan Cahline'i tedirgin etme." dedi Luster. "Ama ben ne bileyim yine başladı işte."

"Ben biliyorum sen merak etme," dedi. "Versh gelsin de

görürsün. Sana bir güzel sopa hazırlasın. Sen dâyak istiyorsun. Bütün gün. Bugün dereye indirdin mi onu yine.”

“I-ıh,” dedi Luster. “Burada bahçedeydik bütün gün. Hiç sözünden çıkmadık.”

Bir pasta daha almak için uzandı eli. Dilsey vurdu eline.”
“Eğer bir daha uzatırsan, şu satırla keserim elini, görürsün,” dedi Dilsey. “Zavallı bir lokma bile yemedi daha.”

“Yedi,” dedi Luster. “Benim yediğimin iki katını yedi. Bak sor bakalım.”

“Uzat sen elini de bir daha,” dedi Dilsey. “Uzat da gör.”

Tamam, dedi Dilsey. Bu kere ağlama sırası bende galiba. Maury sonunda beni de ağlatacak.

Artık adı Benjy onun, dedi Caddy.

Neden sanki, dedi Dilsey. Doğuştaki adına ne olmuş.

Ama Benjamin adı İncil’den alınma, dedi Caddy. Maury’den daha uygun ona.

Neden sanki, dedi Dilsey.

Annem öyle söylüyor, dedi Caddy.

Ha ha, dedi Dilsey. Ad değiştirmenin ne faydası olur ona. Bir kötülüğü de olmaz ya. Ama talihsiz olurlar ad değiştirenler. Benim adım ben kendimi bildim bileli Dilsey ve beni çoktan unuttukları zaman bile Dilsey kalacak benim adım.

Seni çoktan unuttukları zaman adının Dilsey olduğunu nereden bilecekler Dilsey, dedi Caddy.

Kitapta yazılı ya şekerim, dedi Dilsey. Yazılmış bir kere.

Okuyabilir misin, dedi Caddy.

Gerekmez ki, dedi Dilsey. Onlar okuyacak ben dinleyeceğim. Ben, yalnızca, buradayım diyeceğim.

Uzun bir tel sırtımdan geçti ve ateş uzaklaştı. Ağlamaya başladım.

Dilsey ile Luster kavga ettiler.

“Gördüm seni,” dedi Dilsey. “İşte gördüm şimdi.” Luster’ı köşeden çekip çıkardı, sallaya sallaya. “Şimdi de bir şey yapmadın mı çocuğa. Sen bekle bakalım, baban gelsin de görürsün. Ah eskisi gibi genç olsaydım, nasıl yolardım başındaki saçları birer birer, görürdün. Şeytan diyor şunu bodruma kapa da bu yuce tiyatroya gidemesin. Ben sana göstereceğim.”

"N'olursun anne, yapma," dedi Luster. "N'olursun anne."

Elimi uzattım az önce ateşin bulunduğu yere.

"Tut şunu," dedi Dilsey. "Çek geri."

Elim geri çekildi ve soktum ağzıma. Dilsey yakaladı beni. Sesimin arasından saati işitiyorum hâlâ. Dilsey arkasına döndü ve Luster'ın kafasına vurdu. Sesim gittikçe daha çok yükseliyordu.

"Getir şu sodadan biraz," dedi Dilsey. Elim ağzımdan çekti. Sesim daha çok çıkmaya başladı, elim yeniden ağzıma gitmek istedi, ama Dilsey tuttu. Sesim daha çok çıkmaya başladı. Elim üstüne soda serpti Dilsey.

"Dolaba git, asılı bezlerden biraz kopar," dedi Dilsey. "Sus bakayım, anneni yine mi hasta edeceksin. Bak işte burada var. Dilsey yetişmeseydi az kaldı yakacaktın elini. Bak işte burada var ya ateş." Sobanın kapağını açtı. Ateşe baktım, ama elim durmadı, ben durmadım. Elim ağzıma gitmek istiyor, ama Dilsey tutuyordu.

Elimi sardı bezle. Annem, "Yine ne var, ne oluyor. Şöyle rahatça bir hasta yatmaya da mı hakkım yok. Yataktan kalkıp aşığıya mı ineyim, iki tane koskoca zenci varken," dedi.

"Yok merak etmeyin bir şeyi kalmadı," dedi Dilsey. "Susar şimdi. Elini bir parça yaktı o kadar."

"İki tane koskoca zenci, bağırtıyor çocuğu avazı çıktığı kadar evin içinde," dedi annem. "Bilerek yapıyorsunuz. Çünkü hasta olduğumu biliyorsunuz." Geldi ve yanımda durdu. "Sus bakayım," dedi. "Hemen sus. Bu pastadan verdiniz mi ona."

"Kendim satın aldım," dedi Dilsey. "Jason'ın dolabından almadım. Bir doğum günü yapayım dedim ona."

"Bu ucuz çarşı pastası ile zehirlemek mi istiyorsun çocuğu," dedi annem. "İsteğiniz bu mu. Bir dakika rahat yüzü görmeyecek miyim ben."

"Siz yine yukarı çıkıp yatın," dedi Dilsey. "Ben onu hemen yatıştırırım, susar. Hadi efendim."

"Burada bırakayım da daha birçok şey gelsin başına," dedi annem. "Ben nasıl yatarım yukarıda yavrucağ feryat ederken burada. Benjamin, sana sus diyorum. Hemen sus."

"Çocuğu alıp götüreceğ başka bir yer yok ki," dedi Dilsey.

"Eskisi gibi yerimiz yok ki alıp götürelim. Dışarıda bahçede olmaz, bütün komşular görür ağladığını."

"Biliyorum, biliyorum," dedi annem. "Bütün suç bende. Tanrı beni bir an önce yok etse de sen de Jason da rahat etmeniz." Ağlamaya başladı.

"Susun rica ederim," dedi Dilsey. "Yeniden hastalanacaksınız. Çıkmın yukarı. Luster onu kitaplığa götürür, oynar onunla ben yemeği hazırlayınca kadar."

Dilsey ile annem çıktılar.

"Sus," dedi Luster. "Sus artık. Sonra öteki elini de ben yakarım. Acımadı bile. Sus."

"Geldim işte," dedi Dilsey. "Ağlama artık." Terliği verdi ve ben sustum. "Kitaplığa götür çocuğu," dedi. "Eğer bir daha ağladığını işitirsem seni ben döverim kendi elimle anladın mı."

Kitaplığa gittik. Luster ışığı yaktı. Pencereler karardı, duvardaki uzun karanlık yer yaklaştı yaklaştı ve ben gittim o yere, dokundum. Kapıya benziyordu, ama kapı değildi.

Ateş arkamdan geldi, ben ateşe gittim, yere oturdum, terliğim elimde. Ateş yükseldi yükseldi, annemin koltuğundaki mindere kadar uzandı.

"Sus," dedi Luster. "Biraz susmasını bilmez misin sen. İşte ateş yaktım sana burada, bakmıyorsun bile."

Adın Benjy senin, dedi Caddy. İşitiyor musun. Benjy. Benjy.

Söylemeyin bunu ona, dedi annem. Getir onu buraya.

Caddy beni kollarına alarak kaldırdı.

Kalk Mau... ay Benjy, dedi.

Sakın taşınmaya kalkma, dedi annem. Elinden tutup getiremez misin buraya. Bu kadarını akıl edemiyor musun.

"Bentaşırım onu," dedi Caddy. "Bırak taşıyıp yukarı çıkaramırım."

"Hadi oradan bacaksız," dedi Dilsey. "Sen daha bir pireyi bile taşıyamazsın. Haydi git de yat bakayım. Bay Jason ne dedi."

Merdivenin üstünde bir ışık vardı. Babam oradaydı, gömleğiyle. Bakışı sus diyor. Caddy fısıldadı.

"Annem hasta mı."

Versh beni oturttu ve biz annemin odasına girdik. Bir ateş vardı.

Duvarların üstünde yükseliyor alçalıyordu. Aynada bir başka ateş vardı. Hastalığı kokluyordun. Annemin başına sarılmış bir bezdi hastalık. Saçı yastığının üstünde. Ateş ona erişmedi, ama başında parladı, küpelerinin titrediği başında.

"Gel de annene iyi geceler dile," dedi Caddy. Yatağa yaklaştık. Ateş aynadan dışarı çıktı. Babam yataktan kalktı, beni yerden kaldırdı, annem elini başıma koydu.

"Saat kaç," dedi annem, gözleri kapalı.

"Yediye on var," dedi babam.

"Daha erken yatmasın," dedi annem. "Sonra sabahın karanlığında kalkar. Yarın da bugün yaptıklarını yaparsa dayanamam artık."

• "Peki, peki," dedi babam. Annemin yüzüne dokundu.

"Biliyorum, sana yük oluyorum ben," dedi annem. "Ama inşallah yakında yok olurum da. O zaman kurtulursun sen de dertlerimden."

"Sus," dedi babam. "Onu biraz aşağıya indiririm olur biter." Kaldırdı yerden beni. "Hadi bakalım bayım. Biraz aşağıya inelim. Sakın ses çıkarmayalım, Quentin çalışıyor."

Caddy gitti, yüzünü yatağa eğdi ve annemin eli ateş ışığına girdi. Küpeleri Caddy'nin ensesinde oynuyordu.

Annem hasta, dedi babam. Dilsey seni yatağma yatırsın. Quentin nerede.

Versh almaya gitti, dedi Dilsey.

Babam ayakta durmuş bakıyor, biz önünden geçiyoruz. Annemin odasından gelen sesi işitiyoruz. Caddy, "Sus," dedi. Jason hâlâ merdivenleri tırmanıyordu. Elleri ceplerinde.

"Bu gece gürültü etmeden uslu uslu oturun," dedi babam. "Sakın ses çıkarmayın. Annenizi tedirgin etmeyin."

"Ses çıkarmayız," dedi Caddy. "Bak sesini çıkarmayacaksınız, Jason," dedi. Ayaklarımızın ucuna basa basa yürüdük.

Damı işitiyorduk. Ateşi görüyorduk aynada da. Caddy beni havaya kaldırdı yeniden.

"Hadi," dedi. "Sonra yine ateşin yanına gelersin. Sus bakayım."

"Candace," dedi annem.

"Sus, Benjy," dedi Caddy. "Annem seni işitiyor bir daki-

ka. Hah şöyle iyi bir çocuk gibi. Sonra yine gelirsin buraya, Benjy."

Caddy beni yere indirdi ve ben sustum.

"Burada otursun anne. Ateşe bakması bitince söylersiniz"

"Candace," dedi annem. Caddy eğildi ve beni kaldırdı. Sendeledik. "Candace," dedi annem.

"Sus," dedi Caddy. "Bak işte yine görüyorsun ya. Sus."

"Buraya getir onu," dedi annem. "Çok ağır, taşıyamazsın artık. Uğraşma. Belini inciteceksin. Bizim ailedeki kadınlar duruşlarının güzelliğiyle her zaman övünmüşlerdir. Sen çamaşırcı kadınlara mı benzemek istiyorsun."

"Çok ağır değil ki," dedi Caddy. "Taşıyabiliyorum."

"Peki öyle olsun ama taşımamı istemiyorum," dedi annem. "Beş yaşında bir çocuk. Yok, yok olmaz. Kucağıma getirme, ayakta dursun."

"Ama alırsanız, susar," dedi Caddy. "Sus," dedi. "Dön istersen. Bak. İşte senin yastığın burada. Görüyor musun."

"Yapma, Candace," dedi annem.

"Baksın, susar," dedi Caddy. "Biraz dik tutun. Ben yastığı alayım. İşte, Benjy. Bak."

Baktım ve sustum.

"Çok şımartıyorsunuz onu," dedi annem. "Sen de baban da, her ikiniz de. Sonra benim çekeceğimi anlamıyorsunuz. Büyükanne Jason'ı bu duruma soktu ve sonra kendine gelmek için iki yıl uğraştı, ama ben. Benjamin'den de aynı şeyi çekecek kadar gücüm yok benim."

"Sizin onunla uğraşmanız gerekmez," dedi Caddy. "Benim hoşuma gidiyor onunla uğraşmak. Öyle değil mi, Benjy."

"Candace," dedi annem. "Kaç kere söyledim sana şu çocuğun adını doğru dürüst söyle diye. Baban da seni böyle kısa adla çağırırdı. Çok kötü bir şey. Ben hiç söylemem. Adı şeyler bunlar. Yalnız ayaktakımı kullanır böyle uydurma adları. Benjamin," dedi.

"Bana bak," dedi annem.

"Benjamin," dedi. Yüzümü ellerinin içine aldı ve kendinin-kine çevirdi.

"Benjamin," dedi. "Şu yastığı al, Candace."

"Ağlar sonra," dedi Caddy.

"Şu yastığı al dedim sana o kadar," dedi annem. "Saygı nedir öğrensün!"

Yastık uzaklaştı.

"Sus, Benjy," dedi Caddy.

"Git şuraya bakayım da otur," dedi annem. "Benjamin" Başımı kendi başına yapıştırdı.

"Kes artık," dedi. "Kes."

Ben kesmedim, ve annem beni kollarının arasına aldı, ağlamaya başladı, ben de ağladım. Sonra yastık yeniden geldi, Caddy yastığı annemin başının üstünde tuttu. Annemi koltuğunda arkaya doğru yatırdı, annem kırmızı ve sarı yastık üzerinde ağlaya ağlaya yattı.

"Susun anneciğim," dedi Caddy. "Yukarı kata çıkın da yatın, hasta olacaksınız. Ben Dilsey'i alıp geleyim." Beni ateşe götürdü ve ben aydınlık, düz biçimlere baktım. Ateşi ve damı işitiyordum.

Babam beni yerden kaldırdı. Yağmur gibi kokuyordu.

"E, Benjy," dedi. "Bugün yaramazlık yapmadın ya."

Caddy ile Jason aynada kavga ediyorlardı.

"Hey, Caddy," dedi babam.

Kavga ettiler. Jason ağlamaya başladı.

"Caddy," dedi babam. Jason ağlıyordu. Artık kavga etmiyordu ama biz Caddy'nin kavga ettiğini aynadan görüyorduk. Babam beni yere indirdi, aynaya gitti ve o da kavga etti aynada. Caddy'i yerden kaldırdı. Caddy çırpınıyordu. Jason yere yattı, ağlıyordu. Elinde makas. Babam Caddy'yi tutuyordu.

"Benjy'nin bütün bebeklerini kesti," dedi Caddy. "Ben de onun kafasını kıracağım."

"Candace," dedi babam.

"Kıracağım," dedi Caddy. "Bak görürsünüz kıracağım işte." Çırpınıyordu. Babam tutuyordu onu. Caddy Jason'a bir tekme attı. Jason köşeye kadar yuvarlandı, aynanın dışına kadar. Babam Caddy'yi ateşin yanına kadar getirdi. Hepsi de aynanın dışına çıkmışlardı, yalnızca ateş kalmıştı aynanın içinde. Sanki ateş bir kapının içindeymiş gibi.

"Dur artık yeter," dedi babam. "Annemi odasında hasta mı edeceksin."

Caddy durdu, "Bütün bebeklerini kesti Maury Benjy'nin, ben de dövdüm işte" dedi Caddy. "Yalnızca kötülük olsun diye yaptı bunu."

"Ben yapmadım," dedi Jason. Oturduğu yerde doğrulmuştu, ağlıyordu. "Bebeklerin onun olduğunu bilmiyordum, eski kışık parçaları sandım."

"Ne yapalım bilseydin," dedi Caddy. "İsteyerek yaptın."

"Sus," dedi babam. "Jason," dedi.

"Ben sana yarın yenilerini yaparım," dedi Caddy. "Hem birlikte yaparız çok çok. Bak işte yastık da burada."

Jason içeri girdi.

Sana boyuna sus deyip duruyorum, dedi Luster.

Yine ne var, dedi Jason.

"Yine kaşınıyor," dedi Luster. "Bütün gün böyle işte."

"Peki öyleyse neden kendi kendine bırakmıyorsun onu" dedi Jason. "Baktın ki bir türlü durmuyor, al mutfağa götür. İlepimiz de annem gibi kendimizi odaya hapsedemeyiz ya."

"Annem akşam yemeği hazır oluncaya kadar mutfağa girmeyin onu diyor," dedi Luster.

"Öyleyse onunla oyna da bağırmasın," dedi Jason. "Bütün gün çalış ondan sonra da tımarhane gibi bir eve gel." Gazetesini açtı ve okudu.

İstersen ateşe ve aynaya ve yastığa da bak, dedi Caddy. Yastığa bakmak için yemek zamanını beklemen gerekmez. Damı işitiyorduk. Jason'ı da işitiyorduk, duvarın ötesinde ağlıyordu yüksek sesle.

Dilsey dedi ki, "Gel bakayım Jason. Canını sıkma şunun."

"Baş üstüne," dedi Luster.

"Quentin nerede," dedi Dilsey. "Akşam yemeği neredeyse hazır olacak."

"Ben ne bileyim nerede," dedi Luster. "Görmedim bile."

Dilsey uzaklaştı. "Quentin," diye seslendi holden. "Quentin yemek hazır."

İşitiyorduk damı. Quentin de kokuyordu yağmur gibi.

Jason ne yaptı, dedi Quentin.

Benjy'nin bütün bebeklerini kesti, dedi Caddy.

Annem ona Benjy demeyin dedi. Quentin halının üzerinde yanımıza oturdu. Ah yağmur bir yağmasaydı, dedi. Elimi, kolunu bağıladı. Kavga etmişsin, dedi Caddy. Değil mi.

Çok değil, dedi Quentin.

Sakın saklama, dedi Caddy. Babam anlar.

Boş ver, dedi Quentin. Ah şu yağmur yağmasaydı.

Quentin dedi ki, "Dilsey yemek hazır demedi mi."

"Evet efendim," dedi Luster. Jason Quentin'e baktı. Sonra yeniden gazetesini okudu. Quentin içeri girdi. "Yemek hazır diyor," dedi Luster. Quentin annemin koltuğundan aşağı atladı. Luster.

"Bay Jason," dedi.

"Ne var," dedi Jason.

"Bana bir çeyrek verir misiniz," dedi Luster.

"Ne için," dedi Jason.

"Bu gece tiyatroya gitmek istiyorum da," dedi Luster.

"Dilsey sana vermek için Frony'den bir çeyrek almadı mı?"

"Aldı," dedi Luster. "Kaybettim. Benjy ile birlikte bütün gün aradık çeyreği. İsterseniz sorun."

"Öyleyse bir tane daha alın borç olarak," dedi Jason. "Ben kendi paramı çıkarmaya bakıyorum." Gazetesini okudu. Quentin ateşe baktı. Ateş gözlerinin içindeydi ve ağzının üstünde. Ağzı kırmızı.

"Bütün gün oradan uzaklaştırmaya çalıştım," dedi Luster.

"Sen hiç açma ağzını," dedi Quentin. Jason Quentin'e baktı.

"Bir daha seni o tiyatrocunun oğlanla görürsem dediğim şeyi yaparım," dedi. Quentin ateşe baktı. "Duydun mu söylediyimi," dedi Jason.

"Evet duydum," dedi Quentin. "Peki öyleyse şimdi neden yapmıyorsun."

"Tasalanma onun da sırası gelecek," dedi Jason.

"Tasalanmıyorum," dedi Quentin. Jason yeniden gazeteyi okudu.

Damı işitiyorum. Babam önüne eğildi ve Quentin'e baktı.

Ooo, dedi. Kim kazandı.

"Hiç kimse," dedi Quentin. "Onlar yakaladılar bizi, öğretmenler."

"Kimdi," dedi babam. "Söyler misin."

"Bir şey değildi," dedi Quentin. "Ama öteki çocuk da benim kadar büyüktü."

"Güzel," dedi babam. "Kavga neden çıktı."

"Canım bir şey değil," dedi Quentin. "Çocuk, masasının gözüne bir kurbağa koyarım, kız dövmeyle göze alamaz demiş."

"Hey Tanrım," dedi babam. "Hem de kız ha. E sonra ne oldu."

"Evet efendim," dedi Quentin. "Sonra döver gibi yaptım onu."

İşitiyorduk damı, ateşi ve kapının dışındaki iç çekişleri.

"Kasım ayında kurbağayı nereden buldu," dedi babam.

"Ne bileyim ben efendim," dedi Quentin.

İşitiyorduk onları.

"Jason," dedi babam. İşitiyorduk Jason'ı.

"Jason," dedi babam. "Gir içeri ve kes ağlamayı."

İşitiyorduk damı, ateşi ve Jason'ı.

"Kes artık," dedi babam. "Yine dayak mı yemek istiyorsun." Babam Jason'ı kaldırıp yanındaki sandalyeye oturttu. Jason içeri çekiyordu. Ve biz işitiyorduk ateşi ve damı. Daha yüksek sesle içeri çekiyordu Jason.

"Çek bir daha içeri de görürsün bak," dedi babam. İşitiyoruz ateşi ve damı.

Dilsey, tamam, dedi. Yemeğe gelebilirsiniz.

Versh yağmur gibi kokuyordu. Köpek gibi de kokuyordu. Biz işitiyoruz ateşi ve damı.

İşitiyorduk Caddy'nin hızlı hızlı yürüdüğünü. Annemle babam kapıya bakıyorlar. Caddy kapıdan geçti, hızlı hızlı yürüyerek. Bakmadı. Yürüdü hızlı hızlı.

"Candace," dedi annem. Caddy durdu, yürümedi.

"Buyurun anne," dedi Caddy.

"Sus Caroline," dedi babam.

"Gel buraya," dedi annem.

"Sus Caroline," dedi babam. "Karışma."

Caddy kapıya geldi, orada durdu. Babama ve anneme bakarak. Gözleri bana kaydı ve uzaklaştı. Ben ağlamaya başladım, sesimi daha da yükselttim, ayağa kalktım. Caddy içeri gir-

di, arkası duvara dönük durdu, bana bakarak. Ben ona doğru gittim, ağlayarak, o duvara çekildi ve ben gördüm gözlerini, daha çok bağırarak ağladım ve entarisini çektim. Ellerini uzattı ama entarisini çektim, gözlerini kaçırdı.

Versh dedi ki artık Benjamin senin adın. Sana nedeni Benjamin adını taktılar biliyor musun. Seni büyücü yapmak için. Annem söylerdi eskiden büyükbaban bir zencinin adını değiştirmiş ve zenci papaz olmuş, ona bakanlar büyülenirmiş. Ailenin kadınları da ay yuvarlakken gözlerine bakarlarsa çocukları büyüülü doğarmış. Ve bir akşam, birçok büyülenmiş çocuk çevrede oynarken eve dönmemiş. Sonra avcılar ormanda bulmuşlar onu. Her tarafı yenip bitirilmiş. Kim yemiş onu biliyor musun. Büyüülü çocuklar yemiş.

Salondaydık. Caddy hâlâ bana bakıyordu. Elini ağzına kapatmıştı, gözlerini gördüm, ağladım. Merdivenlerden yukarı çıktık. Yeniden durdu, duvara dayanmış, bana bakarak ve ben ağladım, o yürüdü, ben ilerledim, ağlayarak, ve o duvara çekildi, bana bakarak. Odasına girilecek kapıyı açtı. Ama ben entarisini çektim ve banyoya girdik, o kapıya arkası dayalı durdu, bana bakarak. Sonra kollarıyla yüzünü kapattı ve ben eteğini çektim, ağlayarak.

Ne yapıyorsun ona, dedi Jason. Neden rahat vermiyorsun.

Ben elimi bile sırmıyorum, dedi Luster. Bitiğin gün o bunu yapıyor. Canı dayak istiyor.

Jackson'a göndermek gerek, dedi Quentin. İnsan böyle bir evde nasıl yaşayabilir.

Eğer hoşunuza gitmiyorsa Bayan, çıkıp gidebilirsiniz, dedi Jason.

Gideceğim, dedi Quentin. Merak etmeyin.

Versh dedi ki, "Biraz geri git, bacaklarını kurulayayım." Biraz geri itti beni. "Sakın yine başlama ağlamaya. İşte görüyorsun ya hâlâ. Senin işin gücün bu hep. Benim gibi yağmurun altında kal da görürsün. Çok talihlisin ama bilmiyorsun." Ateşin önünde, arka üstü yattı.

"Adın neden Benjamin oldu, biliyor musun," dedi Versh. "Annen seni onuruna yediremiyormuş. Annem anlattı."

"Sen orada otur, ben ayaklarımı kurulayayım," dedi Versh. "Sonra ne yaparım ben adamı biliyor musun. Götünün derisini yüzerim."

İşitiyorduk ateşi, damı ve Versh'i.

Versh çarçabuk ayağa kalktı, ayaklarını toparladı. Babam "Peki Versh," dedi.

"Bu gece ben yedireyim ona," dedi Caddy. "Versh yedirdiği zamanlar ağlıyor."

"Tepsiyi al," dedi Dilsey. "Git de Benjy'ye yemeğini yedir."

"Caddy'nin yedirmesini istemez misin," dedi Caddy.

Bu pis terlik ile de masanın üstünde mi duracak, dedi Quentin. Yemeğini neden mutfakta yedirmiyorsunuz ona. Domuzlarla birlikte yesek daha iyi olacak.

Eğer bizim yemek yiyişimizi beğenmiyorsan sofraya gelme, dedi Jason.

Roskus'tan dumanlar çıkıyor. Sobanın önünde oturuyordu. Fırının kapağı açıktı. Roskus'un ayağı fırının içinde. Kâseden dumanlar çıkıyordu. Caddy kaşığı kolayca ağzıma soktu. Siyah bir nokta vardı kâsenin içinde.

Peki peki dedi Dilsey. Artık seni üzmeyecek.

İşaretin altına indi. Sonra kâse boş. Uzaklaştı. "Bu gece aç kaldı," dedi Caddy. Kâse geri gitti. Noktayı kaybettim. Sonra gördüm yine. "Aç kaldı bu gece," dedi Caddy. "Bakın ne kâdarcık yedi."

Elbette, dedi Quentin. Beni gözetlemek için gönderiyorsunuz onu. İğreniyorum bu evden. Kaçacağım.

Roskus dedi ki, "Bu gece yağmur yağacak."

Bir süredir boyuna kaçıp duruyorsun, ama yemek saati gelince yine buradasın, dedi Jason.

Bakın eğer kaçmazsam ben, dedi Quentin.

"Sonra ne yapacağımı şaşırdım," dedi Dilsey. "Kaba etimden öyle bir yakalayış yakaladı ki şimdi güç oynatıyorum kalçamı. Bütün gece yukarı kata tırmanıp durdum."

Yo, şaşmam, dedi Jason. Sen her şeyi yaparsın.

Quentin peçetesini masanın üstüne fırlattı.

Kes sesini Jason, dedi Dilsey. Gitti ve Quentin'e sarıldı. Oturuyorum, dedi Dilsey. Kendisi utansın suçu sana yüklediği için.

"Hanım yine somurttu, öyle değil mi," dedi Roskus.

"Kes sesini," dedi Dilsey.

Quentin Dilsey'i itti. Jason'a baktı. Ağzı kırmızıydı. Su bardağı-

m aldı ve kolunu arkaya götürdü, Jason'a bakarak. Dilsey kolunu yakaladı, çekiştiler. Bardak masanın üstünde kırıldı ve su masaya yayıldı. Quentin koşuyordu.

"Annem yeniden hastalandı," dedi Caddy.

"Evet," dedi Dilsey. "Bu havalar herkesi hasta ediyor. Yemeğini ne zaman yiyeceksin bakayım çocuğum."

Allah hepinizin belasını versin, dedi Quentin. Allah belamızı versin. Merdivenlerden koşu koşu çıktığımız işitiyorduk. Kitaplığa girdik.

Caddy verdi bana yastığı. Ben bakıyorum yastığa, aynaya ve ateşe.

"Quentin çalışıyor. Sesimizi çıkarmayalım," dedi babam. "Sen ne yapıyorsun, Jason."

"Hiçbir şey," dedi Jason.

"Öyle ise gel de burada yap." dedi babam. Jason odanın köşesinde çıktı.

"Ne çığnıyorsun," dedi babam.

"Hiçbir şey," dedi Jason.

"Yine kâğıt çığnıyor," dedi Caddy.

"Gel buraya bakayım," dedi babam.

Jason ateşe attı. Kâğıt tısladı, düzlendi ve kararmaya başladı. Sonra gri oldu. Sonra yok. Caddy ile babam ve Jason annemin koltuğundalar. Jason'ın gözleri kapandı, ağzı kaydı, sanki bir şey tadiyormuş gibi. Caddy'nin başı babamın omuzunda. Saçı ateş gibi, küçük ateş noktacıkları var gözlerinde. Ben gittim, babam beni de koltuğa kaldırdı ve Caddy tuttu beni. Ağaçlar gibi kokuyordu.

Ağaçlar gibi kokuyordu. Köşe karanlıktı ama ben görüyordum pencereyi. Çömeldim oraya, terlik elimde. Görmüyordum, ama ellerim görüyordu terliği, bastırduğum işitiyorum gecenin, ve terliği görüyordu ellerim, ben orada çömelmişim, işiterek karardığımı ortalığın.

İşte, dedi Luster. Bak sana ne getirdim. Gösterdi bana. Nereden aldım biliyor musun. Bayan Quentin verdi bana. Baktılar ki beni başka türlü başlarından savamayacaklar. Sen ne yapıyorsun burada. Yeniden bahçeye kaçtı sandım seni. Bugünkü ağlaman zurlaman yetmemiş gibi bir de buraya saklanmış mırıldanıp duruyorsun. Gel bakayın, gir yatağına. Ben de gideyim başlamadan. Sabaha kadar seninle uğraşacak değimim ya. İlk borular ötsün ben hemen fırlayıp gideceğim.

Odamıza gitmedik.

"İşte biz burada kızamıktan yatmıştık," dedi Caddy. "Bu gece neden burada yatacakmışız."

"Ne olurmuş bir gece nerede olsa yatarsınız," dedi Dilsey. Kapıyı kapadı ve oturdu, benim elbiselerimi çıkarmaya başladı. Jason başladı ağlamaya. "Sus," dedi Dilsey.

"Ben büyükannemle yatmak istiyorum," dedi Jason.

"Hasta," dedi Caddy. "İyileştiği zaman yatarsın, öyle değil mi Dilsey."

"Sus bakayım," dedi Dilsey. Jason sustu.

"Geceliklerimiz de burada her şeyimiz de," dedi Caddy. "Sanki taşıyoruz."

"Hadi giyin geceliklerinizi," dedi Dilsey. "Jason'ın düğmelerini çöz."

Caddy Jason'ın düğmelerini çözdü. Jason ağlamaya başladı.

"Canın dayak yemek istiyor galiba," dedi Dilsey. Jason sustu.

Quentin, dedi annem holden.

Ne var, dedi Quentin, duvarın arkasından. Annemin kapıyı kilitlediğini işittik. Bizim kapıdan içeri baktı, girdi, yatağa eğildi, öptü beni alnımdan.

Çocuğu yatırdıktan sonra git Dilsey'e sor, bana bir şişe sıcak su getirmek ister mi istemez mi, dedi annem. Sor bakalım bir kere. Ben sıcak su olmadan da yaparım. Yalnızca öğrenmek istediğimi söyle oına.

Baş üstüne efendim, dedi Luster. Hadi. Çıkar pantolonunu.

Quentin'le Versh odaya girdiler. Quentin başını çevirmişti. "Neden ağlıyorsun," dedi Caddy.

"Sus," dedi Dilsey. "Hadi bakalım hepiniz çıkarın elbiselerinizi. Sen artık eve git, Versh."

Elbiselerimi çıkardım, kendime baktım ve ağlamaya başladım. Sus, dedi Luster, ne bakıp duruyorsun onlara, işe yaramaz onlar artık. Gitti işte. Artık böyle kalacaksın, ve biz de sana artık doğum günü üyüpmayacağız. Entarimi giydirdi. Sustum, sonra Luster durdu, başını pencereye döndürdü. Sonra pencereye gitti ve dışarı baktı. Geri döndü ve kolumu tuttu. İşte kız geliyor, dedi. Sus. Pencereye gittik.

Dışarı baktık. Quentin'in penceresinden çıktı, ağacın içine tırmandı. Ağacın sallanışına baktık. Sallantı ağacın altına kadar indi, sonra kalmadı ve tarladan geçerek nasıl uzaklaştığına baktık. Sonra görmedik artık. Hadi bakalım, boruları duyuyorsun ya, dedi Luster, yatağına gir. Ben de kendi bildiğimi yapayım.

İki yatak vardı. Quentin ötekine girdi. Yüzünü duvara döndürdü. Dilsey Jason'ı da onun yanına yatırdı. Caddy elbisesini çıkarmıştı.

"Donuna bak bir kere," dedi Dilsey. "İyi ki annen görmedi."

"Ben anlattım hepsini," dedi Jason.

"İnanırım anlatmışsındır," dedi Dilsey.

"Ne geçti eline sanki," dedi Caddy. "Boşboğaz sen de."

"Ne mi geçti elime," dedi Jason.

"Hadi giy geceliğini bakayım," dedi Dilsey. "Gitti ve Caddy'ye yardım etti. Birlikte çıkardılar kemerini ve donunu. "Bak bak," dedi Dilsey. Donu yuvarladı elinde ve Caddy'nin arkasını kuruladı. "İyice ıslanmışsın," dedi. "Ama bu gece banyo yapamazsın. Dur bakayım."

Caddy'ye geceliğini giydirdi, Caddy yatağa tırmandı ve Dilsey kapıya gitti, eli lambada durdu. "Hiçbiriniz ses çıkarmayacaksınız," dedi.

"Peki," dedi Caddy. "Annem bu gece gelmeyecek," dedi.

"Onun için hâlâ benim sözümü dinleyeceğiz."

"Peki," dedi Dilsey. "Artık uyuyun."

"Annem hasta," dedi Caddy. "Annem de büyükannem de. Her ikisi de hasta."

"Susun," dedi Dilsey. "Uyuyun artık."

Oda karardı, kapı kararmadı. Sonra kapı da karardı. Caddy "Sus, Maury," dedi, elini üstüme koyarak, ben öylece sustum kaldım. Kendimizi işitiyorum. Karanlığı işitiyorum.

Uzaklaştı ve babam bize baktı. Quentin'le Jason'a baktı, sonra geldi, Caddy'yi öptü ve alnıma koydu elini.

"Annem gerçekten çok hasta mı," dedi Caddy.

"Hayır," dedi babam. "Sen Maury'ye bakacaksın değil mi."

"Evet," dedi Caddy.

Babam kapıya gitti ve bize bir daha baktı. Sonra karanlık yeniden geri geldi, kapıda durdu kara kara, sonra yeniden karrardı kapı. Caddy tuttu beni, işitiyorum hepimizi, karanlığı ve kokusunu aldığım bir şeyi. Ve sonra pencereleri görüyorum, ağaçların vızıldadığı. Sonra düz, aydınlık biçimlere giriyor karanlık, her zamanki gibi, Caddy benim uyuduğumu söylerken nasılsa, öyle.

Pencerenin gölgesi perdelerin üstüne vurduğu zaman yedi ile sekiz arası idi, sonra zaman içinde yeniden buldum kendimi, saati işitince. Büyükbabamındı ve babam bana verdiği zaman, Quentin, sana bütün umutların ve özlemlerin mezarını veriyorum demişti; o daha çok insan yaşantılarının saçmalığına varman için acıta acıta kullanılmaya elverişlidir, böylece senin kişisel ihtiyaçlarını babanın ve onun da babasının ihtiyaçlarını karşıladığından daha çok karşılayamayacaktır. Bu saati sana zamanı hatırlayasın diye değil, ara sıra onu bir an unutasın ve soluğunun hepsini onu elde etmek için harcamayasın diye veriyorum. Çünkü şimdiye kadar hiçbir savaş kazanılmamıştır demişti. Dahası savaşılmamıştır bile. Savaş alanı insanların delilikleri ile umutsuzluklarını ortaya çıkarır ve zafer felsefecilerle budalaların hayalidir.

Yakalıklarımın durduğu kutuya dayalıydı ve ben yatmış dinliyordum saati. İşitiyorum, o kadar. Bir insanın bir cep ya da duvar saatini isteyerek dinleyeceğini sanmam. Gereksizdir de bu. Uzun bir süre sesi unutabilirsiniz, ve sonra bir saniyelik tik-tak, işitmediğiniz zamanın eksilen uzun geçit resmini eksiksiz yaratır zihninizde. Babamın dediği gibi, uzun ve tek ışık demetlerinin derinliklerinde insanın yürüdüğünü görebilirsin sanki. Ve ölümü kız kardeş bilen iyi yürekli Aziz Francis'in bile hiçbir zaman kız kardeşi olmamıştı.

Duvardan Shreve'in somya yaylarını işitiyorum, sonra yer-

de hışırdayan terliklerini. Kalktım, şifonyere gittim, elimi kaydurdum üstünden, saate dokundum, tersine çevirdim ve yatağa döndüm. Ama pencerenin gölgesi orada daha, ve ben hemen hemen dakikasına kadar söylemeyi öğrenmişim zamanı, onun için arkamı dönebilirdim saate, tepelerinde gözü olan hayvanların duyduklarını duyuyordum, tedirgindim. Pişman olacağı şeyler, kaptığın saçma sapan huylardır. Bunu babam demişti. İsa çarpmıha gerilmedi; küçük çarkların ufak tıkırtıları yiyip bitirdi onu. Kız kardeşi yoktu.

Ve göremeyeceğimi anlayınca saati, başladım saatin kaç olduğunu düşünmeye. Gelişigüzel yapılmış bir saatin üstünde bulunan mekanik bir yelkovanla akrebin durumunu hiç durmadan düşünmek aklın çalışmasını gösterir demişti babam. İfrazattır demişti babam, ter gibi. Ve ben evet demiştim. Düşün. Dayan ve düşün.

Eğer hava bulutlu olsaydı pencereden bakardım, düşünerek babamın saçma huylarla ilgili sözlerini. Hava değişmezse New London'daki insanlar için iyi olacağını. Neden olmasın? Gelinlerin ayı, soluk soluğa ses *Kız aynadan dışarı çıktı, yığın yığın kokulardan kaçtı. Güller. Güller. Bay ve Bayan Jason Richmond Compson evlenme törenini ilan. Güller. Gelincikler, papatyalar gibi kızıoğlankız değil. Ben yasak biriyle yaptım dedim, babam dedim. Güller. Kurnaz ve saf. Harvard'a bir yıl gidersen, ama kayık yarışlarını görmemek şartıyla, parayı geri vermeleri gerek. Jason alsın. Jason bu yıl Harvard'da okusun.*

Shreve kapıda duruyor, yakalığını takıyor, gözlükleri yanıp sönyüyor güller gibi, sanki yıkamış gözlüklerini yüzüyle. "Bu sabah dersi asıyor musun?"

"O kadar geç mi oldu?"

Saatine baktı. "İki dakikaya kadar zil çalar."

"Bu kadar geç olduğunu bilmiyordum." Hâlâ saatine bakıyor, ağzı biçimleniyordu. "Çabuk olmalıyım. Bir daha asmak olmaz. Dekan geçen hafta bana dedi ki..." Saatini yeniden cebine koydu. O zaman vazgeçtim ben konuşmaktan.

"Sen hemen pantolonunu giy ve koş," dedi. Dışarı çıktı.

Ben kalktım ve dolaştım çevrede, duvarın arkasından onu dinleyerek. Oturma odasına girdi, kapıya doğru.

"Hâlâ hazırlanmadın mı?"

"Hayır. Sen koş. Ben yetişirim."

Çıktı. Kapı kapandı. Ayakları koridordan aşağı indi. Sonra yeniden saati işittim. Vazgeçtim çevrede dolaşmaktan, pencereye gittim, perdeleri yanlara ittim ve kiliseye doğru nasıl koşuştuklarına baktım, aynı ceket, kollarını sıvamaya çalışan aynı kişiler, bir selin içindeki yığınlar gibi kaçıp giden aynı kitaplar ve sarkan yakalıklar ve Spoade. Shreve'e benim kocam diyen. Bırak, diyor Shreve, pis karlar peşinde koşmayacak kadar akıllı olduktan sonra kim karışır ona. Güneyde kızıoğlankız olursan ayıptır. Delikanlılar. Erkekler. Hepsi de bu işlerde yalan söylerler. Çünkü kadın için önemli değil, demişti babam. Kızıoğlankızlığı kadınlar değil erkekler yaratmışlardır demişti. Babam kızıoğlankızlık ölüm gibidir demişti: yalnızca başkalarının içine sokulduğu bir durum ve ben demiştim ama inanmanın önemi yok ve o demişti ki İşte herhangi bir olayda da insanı üzen bu ya: yalnız kızıoğlankızlık değil ki ve ben demiştim ki Niye kızıoğlankızlığı bozulan ben olmuyorum da o oluyor ve babam demişti ki Bu yüzden bu kadar üzücü ya bu olay; hiçbir şey onu değiştirmeye değmez bile, ve Shreve, pis kadınların peşinde koşmayacak kadar akıllı olduktan sonra diyor ve ben kızkardeşin var mıydı senin? diyorum, var mıydı? Var mıydı?

Spoade ölü yaprakların uçtuğu bir caddenin ortasında dolaşıp duran bir kaplumbağa gibi onların içinde. Yakalığı kulaklarına kadar çıkmış, her zamanki acelesiz yürüyüşü ile yürüyor. Güney Carolina'dandı, son sınıftaydı. Şimdiye kadar kiliseye hiç koşarak gitmemiştir, şimdiye kadar zamanında kilisede bulunmamıştır ve dört yıldır da hiç kiliseye gelmemelik etmemiştir ve şimdiye kadar kiliseye ya da ilk vaazı dinlemeye gömleğini ve çoraplarını giymiş olarak gitmemiştir diye övünürdü kulübü. Saat ona doğru Thompson'a gelecek, iki fincan kahve içecek, oturacak ve çoraplarını cebinden çıkaracak, kahve soğurken çoraplarını giyecektir. Öğleye doğru onu herhangi bir kişi gibi gömleği ve yakalığı ile görebilirsiniz. Başkaları gelecek yanından koşarak, ama adımlarını hiçbir zaman sıklaştırmayacak. Biraz sonra kolejin avlusu boş.

Bir serçe güneş ışığını kesti, pencere kenarına geldi ve başı-

nı bana doğru kaldırdı. Gözleri yuvarlak ve parlaktı. Önce bana tek gözü ile baktı, sonra çırpıtı kanadını, ve sonra öteki gözünü kırptı, boynu herhangi bir nabızdan daha hızlı atıyordu. Saat vurmaya başladı. Serçe gözlerini değiştirmekten vazgeçti ve bana aynı gözle durmadan baktı, çanlar duruncaya kadar, sanki o da dinliyormuş gibi. Sonra kanadını çırparak pencerenin kenarından uçtu, gitmişti.

Son vuruşun titreşimi biraz daha sürdü. Havada durdu, işitilmedi, daha çok sezildi, uzun bir süre. Yavaş yavaş azalan ışık demetlerinde hâlâ çınlayan şimdiye kadar çalınmış bütün çanlar gibi, İsa ve kendi kızkardeşinden söz eden Aziz Francis gibi. Çünkü eğer bunlar boşuna yapıldıysa, eğer yalnızca bunun için yapıldıysa bunlar, bitti. Eğer her şey kendini yiyip bitiriyorsa yalnızca, orada da benden ve ondan başka kimse yok. Biz o kadar korkunç bir şey yapabileseydik de kimse kalmasaydı cehennemde bizden başka. *Ben ensest ilişkide bulundum dedim babama, Benim, onunla yatan, Dalton Ames değil* Ve verdiği zaman Dalton Ames. Dalton Ames. Dalton Ames. Verdiği zaman elime tabancayı ateş etmedim. İşte bundan ötürü ateş etmedim. O da orada olacaktı ve kız da ve ben de. Dalton Ames. Dalton Ames. Dalton Ames. Keşke o kadar korkunç bir şey yapabileseydik ve babam demişti ki bu da üzülecek bir şey, insanlar bu kadar korkunç şeyler yapamazlar çok korkunç şeyler yapamazlar, dahası bugün kendilerine korkunç gelen şeyleri bile yarın hatırlamazlar, ben demiştim ki insan her şeyi atlatılabilir, o demişti ki öyle mi sanıyorsun, ve ben eğilip bakacağım, göreceğim hâlâ mırıldanan kemiklerimi ve rüzgâr gibi derin suyu, bir çatı gibi rüzgârı, ve onlar uzun bir süre sonra bile yalnız ve eldeğmemiş kumun üzerindeki kemikleri fark etmeyecekler. İsa'nın mezarlarınızdan kalkın dediği günü yapayalnız ve bozulmamış kumun üstünde kemiklerimi bile fark etmeyecekler. İsa'nın mezarlarınızdan kalkın dediği güne kadar yalnızca ütüler geçecek yüze yüze üstümden. O gün dediğin hiçbir şeyin –dinin, gurunun, hiçbir şeyin– sana yardımı dokunmayacağını anladığın gün değil artık yardıma ihtiyacın kalmadığını anladığın gündür. Dalton Ames. Dalton Ames, Dalton Ames. Eğer ben onun vücudu açık yatan annesinin yerinde olsaydım gülerек doğru-

lur, isteksiz elimle babasını yakalar, ona bakar, yaşamadan ölüşünü seyrederdim. *Bir dakika kız kapıda duruyordu*

Şifonyere gittim ve saati aldım, hâlâ yüzü dönük saatin camını şifonyerin köşesine vurdum ve cam parçalarını elimle topladım ve kül tablasına koydum ve akreple yelkovanı bükerek çıkarttım, tablaya koydum. Saat tik tak ediyor. Yüzünü yukarı çevirdim, boş saat kadranı arkasında küçük çarkları ile tik tak ediyor, bundan başka ne yapabilir. İsa'nın, Galile'nin üstünden geçiyor ve Washington yalan söylemiyor. Babam St. Louis Fuarı'ndan Jason'a bir süs saati getirmişti. Küçük bir opera dürbünü, bir gözünü kapayıp bakıyorsun içine koskocaman gök tırmalayan bir bina, örümcek ağı gibi örülmüş bir dönme dolap, bir iğne başı üstünde Niagara Şelalesi. Kırmızı bir leke vardı kadranın üstünde. Baş parmağım sızlamaya başlardı onu gördüğüm zaman. Saati bıraktım ve Shreve'in odasına geçtim, tentürdiyotu aldım ve boyadım kesilen yeri. Geri kalan cam parçalarını da saatin kenarından havluyla çıkarttım.

İki takım iç çamaşırı, çorap ve gömlek ile yakalık ve boyunbağlarımı aldım, bavulumu hazırladım. Her şeyi içine koydum, yalnız yeni elbisemle eski elbiselerimden birini, iki çift ayakkabıyı ve iki şapka ile kitaplarımı bıraktım. Kitapları oturma odasına taşıdım ve masanın üstüne yığdım, bunları evden getirdiğim kitaplarla *Babam derdi ki bizim zamanımızda bir insanın efendiliği kitaplarından anlaşılırdı; oysa bugün geri vermediği kitaplardan anlaşılıyor* ve bavulu kilitledim, üstüne adresi yazdım. Çeyrek saat sesi geldi. Durdum ve çan sesleri duruncaya kadar dinledim.

Yıkandım ve tıraş oldum. Su parmağımı sızlattı biraz, yeniden tentürdiyotla boyadım. Yeni elbisemi giydim, saati taktım, öteki elbiselerimi, öteberiyi, usturamı ve fırçalarımı el çantama, çantanın anahtarını bir zarfa koydum ve üstüne babamın adresini ve iki not yazdım ve yapıştırdım.

Gölge taraçadan bütünü ile gitmemişti. Kapının içinde durdum, bakarak gölgenin yürüyüşüne. Hemen hemen gözle seçilebilecek kadar hızlı yürüyordu, yeniden kapının içine sürüne sürüne, gölgeyi yeniden kapıya ite ite. *Koşmaya başlamıştı bile ben sesi işittiğim zaman. Aynada koşuyordu daha ben neler olup*

bittiğini anlamadan. O kadar hızlı ki, uzun fıstanı koluna atılı aynadan fırlamıştı bile bir bulut gibi, tülü uzun pırıltılar halinde fırl fırl dönerek topukları neredeyse kırılacak gibi ve hızla elbisesini bir eliyle öteki omuzuna yapıştırmış aynadan çıkışı kokuları güllerin güller cennetin üstünde soluyan sesi,⁴ sonradan veranda da gördüm onu ayaklarının sesini işitmiyordum ay ışığında bir bulut gibi, tülü yüzen gölgesi otların üstünde koşuyor, çığığım içine kaçtı elbisesi üstünden, duvağa yapışarak çığığın koşarak, orada T. P.'ciğin içinde Vay Anam Sasprilla Benjy sandığım altında çığığın çığığın. Babamın göğsünde V biçiminde gümüş bir kordon vardı inip kalkarı.

Shreve dedi ki, "Ne o gelmedin ... Dügün mü var yoksa cenaze mi?"

"Yetişemedim," dedim.

"Elbet böyle süslenirsen yetişemezsin... Ne var ne oluyor? Sen pazar mı sandın bugünü?"

"Herhalde polis yeni elbise giydim diye yakalamaz beni," dedim.

"Ben sıradan öğrencileri düşünüyorum sana bunu söylerken. Derslere girmeyecek kadar büyüdü senin burnun galiba?"

"Ben önce yemeğimi yiyeceğim." Taraçadaki gölge gitmişti. Yeniden güneşe girdim, gölgemi buldum. Tam önünde duran basamaklardan indim. Buçuğu çaldı. Sonra çanlar kesildi ve kayboldu.

Dekan postanede yoktu. İki zarfı pulladım ve babama postladım birini, Shreve'inkini iç cebime koydum ve sonra Dekanı son olarak nerede gördüğümü hatırladım. Savaş Şehitleri günündeydi, bir G.A.R.⁵ üniforması giymişti, geçit resminin ortasında. Hangi köşe başında bekleyecek olursanız olun, hangi geçit resmi geçerse geçsin onu görürsünüz. Sondan bir önceki, Kolomb'un ya da Garibaldi'nin ya da herhangi bir kimsenin doğum gününde. Sokak süpürücüleri bölümünde, soba borusuna benzeyen şapkasının altında, iki inçlik bir İtalyan bayrağı cinde, süpürge ve çöp kutuları arasında purosunu içip durur-

4 Amerika'da nikâh günü çoğunlukla söylenen bir şarkıdan

The voicethat breathedover Eden

That earliest wedding day,

.....

5 Grand Army of the Republic.

ken. Fakat son olarak G.A.R.'de görmüştüm onu, çünkü Shreve demişti ki:

“Bak işte seninki. Büyükbabanın şu zavallı ihtiyar zenciye ne hale getirdiğini bak da gör.”

“Evet” demiştim. “Artık günlerini geçit resimlerinde yürümekle geçirebilir. Büyükbaban olmasaydı o da beyazlar gibi çalışmak zorunda kalacaktı.”

Hiçbir yerde görmedim onu. Ama ben istediğin zaman elinin altında bulabileceğin bir tek çalışan zenci bile görmedim, hele toprağın bereketini yiyip bitirenleri ise hiç bulamazsın. Bir tramvay geldi. Şehre gittim, Parker'a gittim ve güzelce bir kahvaltı ettim. Kahvaltımı yerken bir saatin saat başını vurduğunu duydum, öyleyse zaman kaybının en az bir saat olabileceğini düşünüyorum, mekanik diziye giren tarihten daha uzun bir zaman.

Kahvaltımı bitirince bir puro satın aldım. Kız elli sentliğinin en iyi olduğunu söyledi, bir tane aldım ve yaktım ve caddeye çıktım. Orada durdum, birkaç nefes çektim, sonra elimde tuttum ve köşeye doğru gittim. Bir kuyumcu dükkânını geçtim, ama tam zamanında uzaklara baktım, köşede iki kundura boyacısı yakaladı beni, her biri bir tarafımdan, cıyak cıyak ve kısık sesle, iki kanı gibi. Birine puroyu verdim, ötekine de beş sent. O zaman beni bıraktılar. Puroyu alan ötekine nikele karşı puro satmaya çalışıyordu.

Bir saat vardı, yukarıda güneşin içinde, nasıl bir saat olduğunu düşündüm, bir şey yapmak istemediğiniz zaman, nasıl olup da vücudunuzun sizi onu yapmaya zorladığını, bir çeşit farkında olmamazlık. Boynumun arkasındaki kasları duyuyorum ve sonra saatimin cebimde tik tak edip durduğunu işitiyorum ve bir süre sonra bütün başka sesler öte yanda kalıyor, yalnız saatim cebimde. Arkamı dönüp caddeye bakıyorum, vitrine. Adam vitrinin arkasında masada oturmuş çalışıyor. Saçları dökülüyordu artık. Gözünde gözlük vardı – yüzüne vidalanmış metal bir boru. Girdim içeri.

Her taraf tik taklarla dolu, Eylül ayındaki cırcırböcekleri gibi ve ben başının üstündeki duvarda duran büyük saati işitiyorum. Adam başını kaldırıp baktı, gözü büyük ve buğulu ve

aceleci, gözlüğünün arkasında. Ben kendi saatimi çıkarıp verdim.

“Saatimi kırdım.”

Elinin üstünde fiskeledi. “Ben de öyle diyecektim. Herhalde üstüne bastınız.”

“Evet bayım. Şifonyere vurdum ve karanlıkta üstüne bastım. Ama yine de işliyor.”

Arkasını açıp karıştırdı ve içine baktı. “Pek bir şey olmamış. Bakmadan bir şey diyemem, ama. Bugün bakarım öğleden sonra.”

“Peki öyleyse sonra getiririm,” dedim. “Vitrindeki saatlerden herhangi birinin doğru olduğunu bana söyleyebilir misiniz?”

Saatimi avucunda tuttu ve buğulu gözü ile başını kaldırıp bana baktı.

“Bir arkadaşla bahse giriştik,” dedim. “Ve bu sabah gözlüklerimi unuttum da.”

“Eh, peki,” dedi. Saati masanın üstüne bıraktı ve sandalyesinden şöyle bir doğruldu ve bankodan baktı. Sonra duvara bir göz attı. “Saat...”

“Yok söylemeyin bana saati,” dedim. “Rica ederim, bayım. Sadece içlerinde doğru olan var mı onu söyleyin.”

Adam yeniden bana baktı. Sandalyesine oturdu, arkasına dayandı ve gözlüğünü çıkardı. Gözünün çevresinde kırmızı bir yuvarlak kalmıştı ve bu yuvarlak kaybolunca bütün yüz çıplak göründü bana. “Bugün ne kutlayacaksınız?” dedi. “Gelecek haftaya kadar kayak yarışı yok. Öyle değil mi?”

“Yok bayım. Bu benim kendi kişisel kutlamam. Doğum günü. Var mı içlerinde doğru olan?”

“Hayır, ama daha ayarlayıp kurmadım da ondan, eğer içlerinden birini satın almayı düşünüyorsanız...”

“Hayır bayım. Saate ihtiyacım yok. Oturma odamızda var, ben benimkini ayar edeceğim de.” Elimi uzattım.

“Kalsın daha iyi.”

“Sonra getiririm.” Saati verdi. Cebime koydum. Artık işite miyorum sesini ötekilerin üzerinde. “Size çok teşekkür ederim. Umarım ki zamanınızı almadım.”

“Yo. İstedığınız zaman getirin. Ve sonra da bu kutlamayı biz kayık yarışını kazanıncaya kadar yapmayın.”

“Baş üstüne bayım. Belki de öyle yaparım.”

Dışarı çıktım, kapıyı tik takların üzerine kapatarak. Vitrine dönüp baktım. Bankonun arkasından bana bakıyordu. Vitrinde bir sürü cep saati, çeşit çeşit, her birinde de aynı sav, aynı çelişmeli güven, tıpkı bendekinde olduğu gibi. Akreple yelkovanı olmadığı halde. Hepsi birbiriyle çelişmeli. Ben kendiminkini işitiyorum, cebimde tik tak ettiğini başkaları görmese bile, başkaları görse de bir şey anlamaz zaten.

Ve ben de kendi kendime bunu alacağım dedim. Çünkü babam saatler zamanı öldürürler demişti. Zaman demişti küçük çarkların tik taklarından oluşup kaldıkça ölmüş demektir; ancak saatler durursa zaman canlanır. Akreple yelkovan uzamıştı. Yatayın az üstünde belli belirsiz bir açı yaparak, rüzgârı yarmaya çalışan bir martı gibi. Bana dert veren şeylere yapışık kaldım, tıpkı yeni ayın suya yapışması gibi, derler zenciler. Saatçi yeniden çalışmaya başlamış, masasına eğilmiş, borusunu gözüne dayamıştı. Saçları ortadan ayırıktı. Ayrık yeri kafasının çıplak yerine kadar uzanıyordu. Aralık ayında kuruyup kalmış bir bataklık gibi.

Karşı kaldırımda elektrik malzemesi satan bir dükkân gördüm, ütülerin tartı ile satıldığını bilmiyordum...

Dükkâncı “Bu beş kilo gelir,” dedi. Yalnız ütüler benim düşündüğümünden de büyüktü. Onun için iki tane üç kiloluk küçük ütü aldım, böylece pakete sarılmış bir çift ayakkabıya benzeyecekti. İki birden epeyce ağır oldu ama ben babamın insan yaşantılarının eninde sonunda saçmaya varması ile ilgili sözlerini nasıl söylediğini yeniden düşündüm. Harvard’a girmenin nasıl benim için son fırsat olduğunu düşündüm. Belki gelecek yıl; bu işi iyice yapmayı öğrenmek için belki iki yıl okula gitmek gerekcek diye düşündüm.

Ama boşlukta oldukça ağırlaştılar. Bir tramvay geldi. Atladım. Önündeki tabelayı görmemiştim. Doluydu, çoğu geçimi yerinde kişiler, gazete okuyan. Tek boş yer bir zencinin yanı. Bir melon şapkası, bir de boyalı ayakkabıları vardı ve sönmüş bir puro ucu tutuyordu. Bir Güneylinin her zaman zencilere

karşı dikkatli davranması gerektiğini düşünürdüm. Kuzeylilerin Güneylilerden bu davranışı beklediklerini düşündüm. Doğuya ilk defa geldiğim zaman derdim ki bunlara zenci değil renkli insanlar deneceğini unutma ve ben de birçokları ile birlikte yaşamak zorunda kalmasaydım, bütün insanları, beyazları ve siyahları kabullenmenin en iyi yolu olarak o insanları kendilerini düşündükleri gibi görmek ve sonra onları kendi başlarına bırakmak olduğunu öğrenmeden önce oldukça zaman harcamam ve başıma da bir sürü belaların gelmesi gerekti. Bir zencinin bir kişiden çok bir davranış olduğunu anladığım sıradaydı: aralarında yaşadığı beyaz insanların bir çeşit görüş yansıması. Ama önce düşündüm ki çevremde bunların bir çoğunu özlemem gerek çünkü Kuzeylilerin benim özlediğimi sandıklarını düşündüm, ama Virginia'da bu sabaha kadar Roskus'u ve Dilsey'i ve onları gerçekten özlediğimi bilmiyordum. Uyandığım zaman tren durmuştu ve perdeyi kaldırdım, dışarı baktım. Bir araba geçidi kapatmıştı, iki beyaz parmaklık tepeden aşağı iniyor ve sonra birer boynuz kolu gibi iki yana yayılıyor, ortasında duran bir katır ve üzerinde bir zenci, trenin hareketini bekliyor. Orada ne kadar kalmıştı bilmiyorum, fakat katırın üzerinde bacaklarını açıp oturmuştu, başı bir battaniye parçasına sarılı, sanki oradaki parmaklık ve yolla birlikte yapılmışlar gibi, ya da tepe ile, tepenin kendisinden oyulmuş, sanki oraya konulmuş bir işaret taşı, işte Yurduzuza Döndünüz diyen. Semeri yoktu ve ayakları neredeyse yere değecekti. Katır bir tavşana benziyordu. Pencereyi açtım.

"Hey, dayı," dedim. "Yol buradan mı gidiyor?"

"Efendim?" Bana baktı, sonra battaniyeyi gevşetti ve kulağını açtı.

"Noel hediyesi!" dedim.

"Ya geliyor, patron. Demek beni yakaladın öyleyse?"

"Bu seferlik seni affettim." Küçük hamaktan pantolonumu aldım ve bir çeyrek çıkarttım. "Bak gelecek sefere karışmam. Yeni yıl girdikten iki gün sonra bir daha geçeceğim buradan. O zaman karışmam ha." Çeyreği pencereden fırlattım. "Kendine bir Noel hediyesi alırsın."

"Baş üstüne, efendim," dedi. İndi, çeyreği yerden aldı ve

bacağına sürttü. "Teşekkür ederim, genç efendim. Teşekkür ederim." Sonra tren hareket etmeye başladı. Pencereden dışarı sarktım, soğuk havaya, arkaya bakarak. Orada sıska bir tavşan katırın yanında duruyordu, ikisi de kılıksız, hareketsiz ve acelesiz. Tren virajı döndü, lokomotif kısa kısa ağır dumanlar çıkarıyor, ve şu yönden kayboluyorlar gözden dümdüz, kılıksızlıkları ve zamanla bitmeyen sabırları, hiç değişmeyen duru nitelikleriyle, çocuksu ve her zamanki yetersizlikle paradoksal güvenilirliğin karışımı onları her çeşit mantığın dışında sevdikleri şeyden uzak tutar ve korur, onları soyup soğana çevirir ve bile bile denilemeyecek kadar açık araçlarla onları sorumluluklardan ve zorluklardan kurtarır ve hırsızlık ya da kaçma sırasında yakalanınca zaferi kazanana karşı, namuslu bir oyunda yenilen centilmen bir sporcunun kendisini yenene karşı duyduğu zamimi ve içten gelen hayranlığı belirtir ve bununla birlikte aile büyüklerinin hesaba uymayan ve yaramazlık yapan çocuklarına besledikleri, yürekten ve bıkmak bilmeyen sabrı beyazların deliliklerine karşı gösterir, bütün bunlar benim unuttuğum şeyler. Hareketin bütün gün sadece durmadan egzozdan çıkan seslerle tekerleklerin homurtusundan oluştuğu ve ölümsüz dağların yoğun gökyüzünde kaybolup gittiği yerlerde hızlı hızlı boşluklardan ve yerlerden dönüp dolaşa dolaşa giderken, ben evi düşünüyordum, kasvetli istasyonu, çamuru, zencileri ve şehir halkını yavaş yavaş meydana toplanan, oyuncak maymunları, arabaları ve kese kâğıtlarındaki şekerleri ve uçları fırlamış mumları ve benim içim başlıyor yine kıpırdamaya, okulda zil çaldığı sıralarda olduğu gibi.

Saat üçü vuruncaya kadar saymazdım. Sonra saymaya başlar, altmışa kadar sayar, bir parmağımı kapatır, öteki parmaklarımın kapatılma sıralarını beklediklerini düşünür, ya da on dört parmağın, sonra on üç, sonra on iki, sekiz ve sonra yedi, ve sonunda birdenbire sessizliği ve göz kırpmayan kafaları anlayınca kadar ve "Efendim?" derdim. "İsminiz Quentin değil mi?" derdi Bayan Laura. Sonra bir sessizlik daha göz kırpmayan ve hain kafalar ve eller sessizliğin içinde büzülüp kalan. "Söyleyin bakalım Quentin'e Mississippi nehrini kim keşfetti, Henry." "DeSoto." Sonra kafalar uzaklaşıp gider ve az sonra yetişemem

ben diye korkarım, ve hızlı hızlı sayar, bir başka parmağı daha kapatırım, çok hızlı gidiyorum diye korkarım, ve yavaşlarım, sonra korkarım ve yeniden hızlı hızlı sayarım. Böylece yetişmezdim zile, çoktan yola çıkmış özgür ayakların ilerleyişlerine, duyarak ayakların sürçtüğünü toprakta ve gün hafif ve keskince vurulmuş bir pencere camı gibi ve içim kıpır kıpır, oturduğum yerde. *Kıpırdamak, oturduğu yerde. Bir dakika kapıda durdu Benjy. Çılgılık. Benjamin, benim yaşlılık zamanımın çocuğu basıyor çılgılığı. Caddy! Caddy!*

Ben artık kaçacağım. Ağlamaya başlıyor, kız gidip dokunuyor ona. Sus. Kaçmayacağım. Sus. Sustu. Dilsey.

Ona ne söylersem onun kokusunu alıyor, isterse. Ne dinler ne de konuşur.

Yeni taktıkları bu adın da kokusunu alabilir mi? Talihsizliğin kokusunu alabilir mi?

Ne diye talih ile uğraşsın bilmem ki? Ona ne kötülüğü olur.

Talihine bir yardımı olmayacaktı da ne diye değiştirdiler adını?

Tramvay durdu, hareket etti, yeniden durdu. Pencerenin altından geçen halka bakıyor görüyordum başlarını, daha rengi atmamış yeni hasır şapkalılarının altından geçen. Şimdi tramvayda kadınlar vardı, pazarda alışveriş yaptıkları sepetleriyle, ve iş elbiselerini giymiş erkekler, boyalı parlak ayakkabılardan ve yakalıklardan daha çok şimdi.

Zenci dizime dokundu. "Affedersiniz." dedi. Bacaklarımı topladım ve yol verdim. Boş bir duvarın yanından geçiyorduk, tramvayın gürültüsü yeniden dönüp geliyordu tramvaya, dizlerinin üstlerinde pazar sepetleri duran kadınlara ve lekeli şapkasının kurdelesine bir pipo sokmuş bir adama. Suyu kokluyor, ve görüyordum duvardaki bir aralıktan bir su pırlıltısıyla iki gemi direğini, ve havada hareketsiz duran bir martıyı, direklerin arasında görünmez bir tele konmuş gibi duran martıyı, ve elimi kaldırıyorum, paltomun arasından yazdığım mektuplara dokunuyorum. Tramvay durur durmaz atladım.

Köprü açıldı, bir motor geçecekti. Motor çekiliyordu, romorkör köprüünün kemerine çarpa çarpa gidiyor, ve bir duman izi, ama teknenin kendisi görünürde bir araç yokmuş da kendiliğinden gidiyormuş gibi. Beline kadar çıplak bir adam ön gü-

vertede bir halat sarıyor. Vücudu yanmış tütün yaprağı renginde. Başında tepesiz bir hasır şapka başka birisi de çark çeviriyor. Gemi köprüden geçti, çıplak direklerin altında güpe gündüz bir hayalet gibi, üç martı teknenin kışında dolaşüyor, görünmez tellere asılmış oyuncaklar gibi.

Kapanınca karşıya geçtim, ve kayıkhanelerin üstündeki parmaklığa dayandım. Tekne boştu ve kapıları kapalı. Tayfalar yalnızca akşamüstü kürek çekiyorlar, önce yan gelip oturmuşlardı. Köprünün gölgesi dayandığım demirlerin parmaklıkları, gölgem uzanmış suda dümdüz, ben de kolayca kandırmıştım gölgemi beni bırakmayacağına artık. En az onbeş metre vardı, ah ne olurdu gölgemi suya daldıracak bir şeyim olsaydı, boğuluncaya kadar tutardım suda, ayakkabıya benzeyen paketin gölgesi suyun üstünde dururken. Zenciler derler ki boğulmuş bir adamın gölgesi suda her zaman onun başında durur. Gölge pırıldadı ve yanıp söndü, solunum gibi, su üstünde yüzüşü de yavaştı solunum gibi, ve çöpler yarı yarıya suya batmış, denizde ve mağaralarda ve denizin karanlıklarında temizlenmeye çalışan çöpler. Suyun yer değiştirmeleri bir şeyin bir şeyine eşittir. Bütün insan yaşantıları sonunda saçmaya varır ve iki tane üç kiloluk ütü bir terzi ütüsünden daha ağırdır. Dilsey olsaydı ne kadar günahtır derdi bu israf! Büyükanne öldüğü zaman Benjy anlamıştı bunu. Bağırmişti. *Kokusunu aldı. Kokusunu aldı.*

Romorkör nehrin aktığı yönden dönüp geldi, su uzun uzun dönen çarklarla kesiliyor, tekneyi sallıyor, sonunda geçidin yansıması ile, tekne bir plup sesi çıkararak dönen çarklara doğru yatıyor ve uzun keskin bir çığlık çıkıyor kapı ardına kadar açılınca, iki adam çıkarken dışarı, ellerinde bir filika ile. Suya bırakıyorlar filikayı ve bir dakika sonra Bland de iki küçük kürekle görünüyor. Üzerinde flanel, gri bir ceket ve başında katı bir hasır şapka. Ya kendisi ya da annesi bir yerde okumuştur besbelli Oxford'lu öğrenciler flanel ceketle ve katı hasır şapkalarla kürek çekerler diye, onun için ta Mart'ın başında Gerald'a bir çifte sandal almışlardır ve o da flanel ceketle katı şapkasını giyerek nehre çıkmıştır. Kayıkhanedekiler polis çağıracaklarını söyleyerek korkutmak istemişler, ama aldırmamış. Annesi bir taksi ve bir kürek içinde bir kutup kâşifi gibi gelmiş, oğlunu

yirmi beş mil hızla esen rüzgârın altında buz parçalarını bir koyun sürüsü gibi süre süre durmadan uzaklaşırken görmüştü. O günden beri artık inanıyorum ki Tanrı yalnız bir centilmen ve şaka kaldıran bir kişi değil aynı zamanda Kentucky'nin biridir de. Oğlan yelkenle uzaklara giderken annesi bir tur yapıyor ve yeniden nehire geliyor ve arabayı, aşağı viteste, oğluna paralel sürüyor. Derler ki sanki birbirlerini önceden hiç görmemişler gibi, bir kral ile bir kraliçe gibi birbirlerine hiç bakmıyorlarmış, yalnızca Massachusetts boyunca bir çift gezegen bunlar, paralel yönleri izleyerek giden.

İçine atladı ve kürekleri çekti. Şimdi daha güzel çekiyor. Elbette çekecek. Derler ki annesi kürekten vazgeçirmeye ve sınıfta başka bir kimsenin yapamayacağı ya da yapmayacağı bir şeyi ona yaptırmaya çalışmış, ama inat etmiş bir kerecik. Annesi Gerald'ın atlarını ve Gerald'ın zencilerini ve Gerald'ın kadınlarını bize anlatırken kıvrıkcık sarı saçlarıyla ve menekşe rengindeki gözleriyle ve kirpikleriyle ve New York'tan alınma elbiseleriyle onun bir prensin bunalım tavrı içinde oturmasına siz inatçılık diyebilir misiniz. Annesi Gerald'ı Cambridge'e alıp götürdüğü zaman Kentucky'deki kocalar ve babalar herhalde rahat bir soluk almışlardır. Annesi şehirde bir apartman katı tutmuştu, ve Gerald'ın da orada bir apartman katı vardı, kolejdeki odalarının yanında. Gerald'ın benimle arkadaşlık etmesini uygun bulmuştu. Çünkü hiç olmazsa ben bir soyluluk gösteriyordum Mason ve Dixon'un güneyinde doğmuş olmakla, ve coğrafya bakımından aranılan özellikleri taşıyan (en azından) diğer birkaç kişiyi de affediyordu, hiç olmazsa. Ya da hoş görüyordu. Fakat Spoad'e'i kiliseden çıkarken gördüğü günden beri birden o hanımefendi olamaz demişti, gecenin bu saatinde hiçbir hanımefendi sokağa çıkmaz. O hiçbir zaman Spoad'e'i affetmemişti, beş adı olduğu için, bugünkü bir İngiliz dükalığı ile ilgili adı da olmak üzere. Uygunsuz bir Maingault ya da Mortemar'ın ev sahibinin kızı ile karışmış olduğuna inanmakla kendisini avutmuştu. Bu da çok olağan bir şeydi, kendisi icat etmiş olsun ya da olmasın. Spoad'e dünyanın en büyük dalgacısıydı, engelleyci ve aldatici sakınmalardan habersiz.

Filika ufak bir lekeydi artık, kürekler güneşi aralıklı pırıltılarla yakalıyor, sanki tekne kendi kendine göz kırpmıyor. *Hiç kız kardeşin oldu mu senin? Hayır ama hepsi orospudur onların. Hiç kız kardeşin oldu mu senin? Bir dakika durdu. Orosputar. Orospu değil bir dakika kapıda durdu.* Dalton Ames. Dalton Gömlekleri.⁶ Ben hep hâki renkte sanırdım onları. Askerlerin giydikleri hâki renkte, pahalı Çin ipeğinden ya da en güzel flanelden yapılmış olduklarını anlayıncaya kadar, çünkü bu gömlekler onun yüzünü öyle esmer, gözlerini öyle mavi yapıyordu ki. Dalton Ames. Neredeyse kibar oldu olacak. Tiyatro numaraları. Çiğnenmiş bir kâğıt yalnızca, inanmazsanız dokunun, A. Amyantmış. Tam bronz da değil. *Ama evde göremezsiniz onu.*

• *Caddy de bir kadındır, unutma. O da kadınların aklına göre işler yapacaktır elbette.*

Neden eve getirmiyorsun onu, Caddy? Neden sen de yapacaktım zenci kadınların yaptıklarını, tarlalarda hendeklerde ormanlarda kızgın kızgın gizlenmiş öfkeli karanlık ormanlarda.

Ve sonra saatimi işitiyordum bir süreden beri ve duyuyordum mektupların hışırdadığını paltomun altında, parmaklığa dayanmışım ve eğiliyorum parmaklığa, gölgemi seyrede ede nasıl aldattığımı gölgemi. Parmaklık boyunca yürüdüm, ama elbisem de koyu renkte ve ellerimi ovuşturuyordum, gölgemi seyrede ede nasıl aldattığımı gölgemi. Rıhtım gölgesi içine doğru sürdüm onu. Sonra sağa saptım.

Harvard benim Harvard'lı çocuğum Harvard harvard? Spor gününü rastladığı renk renk kurdeleli o sivilceli yüzlü çocuk. Parmaklık boyunca gizlenen, ona bir köpek yavrusu imiş gibi ıslık çalmak isteyen. Çünkü kandırıp yemek odasına götürüyorlar onu annem yalnız yakalayacak olursa onun kıza bir çeşit büyü yapacağına inanıyor. Ama herhangi bir alçak Sandığın yanında yatıyordu pencerenin altında bağıra bağıra yakasında bir çiçekle otomobili sürebilen. Harvard. Quentin sana Herbert'ı tanıtayım. Benim Harvard'lı çocuğum. Herbert bizim ağabeyimiz olacak şimdiden Jason'a bankada bir iş için söz verdi.

Sokulgan, selüloitten bir satıcı gibi. Yüz boydan boya diş

6 Dalton Gömlekleri. O sıralarda Güney'de moda olan gömlek markası.

7 Orijinal metinde de küçük harfle yazılmıştır. [Ed. N.]

ama gülmeyen. *Ben duymuştum adını orada.* Boydan boya dış ama gülmeyen. *Sen mi süreceksin arabayı?*

Gir içeri Quentin.

Sen sür arabayı.

Bu onun kendi arabası kız kardeşinin şehirden ilk otomobilin sahibi olmasından ötürü övünmüyor musun. Herbert'in hediyesi. Louise ona her sabah ders veriyordu mektubunu almadın mı Bay ve Bayan Jason Richmond Compson kızları Candace ile Bay Sydney Herbert Head'in bin dokuz yüz on yılı Nisanının on ikinci gününde Jefferson Mississippi'de evlenme törenlerini bildirmekle şeref duyarlar. Ağustos'un birinden sonra South Bend Indiana'da falan caddede filan numaralı evde bulunacaklardır. Shreve dedi ki hiç açmaya niyetin yok mu? Üç gün. *Zamanlar.* Bay ve Bayan Jason Richmond Compson. Genç Lochinvar Batıdan biraz erken çıkıp gitmiş, değil mi?

Ben Güney'denim. Siz tuhaf insanlarsınız değil mi?

Ha evet memleketin bir taraflarında öyle bir şey olmuştu.

Siz çok tuhaf bir insansınız, öyle değil mi. Sirklerde çalışsanız daha iyi edersiniz.

Çalıştık çalıştık merak etmeyin. Zaten gözlerim de fillerin bitlerini ayıklaya ayıklaya mahvoldu. Üç zaman Bu taşra kızları. Onların ne yapacakları belli olmaz, olur mu. Evet doğrusunu ararsanız Byron da aradığını bulamamıştı, Allaha şükür. *Ama bir insanın gözlüklerine vurulmaz. Hiç açmaya niyetin yok mu? Masanın üstünde duruyordu her köşesinde bir mum yana yana zarfın üzerinde duran kirlenmiş pembe bir jartiyere iki yapma çiçek bağlanmış. Bir insanın gözlüklerine vurulmaz.*

Taşrahılar zavallı şeyler çoğu şimdiye kadar görmemişler otomobili çal kornayı Candace yoksa *Caddy'nin bana bakmaya yüzü yoktu* yoldan kaçarlar merak etme bakamazdı bana birine bir şey olacak olursa babanız kızar babanız da bir otomobil almak zorunda kalacak şimdi bak keşke otomobili getirmeseydin Herbert çok hoşuma gitti tabii at arabası da var ama ne zaman gezmek istesem Bay Compson zencilere bir sürü iş verir işine karıştın mı olmaz ki Roskus ben ne zaman çağırırsam gelir der ama ne demek olduğunu bilirim ben bunun insanların yalnızca kendi vicdanlarını susturmak için nasıl sık sık söz verdiklerini

de bilirim benim küçük yavruma sen de böyle mi davranacaksın ama yapamazsın biliyorum Herbert hepimizi o kadar şımarttı ki sorma Quentin sana yazmadım mı Jason'ı liseyi bitirir bitirmez bankasına alacak diye Jason mükemmel bir bankacı olacak o çocuklarım arasında pratik zekâsı olan tek çocuğum bunun için bana teşekkür etmelisin aileme bakacak tek o ötekiler hep Compson Jason getirdi unu. Arka balkonda uçurtmaları yaptılar ve her birini beş sente sattılar, o ve Patterson'ın çocuğu. Hesabı Jason tutuyordu.

Tramvayda hiçbir zenci yoktu, rengi atmamış şapkalar daha pencerenin altından akıp gidiyor. Harvard'a gitmek. Sattık Benjy'nin Pencerenin altında yere yatmış, bağıırıyordu Benjy'nin şattık biz tarlasını Quentin Harvard'a gitsin diye işte sana kardeş. Küçük kardeşin senin.

Siz de bir araba almalısınız faydası sayılmakla bitmez benim gibi düşünmüyor musun Quentin ona hemen Quentin dedim darılma Candace bana senden çok söz etti.

Neden olmasın ben çocuklarımla arasındaki bağıntıların arkadaşça bağıntılardan daha ileri olmasını isterim evet Candace ile Quentin arkadaştan daha ileridirler Baba ben ensest ne yazık ki senin ne erkek ne de kız kardeşin olmamış kız kardeşin kız kardeşin olmamış kız kardeşin Quentin'e sorma Quentin'le Bay Compson ben yemeğe incek kadar kuvvetlendiğim zaman biraz kızıyorlar her zaman sinirlerim gergin şimdi bunun acısını çekeceğim artık her şey olup bittikten ve sen benim küçük kızımı benden alıp gittikten sonra benim küçük kız kardeşimin hiç olmadı. Ah anne diyebilseydim. Anne.

Ben içimden gelen bir şeyi yapmadıkça ve seni kendimin yerine koymadıkça Bay Compson'ın otomobile yetişeceğini sanmıyorum.

Ah Herbert Candace işitiyor musunuz ki bana bakacak yüzü yok bana yumuşak inatçı çenesi ileri çıkmış arkaya dönmüyor kıskanmak gerekmez yalnızca yaşını başını almış bir kadını pöhlüyor koskoca evli bir kız insanın inanası gelmiyor.

Yok yok hâlâ bir kız gibisiniz Candace'dan çok daha gençsiniz yanaklarınız hâlâ pembe pembe bir kız gibi Bir yüz azarlayan ve gözyaşı akan bir koku kâfurulu ve gözyaşlı bir ses ağlayıp du-

ran ve azıcık ötesinde ayışıklı kapının hanumelinin ayışıklı renginde kokusunun. Boş gövdeler tabutlar gibi ses çıkarır çatı merdivenlerinden inerken. French Lick.⁸ Ölümü bulmadı kaplıcalarda.

Renkleri atmamış şapkalar ve şapkası yoklar. Ben üç yıl içinde şapka giyemem. Giyemezdim. Di mi. O zaman şapkalar olacak mı çünkü ben yokum ve yok Harvard sorunu da o zaman. Düşüncelerin en güzelleri, eskimiş ölü tuğlanın üzerine yapışıp kalmış kuru sarmaşık dalları gibidir demişti babam. Yok Harvard sorunu o zaman. Benim için hiç olmazsa. Daha. Eskisinden daha kederli. Daha. Hepsinin en kederlisi. Daha.

Spoade'in üzerinde bir gömlek vardı; demek olmalıydı. Yeniden gölgemi gördüğüm zaman gölgemi su ile aldattığıma dikkat etmezsem su geçmeyen gölgeme bir daha basarım. Ama kız kardeş değil. Yapmazdım bunu. Kızımı gözetletmem yapmamalıyım.

Ben onlardan hiçbirini yönetemem siz onlara bana ve benim isteklerime saygı göstermemelerini durmadan öğretirseniz biliyorum siz benim aileme hor bakıyorsunuz ama bu benim çocuklarıma benim dertlerini çektiğim çocuklarıma saygı gösterilmemesini öğretmek için bir neden midir Gölge'nin kemiklerini sert topuklarla asfalta geçirmiyorum ve o zaman saati işitiyorum ve paltomun altından mektupları yokluyorum.

Kızımı ne sana ne Quentin'e ne de başka birine gözetletmeyeceğim kız ne yapmış dersenez deyin siz

Hiç olmazsa sen de kabul ediyorsun ya kıza göz kulak olmak için bir neden olduğunu.

Yapmazdım yapmazdım. Biliyorum yapmak istemezdim ben de o kadar sert söylemek istemezdim fakat kadınların kendilerine gelince kadınlarda saygı yoktur birbirlerine kendilerine

Ama kız neden çanlar başladı ben gölgeme basınca, ama daha çeyrekti. Dekan hiçbir taraflarda görünmüyordu. Yapabileceğim şeyi yapardım diye düşün

Kadınlar böyledir işte demek istemedi çünkü Caddy'yi sever o kadın.

Sokak lambaları yokuştan aşağı iniyorlar sonra şehre doğru çıkı-

⁸ French Lick: Tam karşılığı Fransız kaplıcası. Indiana'nın güneyinde kükürtlü bir kaplıca.

yorlar gölgemin karnı üzerinde yürüdüm. Elimi gölgemden öteye uzatabilirdim. *biliyorum babam arkamda yazın ve Ağustos'un törpüleyen karanlığı ötesinde sokak lambaları* babamla ben koruyoruz kadınları birbirlerinden kendilerinden bizim kadınlar bunlar. *Kadınlar bak neye benzerler bizim insanlar üzerine edindiğimiz bilgileri edinmezler onlar edimli bir kuşku bolluğu ile doğmuşlardır bu da sık sık ürünüünü ve çoklukla doğru olarak verir kötülükten yana bir eğilimleri vardır kötülükte bulunmayı bulup çıkarmaktan yana içgüdüsel olarak hafif uykuda yorganı üstüne sardığım gibi amacına amaç olsun olmasın hizmet edinceye kadar zihnimizi döllerler* İki yeni öğrencinin arasında geliyordu. Geçit resminin havasından daha pek kurtulmuş değildi, çünkü selam verdi bana. Çok üstün rütbede subayca bir selam.

"Sizi bir dakika görmek istiyorum," dedim, durarak.

"Beni mi? Peki. Şimdilik hoşça kalın çocuklar," dedi, durarak ve arkasını dönerek. "Sizinle biraz konuşacağım için memnunum." İşte Dekan buydu, bütünü ile. Doğuştan ruhbilimci olanlardan söz ederler ya. Okulun açıldığı gün kırk yıldan beri bir treni bile kaçırmadığını ve her zaman bir Güneyliyi bir bakışta ayırabileceğini söylerler size. Hiç şaşırmaşmış ve bir kere konuştuğunuzu işitti mi hemen hangi eyaletten olduğunuzu söylermiş. Trenlerde hamalların giydikleri üniformalardan vardı üstünde, bir çeşit Tom Amcanın kulübesi modeli, yamalar içinde, dökülüyor. "Efendim; buyurun."

"Evet beyefendi. Bu yandan buyurun genç mösyö. Buyurun," diye bavulunuzu alacak. "Gel bakayım, küçük, tut şunları." Bu arada bavullardan bir dağ yaklaşıacak, arasından on beş yaşında kadar bir beyaz delikanlı çıkacak ve Dekan onun eline bir bavul daha verip çocuğu gönderecek. "Aman, dikkat et. Düşürme. Evet, beyefendi, genç mösyö, verin zenciye oda numaranızı verin siz gittiğiniz zaman hazır olsun."

O zamandan sonra sizi iyice elde edinceye kadar boyuna ya odanızın içinde ya da dışındadır, her yerde hazır ve nazır ve geveze, oysaki üstü başı düzeldikçe davranışları yavaş yavaş Kuzeyleştiği halde sonunda sizi sömürdüğünün farkına varana kadar size Quentin ya da öyle bir şey diyecektir, ve bir daha

onu gördüğünüzde üzerinde Brooks'tan alınma eski bir elbise ve başında adını unuttuğum bir Princeton kulübünün şapkası olur, şeridi başka biri tarafından verilmiş ve Abe Lincoln askerlerinin taktığı kurdelelerden olduğuna memnunlukla ve şaşmazlıkla inanmış. Yıllar önce biri şu hikâyeyi yaymış kolej çevrelerinde, ilk olarak nereden geldiği belli olmadan görüldüğü zaman, ilahiyat okulunu bitirmiş olduğu söylenmişti. Ve bunun anlamını kavramaya başlayınca da bu hikâyeye o kadar kapılmış ki hikâyeyi artık kendisi anlatmaya başlamış. Sonunda gerçek olduğuna inanmak zorunda kalmış. Böylece öğrencilik günlerinin uzun, amaçsız hikâyelerini anlatırdı. Ölmüş ya da ayrılmış profesörlerdi, eski tanıdıkları gibi küçük adlarıyla anardı, çoğu yanlış olmak üzere. Ama sayısız saf ve yalnız kalmış genç öğrenci ordularına önderlik ve dostluk etmiştir o ve ben sanırım ki bütün hileciliği ve yalancılığı ile Tanrının burnuna kötü gelmiyordu kokusu.

"Dört gündür sizi görmedim," dedi, daha üstünden atmadığı askerce havasıyla bana bakarak. "Hasta mıydınız?"

"Yo. Bir şeyim yoktu. Çalışıyordum diyebilirim. Ama ben sizi gördüm."

"Ya?"

"Geçen gün geçit resminde."

"Ha, şu. Evet, oradaydım. Ben böyle şeylere boş veririm, anlıyor musunuz, ama çocuklar ille de bizimle beraber olun dediler, eski muharipleri severler. Bayanlar eski muharipleri görmeye bayılırlar bilirsiniz, bundan ötürü kendilerini kırmamam gerek."

"Bu halk bayramında da mı?" dedim. "W.C.T.U'⁹ da kırmamak gerek öyleyse."

"Öyle mi? Ben bunu damadım için yaptım. Belediyede bir işe girmek istiyor da. Çöpçülük. Bu iş için tek gerekli olan şey yaslanıp uyuyacağın bir süpürge dedim ona. Demek beni gördünüz?"

"İki keresinde de. Evet."

"Üniformamı giymiş olarak demek istedim. Nasıl duruyordu?"

9 Women's Christian Temperance: Amerika'da içki aleyhtarı bir dernek. (Çev. N.)

"Çok yakışmıştı size. Hepsinden iyiydiniz. Sizi General yapmalılar. Sayın Dekan."

Koluma dokundu, hafif yıpranmış el, zenci ellerinin yumuşaklığı. "Bakın. Dinleyin beni ama başkalarına söylemeyin bunu. Size söylemekte bir sakınca görmüyorum, çünkü siz ve ben aynı çeşit insanlarız aşağı yukarı." Bana doğru eğildi biraz, hızlı hızlı konuşuyor, gözleri bana bakmıyordu. "Ben bir şeyler sezinliyorum şu sırada. Gelecek yıla kadar bekle. Bekle yalnızca. Bak o zaman geçit resminde nerede yürüyeceğim. Bu işi nasıl düzenlediğimi sana söylemeyi gerekli bulmuyorum. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim. Yalnızca bekle ve gör yavrucuğum." Sonunda bana baktı ve omuzuma hafifçe vurdu ve topuklarının üzerinde ileri geri sallandı, başını indirip kaldırken. "Evet bayım. Boş yere Demokrat Parti'ye geçmedim ben üç yıl önce. Damadım şehir işlerinde; ben... Evet bayım. Eğer bu eşşoğlunun iş bulması için Demokrat Parti'ye girmek yeterse... Ve bana sorsan: Sen yalnızca şurada köşede otur, iki gün önceden başlayarak, bekle bir yıl ve gör."

"Umarım, hakkınızdır, Bay Dekan. Ve ben bu sorunu düşündüğüm zaman..." Mektubu cebimden çıkarttım. "Bunu yarın odama getirin ve Shreve'e verin. O size bir şey verecek. Ama yarına kadar bekleyeceksiniz, anlıyorsunuz değil mi."

Mektubu aldı ve inceledi. "Mühürlenmiş."

"Evet ve içi de yazılı, yarına kadar da geçerli değil."

"Ya," dedi. Zarfa baktı, ağzı büzüldü. "Bana bir şey mi verecek, ne dersin?"

"Evet. Size bir hediye hazırlıyorum."

Artık bana bakıyordu, beyaz zarf siyah elinde, güneşte, gözleri yumuşak, irissiz ve koyu renkli ve birdenbire Roskus'u gördüm bakıyordu bana bütün beyaz halkın kullandığı dalkavuk uniformalarının, politikaların ve Harvard davranışlarının arkasından, utangaç, gizli, dilsiz ve kederli. "İhtiyar bir zenciyle alay etmiyorsun ya?"

"Tanırsınız beni, alay etmem. Şimdiye kadar hiçbir Güneylinin sizinle alay ettiğini gördünüz mü?"

"Haklısın, iyi insanlardır. Ama bir arada yaşanmaz onlarla."

"Hiç denediniz mi?" dedim. Ama artık Roskus gitmişti. Yıllarca önce dünyanın gözü önünde takınmasını öğrendiği kişiliğini takınmıştı şimdi yeniden, şişirilmiş, hileci ama pek de iğrenç değil.

"İsteklerini yapacağım, yavrucuğum."

"Yalnız yarın sabaha kadar bekleyeceksiniz. Unutmayın."

"Tabii," dedi. "Anladım yavrucuğum, peki..."

"İnşallah..." dedim. Başını indirip bana baktı, tatlı, derin. Birdenbire elimi uzattım ve tokalaştık, önemle salladı elimi şişirilmiş belediye ve asker hülyasından aşağılara inerek. "Siz iyi bir insansınız, Bay Dekan... Umarım ki... Birçok gence yardımınız dokunmuştur, şurada burada."

"Ben herkese elimden gelen iyiliği yapmak isterim," dedi. "Önemsiz sosyal sınırlar çizmem. Bir insan bana kalırsa her şeyden önce bir insandır, nerede olursa olsun."

"Umarım her zaman birçok dost edirsiniz bugüne kadar yaptığınız gibi."

"Gençler. Aram iyidir onlarla. Beni hiç unutmazlar, hiçbir zaman," dedi, zarfı sallayarak. Cebine koydu ve paltosunu ilikledi. "Evet, bayım," dedi "İyi dostlar edindim."

Çanlar başladı yeniden, buçuk. Gölgebin karnında durdum ve vuruşları dinledim. Aralıklı ve rahat vuruşları güneş ışığı boyunca, ince, daha küçük yaprakların arasında. Aralıklı ve durgun ve rahat sonbaharın nitelikleriyle her zaman çanlarda hatta gelinler ayında *Yerde yatmış pencerenin altında bağılıyor* Kıza şöylece bir baktı ve anladı. Bebeklerin ağızlarından çıkan. *Sokak lambaları* Çanlar durdu. Postaneye döndüm, gölgemi asfalta basa basa *yokuş aşağı inince şehre, yükselirler bir duvarda birbiri üstüne asılmış lambalar gibi*. Babam demişti ki o kadın Caddy'yi sever insanları kusurlarıyla sevdiği için. Maury Dayı şömüne önünde bacaklarını yaymış, Noel şerefine içmek için kolunu çok uzatmak zorunda. Jason koştu elleri ceplerinde düştü ve Versh kaldırıncaya kadar onu ayakları bağlı bir tavuk gibi yattı yerde. *Neden ellerini ceplerinden çıkartmıyorsun koşarken o zaman hemen ayağa kalkarsın* Beşikte fazla sallanan kafanın arkası yassı olur. Caddy Jason'a demiş dedi Versh Maury Dayı neden çalışmıyor biliyor musun çünkü başını beşikte çok sallamışlar da ondan.

Shreve yoldan yukarı çıkıyordu, ayaklarını süre süre şişman şişman, ağırbaşlı, gözlükleri uçan yaprakların altında küçük havuzlar gibi parlayarak.

"Dekana bazı şeyler hakkında bir not verdim. Bugün öğleden sonra burada olmayabilirim, onun için dikkat et yarına kadar para verme, anlıyor musun?"

"Evet," Bana baktı. "Peki ama bugün sen ne haltlar karıştırıyorsun? Tertemiz giyinmişsin ve sanki *suttee*¹⁰ yapacaktım gibi dalgın dalgın dolaşıyorsun. Ruhbilim dergisine girdin mi bu sabah?"

"Hiçbir şey yapmayacağım. Yarın sabaha kadar."

"Nedir o elindeki?"

"Hiçbir şey. Bir çift ayakkabı, pençe yaptırdım. Yarın sabaha kadar hiçbir şey yok, anlıyor musun?"

"Peki peki. Öyle olsun. Ha, bak, bu sabah masanın üstünde bir mektup buldun mu?"

"Hayır."

"Orada duruyor, Semiramis'ten. Şöför saat ondan önce getirdi."

"Peki. Alırım. Şimdi de ne istiyor bu kadın bilmiyorum ki."

"Bir müzikli eğlence daha herhalde. Tam tara tam Gerald tam. "Aman Quentin davula biraz daha kuvvetli vur." Hey Tanrım, şükür efendiden bir adam değilim." Yürüdü, göğsüne bastırarak bir kitabı, biraz biçimini kaybetmiş, şişman ve işgüzar. *Sokak lambaları* cetlerimizden biri vali, üç tanesi de general ve anneminkilerin ise değil diye mi böyle düşünüyorsun

herhangi yaşayan bir insan herhangi ölü bir insandan iyidir ama hiçbir yaşayan ya da ölü insan başka bir yaşayan ya da ölü insandan çok daha iyi değildir. *Annemin kafasında her şey tamam. Bitmiş. Bitmiş. Demek ki hepimiz zehirlenmişiz* sen günah ile ahlakı birbirine karıştırıyorsun, kadınlar yapmaz bunu annen ahlakı düşünür, günah olsun ya da olmasın aklına bile gelmez

Jason ben gitmeliyim sen ötekilere bakarsın ben Jason'ı alır kimsenin bizi tanımadığı yere götürürüm böylelikle bir yetişme fırsatı eline geçer ve bütün bunları unuttur ötekiler beni sevmiyor hiçbir şey sevmədiler şimdiye kadar bu Compson bencillik

10 *Suttee*: Hindiistan'da kadınların kendilerini kocalarıyla birlikte yakıtırma geleneği.

kanı ve yanlış gururu ile Jason benim kalbimi korkmadan açabileceğim tek kişiydi

saçma Jason'ın bir şeysi yoktu sen iyileşir iyileşmez Caddy'i alır French Lick'e gidersin diye düşünüyordum

ve Jason'ı burada bırakırsınız senden ve zencilerden başka kimse kalmaz burada

kız unuttur onu sonra bütün dedikodular da biter *ölümü bulmadı kaplıcalarda*

belki de ona bir koca bulabilirim ölümü bulmadı kaplıcalarda

Tramvay geldi ve durdu. Çanlar daha buçuğu çalıyor. Bindim ve hareket etti, buçuğu silerek. Hayır: Üç çeyreği. O zaman on dakika olabilirdi. Harvard'dan ayrılmak *annenin düşü Benjy'nin tarlasını satmak sonra da*

ben ne yaptım ki Allah bana böyle çocuklar verdi Benjamin yeterince ceza değil miydi bana ve şimdi kızın da bana karşı hiç saygısı yok kendi anasına karşı oysa ben onun için neler çektim neler düşündüm ve neler tasarladım ve feda ettim ova-ya indim ama o gözlerini açtığı günden beri bir gün bile ben düşünmedi zaman zaman ona bakar da bu benim çocuğum mu diye düşünürdüm yalnız Jason bana bir gün bile keder vermedi onu ilk defa kollarıma aldığım sırada daha o zaman biliyordum ki o benim neşem ve benim kurtuluşum olacak Benjamin'in işlediğim birtakım günahların yeterli bir cezası olduğunu düşünürdüm gururumu bir yana bırakarak kendisini benden üstün tutan bir erkekle evlenmenin bir cezası olduğunu düşünürdüm yakınmıyorum onu hepsinden çok sevdim ondan ötürü görevimden ötürü Jason boyuna kalbimi çektiği halde ama şimdi görüyorum ki yeteri kadar dert çekmemişim ben şimdi görüyorum ki hem senin hem de kendi günahlarımın kefaretinin ödemesiyim yaptıkların yüksek ve güçlü soyun benim üzerime ne günahlar yıktı ama sen onlardan yana olursun her zaman kendi soyun için özürler bulursun yalnız Jason yanlışlık yapar çünkü onda Compson kanından çok Bascomb kanı var öte yandan kendi kızın küçük kızım benim biricik kızım bundan daha iyi değil ki ben kız iken çok talihsizdim yalnızca bir Bascomb'dum ortası yok diye öğretilmişlerdi bana bir kadın ya bir hanımefen-

didir ya da değil ama onu kollarımın arasına aldığım zaman hiç aklıma gelmemişti kızımın kendini bırakabileceği biliyor musunuz gözlerine bakınca söyleyebilirdim siz onun size her şeyi anlatacağını sanırsınız ama anlatmaz olup biteni gizliliği sever sır küpü siz bilmezsiniz onu ben nelerini bilirim onun ama anlatamam ki size ölürüm öyle olsun yerin Jason'ı suçlayın beni kızı ona gözetlettim diye suçlayın beni sanki bir suçmuş gibi öte yandan kendi kızın ben bilebilir miyim senin oğlunu sevmediğini sen onun hatalarına inanmak istiyorsun hiçbir zaman evet alay et onunla her zaman Maury'ye yaptığın gibi beni üzemezsin kendi çocuklarımdan çok ve ben ölüp giderim sonra ve Jason kendisini seven bir kimsesi kalmayınca onu sevecek bundan koruyacak her gün bakarım da ona korkarım göreceğim diye o Compson kanının ortaya çıkacağını sonunda kaçan kız kardeşinde görmek için o zaman sen bir şey derdin ona hiç çocuğa dikkatle baktın mı beni bile bir kere bırakmadın şöyle rahatça bir bakayım kendim için değil onu görmeye dayanmam senin için seni korumak için ama kötü tohuma karşı kim koyabilir bırakmadın ki deneyeyim bir kere bir köşeye çekildik ellerimizi kavuşturup oturduk öte yandan kız adını lekelemekle kalmadı kendi çocuklarının aldığı havayı da bozdu Jason bırak artık beni uzaklara gideyim dayanamıyorum artık ben Jason'ı alayım ötekiler senin yanında kalsın benim etimden ve kanımdan değil onlar yabancı gibiler benden hiçbir şey yok onlarda ve ben korkuyorum onlardan Jason'ı alabilirim ve bizi tanımadıkları bir yere gidebiliriz diz çöker günahlarımın affı için dua ederim bu lânetten kurtulmasını isterim bir zamanlar benim de başka çocuklarım olduğunu unutmaya çalışırım.

Eğer bu çeyrek kala ise on dakikadan fazla yok demektir. Bir tramvay daha gitti şimdi ve herkes daha şimdiden bekliyor ötekini. Sordum, ama adam ötekinin öğleden önce mi sonra mı kalkacağını bilmiyor çünkü banliyö seferleri bu. Böylece ilk gelen trolleybüs oldu. Bindim. Öğleni duyabiliyorsun. Toprağın altındaki madenciler de duyabilir mi acaba? İşte bu yüzden düükler çalıyor: Çünkü insanlar terli ve terden çok uzak bile olsalar düükleri işitmezsin ki ve sekiz dakika içinde Boston'da terden çok uzaklarda olmalısın. Babam bir insan kendi talihsiz-

liklerinin toplamıdır derdi. Bir gün gelir talihsizlik de yorulur sanırsın sen ama zaten senin talihsizliğin zamanın kendisi olur derdi babam. Boşluğun içine gerilmiş bir telin üstünde duran bir martı sürüklendi. Kendi yenilginin sembolünü ölümsüzlüğe götürüyorsun. Öyleyse kanatlar daha büyük derdi babam, yalnız kim harp çalabilir.

Otobüsün her duruşunda saatimi işitebiliyorum, ama çok sık değil, yemeğe başlamışlardı bile *Kim oynar bir yemek yeme kendini yeme mekân mekânı ve zaman zamanı birbirine karışmış* Mide diyor öğlen üstü, beyin diyor ve saati, saat Peki saat kaç olursa olsun. Herkes iniyor. Trolleybüs şimdi sık sık durmuyor, yemekten boşalmış.

Sonra geçip gitmişti. İndim ve gölgemde durdum, biraz sonra bir tramvay geldi ve bindim ve yeniden banliyö istasyonuna döndüm. Hemen kalkacak bir tramvay vardı ve pencerenin yanında bir yer buldum ve hareket etti ve seyrine daldım önümden akıp giden şehrin, daha doğrusu birikintileri ile molozların ve sonra ağaçların. Ara sıra nehri görüyordum ve düşünüyordum şu New London'dakiler için ne kadar iyi olurdu eğer hava ve Gerald'ın yarış sandalı pırıl pırıl sabaha kadar azametle çıkabilseydi, ve ben şimdi ihtiyar kadının ne isteyebileceğini anlamadım, sabahın saat onundan önce bana bir mektup göndermekle. Gerald'ın resmi ben de aralarındayım *Dalton Ames ah amyant Quentin vurdu* arkadaşilerin. İçinde kızlar bulunan bir şey. Kadınlar sesi her zaman anlamsız seslerin üstünde kötülüğü özleyen hiçbir kadına güvenilemeyeceğine inanan, ama bazı erkeklerin kendilerini koruyamayacak kadar mâsum olduklarına inanan. Basit kızlar. Şöylece bir tanışıklıkla soyluluğun gerektirdiği bir çeşit kan yakınlığının birbirine karıştığı uzak kuzinler ve aile dostları. Kadının bunu hepsinin önünde anlatması, Gerald ailede kimsede olmayan bir güzelliği kendinde toplamış, oysa bir erkeğin buna ihtiyacı yok, olmazsa daha iyi olur ama bir kız onsuz olmaz. Gerald'ın kadınlarından *Quentin Herbert'ı vurdu sesini vurdu Caddy'nin odasındaki döşemenin arasından züppece bir beğenme ile sözetmesi.* "On yedisine girdiği gün dedim ki ona 'ne kadar ayıp insanın böyle bir ağzı olması, böyle ağız kızlarda olur' ve düşünün bakalım içeri doğru

sarkan perdeler alacakaranlıkta elma ağacı kokusunun üstünde kızın başı karanlığın önünde kolları başının arkasında kimono kanatlı cenetin üstünde soluyan ses elbiseler yatağın üzerinde elma ağacının önünde görünen burnun yanında ne dedi? daha on yedi yaşında, düşünün. 'Anne,' dedi 'çoğunlukla böyle.'" Ve kralca davranışları ile orada oturmuş iki ya da üçünü seyrediyor kirpikleri arasından. Sonra birdenbire fışkırıyor kirpiklerine inen kırlangıçlar gibi. Shreve dedi ki o her zaman *Benjy ile babama bakacak mısın*

Benjy ile babamdan ne kadar az söz edersen o kadar iyi edersin onları ne zaman değiştirdin ki Caddy

Söz ver

Sen onları hiç düşünme sen rahatına bak

Söz ver hastayım senin bana söz vermem gerek düşünürdü bu şakayı kim çıkardı ama sonra Bayan Bland'ı her zaman çok genç kalmış bir kadın olarak düşünmüştü Gerald'ı bir gün bir düşesi baştan çıkaracak gibi yetiştiriyor dedi. Kadın Shreve'e şu Kanadalı şişman genci diyordu iki kere benim için yeni bir oda arkadaşı buldu bana hiç danışmadan, birinde odadan ayrılacaktım, birinde de

Alacakaranlıkta kapıyı açtı. Yüzü bir kabak tatlısına benziyordu.

"Eh artık sana esaslı bir elveda diyeyim, insafsız kader bizi ayırabilir, fakat hiçbir zaman başkasını sevmeyeceğim. Hiçbir zaman."

"Sen neler diyorsun?"

"İnsafsız kaderi anlatıyorum sana sekiz yarda kaysı ipeği ile tonlarca maden ağırlığını bir tutan kaderi bir kadırga forsası ile son Konfederasyon'un eşsiz gezgini kenef sahibini bir tutan kaderi." Sonra odadan attırmak için kadının nasıl yönetim görevlisine gittiğini ve gözetim görevlisine önce Shreve'e danışma konusunda yeterince nasıl aşağılık bir inat gösterdiğini bana anlattı. Sonra kadın hemen Shreve'e haber göndermesini istedi ve o bunu yapmadı, bundan böyle de kadın Shreve'e karşı pek nazık davranmayacaktı. "Kadınlardan kaba kaba söz etmemeyi bir prensip olarak kabul etmişimdir," dedi Shreve, "ama bu kadının bütün bağımsız eyaletler ve dominyonlarda yaşayan her-

hangi bir hanımefendiden daha aşağılık davranışları var.” ve şimdi Mektup masanın üzerinde elin yanında, renkli kokulu orkide ısmarlarsak eğer kadın pencerenin altından geçtiğini bilseydi orkidenin orada olduğunu bile bile, yalnız şu yazı olmayacaktı Sayın Madam daha mektubunuzu almak fırsatına nail olamadım fakat peşin olarak rica ederim affedin beni bugün ya da dün ya da yarın ya da herhangi bir zaman hatırladığıma göre sizin bundan sonra anlatacağınız hikâye Gerald zenciye merdivenlerden aşağıya nasıl fırlattı ve zenci sevgili efendisine yakın olmak için ilahiyat okuluna yazılmasına izin verilmesini nasıl istedi ve nasıl koştı istasyona kadar arabanın yanında gözleri yaş içinde efendisi Gerald kurtulduğu zaman ondan bekleyeceğim marangozhane müdürü elinde tüfeği ile mutfak kapısına dayanıncaya kadar Gerald aşağıya indi tüfeği dışı ile iki parça etti ve geriye verdi ve ellerini ipek mendille sildi mendili sobaya attı ben bu hikâyeyi yalnızca iki kere dinledim

nişan alıp vurdu arasından gördüm de senin buraya geldiğini bakayım şansımı bir deneyeyim dedim ve geldim buraya belki ahbap oluruz diye bir puro alır mısın

Teşekkür ederim içmem

Ya orada artık her şey değişmiş olmalı benim zamanımdan beri puromu yakabilir miyim

Buyurun yakın

Teşekkür ederim bir sürü şeyler işittim her halde anneniz bir şey demez kibriti perdenin arkasına koysam der mi Candace çok anlattı sizi bana Licks'te tanıştığınız zaman başınızdan geçenlerden epeyce kışkırdım kendi kendime dedim ki bu Quentin de kim oluyor bu hayvanın nasıl bir şey olduğunu bir göreyim bakayım çünkü iyice çarpılmıştım anlarsınız ya küçük kıızı görür görmez size anlatmakta bir sakınca görmüyorum hiç aklıma gelmemişti böylesi sonunda kızın oğlan kardeşiydi boyuna anlatıp durduğu ama dünyadaki tek erkek olsaydınız bile sizden daha fazla söz edemezdi kocanın burada yeri yok ısrar etmeyin ve bir puro alın

İçmiyorum

Öyleyse zorlamıyorum güzel bir ot olduğu halde bana yirmi beş dolara patladı yüz tanesi Havana'daki toptancı bir dos-

tum evet orada herhalde bir sürü değişiklikler oluyordur kendi kendime orayı bir daha göreyim diyorum ama bir türlü olmuyor işte on yıldan beri çok işim var bankadan bir türlü ayrılmadım okul sıralarındaki arkadaşların huyları değişti okulu bitirmeyenlere bu çok önemli görünür bilirsin ey söyle bakalım oralarda ne var ne yok

Anneme ve babama söylemeyeceğim eğer sen sözü

Anlatamayacaksın ha anlatmayacaksın ha şu anladım şimdi ne demek istediğini bana bak ister anlat ister anlatma bana vız gelir anlıyor musun böyle bir şey bir bahtsızlık ama polislik bir suç değil bunu ilk yapan ben değilim yalnızca bir talihsizlik belki sen benden daha talihli imişsin

- Yalan söylüyorsun

Kendine gel hiç anlatmak istemediğin bir şeyi anlattıracağım değilim seni kızdırmak istemedim senin gibi genç bir adam bu çeşit bir şeye beş yıl sonra biraz daha anlayışlı davranır

Hileyi tanımak için bir tek yol biliyorum ve Harvard'da da bana başka türlü bir yol öğreteceklerini sanmıyorum

Biz sizin oynayacağınız oyundan daha iyi tiyatro oynamasını biliriz peki hakkın var olanları anlatmak gerekmez olan olmuş değil mi eh neden sen ve ben aramıza böyle küçük bir şeyin girmesine göz yumalım. Seni severim Quentin hoş bir görünüşün var öteki hıyarlara benzemiyorsun böyle bir şeyi aramızdan çıkarıp alacağımıza çok memnunum anneme söz verdim Jason'a bir şey yapacağım ama sana da elimi uzatmak isterim Jason burada da rahat edecektir ama böyle bir delikte senin gibi genç bir adamın geleceği olamaz

Teşekkür ederim siz Jason ile ilgilenen daha iyi o size benden daha iyi ayak uydurur

Bu işten ötürü çok üzgünüm ama ben nasıl bir çocuktum bilerseniz benim sizinki gibi bir annem yoktu ki bana daha iyi şeyler öğretsin öğrenmesi onu gereksizce daha çok incitebilirdi evet hakkın var gereksiz Candace de bilmesin elbette

Dedim ki annem ve babam

Bana bak diyorum sana daha ne kadar burada benimle geçinebilirsin

Çok geçinmem gerekmez üzülme eğer dövüşmeyi de öğ-

rendinse okulda dener ve görürsün seninle ne kadar geçineceğimi

Hay Allahın belası sen ne demek istiyorsun

Dener ve görürsün

Hey Tanrım puro şöminenin üstünde bir kabarcık görse bu sırada ne derdi annen bana bak Quentin bir şeyler yapacağız sonra ikimiz de pişman olacağız seni severim seni sevdim görür görmez dedim ki kendi kendime iyi bir çocuğa benziyor kim olursa olsun yoksa Candace onun üstüne o kadar düşmezdi beni dinle ben on yıldır bütün dünyayı geziyorum onun için çok koymaz bana bunu anlayacaksın bu konuda sen ve ben eski iki Harvardlı gibi anlaşalım ve bitsin genç bir insan için dünyada oradan daha iyi bir yer bilmiyorum çocuklarımı oraya gönderirim onlara bana verilen şanstın daha çok şans veririm bekle gitme bu konuyu biraz daha tartışalım genç bir insanda böyle düşünceler olur ve ben bunlardan yanayım bunlar okulda iken insana yardımcı olur karakterine biçim verir geleneğe uymak bakımından ama hayata atıldığı zaman başarabileceği en iyi yolu seçmek zorunda çünkü görecektir ki herkes aynı şeyi yapmakta ve boş vermekte şimdi artık el sıkışalım olan olmuş annenin hatırı için onun sağlığını unutma hadi uzat baka yım elini bana bak elim yeni manastırdan çıkmış bir keşiş eli kadar tertemiz lekesiz bir çizgi bile yok al bak

Senin paranın Allah belasını versin

Hayır hayır hadi ben de artık ailedenim görüyorsun ya bir gençle nasıl konuşulacağını biliyorum genç insanın bir sürü özel problemleri vardır ama yaşlıları sıkıştırmak her zaman biraz zordur evet ben orada bulunmadım mı ve üzerinden uzun zaman da geçmedi ama şimdi artık evlenmek üzereyim ve işte hepsi bu kadar hadi aptallığı bırak beni dinle hazır doğru dürüst konuşabiliyorken sana şehirdeki genç bir dulu da anlatayım

Onu da işittim biliyorum sen pis parayı kendine sakla

Canım sen ödünç verdim say kapa gözlerini bir saniye bu elli bul¹¹

Sürme bana ellerini şu puroyu da şöminenin üstünden al

11 "Elli dolar kazan" anlamında.

Öyleyse anlat ve Allah belanı versin görürsün o zaman ne-
ler gelecek başına eğer aptalın biri olmasaydın fark ederdin ki
ben onları serseri şövalye bozuntusu bir kardeş karşısında avu-
cumun içine almış sımsıkı tutuyorum annen anlattı bana duru-
munu nasıl bir sürü kuruntularla buraya geldiğini aaa gir içeri
sevgili Quentin ile ben şimdi kaynaşıyorduk onunla Har-
vard'dan söz ediyorduk beni mi istedin hınzır kocasından da
bir dakika ayrılmaz

Biraz dışarı çıkar mısın Herbert Quentin'le konuşmak isti-
yorum

Gir içeri gir içeri hepimiz şöyle biraz gevezelik eder birbiri-
mizle anlaşırız ben Quentin'e diyordum ki

Hadi Herbert biraz çık dışarı

Peki öyle olsun demek sen ve sevgili kardeşçiğin birbirinizi
biraz daha görmek istiyorsunuz öyle olsun

Şu puroyu şöminenin üstünden al lütfen

Peki öyle olsun oğlum her zaman olduğu gibi ben yine
sendeleyerek yürüyeyim emri onlar versin sana verebildikleri
sürece Quentin yarından sonra kocan çok hoşuna gidecek değil
mi sevgilim ver bir öpücük şekerim

Of, dur iştahını öbür güne sakla

Ama faiziyle alırım o zaman sakın Quentin'i bitiremeyece-
ği bir işe başlatma aklıma gelmişken söyleyeyim anlattım mı
Quentin sana hikâyeyi adamın papağanı üstüne olan ve papa-
ğanın başına gelenleri kederli bir hikâye benim aklıma getir
onu kendin de düşün ta-ta iyi düşün karikatür dergisine bak
görürsün

Eee

Eee

Şimdi bakalım ne uyduracaksın

Hiçbir şey

Benim işlerime burnunu sokuyorsun yine geçen yaz yaptı-
ğın yetişmemiş gibi

Caddy senin ateşin var *Hastasın nen var hasta mısın*

Hastayım o kadar. Soramam.

Sesini vurdu arasından

Bu alçağın değil Caddy

Ara sıra birbiri ardınca koşan pırıltılara benzer şeylerin ötesinde pırıldıyor, aşarak öğleyi ve sonrasını. Şimdiden çok sonra, nehrin yukarılarına doğru şahane şekilde kürek çektiği yeri tanrıların tanrısının gözü önünde geçtiğimiz halde. Daha iyisi. Tanrıların. Tanrı bile Massachusetts'te Boston şehrinde ayakta kiminden biri olur. Ya da belki yalnız kocalıkla kalmaz. Islak kürekler ona göz kırpmıyorlar, pırıl pırıl kırpmıyorlar ve kadin gibi avuçlar. Dalkavuk. Dalkavuk koca olmasaydı Tanrı'yı tanımazdı. *Bu alçak herif, Caddy Nehir pırıl pırıl birden dönen bir burnun ötesinde.*

Hastayım söz ver

Hasta mısın nen var hasta mısın

Hastayım o kadar kimseye soramam ama söz ver sen

Eğer onların bakılmaya ihtiyaçları olursa bu senin yüzünden olur nen var hasta mısın Pencerenin altından tramvayın geçtiğini işitiyorum istasyona giden, 8:10 trenine. Kuzinleri getirmek için. Başlar. İnsanlar baş baş çoğalıyor ama berberler değil. Manikürcü kızlar. Bir atımız vardı bir zamanlar safkan. Ahırda evet, ama koşumun altında bayağı bir şey. *Quentin bütün seslerini vurdu Caddy'nin odasındaki döşemenin arasından*

Tramvay durdu. Ben dışarı atladım, gölgemin ortasına. Bir yol rayları kesiyor. Ahşap bir durak vardı altında bir ihtiyar adam, bir kesekâğıdından bir şeyler yiyen ve sonra tramvay da işitilmez oldu. Yol uzayıp gidiyor ağaçlara doğru, gölgelik olması gereken bir yere, ama Haziran ayında yapraklar New England'da bizim Mississippi'de olduğundan daha sık değildir Nisan ayında. Bir baca görüyorum. Arkamı dönüyorum bacaya, gölgemi tozun içine basa basa. *Korkunç bir şey var içimde benim bazen görürüm geceleri sırtır bana görürüm aralarından sırtır bana yüzlerinin arasından yok şimdi gitti artık ve ben hastayım*

Caddy

Dokunma bana söz ver yalnızca

Hasta olursan yapamazsın

Hayır yaparım düzelir her şey ondan sonra olur biter bırakma Jackson'a göndermesinler onu söz mü

Söz Caddy Caddy

Dokunma bana dokunma bana

Neye benziyor Caddy

Ne

Şı hani sırttan sana sırttan şey aralarından

Görüyorum bacayı hâlâ. Su da oralarda olmalı, denize ve durgun meralara doğru akıp giden. Durgun durgun çöküp gidecekler ve İsa kalkın dediği zaman yalnız ütüler. Versh'le ben bütün gün arandıktan sonra öğle yemeğine elbet yetişemeyiz ve saat on ikide acıkırım. Aç kalırım saat bire kadar, sonra birden bire unuturum artık karnımın acıkmadığını bile. *Sokak lambaları iniyor yokuştan sonra duyuluyor tramvayın aşağı indiği. Kanepenin kolu düz serin kaygan alnımın altında biçim veriyor kanepeye saçına eğilen elma ağacının cennet elbiselerinin üstünde görülen burmın yanında Ateşin vardı dün anladım sanki sobanın yanındaymışsın gibi.*

Dokunma bana.

Caddy yapamazsın hastaysan. Ah şu alçak.

Elbet birisiyle evlenecektim. Sonra söylediler bana kemiğin yeniden kırılması gerekeceğini

Artık bacayı göremiyorum. Yol bir duvarın yanından gidiyor. Ağaçlar üstüne eğilmişler duvarın, güneş ışığı püskürtülmüş üstüne. Taş serindi. Yanından yürüdüğüm zaman serinliğini duyabilirdim. Yalnız bizim memleket bu memlekete benzemez. Yürürken bir şey duyar insan. Bir çeşit durgun ve yoğun bir bolluk ekmek açlığını gideren. Çevrenizden akıp gider, küçücük taşa bile durmaz ve eğlenmez. Yeterince yeşilliğe geçici olarak el koymak gibi bir şey ağaçların arasında gezmek ve hattâ uzaklığın mavisi bile o zengin düş değil. *çaresiz kemik yeniden kırılacak dendi ve benim içimde bir ses başladı. Ah Ah Ah demeye ve ben başladım terlemeye. Bana ne kırık bir ayağım ne demek olduğunu ben bilirim hepsi hepsi bir şey yok yalnızca evde bir süre daha yatacağım ve çene kaslarım uyuşacak ve ağzım Sabırlı ol Sabırlı diyecek bir dakika terin arasından ah ah ah dişlerimin arkasından ve baba şu pis atın Allah belasını versin şu pis atın Allah belasını versin. Durun bu benim suçum. Parmaklık boyunca gelirdi her sabah bir sepetle mutfağa doğru parmaklık boyunca bir sopa sürüyerek her sabah kendimi çekerdim pencereye ve hep ve onun için bir kömür parçası tutardım elimde ve Dilsey derdi*

ki sen kendini harap ediyorsun daha kırılalı dört günü geçmedi aklın yok mu senin. Dur alışacağım görürsün dur bir dakika dur alışacağım

Ses bile çıkmıyor gibiydi bu havada, sanki hava artık sesleri uzun bir süreden beri taşımaktan bıkmış usanmış. Bir köpeğin sesi bir trenden daha uzağa gider, hele karanlıkta olursa. Ve bazı insanlarınki. Zenciler. Louis Hatcher bir türlü kullanamamıştı borusu ile eski lambasını yanında taşıdığı halde. Dedim ki, "Louis, lambanı en son ne zaman temizledin?"

"Uzun zaman oluyor. Şu sel sularının milleti süpürüp attığı zamanı hatırlar mısın? İşte o gün temizledim. Kocakarıyla ben ateşin önünde oturmuştuk ve o gece demişti bana 'Louis sel buralara kadar gelirse ne yaparsın?' ve ben de dedim ki 'Olabilir dur ben şimdi lambayı temizleyeyim de'. İşte o gece temizledim lambayı böylece."

"O sel Pennsylvania'ya doğru gitmişti," dedim. "Buralara kadar gelmedi bile."

"Bunu sen söylüyorsun," dedi Louis. "Su buralara kadar gelebilirdi, Jefferson'ı da Pennsylvania kadar ıslatırdı. Herkes suyun buralara kadar gelmediğini, damlara kadar çıkmadığını söylüyor."

"O gece sen de Martha ile dışarı fırladın mı?"

"Elbette. Lambayı temizledim ve beraberce geceyi mezarlığın arkasındaki tepenin üstünde geçirdik. Eğer daha yüksek bir yer bilseydik oraya çıkardık."

"Ve o zamandan beri lambayı temizlemedin demek."

"Ne diye temizleyeyim gerekmedikçe?"

"Yeni bir sel daha oluncaya kadar temizlemek gerekmez öyle mi?"

"İlkinde işimize yaradı ya yeter."

"Eh hadi bakalım öyle olsun, Louis Amca," dedim.

"Evet efendim. Sizin haliniz başka bizimki daha başka. Eğer selin gelmemesi için lambayı temizlemem gerekiyorsa bu yüzden kimseyle kavgaya edecek değilim."

"Louis Amca gözüyle görebileceği hiçbir şeyi lamba ile yakalamaya kalkmaz," dedi Versh.

"Ben bu memlekette porsuk yakalardım elimle daha baban

başında gaza bulanmış ağlarla avlanırken,” dedi Louis. “Ben hepsini avladım.”

“Doğru söylüyor,” dedi Versh. “Louis Amca kadar çok porsuk yakalayan yoktu bu memlekette.”

“Evet efendim,” dedi Louis, “Porsuklar görsün diye bir hayli ışık da kullandım, doğrudur. Hiçbirinin de yakındığını duymadım. Susun bakayım. İşte. Ouuu. Ha bizim köpek.” Ve oturduk hafif hafif ısıklık çalan kurumuş yaprakların içinde bekleyişimizin güçsüz soluğu ve toprağın ağır soluğu ile, ve rüzgârsız Ekim ayı, lambanın gevrek havayı bozan pis kokusunu alarak, ve köpeklerin ve Louis’in yavaş yavaş uzaklaşan sesinin yankısını dinleyerek. Bir daha hiç yükseltmedi sesini, ama sessiz bir gecede ön verandadan işittik onu. Köpekleri içeriye çağırıldığı zaman omuzunda taşıdığı ve hiçbir zaman kullanmadığı boru gibi çıkmıştı sesi. Ama daha berrak, daha yumuşak, sanki sesi karanlığın ve sessizliğin bir parçasıymış gibi, kıvrıla kıvrıla içinden çıkıp, yine kıvrıla kıvrıla içine girerek. Ouuuuu. Ouuuuu. Ouuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu. *Elbette biriyle evlenecektim.*

Çok mu vardı Caddy

Bilmem çoktu belki Benjy ile babama bakacaksın değil mi

Demek sen kimin olduğunu bilmiyorsun öyleyse o biliyor mu

Dokunma bana Benjy ile babama bakacaksın değil mi

Suyu duymaya başlamıştım daha köprüye gelmeden. Köprü gri taşlardan yapılmıştı, mantarlaşmış yosunların yükseldiği yere kadar hafif nemden benek benek. Altında su pırl pırl ve durgun gölgede, fırıl fırıl dönen göğün kaybolan anaforları taşın çevresinde ısıklık çalıyor ve çarpıyor. *Caddy şu*

Elbette biriyle evlenecektim Versh kendi kendini sakatlayan bir adam anlatmıştı bana. Ormana gitmiş ve bir hendeğin içine oturarak usturayla becermiş işini. Hem de kırk bir ustura ile omuzunun üstünde arkaya fırlatmış onları, aynı hareketle kan damarları arkaya doğru fıskırmış düğümlemeden. Ama bu o değil. Böyle şeyleri taşımak değil böyle şeylerin hiç olmaması ol-maması bu iş de diyebilirim hey bu bir Çin işi Çin’ce bilmiyorum. Ve babam çünkü sen daha kızıoğlankızsın demişti: görmüyor musun? Kadınlar hiçbir zaman kızıoğlankız olmazlar. Saflık

olumsuz bir durumdur ve bu yüzden doğaya aykırıdır. Seni inciten doğadır Caddy değil ve ben dedim bunlar yalnızca söz ve o dedi İşte kızıoğlankızlık da böyle ve ben dedim siz bilmiyorsunuz. Bilemezsiniz ve o Evet dedi. İşte bunu anladığımız zaman tragedya eskimiş demektir.

Köprünün gölgesini suyun derinliklerine kadar görebiliyordum ama tâ dibine kadar değil. Suya bir yaprak atsam bir süre sonra dokusu gider ve ince damarlar kalır yavaş yavaş dalgalanan uykudaki hareketler gibi. Birbirlerine dokunmuyorlar, bir zamanlar birbirlerine ne kadar kenetlenmiş olurlarsa olsunlar, bir zamanlar kemiklere ne kadar yakın bulunsurlarsa bulunsunlar. Ve belki de İsa Kalkın dediği zaman gözler de yüze yüze yukarı doğru çıkacaklar, derinliklerdeki sessizlik ve uykudan, Kurtuluşa bakmak için. Ve bir süre sonra ütüler de yüze yüze yukarı doğru çıkacaklar. Ben onları köprünün altına sakladım ve döndüm ve parmaklığa dayandım.

Dibi göremiyordum, ama çok derinlerde suyun hareketini görüyordum göz yoruluncaya kadar ve sonra bir gölge gördüm akıntıya saplanmış kalın bir ok gibi asılı. Küçük kanatlı böcekler köprünün gölgesi içinde, dışında uçuşup duruyorlar, hemen yüzeyin üzerinde. *Eğer bunun hemen ötesinde bir cehennem olsaydı: temiz alev ikimiz ölüden de beter. O zaman yalnız beni bulacaksın o zaman yalnız ben sonra ikimiz parlak alevin ötesindeki ayıpla korkunun ortasında* Ok büyüdü hiç kıpırdamadan, sonra alabalık bir sıçrayışta bir sineği öptü su yüzeyinin altında o muazzam inceliğiyle fıstık toplayan bir filin. Uzaklaşan anafor nehrin aşağılarına doğru sürüklenip gitti ve sonra gördüm oku yeniden, Baş akıntının içinde, hafif hafif dalgalanıyor hareketine uyarak suyun üstünde böcekler uçuşuyor ve duruyor havada. *Yalnız seninle ben sonra parlak alevle çevrili ayıpla korkunun ortasında*

Alabalık kıpırdanmadan durdu dalgalanan gölgelerin arasında kibar ve hareketsiz. Üç delikanlı oltalarıyla köprünün üstüne çıktılar ve parmaklıklardan sarktık beraberce ve baktık alabalığa. Balığı tanıyorlardı. Çevrede bilinen bir kimse gibiydi.

"Bu alabalığı yirmi beş yıldır yakalamaya çalışırlar. Boston'da bir dükkân var, bu balığı yakalayacak olana yirmi beş dolarlık misina verecek."

"Peki öyleyse niye bu balığı tutmuyorsunuz? Yoksa yirmi beş dolarlık misina almak istemiyor musunuz?"

"İsteriz" dediler. Parmaklıklardan sarktılar, alabalığa baktılar. "Ben elbet isterim," dedi biri.

"Ben misinayı ne yapayım," dedi ikincisi. "Para olursa neyse."

"Ben sanmıyorum razı olsunlar," dedi birincisi. "Sana ne yapar yapar misina verir görürsün."

"Ben de misinayı satarım o zaman."

"Satarsan yirmi beş dolar vermezler ki."

"Ne kadar ederse, ne yapayım. Bu oltayla yirmi beş dolarlık oltadan daha fazla balık tutarım." Sonra yirmi beş dolarla ne yapabileceklerini konuşmaya başladılar. Hep birden konuşuyorlardı, sesleri direnmeli, çelişmeli ve sabırsız gerçeksizliği bir olurluluk yapıyor, sonra bir olanak şekline sokuyor sonra yadsınmaz bir gerçek yapıyor, her zaman böyle olur zaten insanların istekleri sözcükler haline gelince.

"Ben bir atla araba alırım," dedi ikincisi.

"Evet alırsın," dedi ötekiler.

"Alırım ya. Yirmi beş dolara nereden alacağımı bilirim Tanıdığım var."

"Kim?"

"İyi bir adam. Yirmi beş doları verdim mi alırım."

"Haa ha," dedi ötekiler. "Hiçbir şeyden haberi yok. Konuşuyor işte."

"Öyle mi sandınız?" dedi çocuk. Alay edip durdular ama çocuk başka bir şey söylemedi. Parmaklıktan sarktı. Yorduğu alabalığa bakıyordu ve birden bir telaş, bir kıpırdama, sesler kesiliyor sanki beriki balığı tutmuş, atla arabayı almış gibi, bir ses çıkarmadan üstünlük gösterme hevesi, herhangi bir şeyin kanısına varmış görünme, büyüklere özgü bir özellik. Sanıyorum ki insanlar, kendi kendilerini ve birbirlerini kelimelerle harcayarak hiç olmazsa hareketsiz bir dile bir felsefe getirmiş oluyorlar ve bir an geri kalan iki çocuğun birinciyle başa çık-

mak ve atla arabasını elinden almak için hemencecik birtakım dalavereler düşündüklerini sezdim.

"O oltayı yirmi beş dolara satamazsın," dedi birincisi. "İstediyine bahse girerim satamazsın."

"Canım alabalığı tutmadı ki daha," dedi üçüncüsü birdenbire, sonra her ikisi de bağırды:

"Ha sormayı unuttuk. Adamın adı ne? Bak söylüyorum sana bu parayı verecek bir adam bulunmaz."

"Hadi be sen de sus," dedi ikincisi. "Bak. İşte yine geliyor." Parmaklıklardan sarktılar kıpırdamadan, hepsi birbirlerinin eşi, oltaları güneşin altında hafifçe eğrilmiş, oltalar da birbirlerinin eşi. Alabalık acele etmeden suyun yüzüne çıkıyor, hafif dalgalanmalar içinde büyüyen bir gölge; yeniden küçük bir anafor yavaş yavaş kayboluyor nehrin aşağılarında. "Allah kahretsin," diye mırıldandı birincisi.

"Artık uğraşmayalım yakalamaya," dedi. "Bakalım Bostonlular da gelsinler bir denesinler de görelim."

"Bu suların tek balığı mı bu?"

"Evet, öteki balıkların hepsini kaçırıyor. Burada en iyi balık tutulacak yer şu aşağıdaki Eddy'dir."

"Hayır değildir," dedi ikincisi. "Bigelow Değirmi daha iyidir bahse girerim." Sonra bir süre tartıştılar hangi yerde daha iyi balık avlanacağı üzerine ve sonra birdenbire kestiler alabalığın yeniden yukarıya çıkışını seyretmek için ve yarılan su anaforu göğün bir parçasını tutup içeri aldı. En yakın şehrin ne kadar uzakta olduğunu sordum. Anlattılar.

"Ama en yakın tramvay yolu şu yandadır," dedi ikincisi yolun arkalarını göstererek. "Nereye gidiyorsunuz?"

"Hiçbir yere. Yürüyorum işte o kadar."

"Kolejden misiniz?"

"Evet. Şehirde fabrikalar var mı?"

"Fabrikalar mı?" Bana baktılar.

"Yok," dedi ikincisi. "Yok oralarda." Elbiselerime baktılar. "İş mi arıyorsunuz?"

"Bigelow Değirmi fabrika değil mi?" dedi üçüncüsü.

"Amma da fabrika ha. Adam doğru dürüst bir fabrika diyor."

"Düdüklü soyundan olacak," dedim. "Saat bir düdüğünü çalan bir fabrikanın sesini daha duymadım burada."

"Ha," dedi ikincisi. "Tek tanrıci kilisenin çan kulesinde bir saat var. Oradan öğrenebilirsin saati. Kösteğinin ucunda bir saat yok mu?"

"Bu sabah kırdım." Saati çıkarıp gösterdim onlara. Ciddiyetle incelediler.

"Daha çalışıyor," dedi ikincisi. "Böyle bir saatin fiyatı ne kadardır?"

"Hediye bana," dedim. "Babam verdi liseyi bitirdiğim zaman."

"Kanadalı mısın sen?" dedi üçüncüsü. Kızıl saçları vardı.

"Kanadalı mı?"

"Kanadalı gibi konuşmuyor," dedi ikincisi. "Bilirim onların konuşmalarını. Oysa bu adam gösterilerdeki şairler gibi konuşuyor."

"Bana bak," dedi üçüncüsü, "Korkmuyor musun, ya bir yumruk atarsa sana."

"Bana mı?"

"Zenciler gibi konuşuyor dedin ya."

"Hadi be sen de," dedi ikincisi. "Şu yokuşu çıkınca kilisenin çan kulesini görürsünüz."

Teşekkür ettim onlara. "Size iyi şanslar, yalnız bana bakın şu aşağıdaki koca herifi sakın yakalamaya kalkmayın. O artık yaşamayı hak etmiş."

"Kimse yakalayamaz o balığı zaten," dedi birinci. Parmaklıktan sarktılar suya bakarak, üç olta güneşteki sarı ateşi yanlmasına kesmiş üç ip gibi. Gölgeimin üstünde yürüdüm ağaçların benekli gölgesine bir de kendi gölgemi basa basa. Yol döndü, sudan yükselerek. Tepeyi geçti sonra döne döne indi, insanın gözünü çekiyor, kafamın içi ilerde yeşil durgun bir tünelin altında ve dörtgen kubbe ağaçların ve saatin yuvarlak yüzü üstünde ama çok uzakta. Yolun kenarında oturdum. Otlar dize kadar, milyarlarca. Yolun üstündeki gölgeler, sanki oraya bir kalıptan, güneşin eğri ışık kalemleriyle konmuş gibi durgun. Hayır tren başka bir şey değil, ve biraz sonra kayboluyor ağaçların gölgesinde, uzun süren bir ses, ve sonra saatimi işitiyo-

rum ve tren uzaklaşıyor, sanki bir yerde başka bir ayın ya da başka bir yazın içinden geçiyormuş gibi, havada duran martının altında hızla geçiyor ve her şey hızla geçiyor. Gerald bunun dışında. O da büyük insanlardan biri olmalı, yapayalnız kürek çekerek öğle güneşinin önünden geçiyor, tek başına küreklere dayanmış öğlenin içinden çıkıyor, uzun aydınlık havaya yükseliyor tapıtlar gibi, sersemleştiren bir ölümsüzlüğe çıkıyor yalnızca kendisiyle martının bulunduğu yere, biri korkunç derecede hareketsiz durgun, öteki sürekli ve ölçülü bir gidip gelme ve kalkma halinde, süreduranla birlikte dünya gölgelerinin altında ufacık. *Caddy bu alçak herif bu alçak herif Caddy*

Sesleri yokuşun ötesinden geliyor ve üç ince olta yanan alevlerin dengeli dilleri gibi. Bana baktılar geçerken, yavaşlamadan.

"Eee," dedim. "Nerede göremiyorum."

"Yakalamaya uğraşmadık ki," dedi birincisi. "O balık yakalanmaz."

"İşte saat," dedi ikinci, işaret ederek. "Saati öğrenirsin daha yakınına gidersen."

"Evet," dedim ben, "Peki." Ayağa kalktım. "Hepiniz şehre mi gidiyorsunuz?"

"Eddy'ye gidiyoruz sazan tutmaya," dedi birinci.

"Eddy'de hiç balık tutamazsın," dedi ikinci.

"Ha sen değirmene gitmek istiyorsun galiba. Bir sürü insan şapur şapur yüzerler orada ve kaçırlar balıkları."

"Eddy'de hiç balık tutamazsın."

"Hiçbir yere gitmezsek hiçbir balık tutamayız elbette," dedi üçüncü.

"Neden ille Eddy'ye gitmek istiyorsunuz anlamıyorum," dedi ikinci. "Orada hiçbir şey tutamazsınız."

"Sen gelme öyleyse," dedi birinci. "Bana bağlı değilsin ya."

"Değirmene gidip yüzelim," dedi üçüncü.

"Ben Eddy'ye balık avlamaya gidiyorum," dedi birinci. "Siz ne isterseniz onu yapın."

"Eddy'de hiç kimsenin balık tuttuğunu şimdiye kadar sen işittin mi?" dedi ikinci üçüncüye.

"Değirmene gidip yüzelim," dedi üçüncü. Kubbe ağaçların

ötesinde yavaş yavaş battı, uzakta kalan saatin yuvarlak yüzüyle birlikte. Benekli gölgeler üstünde yürüdük. Bir meyve bahçesine geldik, bembe ve beyaz. Arılar doluydu içinde; seslerini işitiyorduk daha şimdiden.

"Değirmene gidip yüzelim," dedi üçüncü. Dar yol meyve bahçesinin yanından saptı. Üçüncü delikanlı yavaşladı ve durdu. Birinci yürüyüp gidiyor, güneş ışığının benekleri oltanın kamışı boyunca kayıyor, omuzundan geçerek gömleğinin arkasından aşağı doğru iniyor. "Hadi," dedi üçüncü. İkinci delikanlı da durdu. *Neden ille de biriyle evlenmek zorundasın Caddy*

İster misin anlatayım, olmaz mı sanıyorsun anlattırsam

"Değirmene gidelim," dedi. "Hadi."

Birincidelikanlı gidiyordu. Çıplak ayağı hiç ses çıkarmıyor, ince tozun içine yapraklardan daha yumuşak iniyor. Bahçede arılar gittikçe artan bir rüzgâr gibi ses çıkarıyorlar, tam en yüksek noktasını geçerken yakalanan ve orada tutulan bir ses. Patika duvar boyunca sürüyor, üstü ağaçlarla örtülüyor, meyve çiçekleriyle donanıyor, ağaçların içinde kayboluyor. Yatık güneş ışığı sızmış içine, seyrek ve istekli. Sarı kelebekler gölge uçlarında pırıldayıp duruyorlar güneş benekleri gibi.

"Ne diye Eddy'ye gitmek istiyorsun?" dedi ikinci delikanlı. "İstersen değirmende balık tutabilirsin."

"E, bırak gitsin," dedi üçüncü. Birinci delikanlının arkasından baktılar. Gün ışığı yürüyen omuzlarının üzerinden parça parça kayıyor, oltanın kamışı boyunca sarı karıncalar gibi parlıyor.

"Kenny," dedi ikincisi. *Söyle babana olmaz olur ben babamın yaratıcısıyım ben icat ettim onu ben yarattım onu kendim için söyle ona o iş olmayacak çünkü ben öyle değildim diyecek ve sonra sen ve ben çünkü bu yaratıkları seviyoruz*

"Hey, hadi bakalım," dedi delikanlı. "Girdiler bile." Birinci delikanlının arkasından baktılar. "Peki öyleyse," dediler birdenbire, "Git anasının kuzusu. Yüzerse başı ıslanır ve sonra dayak yer." Patikaya döndüler ve yollarına devam ettiler, sarı kelebekler gölgelikler boyunca dolaşıp duruyorlar.

çünkü inandığım başka hiçbir şey yok başka bir şey var ama olmayabilir de ve o zaman haksızlığın benim olmak istediğine inandığım

şey kadar bile değeri olmadığını göreceksin Bana hiç dikkat etmedi, çenesi yandan görünüyor, yüzü biraz dönük biçimini kaybetmiş şapkasının altında.

"Neden ötekilerle birlikte yüzmeye gitmiyorsun," dedim ben. *o alçak herif Caddy*

Kavga çıkarmak mı istiyordun onunla öyle mi

Yalancının namussuzun biri Caddy, kuliübünden atılmış iskanbilde dalavere yaptığı için Coventry'ye gönderilmiş sömestr imtilhanlarında kopya yaparken yakalanmış ve atılmış

E ne yapayım ben kumar oynayacak değilim ya

"Balık tutmayı yüzmekten çok mu seviyorsun?" dedim. Arıların sesi azaldı ama sürüp gitti, sessizliğe gömüleceği yerde birden caymış gibi sessizlik azaldı aramızda yalnızca, su yükselirken. Yol yeniden döndü ve bir cadde oldu gölgeli yeşilliklerin arasındaki beyaz evleriyle. *Caddy bu alçak herif Benjy'yi ve babamı düşünüyor musun ve bunu benim hatırım için yapma*

*Başka ne düşünebilirim ki başka ne düşündüm ki Delikanlı caddeden saptı. Bir bahçenin parmaklığını tırmandı arkasına bakmadan ve çimenliği geçerek bir ağaca geldi ve oltayı yere bıraktı ve ağacın çatalına tırmandı ve orada oturdu, arkası yola dönük ve benekli güneş artık hareketsiz arasında beyaz gömleğinin. *düşündüm mü başka ağlayamam bile geçen yıl öldüm ben sana söyledim yaptığımı ama o zaman bilmiyordum ne demek istediğimi bilmiyordum ne söylediğimi** Bazı günler Ağustos'un son günlerinde bizim orası da böyledir, hava hafif ve isteklidir burası gibi, içinde bir şey vardır kederli ve sıla özlemlili ve alışılan. İnsan kendi iklim deneylerinin tutarlıdır derdi babam. İnsan elinde olanların tutarı. Kirli nitelikler üstünde kurulmuş bir problem zorla götürülmüş değişmeyen bir sifıra kadar. Toz ve isteğin yaptığı kişi. *Ama şimdi artık ölmüş olduğumu biliyorum sana söyleyejim*

Öyleyse neden dinlemen gerekiyor biz kalkar gideriz sen ve Benjy ve ben kimsenin bizi bilmediği bir yere Arabayı beyaz bir at çekiyordu, ayakları ince tozun içinde pat pat ediyor, örümcek tekerlekler birbirine geçiyor ince ve kuru, tepeye doğru çıkıyoruz dalgalanan bir yaprak örtüsü altında. Elm¹². Hayır: Ellum. İllum.

1.2 Elm: Kara ağaç.

Ne diye neden senin okul paranı para tarlayı sattılar Harvard'a gidesin diye anlamıyor musun: artık bitirmen gerekiyor eğer bitirmezsen onun hiçbir şeyi kalmayacak

Tarla satıldı Beyaz gömleği çatalın üstünde hareketsiz, titre-yen gölgede. Tekerlek örümcek gibi. Araba tabanının altında atların tırnakları belirli çabuk çabuk örgü ören bir kadının elleri gibi, yerinde sayıyor su değirmenini ayakla çeviren bir adam gibi kayboluyor. Cadde yeniden döndü. Beyaz kubbeyi görü-yorum, saatin yuvarlak ahmak anlatışını. *Tarla satıldı*

baban bir yıla kalmaz ölür diyorlar içkiyi bırakmazsa ve bırakma-yacak da ve bırakamaz da çünkü ben çünkü geçen yaz ve sonra Benjy'yi Jackson'a gönderecekler ağlayamam ağlayamam bir dakika bile kız kapı-da duruyordu bir dakika sonra o kızın elbisesini çekiyor ve bağıriyor ve sesi oraya buraya çarpıyor duvarların arasında dalga dalga ve kız du-var karşısında küçülüyor küçülüyor beyaz yüzünde gözlerinin içine parmak sokulmuş gibi sonunda odadan kız çekip çıkarıyor Benjy'nin se-si çevreyi çımlatıyor sanki kendi luzı kendi sesini durdutamıyor gibi sanki artık sessizlikte ona yer kalmamış gibi cıyak cıyak bağıriyor

Kapıyı açtığın zaman bir çingirak sesi, ama bir kerecik yal-nız, yüksek ve temiz ve ufacık, duvarın üstündeki net karanlı-ğın içinden, sanki bu bir tek temiz küçük sesi çıkartmak için bi-çimlenmiş ve tavlanmış, çingirak çok eskimesin diye ya da şim-diki sıcak fırın kokusu üstüne kapının açılması ile bozulan ses-sizliğe daha kolayca dönülsün diye; küçük pis bir çocuk oyun-cak ayınlıkilere benzeyen gözleri ve iki yağlı saç örgüsü.

"Merhaba kardeş." Yüzü tatlı, sıcak, boşluğun içinde, kah-ve konmuş bir fincan süt gibi. "Kimse yok mu burada?"

Ama beni gözlüyor yalnızca bir kapı açılana ve kadın gele-ne kadar. Dizi dizi kırılacak biçimlerin bulunduğu vitrinin ar-kasındaki tezgâhın üstünde temiz kırçıl yüz saçlar sımsıkı ya-pıştırılmış ve seyrek, temiz kırçıl kafatasının üstünde, düzgün gri kenarlı gözlükler, bir telin üstündeymiş gibi kayarak yakla-şıyor, sanki dükkânın kasası. Kütüphaneciye benziyordu kadın. Düzenli kesinliklerden yapılmış tozlu raflar arasında çoktan gerçek dünyadan ayrılmış bir şey, yavaş yavaş kendine kuru-yup gitmiş, sanki haksızlığın yapıldığını gören havanın bir so-lunumu gibi.

"Bunlardan iki tane lütfen, madam."

Kadın tezgâhın altında bir gazeteden kesilme bir kare kâit parçası buluyor ve tezgâhın üstüne koyuyor ve iki çöreği dışarı çıkarıyor. Küçük kız çörelere bakıyor hâlâ kıpırdamayan ve kırılmayan gözlerle, sulu bir fincan kahvenin içinde hareket-siz yüzen iki üzüm tanesi gibi. Yahudilerin toprağı İtalyanların vatani. Ekmeğe bakan, keskin çizgili kırçıl eller, büyük altın bir yüzük, sol orta parmakta duruyor, morarmış bir oynak yerinden ötürü.

"Kendi fırınıızda mı yapıyorsunuz, madam?"

"Efendim?" dedi kadın. Aynı böyle. Efendim? Tıpkı sahne-de imiş gibi. Efendim? "Beş sent. Başka bir şey ister misiniz?"

"Hayır, madam. Benim için değil zaten. Bu küçük hanım bir şeyler istiyor da." Uzun boylu değildi kadın, tezgâhın arkasını görece kadar. Onun için tezgâhın sonuna kadar gitti ve küçük kıza baktı.

"Onu siz mi buraya getirdiniz?"

"Hayır, madam. Ben geldiğim zaman buradaydı."

"Pis kız," dedi. Tezgâhtan dönerek dışarı çıktı fakat küçük kıza dokunmadı. "Ceplerine bir şey atmadın ya?"

"Cepleri yok ki," dedim. "Hiçbir şey yapmadı. Ayakta durmuş sizi bekliyordu."

"Öyleyse neden zil çalmadı?" Bana baktı. Arkasında bir sürü değnekle üstünde 2x2 eşit 5 yazılı siyah bir tahta eksikti. "Entarisinin altına saklar da kimse anlamaz. Seni gidi seni. Söyle bakayım, nasıl girdin içeri?"

Küçük kız hiçbir şey söylemedi. Kadına baktı, sonra çarçabuk şöyle kara bir göz attı bana ve yeniden kadına baktı. "Bunlar yabancı," dedi kadın. "Zil çalmadan nasıl içeri girdi?"

"Ben kapıyı açtığım zaman girdi içeri, dedim. "İkimiz için bir kere çaldı. Sonra buradan boyu yetişmez ki zaten. Bundan başka, bir şey alacağını da sanmam. Alır mısın kardeş?" Küçük kız bana baktı, gizli gizli, düşünceli. "Ne istiyorsun? Ekmek mi?"

Kız yumruğunu uzattı. Açtı, bir beş sentlik para, nemli ve pis, nemli pislik etnin üstünde pul pul. Para ıslak ve sıcak. Duyuyorum kokusunu hafifçe madeni.

"Beş sentlik ekmeck bulunur mu sizde, rica ederim, madam?"

Tezgâhın altından gazeteden kesilmiş bir kare kâğıt parçası çıkardı ve tezgâhın üstüne koydu ve içine bir ekmeck sardı. Ben parayı ve başka bir parayı tezgâhın üstüne koydum. "Şu çöreklerden bir tane daha, lütfen, madam."

Vitrinden bir çörek daha aldı. "Paketi verin," dedi. Ben verdim ve o açtı paketi ve üçüncü çöreği de içine koydu, sardı ve paraları aldı ve önlüğünün cebinde iki bakır para bularak bana verdi. Ben onları küçük kıza verdim. Parmakları çevresinde kapandı paraların, ıslak ve sıcak solucanlar gibi.

"Çöreği ona mı vereceksiniz?" dedi kadın.

"Evet efendim," dedim. "Çöreklerinizin kokusu bana olduğu kadar ona da hoş gelmiştir sanırım."

İki paketi aldım ve ekmeği küçük kıza verdim, kadın tezgâhın arkasında buz gibi soğuk kesinliği ile gözlüyor bizi. "Bir dakika durun," dedi. Arkaya geçti. Kapı yeniden açılıp kapandı. Küçük kıza seyrediyordu, kız elinde ekmeck, pis elbisesine yapıştırmış.

"Adın ne senin," dedim. Bana bakmayı bıraktı, ama hâlâ kıpırdamıyordu, soluk bile almıyor gibiydi. Kadın döndü. Elinde garip bir şey vardı. Sanki ölü bir fare taşır gibi taşıyordu onu.

"Al," dedi. Çocuk kadına baktı. "Alsana," dedi kadın kıza elindekiyle dürterek. "Biraz garip gelir ama insana. Yediğin zaman nasıl olsa ayırt edemezsin. Al. Hadi beni bekletme." Çocuk aldı, hâlâ kadına bakıyordu. Kadın ellerini önlüğüne sildi. "Zili düzelteyim," dedi. Kapıya gitti ve ardına kadar açtı. Küçük zil bir kere tınladı, zayıf ve açık ve görünmez bir tınlama. Biz kapıya doğru yürüdük, kadın arkasına dönüp bakıyor.

"Çörek için teşekkürler," dedim.

"Yabancı bunlar," dedi. Zilin tıkırdadığı karanlığa başını kaldırıp bakarken. "Söylediğimi unutmayın ve onlara yaklaşmayın, genç bayım."

"Emredersiniz," dedim. "Hadi bakalım yürü kardeş." Çıktık dışarı. "Teşekkür ederim, madam."

Kapıyı açıp kapadı, sonra yeniden açtı sonuna kadar, zile tekküçük sesini çıkarttırdı. "Yabancılar," dedi, zili gözlerken.

Biz yürüdük, "Eee," dedim. "Dondurma da ister misin?" Kurumuş kaskatı çöreği yiyordu. "Dondurma sever misin?" Bana kara durgun bir bakış fırlattı çiğnerken. "Hadi yürü."

Bir dükkâna girdik ve dondurma aldık. Ekmeği bir yere koymadı. "Niye bir yere bırakmıyorsun, dondurmanı daha rahat yersin," dedim, almak istedim ama yapıştı ekmeğe, bir yandan da dondurmayı çiğniyordu, şeker gibi. Isırılmış çöreği masanın üstünde duruyor. Dondurmayı ara vermeden yedi sonra yeniden çöreğe atıldı, vitrinlere bakarak. Ben de benimkini bitirdim ve çıktık.

"Ne yanda oturuyorsun?" dedim.

Bir fayton, atlı soyundan. Yalnız doktor Peabody şişmandır. Yüz elli kilo. Onu alır faytona biner, tepeye kadar çıkarırsınız. Çocuklar. Tepeye araba ile çıkmaktansa yürümek daha iyi. *Hiç şimdiye kadar doktoru görmüş müydün Caddy gördün mü*

Olmaz şimdi istemiyorum sonra dersin olur önemsiz olur o zaman

Çünkü kadınlar çok nazik ve çok sırlı yaratıklardır demişti babam. Birbirini dengeleyen iki ay arasındaki periyodik pisliğin nazik bir düzeni. Aylar demişti yuvarlak ve sandır hasat ayları kalçaları baldırları gibi onların. Dışında dışında her zaman ama. Sarı. Tabanları böyle yürümekten. Sonra bütün bu sırlı ve gerekli olanları saklayan birtakım adamları bilmek. İçinden olan bu şeyler bir dış tatlılık verir onlara, dokunulmayı beklerler. Sıvı artması, yüzen batık şeyler gibi hafif şişirilmiş pörsümüş bir lastik gibi yüzüyor hanımelinin kokusunu alıyor hepsi birbirine karışmış.

"Ekmeği yemesen de eve götürsen iyi olacak, öyle değil mi?"

Bana baktı. Sessiz sessiz ve durmadan çiğniyor, düzenli aralıklarla ufak kabarcıklar geçiyor kayarak boğazından. Kendi paketimi açtım ve çöreklerden birini verdim. "Hoşça kal," dedim.

Yürüdüm. Sonra arkama baktım. Arkamdaydı. "Bu yanda mı oturuyorsun?" Hiçbir şey demedi. Yanımda yürüdü, hemendirseğimin altında, yiye yiye. Yürüdük. Çevre sessizdi, hemen hemen kimse yok *hanımeli kokusunu almak birbirine karışmış*

kokuları bana söylemeliydi beni oturtmamalıydım orada basamaklarda mehtapta kapısının çarptığını işiterek Benjy'yi hâlâ ağlıyor Akşam yemeği aşağıya gelmesi gerekirdi sonra hammeli kokusunun da karışması Köşeye vardık.

"Eh, ben bu yana doğru gideceğim," dedim, "Hoşça kal." O da durdu, çöreğin son lokmasını yuttu, sonra öteki çöreği yemeye başladı, bana bakıyordu ardından. "Hoşça kal," dedim. Caddeye saptım ve yürüdüm, ama öteki köşeye kadar gidip durdum.

"Ne yanda oturuyorsun?" dedim. "Bu yanda mı?" Caddenin aşağılarını gösterdim. O bana baktı yalnız. "Oralarda mı oturuyorsun? İstasyona yakın galiba, trenlerin oldukları yerde. Öyle değil mi? Yalnızca bana bakıp duruyor rahat ve gizli ve çiğneyerek. Caddenin iki yönü de boş, ağaçlar arasındaki durgun bahçeleri ve evleriyle, ama kimseler yok aramızda kalanlardan başka. Döndük ve geri gittik. İki adam bir dükkânın önünde sandalyelere oturmuşlar.

"Bu kızcağızı tanıyor musunuz? Hiç peşimden ayrılmıyor. Ben de onun nerede oturduğunu bilmiyorum."

Bana bakmayı bıraktılar, ona baktılar.

"Yeni gelen İtalyan ailelerinden birinin olacak," dedi biri. Üstünde rengi dönmüş siyah bir frak vardı. "Evvelce görmüştüğüm var. Adın ne senin, kızım?" Onlara baktı bir süre kara gözleri ile, çenesi işliyor durmadan. Yutuyor çiğnemeyi kesmeden.

"Belki de İngilizce bilmiyor," dedi öteki.

"Ekmek almaya göndermişler," dedim. "Bir dil biliyordur sanırım."

"Babanın adı ne?" dedi birincisi. "Pete mi? Joe mu? Yoksa John mu ha?" Çöreğinden bir parça daha ısırdı.

"Ne yapacağımı bilmiyorum, şaşırdım," dedim. "Hiç arkamı bırakmıyor. Oysa ki Boston'a dönmem gerek."

"Siz kolejden misiniz?"

"Evet, efendim. Dönmem gerek."

"Caddeyi dosdoğru yürü git, Anse'ye bırak kızını. Şimdi arabalıkta bulursun onu. Bekçisidir buranın."

"Başka çare de yok galiba," dedim. "Bu kızın bir çaresine bakmalıyım. Çok teşekkür ederim. Hadi bakalım kardeş."

Caddenin yukarılarına doğru yürüdük, gölgeli yanından, evlerin kırık gölgeleri yavaş yavaş lekelemiş yolu karşı kaldırıma kadar. Ahıra kadar geldik. Bekçi orada yoktu. Bir adam geniş ve basık kapıda sandalyesini iki ayak üstüne arkaya dayamış oturuyor, sıra sıra yemliklerden gelen amonyak kokulu serin karanlık bir rüzgâr kapıdan üflüyor, postaneye bakmamızı söyledi. O da tanımadı kızı.

“Yabancıardan. Birini ötekinden ayıramıyorum ki. İstersen tren yolunun öte yanına götür, orada otururlar ve belki biri sahı çıkar.”

Postaneye gittik. Caddenin aşağılarındaydı. Redingotlu bir adam bir gazetenin sayfalarını açıyordu.

“Anse şimdi şehre indi,” dedi. “Daha iyisi sen istasyona kadar in, nehrin kıyısındaki evleri geç, belki orada tanıyanlar çıkar.”

“Ne yapalım gideceğiz,” dedim. “Hadi yürü, kardeş.” Çöreğin son parçasını da ağzına itti ve yuttu. “Bir tane daha ister misin?” dedim. Bana baktı çiğneyerek, gözleri kara, kırpmadan ve dostça. Öteki iki çöreği de çıkardım, birini ona verdim birini ben ısırdım. İstasyonun nerede olduğunu adama sordum ve gösterdi bana. “Hadi yürü, kardeş.”

İstasyona vardık, tren yollarını geçtik, nehre geldik. Üstünden bir köprü geçiyor, nehrin ötesinde biçimleri karmakarışık bir sürü evlerden oluşma bir cadde var, nehre arkasını vermiş. Eski, külüstür bir cadde ama çeşnili ve canlı bir havası var. Aralıklı ve kırık kazıklardan yapılma bir çitin çevirdiği bakımsız bir arsanın ortasında yan yatmış eski bir fayton ve pencereleri açık bir ev, üst pencerelerinden birinde parlak pembe bir entari asılı.

“Bu senin evine benziyor mu?” dedim. Baktı bana çöreğin ardından. “Bu mu?” dedim, göstererek. Yalnızca çiğniyordu, ama ben doğrulamaya benzer bir şey görür gibi oldum kızın havasında, pek istekli değilse bile hiç olmazsa boyun eğen. “Bu mu?” dedim. “Hadi yürü öyleyse.” Kırık kapıdan girdim. Arkamı dönüp kıza baktım. “Burası mı?” dedim. “Bu senin evine benziyor mu?”

Başını salladı hızlı hızlı, bana baka baka, ekmeğin ıslak ya-

rım ayını ısıtırken. Yürüdük. Gelişigüzel kırık taşlar döşenmiş, aralarında kocaman yeşil otlar bitmiş bir yol kırık bir merdivene gidiyordu. Evin çevresinde hiç hareket yok ve yukarıda pencereden aşağıya sarkan pembe entari oynamıyor, hava rüzgârsız. Porselen bir topuzla çekilen bir çingirak, iki metrelik bir telle bağlı, teli çekmekten çayıyorum ve kapıyı vuruyorum. Küçük kızın çiğneyen ağzının kenarında kabuklar.

Bir kadın açtı kapıyı. Bana baktı, sonra küçük kıza çabuk çabuk İtalyanca bir şeyler söyledi, gittikçe yükselen bir sesle, sonra durdu, sorar gibi. Yeniden kıza baktı, küçük kız son kabukların arkasından kadına baktı, kabuğu ağzına itti kirli bir elle.

“Burada oturduğunu söylüyor,” dedim. “Şehirde rastladım ona. Bu ekmek sizin mi?”

“Ben konuşma yok,” dedi kadın. Yeniden küçük kıza bir şeyler söyledi. Küçük kız kadına baktı yalnızca.

“Bu oturmuyor burada?” dedim. Kızı gösterdim, sonra kadını, sonra kapıyı. Kadın başını salladı. Hızlı hızlı konuştu. Merdivenin kenarına geldi ve yolun alt yönünü gösterdi, anlatıyordu bir yandan.

Ben de sertçe başımı salladım. “Gelip gösterir misiniz?” dedim. Kolunu yakaladım, öteki elimi yola doğru salladım. Kadın çabuk çabuk konuşuyordu göstererek. “Gel de göster öyleyse,” dedim, bir yandan da basamaklardan indirmeye çalışıyordum kadını.

“Si, si,” dedi geri çekilerek göstermek istediği şey ne ise bana göstererek. Yeniden başımı salladım.

“Teşekkür. Teşekkür. Teşekkür.” Basamaklardan indim ve bahçe kapısına doğru yürüdüm, koşmuyordum ama biraz hızlı yürüyordum. Kapıya vardım ve durdum ve kıza baktım bir süre. Ağzındaki kabuklar yok olmuştu şimdi, ve bakıyordu bana kara ve dostça bakışıyla. Kadın merdiven başında duruyor, bize bakıyordu.

“Yürü bakalım öyleyse,” dedim. “Senin evi bulacağız ergeç.”

Tam dirseğimin altında yürüyor. Yürüdük. Evlerin tümü bomboş gibi. Görünürde tek bir can yok. Bir çeşit solunumsuz-

luk bu boş evlerde olan. Ama hepsi de boş olamazlardı ya. Duvarları şöyle bir kesecek olursanız bir sürü çeşit çeşit odalar. Hanımefendi, sizin kızınız değil mi, rica ederim. Hayır, madam, Allahaşkına, sizin kızınız. Tam dirseğimin altında yürüyor, pırl pırl sımsıkı taranmış örgülü saçları, ve sonra son ev de bitiyor ve yol saparak kayboluyor gözden bir duvarın ötesinde, nehri izleyerek. Kadın kırık kapıdan çıkıyor, başında bir şal çenesinin altında düğümlü. Yol sapıyor, boş. Bir para buluyorum ve küçük kıza veriyorum. Bir çeyrek. "Hoşça kal, kardeş," dedim. Sonra koşmaya başladım.

Hızlı hızlı koştum, arkama bakmadan. Yolu sapmadan az önce arkaya baktım. Yolun ortasında, küçük bir insan şekli ekmeği kirli küçük entarisine sımsıkı yapıştırmış, gözleri hareket-siz ve kara ve dikili bana. Koşuyorum.

Yoldan dar bir sokak ayrılıyor. Dalıyorum ve biraz sonra yavaşlayıp hızlı yürüyüşe iniyorum. Dar sokak bina arkalarından geçiyor... boyasız evler, çoğunda neşeli ve garip renkli entariler asılı, arkası çökmüş bir ahır sessiz sessiz çürüyor, budanmamış ve ot bürümüş, güneş ve arılar içinde pembe beyaz ve fısıltılı sıra sıra meyve ağaçlarının ortasında. Arkama baktım. Sokağın başı boştu. Biraz daha yavaşladım, gölgem de bana adımını uydurmuş başını çekeçeke, çiti saklayan otların arasından gidiyor.

Yol bir bahçe kapısına dayandı, otların içinde tükendi, yalnızca taze otların arasında sessizce gizlenen bir patika oldu. Bahçe kapısının üstünden bir odunluğa atladım ve geçtim ve başka bir duvara geldim ve o duvarı izledim, gölgem arkamda şimdi. Asmalar ve sarmaşıklar vardı, bunlar bizim memlekette olsaydı hanımeli olurlardı. Geliyor ve geliyor özellikle alacakaranlıkta yağmur yağdığı zaman, hanımeli her yana sinmiş, sanki olmazsa olmazmış gibi yeterince dayanılmazmış gibi. *Neden bıraktım onu öpsün diye öpsün*

Ben bırakmadım vurdum onu beni görsün de öfkelen sin dedim bundan ne çıkar? Elimin bıraktığı kırmızı iz kızın yüzünde beliriyor sanki elinizin altında bir ışık vuruyormuş gibi kızın gözleri parlıyor

Seni öpücük yüzünden tokatlamadım. On beş yaşında kızın dirsekleri babam demişti sanki boğazında bir balık kemiği kalmış gibi

yutkundun nen var ve Caddy masanın öteki ucunda bakmıyor bana seni tokatladım pis bir züppeye bıraktığın için bir daha bir daha mı şimdi tövbe edersin artık. Kızın yüzünde kırmızı elim beliriyor. Peki başının sürünmesine ne dersin şimdi. Otlar çizik çizik etmiş etini acıtarak sürünen başını. Tövbe de bakayım tövbe de

Ben Natalie gibi pis bir kızı hiç öper miyim Duvar gölgeye girdi, ve sonra benim gölgem, yeniden aldatmıştım gölgemi. Sokak boyunca kıvrılan nehri unutmuşum. Duvarı tırmandım. Ve sonra benim duvardan atladığımı seyrederken gördüm küçük kızı, ekmeği entarisine yapışık.

Otların içinde durdum ve birbirimize bakiştık bir süre.

"Neden buralarda oturduğunu söylemedin, kardeş?" Ekmek yavaş yavaş yırtılan kâğıdın içinden fırlamış; yeni bir kâğıt gerek ekmeğe. "Peki yürü öyleyse de bana evi göster." Natalie gibi pis bir kızı hiç. Yağmur yağıyordu işitiyorduk damın üstünde, iç çekiyordu ahırım yüksek tatlı boşluğu içinden.

Burada mı? kıza dokunarak

Orada değil

Burada mı? Çok şiddetli yağmıyor ama biz hiçbir şey duymuyoruz damdan başka ve sanki benim kanımymış ya da kızın kanıymış gibi

Beni merdivenden aşağıya çekti ve kaçtı ve bıraktı beni Caddy yaptı

O şey orada mıydı incitti mi seni Caddy bırakıp kaçtığı zaman o şey de orada mıydı

Ah Tam dirseğimin altında yürüyor kız, pırıl pırıl başının tepesi, ekmeği sürtünmekten yırtılan gazete kâğıdından fırlamış.

"Biraz daha geç kalırsan eve ekmeğin kâğıdı kalmayacak. Sonra annen ne der?" Bak görürsün ben seni nasıl havaya kaldırıyorum

Kaldıramazsın ağırım ben

Caddy gitti mi gitti mi eve ahırı göremezsün bizim evden ahırı hiç görmeye çalıştım mı bizim

Kızın suçuydu o beni itti kaçtı

Seni havaya kaldırıyorum bak görürsün

Oh onun kanı mı benim kanım mı Oh incecik tozun içinde yürüdük, ayaklarımız ses çıkarmayan lâstik ayakkabılar gibi ince

tozun içinde güneş kalemlerinin ağaçların arasında yan vurduğu yerde. Ve ben duydum yeniden suyu hızlı ve sessizce akan gölgeliklerde.

"Uzaklarda oturuyorsun değil mi. Çok akıllı bir çocukmuşsun ki buralara kadar tek başına geliyorsun." *Oturduğum yerde dans etmek gibi bir şey hiç dans ettin mi oturduğum yerde? Yağmuru işitiyoruz, yemlikte bir fare, boş bir alur atlar da yok. Dans ederken sen nasıl tutarsın böyle mi*

Oh

Böyle tutarım oysa sen beni güçsüz sanıyordun değil mi değil mi
Oh Oh Oh Oh

Böyle tutarım ya işittin mi dediğimi dediğimi
oh oh oh oh

Yol sürüdü, durgun ve boş, güneş biraz daha yatık. Kızın sert saç örgüleri uçlarından kurdela parçaları ile bağlanmış. Kâğıdın bir ucu sallanıyor kız yürüdükçe, ekmeğin burnu açıkta. Durdum.

"Bana bak, bu yolda mı oturuyorsun? Bir millik yol gittik daha bir ev görmedik gibi bir şey."

Bana baktı, kara ve gizli ve dostça.

"Nerede oturuyorsun, kardeş? Yoksa geldiğimiz yerde mi, şehirde mi?"

Ağaçların arasında bir yerde bir kuş vardı, kırılmış ve seyrilmiş yatık gün ışığının ötesinde.

"Baban seni merak edecek. Ekmeği alıp hemen eve gelmedin diye seni dövmeyecek mi sanıyorsun?"

Yeniden ıslık çaldı kuş, görünmeyen, anlamsız, derin bir ses, değişmeyen, bıçakla kesilmiş gibi duran, ve yeniden, ve o hızlı hızlı ve sessizce akan suyun, duyulan, görülmeyen, işitleyen, gizli yerlerin duyusu.

"Hey, bana bak kardeş." Kâğıdın hemen hemen yansı sarkıyor. "Artık bir faydası yok bunun. "Kâğıdı kopardım ve yolun yanına bıraktım. "Hadi. Şehre dönelim. Nehrin kıyısından yürürüz."

Yolu bırakıyoruz. Yosunların arasında küçük soluk çiçekler büyümüş ve suyun duyusu, sessiz ve görünmeyen. *Ben hep böyle tutarım yani her zaman tutarım Kapıda duruyor bize bakıyor elleri kalçalarında*

*Sen ittin beni suç senin acıttı da
Dans ediyorduk oturarak yemin ederim Caddy dans edemez otu-
rarak*

*Dur artık dur artık
Entarinin arkasındaki samanları süpürüyordum yalnızca
Pis ellerini çek üzerimden suç senin beni aşağıya sen çektin kız-
gımın sana*

*Vız gelir bana bize baktı kızdı gitti Bağrısmalar, su şıptırları
işıtmeye başladım; esmer bir vücudun parıldadığını gördüm
bir an.*

*Kızarsan kız. Gömleğim ıslanıyordu ve saçım da. Çatının ötesin-
de dam daha yüksek sesle işitiliyor şimdi Natalie'nin bahçenin içinden
geçtiğini görüyorum yağmurda. Islanacaksın zatürree olacaksın ça-
buk dön evine Öküzkaşalı. Domuzların yıkandığı yere zar zor atladım
ve sarı çamur belime kadar çıktı leş gibi bir koku batıp duruyorum so-
nunda düştüm ve içine yuvarlandım "İşitiyor musun yüzüyorlar,
kardeş? Aynı şeyi ben de yapmak isterdim." Zamanım olsaydı
eğer zamanım olursa. Saatimi işitiyorum. çamur yağmurdan sı-
caktı berbat kokuyordu Kız arkasını döndü ben dönüp önüne geçtim.
Ne yapıyordum biliyor musun? Arkasını döndü ben dönüp önüne
geçtim yağmur çamura işliyor vücudunun üstünde düzleniyor enta-
risinden berbat bir koku çıkıyor. Sımsıkı sarılmıştım kıza hepsi bu ka-
dar. Arkasını döndü dönüp önüne geçtim. Sımsıkı sarılmıştım ona di-
yorum sana.*

Ne halt etmişsen etmişsin bana ne

*Sana ne değil değil bana ne dedirtmeyeceğim sana dedirtmeyece-
ğim. Kız ellerime vurup itti çamuru sıvadım öteki elimle elinin ıslak
vuruşunu duydum bacaklarımdaki çamuru aldım ıslak zor dönen vü-
cuduna sıvadım parmaklarımın yüzüme doğru geldiğini işitiyorken
ama tokadı duymadım yağmur dudaklarıma tatlı tatlı çarptığı sırada
bile*

*Bizi nehirden gördüler önce, başlar ve omuzlar. Bağırıyorlar
ve biri çömelerek fırladı aralarından. Kunduzlara benziyorlar-
dı, su çenelerinden damlıyor, bağıryorlar.*

*"Al götür kıızı buradan. Ne diye buraya kız getiriyorsun?
Çabuk gidin buradan."*

"Size bir zararı yok ki kızın. Şunlara biraz bakalım dedik o kadar."

Suda çömeldiler. Başları tek bir küme oldu, bize bakan, sonra ayrıldılar ve bize doğru gelmeye başladılar, elleriyle bize su atarak. Biz yürüdük hızlı hızlı.

"Hey, çocuklar; size kızın bir zararı yok ki."

"Hadi git buradan, Harvardlı!" İkinci delikanlıydı, köprüdeyken atla arabayı düşünen. "Su atın şunlara, arkadaşlar."

"Hadi çıkalım da şunları suya atalım," dedi ötekisi. "Benim hiçbir kızdan korkum yok."

"Su atın! Su atın!" Bize doğru koşmaya başladılar, su ata ata. Biz geri çekildik. "Defolun buradan!" diye bağırdılar. "Defolun buradan!"

Defolduk oradan. Tam dere kıyısında bir araya geldiler, pırıl pırıl başları parlak suyun önünde tek bir baş gibi. Biz yürüdük. "Bizim için değil, öyle mi?" Güneş yosunların üstünde şuraya buraya yatkın yatkın vuruyor, daha aşağıya inmiş. "Zavalı çocuk, pek küçük bir kızsın daha." Küçük çiçekler yetişmişti yosunların arasında, şimdiye kadar gördüklerimden de küçük. "Küçük bir kızsın daha. Zavalı çocuk." Bir patika vardı su boyunca kıvrılıp giden. Sonra su yeniden durgunlaşıyor, kararıyor ve durgunlaşıyor ve hızlanıyor. "Daha yaşı ne başı ne. Zavalı kızcağız." *Islak otların üstünde yatıyoruz soluk soluğa yağmur sanki arkamda soğuk bir duş. Şimdi bana ne diyor musun artık diyor musun*

Ey Tanrım iyice rezil olduk kalkalım artık. Yağmurun alıma dokunduğu yer acıtmaya başladı elimi çektiğim zaman kıpkırmızı olmuştu yağmurun altında pembe pembe yollarıyla. Acıttı mı

Elbette acıttı ne sanıyorsun

Gözlerini oymaya çalıştım senin ey Tanrım elbette ki biz kokuyorum dereye girip bu pisliği üstümüzden atmaya çalışsak daha iyi yaparız "İşte yine şehre döndük, kardeş. Sen şimdi git evine. Ben de okula döneyim. Bak ne kadar geç oldu. Şimdi artık eve gidersin, değil mi?" Ama o bana bakıp durdu yalnızca, kara, gizli, dostça bakışlarıyla, yarısı açıkta kalan ekmeğin göğsüne yapışmış. "İslandı. İyi ki zamanında çekildik geriye." Mendilimi çıkardım ekmeği silmeye çalıştım, ama kabuklar çıkmaya başla-

yınca durdum. "Bırakalım da kendi kendine kurusun. Sen şöyle tut." Şöyle tuttu. Sanki ekmeği fareler yemiş gibi. *ve su çoğaldıkça çoğalıyor çömelen sırta kadar deri gibi soyulan çamur deriyi inceleyen pıtırdayan yüzeye gömülmüş kızgın bir sobaya damlayan yağ gibi. Sana dedim sana dedirteceğim*

Ne halt edersen et bana ne

Sonra konuşmalar işittik ve durduk ve arkamıza baktık ve adamın koşu koşu yolun başına geldiğini gördük, dümdüz uzayan gölgeler bacaklarına vurup geçiyor.

"Acele bir işi var. Biz..." sonra başka bir adam gördüm, ihtiyarca bir adam, soluk soluğa koşan, bir sopa yakalamış ve bir çocuk belden yukarısı çıplak, pantolonunu tutuyor koşarken.

"İşte Julio," dedi küçük kız, ve sonra gördüm adamın İtalyan yüzünü ve gözlerini, üstüme atılırken. Yere yuvarlandık. Elleriyle yüzümü paralamaya çalışıyor ve bir şeyler söylüyor ve beni ısırarak istiyordu, belki de ve sonra adamı geri çektiler ve tuttular, ileri atılmaya çalışıyor ve yumruklarını sallıyor ve bağırıyorken kollarından yakaladılar ve boyuna tekme atmaya çalıştı, onu geri çekinceye kadar. Küçük kız bağırıyor, her iki koluyla ekmeği tutuyordu. Yarı çıplak çocuk oraya buraya fırlıyor ve zıp zıp sıçırıyordu, pantolonunu çekerek, ve başka biri tam zamanında beni geriye çekti, anadan doğma çıplak birinin yolun rahat bir dönemecinden koşarak geldiğini ve yarı yolda yönünü değiştirerek ağaçların içine daldığını görmek için, ağaçların arkasında iki kaskatı elbise tahta gibi, Julio hâlâ uğraşıp duruyor. Beni geriye çeken adam diyor ki, "Şimdi tamam. Yakaladık seni." Üstünde bir yelek vardı ama ceket yoktu. Yeleğin üstünde metal bir kalkan. Öteki eliyle budaklı, cilalı bir sopa yakalamış.

"Anse sizsiniz, değil mi?" dedim. "Ben de sizi arıyordum Nedir ne oluyor?"

"Size ihtar ediyorum ki söyleyeceğiniz herhangi bir söz sizin aleyhinize olacaktır," dedi. "Sizi tevkif ediyorum."

"Öldüreceğim onu," dedi Julio. Kurtulmaya çalışıyordu. İki kişi tutuyordu. Küçük kız durmadan bağırıyordu, ekmeğini tuta tuta. "Sen benim kız kardeşimi çaldın," dedi Julio. "Bırakın beni, baylar."

"Kız kardeşini mi çalmışım?" dedim. "Nereden çıkardın, ben..."

"Sus," dedi Anse. "Sen yargıca anlatırsın bunları."

"Kız kardeşini mi çalmışım?" dedim. Julio adamların elinden kurtuldu ve bir daha üstüme atıldı, ama bu kere bekçi geçti önüne ve itiştiler öteki iki adam Julio'nun kollarını yeniden sımsıkı yakalayınca kadar, Anse bıraktı Julio'yu, soluk soluğa.

"Seni pis yabancı seni," dedi. "Seni de bir tevkif edersem görürsün, sataşmak ve vurmaya girişmekten." Bana döndü yeniden. "Hiç sesini çıkartmadan gelecek misin yoksa kelepçe vurayım mı?"

"Ses çıkartmadan geleceğim," dedim. "Bir şey istiyorsanız ben de birini bulayım... bir şeyler yapmak... Kız kardeşini çalmışım," dedim. "Kız kardeşini..."

"Size ihtar ettim," dedi Anse. "Adam sizi bilerek ve isteyerek canice bir sataşmaya yeltenmekle suçlandırıyor. Şimdi siz önce, şu kızı bir susturun bakalım."

"Ha," dedim. Sonra başladım gülmeye. İki delikanlı daha kafaları sarılı ve gözleri yuvarlak çıktılar fundalığın arkasından, omuzlarına ve kollarına yapışmış ıslak gömleklerini ilikleterek, ve ben gülmemi tutmaya çalıştım, ama tutamadım.

"Dikkat et Anse, bu herif kaçık galiba."

"Gü-gü-gülmeyeceğim me-me-merak etmeyin," dedim. "Bi-birazdan kesilir." "Bir zamanlar da dendi ki h-ha ha," dedim gülererek. "İzin verin de biraz oturayım." Oturdum, bana bakıyorlardı ve küçük kız çizik çizik yüzü ve ısırılmış ekmeğiyle bana bakıyor, ve su hızlı ve sessiz akıyor yolun altında. Az sonra gülme geçti. Ama boğazım gülme isteğinden vazgeçmiyor, tıpkı boş olduğu zaman mideden gelen öğürtü gibi.

"Hey yeter artık," dedi Anse. "Kendine gel,"

"Peki," dedim, gırtlığımı zorlayarak. Sarı bir kelebek daha vardı ortalarda, sanki güneş beneklerinden biri başını alıp kaçmış gibi. Boğazımı o kadar zorlamanın gereği kalmadı az sonra. Kalktım. "Hadi hazırım. Ne yöne gidiyoruz?"

Yolu izledik, öteki iki adam Julio ile küçük kıza göz kulak oluyorlar ve çocuklar da arkamızda bir yerden geliyorlardı. Yol

nehir boyunca köprüye kadar gitti. Geçtik köprüyü ve tren yollarını, insanlar çıkıyor kapılara bize bakmak için ve bir sürü çocuk birtakım yerlerden ortaya çıkıyorlar, sonunda ana caddeye vardığımız zaman oldukça büyük bir kalabalık oluyoruz. Dükânın önünde bir otomobil duruyor, büyük bir otomobil, ama ben içindekileri tanıyamıyorum, Bayan Bland sesleninceye kadar,

"Aa, Quentin! Quentin Compson!" O zaman gördüm Gerald'ı ve Spoade'ı arka kanepede, başlarını arkaya dayamışlar. Ve Shreve. İki kızı tanımadım.

"Quentin Compson!" dedi Bayan Bland.

"O merhaba," dedim, şapkamı çıkararak. "Tutukluyum. Yazık notunuzu alamadım. Shreve size anlattı mı?"

"Tutuklu musun?" dedi Shreve. "Affedersin," dedi doğruldu ve ötekilerin üstünden geçerek otomobilden indi. Benim flanel pantolonlarımdan biri vardı üstünde, eldiven gibi geçmişti. Hatırlamadım unuttuğumu. Bayan Bland'ın de kaç gerdanı olduğunu hatırlamadım. Kızların en güzeli en ön tarafta Gerald'la oturuyordu. Vualetlerinin arkasından bana bakıyorlardı, bir çeşit zarif bir korku ile. "Tutuklu olan kim?" dedi Shreve. "Ne olmuş nedir, bayım?"

"Gerald," dedi Bayan Bland. "Uzaklaştır şu herifleri. Sen de gel gir arabaya Quentin."

Gerald otomobilden indi. Spoade yerinden kıpırdamadı.

"Suçu ne, patron?" dedi. "Kümeden tavuk mu çalmış?"

"Size ihtar ediyorum," dedi Anse. "Tutukluyu tanıyor musunuz?"

"Tanıyorum," dedi Shreve. "Bir dakika bana bakın..."

"Öyleyse siz de birlikte gelin yargıca kadar. Adalete engel oluyorsunuz. Gelin benimle." Kolumu sarstı.

"O, merhaba," dedim. "Hepinizi gördüğüme çok sevindim. Yazık ki sizinle birlikte geledim."

"Hadi, Gerald," dedi Bayan Bland.

"Lütfen bir dakika bakar mısınız bay polis" dedi Gerald.

"Size ihtar ediyorum, bir kanun adamının işine müdahale ediyorsunuz," dedi Anse. "Eğer söyleyecek bir şeyiniz varsa yargıca kadar gelir, tutukluyu tanıdığınızı söylersiniz." Yürü-

dük. Oldukça büyük bir kalabalık olmuştuk şimdi, başlarında Anse ile ben. Herkesin birbirine olup bitenleri anlattığını ve Spoade'in sorular sorduğunu işitiyordum, ve sonra Julio İtalyanca sert sert bir şeyler söylüyor ve ben arkama bakıyorum ve küçük kızı görüyorum kaldırımda durmuş bana bakıyor, dostça derin bakışlarla.

"Çabuk eve git," diye bağırdı Julio. "Seni eşşek sudan gelinceye kadar döveceğim görürsün."

Caddenin aşağılarına doğru gittik ve ufacak bir bahçeye saptık, içeride caddeden biraz geride, tek katlı bir bina, tuğladan yapılmış yol yol beyaz boyalı. Kapıya giden taşlı yoldan yürüdük, kapıda Anse herkesi durdurttu yalnız biz girdik içeri ve ötekiler kaldılar dışarıda. Bayat tütün kokan boş bir odaya girdik. Bir sac soba kum doldurulmuş bir soba tahtasının ortasında ve duvarda rengi atmış bir harita ile ilçeleri gösteren soluk bir plan. Dağınık budaklı bir masanın arkasında sert kır saçlı papaz gibi bir adam bize bakıyor madeni çerçeveli gözlüklerinin ardından

"Sonunda yakaladın mı, Anse?" dedi

"Yakaladım yargıcım."

Kocaman tozlu bir defter açtı ve defteri kendine doğru çekti ve pis bir yazı kalemini kömür tozuna benzer bir şeyle dolu olan bir hokkaya batırdı.

"Lütfen bir dakika beni dinler misiniz, bayım." dedi Shreve.

"Mahpusun adı" dedi yargıç. Söyledim. Yavaş yavaş deftere yazdı, kalem insana sıkıntı veren bir yavaşlıkla gıcırdayordu.

"Bir dakika beni dinler misiniz, bayım," dedi Shreve, "Biz bu kişiyi tanıyoruz. Biz..."

"Mahkeme düzenine uyun," dedi Anse.

"Sus, sus be yahu," dedi Spoade. "Ne istiyorsa yapsın. Nasıl olsa o bildiğini yapacak."

"Yaş" dedi yargıç. Söyledim. Onu da yazdı. Ağzı oynuyordu yazarken "İş." Söyledim. "Demek Harvard'da öğrencisin, ha?" dedi. Başını kaldırıp bana baktı, gözlüklerinin üstünden beni görebilmek için boynunu biraz kısmıştı. Gözleri berrak ve soğuk, bir keçininki gibi. "Ne diye buralara kadar gelip çocukları kaçırmaya çalışıyorsun?"

"Bu adamlar deli, bay yargıç" dedi Shreve. "Kim bu delikanlının çocuk kaçırdığını söylüyorsa..."

Julio hiddetle atıldı. "Deli mi?" dedi. "Ben kendi elimle yakalamadım mı? Kendi gözlerimle görmedim mi..."

"Yalan söylüyorsun," dedi Shreve. "Sen hiç..."

"Susalım, susalım," dedi Anse, sesini yükselterek.

"Herkes sussun bakalım," dedi yargıç. "Susmayanları hemen dışarı at, Anse." Sustular. Yargıç Shreve'e baktı sonra Spoad'e, sonra Gerald'a. "Siz bu genci tanıyor musunuz?" dedi Spoad'e.

"Evet, efendim," dedi Spoad. "Burada okula giden taşralı bir gençtir. Kimseye zararı yoktur. Sayın bekçinin bunda bir yanlışlık olduğunu anlayacağına güvenim var. Babası bir papazdır."

"Ha," dedi yargıç. "Peki gerçekten işin ne idi oralarda?" Anlattım, o sırada bana bakıyordu soğuk, soluk gözlerle. "Ne dersin, Anse?"

"Belki de doğrudur," dedi Anse. "Ah şu yabancılar yok mu."

"Ben Amerikalı," dedi Julio. "Var bende kâğıtlar."

"Kız nerede?"

"Eve yolladı," dedi Anse.

"Korkmuş falan mı idi?"

"Yo, Julio mahpusun üstüne atlayıncaya kadar koku falân yoktu kızda. Nehir kıyısından şehre doğru yürüyorlardı yalnızca. Orada yüzen delikanlılar vardı. Onlar söylediler bize ne yana gittiklerini."

"Bir yanlışlık var bu işte, bay yargıç," dedi Spoad. "Çocuklarla köpekler ona hep böyle sokulurlar. Onun ne suçu var."

"Ha," dedi yargıç. Pencereden dışarı baktı bir süre. Biz ona baktık. Julio'nun kaşındığını işitiyorum. Yargıç yeniden dönüyor bize doğru.

"Kıza bir şey olmamış, yakındığın bir şey var mı, sen, oradaki?"

"Şimdilik bir şey yok kızda," dedi Julio dalgın dalgın.

"Kızı aramak için işini bıraktın mı?"

"Tabii bıraktım, koştum deli gibi koştum. Oraya baktım,

buraya baktım, sonra adamın biri söyledi yediği şeyden ona vermiş. Sonra kız onunla birlikte gitmiş.”

“Ha,” dedi yargıç. “Peki oğlum, hesapladım: Julio’yu işinden alıkoyduğun için ona biraz bir şeyler vereceksin.”

“Peki, efendim,” dedim. “Ne kadar?”

“Bir dolar, hesapladım.”

Julio’ya bir dolar verdim.

“Eh,” dedi Spoade. “Hepsi bu kadarsa... her halde artık serbest bırakılması gerekir, değil mi efendim?”

Yargıç bakmadı Spoade’e. “Ne kadar koştun arkasından Anse?”

“İki mil en azından. Hemen hemen iki saat sürdü onu yakalamamız.”

“Ha,” dedi yargıç. Bir süre daldı. Biz baktık kendisine, katı başlığına, burnundan aşağıya kayan gözlüklerine. Pencerenin sarı şekli yerde büyüdü yavaş yavaş, duvara vardı, tırmanmaya başladı. Toz zerrelere havada dönüyor ve aşağıya iniyordu. “Altı dolar.”

“Altı dolar mı?” dedi Shreve. “Bu da ne için?”

“Altı dolar,” dedi yargıç. Shreve’e baktı bir an, sonra yeniden çevirdi başını bana.

“Bir dakika izin verirseniz,” dedi Shreve.

“Sus,” dedi Spoade. “Ver şu parayı da kurtulalım şuradan. Kadınlar bizi bekliyor. Altı doların var mı?”

“Evet,” dedim. Altı doları verdim ona.

“Mahkeme bitmiştir,” dedi.

“Bir makbuz al,” dedi Shreve. “Bu para için imzalı bir makbuz.”

Yargıç yumuşak yumuşak Shreve’a baktı. “Mahkeme bitmiştir,” dedi sesini yükseltmeden.

“Eğer ben de...” dedi Shreve.

“Hadi yürü be,” dedi Spoade, kolundan tutarak. “İyi günler sayın yargıcım. Çok teşekkür ederiz.” Kapıdan çıkarken Julio’nun sesi yeniden yükseldi, hiddetli hiddetli, sonra kesildi. Spoade bana bakıyordu, kahverengi gözlerle sorarak, biraz da soğuk. “Eh, kız avcılığını bundan böyle Boston’da yaparsın artık.”

"Serseri," dedi Shreve. "Ne demek istiyorsun yani. Burada durmuş bu makarnacılara rezil mi olmak istiyorsun?"

"Hadi yürü," dedi Spoade. "Merak etmişlerdir bizi."

Bayan Bland onlara anlatıyordu. Onlar dediğim Bayan Holmes ile Bayan Daingerfield. Bayan Bland'ı dinlemekten bıktılar ve yeniden bana baktılar o zarif ve meraklı korkularıyla, vualetlerini küçük beyaz burunlarının üstüne kaldırmışlar, gözleri ürkek ve esrarlı vualetlerinin altında.

"Quentin Compson," dedi Bayan Bland, "Annen ne diyecek şimdi? Genç bir insan elbette birtakım pis yerlere gider ama polis de onu böyle suçüstü yakalar işte. Ne yapmış dediler, Gerald?"

· "Hiçbir şey," dedi Gerald.

"Hadi canım sen de. Ne olmuş, sen anlat, Spoade?"

"O pis kızı kaçırmaya çalışıyormuş, ama tam zamanında yakalamışlar," dedi Spoade.

"Hadi canım sen de," dedi Bayan Bland, ama sesi uzaklarda kaybolmuş gibiydi ve bana baktı bir an, ve kızlar hep bir ağızdan soluklarını tuttular. "Saçma şeyler bunlar," dedi Bayan Bland çabuk çabuk. "Eğer bunlar cahil ayaktakımı Yankee'lerin işi değilse ben neyim. Gir içeri, Quentin."

Shreve'le ben iki küçük açılır kapanır sandalyeye oturduk. Gerald otomobilin kolunu çevirdi ve içeri girdi ve hareket ettik.

"Şimdi, Quentin, anlat bakayım bana nedir bütün bu aptalca işler," dedi Bayan Bland. Anlattım aptalca işleri. Shreve oturduğu ufak yerde kamburunu çıkarmış ve öfkeli ve Spoade Bayan Daingerfield'in yanında yeniden kendisini arkaya vermiş.

"İşin garibi, Quentin her zaman bizimle böyle alay eder," dedi Spoade "Biz hepimiz onu örnek bir genç olarak gösteririz. Herhangi bir kimse kızını rahat rahat bırakabilir ona, yalnız sonunda polis kötü amacını ortaya çıkartmazsa."

"Sus, Spoade," dedi Bayan Bland. Caddenin aşağılarına doğru sürdük arabayı ve geçtik köprüyü ve penceresinde pembe entari asılı olan evi. "Benim bıraktığım kâğıdı okumazsan böyle olur işte, peki neden gelip almadın? Bay MacKenzie notun orada olduğunu sana söylemiş."

"Evet efendim. Okumak isterdim, ama bir daha odaya dönmedim ki."

"Orada oturup seni kim bilir ne kadar bekleyecektik, Bay MacKenzie olmasaydı. Dönmediğini söyleyince boş bir yer kaldı. Biz de kendisinden bizimle birlikte gelmesini istedik. Bizimle birlikte geldiğiniz için size çok teşekkür ederiz Bay MacKenzie." Shreve sesini çıkartmadı. Kollarını kavuşturmuş ve Gerald'ın başındaki kasketin arkasından ileriye bakıyordu. Kasket otomobil kullanırken giyilmek için İngiltere'de yapılmış. Bayan Bland öyle söylemişti. O evi geçtik, ve üç evi daha, ve bir bahçe daha, kapısında küçük kız duruyor. Elinde çkmek yoktu şimdi, ve yüzü kömür tozuyla yol yol olmuş gibi. Elimi salladım, ama o karşılık vermedi, yalnız başını yavaş yavaş döndürdü otomobil geçerken, kırışmayan bakışlarıyla bizi izleye izleye. Sonra duvarın yanından hızla geçtik, gölgelerimiz de duvarda hızla geçti. Ve biraz sonra yol kenarında yırtılmış bir gazete parçasını da geçtik ve ben gülmeye başladım yeniden. Boğazımda duyuyorum gülmeyi, bakıyorum akşamı kesen ağaçlara, ve düşünüyorum akşamı, kuşu ve yüzen delikanlıları. Ama hâlâ zorla tutabiliyorum kendimi ve sonra biliyorum ki çok tutmaya çalışırsam ağlarım ve düşündüm nasıl aklıma gelmemişti kızıoğlankızlığı bozulmamış bir insan olmayacağım, birçokları dolaşırken gölgeliklerde ve fısıldaşırken yumuşak kız sesleriyle uzun uzun yürürlerken gölgeliklerde dökülürken bir sel gibi sözler ağızlarından ve parfüm ve gözler görmeden duyduğumuz şeyleri, ama o kadar basit olsaydı hiçbir şey olmazdı ve hiçbir şey olmasaydı, ne idim ben ve Bayan Bland dedi ki, "Quentin? Acaba hasta mı Bay MacKenzie?" ve sonra Shreve'in tumbul eli benim dizlerime dokunuyor ve Spoadе konuşmaya başlıyor ve ben artık kendimi tutmaktan vazgeçiyorum.

"Eğer sepet onu tedirgin ediyorsa, kendi yanınıza alın Bay MacKenzie. Bir sepet dolusu şarap aldım çünkü gençler belki şarap içerler diye düşündüm, her ne kadar babam, Gerald'ın büyükbabası" *o işi yaptın mı hiç yaptın mı sen o işi Gri karanlık içinde küçücük bir ışık kızın elleri sarılmış kenetlenmiş*

"Yaparlar, fırsat ellerine geçer geçmez," dedi Spoadе. "Hey

bana bak Shreve?" kızın dizleri yizii göğe bakıyor lıanmeli kokusu yizinde ve boğazında

"Bira da var," dedi Shreve. Eli dizime dokundu. Çektim dizimi yeniden. leylak renginde ince bir kat boya sürülmüş gibi erkekten söz ediyor getirerek

"Sen kibar bir insan değilsin," dedi Spoad. adam ikimizin arasında kızın biçimi bulanucaya kadar ama kararınucaya kadar değil

"Hayır ben Kanadalıyım," dedi Shreve. adamdan söz ederek küreklerin palaları kırpıştıyordu geçerken göz kırpıyordu kasket İngiltere'de otomobil kullanmak için yapılmış diye ve zaman altından hızla akıp geçiyor ve her ikisi de ötekinin içinde bulanıklaşıyor sonsuz olarak daha da çok orduyla insanlar öldürmüştü

"Bayılırım Kanada'ya," dedi Bayan Daingerfield. "Çok güzel bir yerdir herhalde,"

"Siz hiç parfüm içtiniz mi?" dedi Spoad. bir eliyle kızı omuzuna kadar kaldırıyor koşuyor hızla koşuyor Koşuyor

"Hayır," dedi Shreve. koşuyor iki sırtlı hayvan ve kız parıldayan küreklerin içinde bulanıklaşıyor koşuyor Euboeus'un domuzu koşuyor kaç kişi ile Caddy çift

"Ben de içmedim," dedi Spoad. ben çok şey bilmiyorum korkunç bir şey vardı içimde korkunç içimde Baba ben suç işledim. Sen hiç yaptın mı bu işi Biz yapmadık yaptık mı

"ve Gerald'ın büyükbabası kendi nane suyunu her zaman kendi hazırlardı kahvaltıdan önce, daha çiyler dururken üzerinde İhtiyar Wilkie'ye bile el sürdürmezdi hatırlıyor musun Gerald her zaman kendi toplar kendi juleb'ini.¹³ üstüne evde kalmış bir ihtiyar kadar titrerdi, her şeyi kendi kafasındaki bir formüle göre ölçerdi. Bu formülü yalnız bir kişiye verdi; o da" biz yaptık sen nasıl bilmezsin bunu eğer biraz beklersen anlatırım sana nasıl olduğunu bir cinayetin biz büyük bir suç işledik gizlenmeyecek bir suç sen saklanır sanırsın ama bekle biraz Zavallı Quentin bunu hiçbir zaman yapmadım ve sana olayın nasıl olduğunu anlatacağım babama anlatacağım o zaman nasıl olabilecek çünkü babanı seversin öyleyse uzaklara gideriz ayıplama ile korkunun ortasına berrak alev bizim yaptığımızı sana ben söyletirim ben senden güçlüyüm sana bildireceğim ki biz bu işi yaptık sen

13 Julep: Nanced'n yapılan viskiye benzer alkollü bir içki.

onlar sandın ama bendim o dinle ben seni aldattım hep bendim yapan sen beni evde sanıyordun o kalırolası hanımelinin bulundu, şu yerde aklına bile gelmiyordu salıncak sedir ağaçları gizli özlemler soluk alırken kesilen soluklar yaban iç çekişler ve evet Evet Evet evet "şarabı hiçbir zaman kendi başına içmezdi, büyükbaba her zaman derdi ki bir şarap testisi, bilmem Gerald'ın kayık elbisesindeki hangi kitapta yazılıydı, bir centilmenin piknik sepetinin en gerekli bir parçasıdır" sevdim mi onları Caddy sevdim mi bana dokundukları zaman ben öldüm

bir dakika Caddy orada duruyordu sonra Benjy bağırp çağırıyor ve entarisini çekiyordu sofaya gittiler ve yukarı çıktılar bağıra bağıra itişe kakışa banyo kapısına ve kız duruyordu arkasını kapıya dayamış ve koluyla kapatmış yüzünü bağıriyordu ve o kızı banyoya sokmaya çalışıyordu bu sırada akşam yemeği için içeri girdiği zaman T. P. ona yemeğini yediriyordu kızı görür görmez yeniden başladı önce hafiften hafiften sonra kız ona dokununca yaygarayı bastı kız ayağa kalktı gözleri köşeye sıkıştırılmış fareler gibi sonra gri karanlığın içinde koşmaya başladım yağmur kokuyordu bütün çiçeklerde ıslak havanın ortalığa saldığı kokular ve çekirgeler otların içinde cırcır benimle birlikte yürüyen sessiz bir ada Fancy parmaklığın ötesinden bana bakıyordu bir leke telin üstünde asılı bir yorgan gibi Allah belasını versin şu zencinin diye düşündüm yeniden yemek vermeyi unutmuş sırttan aşığıya iniyordum koşarak çevremde çekirgelerin bıraktığı boşluğun içinde aynada dolaştırılan bir soluk buğusu gibi kız suda yatıyordu başı kumsalın üstünde su kalçalarını çevirmiş akıp duruyor daha çok ışık vardı suda etekliği yarı yarıya ıslanmış vücudu ile suyun arasında durup duruyor yavaş şıptırtılarla dolu bir hareket hiçbir yere gitmeyen kendini kendi hareketleriyle yenilenen derenin kıyısında durdum hanımelinin kokusunu duydum suyun geçtiği yerde havadan yağıyor hanımeli sanki ve çekirge gıcırıtları etinizde duyabileceğiniz bir nesne

daha bağıriyor mu Benjy
bilmiyorum evet bilmiyorum
zavallı Benjy

derenin kıyısına oturdum otlar ıslak biraz ve sonra baktım
ayakkabılarım da ıslanmış

çık sudan deli misin sen

ama kıpırdamadı o yüzü beyaz bir siluet saçının çevresin-
deki kum lekesinin çerçevesinden fırlamış

çık çabuk

o zaman kalkıp oturdu sonra ayağa kalktı entarisi süzüle
süzüle vuruyordu vücuduna derenin kıyısında tırmandı elbise-
leri çarpıyordu oturdu

neden çıkarıp sıkıyorsun soğuk mu almak istiyorsun

evet

su çekildi ve hışladı kumsal boyunca ve sığığın ilerisinde-
ki söğütlerin arasında karanlıkların içinde su dalgalandı hâlâ
sanki azıcık bir ışığı tutan bir bez parçası suyunki gibi

o adam dünyadaki bütün okyanusları geçmiş

sonra kız o adamdan söz ediyordu kollarıyla ıslak dizlerini
sararak başını arkaya atmış gri ışıkta hanımelinin kokusu bir
ışık vardı annemin odasında ve Benjy'nin odasında T. P. orada
Benjy'yi yatağa yatırıyor

seviyor musun onu

eli uzandı ben kıpırdamadım kolumu araştırdı ve elimi
dümdüz göğsüne yapıştırdı kalbi küt küt atıyor

hayır hayır

sana istediğini yaptı mı demek ki sana da boyun eğdirdi o
senden daha güçlüydü ve onu yarın ben öldüreceğim yemin
ediyorum öldüreceğim babamın bilmesi gerekmez sonradan
öğrenir ve sonra seninle ben kimsenin bilmesi gerekmez okul
parasını alırsız bakalorya hakkımdan vazgeçerim Caddy ondan
nefret ediyorsun değil mi

elimi göğsünün üstünde tuttu kalbi küt küt atıyordu dön-
düm ve kolunu yakaladım

Caddy ondan nefret ediyorsun değil mi

elimi boğazına götürdü kalbi orada atıyor

zavallı Quentin

yüzü göğe bakıyordu gök o kadar aşağılarda o kadar aşağı-
larda ki sanki bütün kokular ve gecenin seslerini aşağıya bastır-
mış çökmüş bir çadırın altında kalmış gibi özellikle hanımeli

soluğuma giriyordu onun da yüzünde boğazında elime vuran kanının boyası gibi öteki koluma dayandım kolum atmaya ve sıçramaya başladı ve biraz hava alabilmek için soludum bu kalın gri hanımeli yoğunluğu içinde

evet nefret ediyorum bundan ötürü onun için ölebilirim zaten onun için öldüm bile bir daha bir daha ve bu sürdükçe

elimi kaldırdığım zaman avucumu yakan birbirine karışmış çöpleri ve otları duyuyorum daha

zavallı Quentin

kollarının üstüne arkaya yaslandı elleri dizlerine dolanmış kenetli

o işi hiç yapmadın değil mi

neyi yapmadım

benim yaptığımı

evet evet çok kere birçok kızlarla

o zaman ağlamaya başladım elini yeniden bana dokundurdu ve ben ağlıyorum ıslak bluzuna dayanmış başım sonra arka üstü yattı başımın ötesinden görünen göğze bakıyordu gözlerinin altında beyaz bir çizgi gördüm ve çakımı açtım

hatırlıyor musun öldüğü günü ninemin suda oturmuşsun donunla

evet

çakının ucunu boğazına dayadım

uzun sürmez bir saniye bir saniyecik sonra ben de kendi işimi kendim yaparım sonra

peki kendi işini kendin becerebilir misin

evet çakı oldukça uzun Benjy yatağındadır şimdi

evet

uzun sürmez bir saniyecik canını acıtmamaya çalışırım

peki

gözlerini kapatacak mısın

hayır böyle daha kuvvetle itmelisin

elinle dokun bakayım

ama o hiç kıpırdamadı gözleri faltaşı gibi açık başımın arkasında görünen göğze bakıyordu

Caddy hatırlıyor musun Dilsey sana nasıl kızmıştı donun çamurlanmış diye

ağlama
ağlamıyorum Caddy
batır batıracak mısın
istiyor musun benim bu işi yapmamı
evet batır
elini dokundur ona
ağlama zavallı Quentin
ama ben tutamadım kendimi ıslak sert göğsüne dayadı ba-
şımı kalbinin kuvvetli ve ağır ağır attığını işitiyorum ama artık
küt küt etmiyordu ve su çağlıyordu söğütlerin arasında karan-
lıkta hanımeli dalgaları her yanı sarıyordu kolum ve omuzum
arkamda birbirine geçmiş
ne o ne yapıyorsun
kaslarını topladı ben kalkıp oturdum
çakım çakımı düşürdüm
kalkıp oturdu
saat kaç
bilmiyorum
ayağa kalktı ve ben yerde yuvarlandım
ben gidiyorum ne olursa olsun
onun orada durduğunu duyuyordum ıslak entarisinin ko-
kusunu kokluyordum orada durduğunu duya duya
tam buralarda bir yerlerde olacak
bırak kalsın yarın bulursun hadi yürü
bir dakika bekle ben bulurum
korkuyor musun
işte buradaymış tam burada deminden beri
sahi mi hadi yürü
ayağa kalktım ve arkasından gittim sırta çıktık çekirgeler
önümüzde cızırdayıp duruyorlardı
garip şey nasıl oturduğun yerde düşürüyor sonra her yanı-
nı aramaya kalkıyorsun
gri giriymiş gri göğsü çiyi birlikte yükselen sonra ötesinde
ağaçlar
şu hanımelinin Allah belasını versin kesilse artık
sen severdin alışkınsın
tepeyi geçtik ve ağaçlara doğru yürüdük bana çarptı ve bi-

raz geriledi küçük bir hendeğe doğru hendek kara bir leke idi
gri otların içinde yeniden bana doğru yürüdü bana baktı ve
uzaklaştı hendeğe vardık

bu yana gidelim

neden

bakalım Nancy'nin kemiklerini hâlâ görebilecek misin ora-
da yıllar var ki gidip bakmak aklıma gelmedi senin aklına geldi
mi

asmalarla fundalar birbirlerine karışmıştı karanlıkta
tam burada idi görüyor musun görmüyor musun söyleye-
mezsin ki söyleyebilir misin

dur Quentin

hadi yürü

hendek daraldı kapandı Caddy ağaçlara döndü

dur Quentin

Caddy

yeniden Caddy'nin önüne geçtim

Caddy

yapma

tutuyorum Caddy'yi

ben güçlüyüm senden

hareketsizdi sert kararlı ama sakın

karşı koymayacağım dur yalvarırım dur

Caddy yapma Caddy

boşuna bilmiyor musun boşuna bırak da gideyim

hanımeli çiseleyip duruyordu çekirgelerin bir daire halinde
bize baktıklarını işitiyordum geriye gitti şöylece çevremden do-
laşarak ağaçlara doğru

sen eve dön gelme

ben yürüdüm

neden eve dönmüyorsun

şu hanımelini Allah kahretsin

parmaklığa vardık arasından geçti ben de geçtim arasından
doğrulduğum zaman adamın griye doğru bize doğru çıktığını
gördüm ağaçların arasından uzun boylu ve geniş ve soğukkan-
lı hareket ederken bile hiç kıpırdamıyormuş gibi Caddy ona
gitti

tanıştırıyım Quentin ben ıslandım ıslandı her yanım istemiyorsan zorunlu değilsin

gölgeleri tek gölge Caddy'nin başı adamın başından daha yüksekte gök ikisinin de başının üstünde

zorla değil istemiyorsan

sonra artık iki baş kalmadı karanlık ıslak otların ve yaprakların yağmuru kokuyordu gri ışık yağmur gibi yağıyordu hanımeli ıslak dalgalarla geliyor Caddy'nin yüzünü görüyordum ötekinin omuzunda bir leke bir koluyla sarılmıştı Caddy bir çocuk kadar küçük kalmıştı adam elini uzattı

memnun oldum tanıştığımıza

el sıkıştık sonra orada durduk Caddy'nin gölgesi ötekinin gölgesinden uzun tek gölge

Quentin sen ne yapacaksın şimdi

biraz yürüyeceğim belki korudan geçerek şoseye çıkarım şehirden geçip gelirim

dönüp uzaklaştım

iyi geceler

Quentin

durdum

ne istiyorsun

koruda kurbağalar havadaki yağmuru neredeyse kokuyorlardı zor dönen çalgılı oyuncak kutularının seslerini çıkarıyorlar ve hanımeli

gel buraya

ne istiyorsun

gel buraya Quentin

gittim Caddy omuzuma dokundu gölgesi eğildi yüzünün lekesi de ötekinin yüksekte kalan gölgesinden aşağıya doğru eğildi geri çekildim

bana bak

eve gideceksin

uykum yok biraz yürüyeceğim

bekle beni derede

biraz yürüyeceğim

birazdan gelirim oraya bekle beni bekle

hayır ben korudan geçeceğim

bakmadım geriye kurbağalar bana hiç aldırmadı gri ışık ağaçlarda yosunlar gibi çiseliyor ama hâlâ yağmıyordu da az sonra döndüm geriye korunun kıyısına varır varmaz yeniden başladım hanımelinin kokusunu almaya ve görmeye başladım adliye binasındaki saatin ışıklarını ve kasaba alanının ışıklarını göğe vuran ve karanlık söğütleri dere boyunca ve annemin penceresindeki ışıkları Benjy'nin ışıkları hâlâ yanıyordu ve parmaklığın arasından eğilerek geçtim ve tarlayı gördüm gri otların içinde koştum çekirgelerin arasında hanımeli güçlendikçe güçleniyordu ve suyun kokusu sonra suyu gördüm gri hanımelinin rengini gördüm derenin kıyısına uzandım yüzüm toprağa doğru hanımelinin kokusunu duymayayım diye böylece hanımelinin kokusunu almıyorum artık burnuma gelmiyordu kokusu ve orada yatıyorum toprağın elbiselerimden içeri sızdığını işitiyorum suyu dinliyorum ve az sonra artık soluğumu zor almıyorum ve orada yatıp düşünüyorum başımı çevirmezsem soluğumu zor almam ve hanımelini de koklamam ve sonra artık hiçbir şey düşünmüyorum Caddy derenin kıyısından geldi ve durdu ve ben hiç kıpırdamadım

geç oldu git eve

ne

eve git geç oldu

peki

elbiseleri hışırıyordu ben kıpırdamadım elbiselerin hışırıtı-
sı kesildi

sen içeri giriyor musun söylediğimi yapacak mısın

ben bir şey işitmedim ki

Caddy

peki peki senin dediğin olsun

kalkıp oturdum o da yerde oturuyordu dizlerinin üstünde
kenetlenmiş elleri

çabuk eve git sana ne diyorsam onu yap

peki ne istersen yapacağım her dediğin şeye peki diyecce-
ğim

bana bakmadı bile omuzundan yakaladım ve onu iyice
sarstım

dur

sarstım onu
bırak beni bırak beni
evet
yüzünü kaldırdı sonra bana bile bakmadığını gördüm gö-
zünün çevresinde yine o beyaz halka
kalk ayağa
çekip kaldırdım duramıyordu ayakta tuttum onu
hadi bakalım artık
evden çıktığın zaman Benjy hâlâ ağlıyor muydu
hadi yürü
dereyi geçtik dam göründü sonra yukarı kattaki pencere
uyumuştur şimdi
• ben durmak zorunda kaldım ve bahçe kapısını kilitledim o
gri ışığın içinde yürüdü yağmur kokusu vardı ama daha yağ-
mamıştı ve başlıyordu hanımeli bahçenin parmaklığından gel-
meye başlıyordu Caddy gölgeye girdi ayaklarının sesini işite-
bildim o zaman
Caddy
basamaklarda durdum ayaklarını işitemedim
Caddy
ayaklarını işittim sonra elim ona dokundu sıcak değil serin
değil yalnızca durgun elbiseleri biraz ıslak daha
onu seviyor musun şimdi
soluk almıyor yalnızca uzaklardan gelen yavaş bir solu-
num
Caddy onu seviyor musun şimdi
bilmiyorum
gri ışığın dışında nesnelere gölgeleri durgun sulardaki ölü
nesnelere gibi
keşke çoktan ölmüş olsaydın
sen sen şimdi içeri giriyor musun
sen şimdi onu düşünüyor musun
bilmiyorum
anlat bana ne düşündüğünü anlat bana
dur dur Quentin
sus sus işitiyor musun benim ne söylediğimi sus susacak
mısın susmayacak mısın

peki susacağım çok gürültü edeceğiz
seni öldüreceğim işliyor musun
salıncağa gidelim buradan sesini işitecekler
ben ağlamıyorum sen buna ağlamak mı diyorsun
hayır sus Benjy'yi uyandıracamız yukarıda
çabuk eve gir hemen şimdi
giriyorum ağlama ben kötüyüm ne de olsa sen ne yapabi-
lirsin

biz bir lanet almışız suç bizim değil bizim mi suç
sus hadi git çabuk yatağına yat
beni zorla yatıramazsın bir lanet var bizim üstümüzde
sonunda adamı gördüm berber dükkânına giriyordu dö-
nüp baktı ben yürüdüm ve bekledim
sizi bekliyordum iki üç günden beri
benimle konuşmak mı istiyordunuz
sizinle konuşmak
çarçabuk sardı sigarasını aşağı yukarı iki hareketle çakma-
ğın yaktı başparmağı ile
burada konuşamayız başka bir yerde konuşmak ister misin
odanıza gelirim otelde kalıyorsunuz değil mi
olmaz iyi bir yer değil koyun ilerisindeki köprüyü biliyor-
sunuz arkasında

peki öyle olsun
saat birde iyi mi
evet
geri döndüm
size çok teşekkür ederim
bakın
durdum arkama baktım
kızın durumu iyi mi
adam sanki bronzdan yapılmış gibi haki renkteki gömleği
içinde

herhangi bir şey için bana ihtiyacı var mı
saat birde orada olacağım
T. P.'ye saat birde Prince'i eğerlemesini söylediğimi işitti
Caddy gözünü benden ayırmıyordu doğru dürüst yemek de
yemiyordu o da geldi

ne yapacaksın
hiç ata binmek istersem binemez miyim
senin başka bir şey yapmaya niyetin var nedir o
seni ilgilendirmez orospu orospu
T. P. kapıda hazırlamış Prince'i bekliyor
atı istemiyorum yürüyerek gideceğim
yola indim ve bahçe kapısından çıktım patikaya saptım
sonra koştum köprüye varmadan gördüm adamı parmaklığa
dayanmış at koruda bağlı adam başını çevirerek omuzundan
doğru baktı bana sonra arkasını döndü ben köprüye gelinceye
kadar başını çevirip bakmadı bile elinde bir ağaç kabuğu vardı
parça parça koparıp atıyordu suya parmaklığın üstünden
· size kasabadan çıkmanız gerektiğini söylemeye geldim
bir kabuk parçası daha kopardı elindeki tahtadan attı suya
dikkatle suda gidişini uzun uzun seyretti
size kasabadan çıkmanız gerektiğini söyledim
bana baktı
o mu gönderdi seni bana
sana buradan git diyen benim babam değil başkası da de-
ğil ben
dinle beni bir dakika şu sözümü dinle her şeyden önce şu-
nu bilmek istiyorum kızın durumu nasıl yoksa onu üzüyorlar
mı orada
bu seni hiç ilgilendirmeyen bir konu
sonra ben şu sözleri söylediğimi işitiyorum güneş batınca-
ya kadar sana zaman bırakıyorum güneş batıncaya kadar kasa-
badan çıkman için
elindeki ağaçtan bir kabuk daha kopardı ve suya bıraktı
sonra ağaç parçasını parmaklığın üstüne koydu ve bir sigara
sardı o iki hızlı hareketiyle kibriti parmaklığa sürttü
peki ne yaparsın gitmezsem
seni öldürürüm bunu hiç benden ummuyorsunuz değil mi
çünkü bir çocuk sanıyorsunuz beni
duman burun deliklerinden çıkıp yüzüne yayıldı
kaç yaşındasın
titremeye başladım ellerim parmaklığın üstünde eğer elle-
rimi saklarsam nedenini anlar sanıyordum

bu geceye kadar size zaman bırakıyorum
bana bak yavrum adın ne senin bakayım o akıldan sakat
olan Benjy sen

Quentin

ağzım söyledi bunu ben söylemedim hiç
güneş batıncaya kadar zamanınız var

Quentin

sigaranın külünü dikkatle parmaklığa dokundurarak silkti
çok yavaş yaptı bu hareketi ve dikkatle sanki bir kalem açıyormuş
gibi ellerimin titremesi geçti

bana bak bu işi bu kadar ağır karşılamanın bir faydası yok
bu senin suçun değil yavrum başkası da olabilirdi

sizin var mı hiç kız kardeşiniz var mı

hayır yok ama hepsi de kahpedir

vurdum ona avucumun içinden gelen hızı yüzüne kapatmak
istedi onun da eli benimki kadar hızla hareket etti sigara
parmaklığın üstünden düştü öteki elimi de salladım daha sigara
suya düşmeden her iki bileğimi de tek eliyle yakaladı öteki
elini ceketinin içinden koltuğunun altına soktu güneş vuruyordu
ve bir kuş ötüyordu bir yerde güneşin ötesinde birbirimize
baktık kuş öterken ellerimi gevşetti

bana bak

ağaç kabuğunu parmaklığın üstünden aldı ve suya bıraktı
suda dalgalandı akıntı alıp götürdü eli parmaklığın üstünde bir
tabanca tutuyordu gevşek gevşek bekledik

şimdi artık vuramazsın

hayır

tahta parçası akıp gidiyordu koruda her yer sessiz yeniden
işittim kuşu ve suyu sonra tabanca kalktı nişan falan almadı
tahta kayboldu sonra kabuğun parçaları yüzmeye başladı yayı-
larak parçalardan ikisini daha vurdu her biri iki gümüş dolar-
dan daha büyük değildi

yeter sanırım şimdilik

tabancayı kırdı ve namluya üfledi ince bir duman bulutu
dağıldı çevreye şarjörün uç yatağına fişek doldurdu namluyu
kapattı bana uzattı kabzası bana doğru

neden benim böyle bir şeye niyetim yok

eğer sözünü tutacaksan bu sana gerekli bunu sana veriyorum çünkü neler yaptığını gördün kendi gözünle
yere batsın senin tabancan

suratına vurdum hâlâ vurmaya çalışıyordum bileklerimi yakaladıktan sonra bile uğraşıyordum hâlâ sanki ona renkli bir camdan bakıyormuşum gibi damarlarımın atışını duyuyordum ve sonra yeniden gördüm göğü ve göğün önündeki dalları ve aralarından sızan güneşi o bu sırada beni ayakta tutuyordu

bana vurdun mu

işitmedim

neyi

evet şimdi nasılsın bakalım

iyiyim bırak da gideyim artık

bıraktı parmaklığa dayandım

bir şeyin yok ya

beni yalnız bırak bir şeyim yok

eve gidebilecek misin

hadi git beni yalnız bırak

yürümesen daha iyi edersin istersen atımı al benim

hayır sen git

yularlarını eyerin başına as bırak at gerisingeriye ahıra gider

beni yalnız bırak sen git ve beni yalnız bırak

parmaklığa abandım suya baktım atı çözdüğünü ve uzaklaştığını işittim ve az sonra hiçbir şey işitmiyordum sudan başka ve sonra kuş yeniden köprüden ayrıldım ve yere oturdum arkam ve başım ağaca dayalı gözlerimi kapattım ve bir güneş parçası gelip gözlerime kadar girdi ben biraz daha kıvıldadım ağacın çevresinde kuşu işittim yeniden ve suyu ve sonra her şey sanki yuvarlanıp gitti ve hiçbir şey hissetmiyorum ama yine de biraz rahatlıyorum artık bütün bugünlerden ve gecelerden sonra karanlığın içinden hanımelinin uyumaya çalıştığım odama kadar geldiğini onun bana vurmadığını anladığım halde Caddy'ye fiyaka yapmak için yalan söylediğini benim bir kız gibi baygınlık geçirdiğimi düşündükçe ama bu bile artık önemli değildi oturmuşum orada arkam dayalı ağaca ve ince bir dalın üstündeki sarı yapraklar gibi güneş benekleri yüzü-

mü fırçalıyordu suyu dinliyordum hiçbir şey düşünmüyordum atın hızlı hızlı geldiğini işittiğim halde oracıkta gözlerim kapalı oturuyordum ve işitiyordum hışırdayan kumun üstüne vuran nal seslerini ve koşan ayaklarını ve Caddy'nin yoklayan ellerini

deli deli bir şey oldu mu bir yanına
gözlerimi açtım elleri yüzümde dolaşıyordu
bir türlü ne yana gittiğini anlayamadım tabanca sesini işitinceye kadar nerede olduğunu bilemedim ikinizin de o kadar çabuk sıvışacağınızı sanmadım onun hiç yüzüm ellerinin arasında başımı ağaca vuruyordu
dur dur yapma
bileklerini yakaladım
bırak bırak artık
bir şey yapmayacağını biliyordum biliyordum yapmazdı o başımı ağaca vurmaya çalıştı
ona söyledim bir daha benimle konuşma diye bir daha bileklerini kurtarmaya çalıştı
bırak
dur yapma ben senden güçlüyüm bırak
bırak gideyim yakalayayım onu ve sorayım bırak gideyim
Quentin n'olur bırak bırak gideyim bırak gideyim
birden vazgeçti ve bilekleri gevşedi
evet ben ona söylerim onu her zaman inandırabilirim inandırabilirim
Caddy
Prince'i bir yere bağlamamıştı canı istediği zaman ahırına dönebilirdi
nasıl olsa bana inanır
onu seviyor musun Caddy
ne yapıyor muyum
bana baktı ve sonra her şey gözlerinden boşalıp gitti ve şimdi heykellerin gözleri gibi boş görmez ve duru elini boğazıma koy
elimi tuttu ve boğazının üstüne koydu olduğu gibi peki söyle bakayım bana adını
Dalton Ames

damarın ilk saldırısını orada duydum kuvvetli ve vuruşları gittikçe arttı

bir daha söyle

gözleri ağaçlara daldı güneş sızıyordu aralarından ve kuş oracıkta

bir daha söyle

Dalton Ames

damarı boyuna atıyordu ve atıyordu vura vura elime

uzun uzun koştu, fakat yüzüm soğuk ve ölü gibi, ve gözüm, parmağımda kesilen yer yeniden ağrımaya başlamıştı. Shreve'in tulumbayı işlettiğini duyuyorum, sonra geri dönüyor elinde tasla ve tasın içinde sallanan yuvarlak alaca bir karanlık, sönen bir balonun yuvarlak alaca bir karanlık, sönen bir balonun yuvarlak kenarı çepçevre, sonra benim yankım içinde. Yüzümü görmeye çalışıyorum.

"Durdu mu?" dedi Shreve. "Bezi bana ver." Elimden almak istedi.

"Bırak," dedim. "Ben yaparım, durdu bile." Bezi yeniden batırdım, balonu patlatarak. Bez suyu boyadı. "Temiz bir bez olsaydı bari."

"Bu gözüne bir biftek koymak gerekiyor senin," dedi Shreve. "Bu bir şey değil sen yarın sabah görürsün. Allahın belası," dedi.

"Bir yanına bir şey oldu mu?" Mendilimi çıkardım ve yeleğimdeki kan lekesini çıkartmaya çalıştım.

"Sen çıkartamazsın," dedi Shreve. "Temizleyiciye gönderirsin. Hadi, gözünün üstüne koysana, neden koymuyorsun."

"Hiç olmazsa lekenin bir parçasını çıkartayım," dedim. Ama pek beceremiyordum. "Yakalığım ne âlemde?"

"Bilmem," dedi Shreve. "Bezi gözünün üstüne koy. Ha şöyle."

"Bırak," dedim. "Ben kendim tutarım. Adamın bir tarafına bir şey yaptım mı?"

"Belki vurmuşsundur. Belki tam o sırada başka yana bakıyordum ya da gözümü kırpyıordum ya da başka bir şey yapıyordum. Ama senin suratına epeyce yumruk indirdi. Seni ser-

seme çevirdi. Ne diye ona saldırmaya kalktın? Allahın delisi Nasılsın şimdi?"

"İyiyim," dedim. "Yeleşimi temizleyecek bir şey bulabilsem."

"Bırak şimdi elbiselerini de. Gözüne bir şey oldu mu sen onu söyle."

"Bir şeyim yok," dedim. Her şey mor ve durgun gibi, gök çatının arkasında yeşilden altın rengine dönüyor ve bacadan tüy gibi bir duman yükseliyor, hiç rüzgâr yok ortada. Yeniden tulumbanın sesini işittim. Adamın biri bir kova dolduruyordu, tulumbaya basarken dönmüş bize bakıyordu. Bir kadın kapıdan geçti, ama bakmadı. Bir ineğin bir yerlerde bağırdığını işitiyorum.

"Hadi," dedi Shreve. "Bırak şu elbiseni de şimdi bezi gözünde tut. Yarın sabah elbiseni gönderirim erkenden."

"Peki. Çok canım sıkıldı kan akmamış onun üstüne hiç olmazsa."

"Allahın belası," dedi Shreve. Spoade evden çıktı, galiba kadınla konuşuyordu ve bahçeyi geçti. Bana baktı soğuk, soran gözlerle.

"Hey, oğlum," dedi bana bakarak. "Dur bakalım gönlünü eğlendirmek için daha başını ne belalara sokacaksın. Çocuk kaçırmak, sonra kavga çıkartmak. Bakalım tatilini nasıl geçireceksin. Evlere kundak falan mı sokacaksın?"

"Bir şeyim yok," dedim. "Bayan Bland ne diyecek şimdi?"

"Seni kana buladığı için Gerald'a söylemediğini bırakmıyor. Ona bir şey yapmadın diye sana da kızacak herhalde, seni gördüğü zaman. Kadın kavgaya karşı değil, onu kızdıran kan akması. Sen aile şerefini korumadığın için onun gözünden biraz düştün gibi geliyor bana. Nasılsın şimdi?"

"Elbette," dedi Shreve. "Bland ailesinden biri olmadığına göre senin yapacağın en iyi şey ya biriyle yatmak ya da sarhoş olmak ya da dövüşmek onunla, duruma göre."

"Çok doğru," dedi Spoade. "Ama ben Quentin'in sarhoş olduğunu bilmiyordum."

"Sarhoş değildi ki," dedi Shreve. "Bir insanın o namüssuz herife dayak atmak istemesi için sarhoş mu olması gerekir."

"Eh, ben Quentin'in kavgadan nasıl çıktığını gördükten sonra bu işe girişmek için biraz sarhoş olmak isterim doğrusu. Boks yapmayı da nereden öğrenmiş?"

"Her gün Mike'a gidiyordu, şu şehirdeki," dedim.

"Sahi mi?" dedi Spoad. "Ona vurmaya kalktığın zaman bunu biliyor muydun?"

"Bilmem," dedim. "Belki de biliyordum. Evet."

"Bir daha ıslat," dedi Shreve. "Suyu değiştireyim mi?"

"Bu iyi, yeter," dedim. Bezi yeniden suya batırdım ve gözümün üstünde tuttum. "Ah, yeleşimi temizleyecek başka bir bez olsaydı." Spoad hâlâ bana bakıyordu.

"Bana bak," dedi. "Ne diye yumruk atmaya kalktın? O ne dedi sana?"

"Bilmiyorum. Niçin yaptığımı bilmiyorum."

"Benim bildiğim tek şey, birden atıldın ve dedin ki, 'Senin kızkardeşin var mıydı? Hiç kızkardeşin oldu mu senin?' ve o Hayır dediği zaman saldırdın üstüne. Dikkat ettim sen uzun uzun bakıp durdun ona, kimsenin sözüne kulak asmıyor gibiydin, sonunda üstüne yürüyüp kızkardeşlerin var mıydı senin diye sordun."

"Canım işte her zamanki gibi fiyaka yapmak istedi," dedi Shreve, "yanındaki kadınlara. Bilirsin: kızların önünde her zaman yapar bunu, kızlar da tam anlamazlar ya ne söylediğini Bütün o pis üstü kapalı sözleri, yalanları ve bir sürü boş lafları hiçbir işe yaramaz. Bir gün bize bir sokak kızını anlatmıştı Atlantic City'deki dans salonuna gitmeye karar vermişler ama kızı atlatmış kalkıp otele gitmiş ve yatağına yatmış kızın rıhtım da kendisini beklediğini, kıza kendisinden istediğini veremediğini düşünerek canı sıkılmış. Vücut güzelliğinden ve bu güzelliğin getireceği acı sonuçlardan ve kadınların talihsizliklerinden ve buna karşı sırtüstü yatmaktan başka yapacakları bir şey olmadığından boyuna söz eder durur. Yani Leda¹⁴ fundalıklar da saklanmış, kuğu için ağlayıp sızlanıyor, anlarsın ya. Namussuz kerata. Az kaldı ben vuracaktım ona. Yalnız kadının pis şarap şişesini yakalayıp bu işi yapardım ya ben olsaydım."

14 Leda: Yunan mitolojisinde Isparta Kralı Tyndareus'un kansı. Zeus bu kadının güzelliğine aşık olmuştu. Kuğu şekline girerek onu görmeye gelirdi.

"Vay anasını," dedi Spoade. "Kadınların kralı. Oğlum, sen karşındakinde yalnız hayranlık değil korku da uyandırıyor-sun." Bana baktı, soğuk soğuk ve sorgulayıcı. "Vah zavallı," dedi.

"Çok üzgünüm ona çattığım için," dedim. "Üstüm başım çok mu kötü, gidip onlara bu işi anlatayım?"

"Özür mü dileyeceksin, hadi canım sen de," dedi Shreve. "Canları cehenneme. Biz şehre gidiyoruz."

"Dönsün de herkes onun bir efendi gibi kavga etmek istediğini anlasın," dedi Spoade. "Yani bir efendi gibi dayak yediğini demek istiyorum."

"Bu kıyafetle mi?" dedi Shreve. "Bu kanlara bulanmış elbiselerle mi?"

"Peki öyleyse," Spoade dedi. "Sen daha iyi bilirsin."

"İç çamaşırıyla gidemez ya," dedi Shreve. "Daha son sınıf öğrencisi değil. Hadi biz şehre gidelim."

"Sizin gelmenize lüzum yok," dedim. "Siz pikniğinize devam edin."

"Boş ver," dedi Shreve. "Hadi yürü."

"Şimdi ben onlara ne diyeceğim?" dedi Spoade. "Quentin'in seninle mi kavga ettiğini söyleyeceğim?"

"Hiçbir şey söyleme," dedi Shreve. "Verilen sürenin güneş battığı zaman biteceğini söylersin kadına. Hadi Quentin, yürü. Şu kadına en yakın istasyonun nerede olduğunu sorayım..."

"Yok," dedim. "İstemez. Şehre dönmeyeceğim."

Shreve durdu, bana bakıyordu. Başını döndürdüğü zaman küçük sarı aylara benziyordu gözlükleri.

"Peki ne yapacaksın?"

"Daha dönmeyeceğim şehre. Sen pikniğe dön. Elbiseleri kirlenmiş gelmedi dersin onlara benim için."

"Bana bak," dedi. "Senin niyetin ne?"

"Hiçbir şey. İyiyim bir şeyim yok. Sen Spoade ile birlikte dön. Yarın görürüm sizi." Bahçeyi geçtim, yola doğru yöneldim.

"İstasyonun ne yanda olduğunu biliyor musun?" dedi Shreve.

"Bulurum. Yarın görüşürüz. Bayan Bland'e çok üzgün olduğumu söyleyin, eğlencesini bozdum." Durmuş bana bakı-

yorlardı. Evin çevresinde dolaşım. Taş bir yol çıkıyordu sokağa. Yolun her iki yanında da güller yetişmişti. Bahçe kapısından çıktım, yola girdim. Sokak yokuş aşağıya, koruya doğru iniyordu, ve ben yolun kıyısındaki otomobili seçebiliyordum. Tepeye doğru çıktım. Ben tırmandıkça ışık çoğaldı ve bir otomobil sesi işittim tepeye varmadan. Uzaklardan geliyordu alacakaranlığın içinden, durup dinledim. Otomobili artık seçemiyordum, ama, Shreve yolda evin önünde ayakta duruyor, tepeye bakıyordu. Sarı ışık, arkasında evin çatısına sürülmüş bir boya gibi duruyordu. Elimi kaldırdım ve tepede yürüyüp gittim, otomobilin sesini işitiyordum. Sonra ev yok oldu ve ben yeşil ve sarı ışıkta durdum ve otomobilin artan gürültüsünü işittim, sonra azalmaya başladı yavaş yavaş ve sonunda tümünden kesildi. Yeniden sesini işitinceye kadar bekledim. Sonra yoluma devam ettim.

Aşağıya doğru inerken aydınlık da azalıyordu yavaş yavaş, ama niteliğini hiç değiştirmeden, sanki değişen azalan ışık değilmiş de benmişim gibi, yol ağaçların arasına girdiği zaman bile bir gazete okuyabilirdin. Az sonra dar bir sokağa vardım. Dönüp girdim sokağa. Yoldan daha dar ve daha karanlıktı, ama trolleybüs durağına çıktığım zaman –başka bir ahşap ve kapalı duraktı bu– aydınlık değişmemişti hâlâ. Sokaktan çıktıktan sonra hava daha aydınlık göründü, sanki sokaktan değil gecenin içinden geçmişim ve yeniden sabaha çıkmışım gibi. Az sonra tramvay geldi. Atladım, başlarını çevirip bana baktılar, ve sol tarafta oturacak bir yer buldum.

Işıklar yanıyordu tramvayda, dolayısıyla kendi yüzümden ve başının üstündeki şapkada kırılmış bir tüy bulunan ve tramvaydaki geçit yerinin ötesinde oturan bir kadından başka bir şey göremiyordum, ama ağaçların arasından çıktığımız zaman yeniden alacakaranlığı gördüm, öyle nitelikte bir ışık ki sanki zaman gerçekten bir süre için durmuş gibi, güneş tam ufkun altında asılı kalmış, ve sonra bir durağı daha geçiyoruz, durakta ihtiyar bir adam kese kâğıdından bir şeyler çıkartıp yiyor, ve yol alacakaranlıkta, uzayıp gidiyor alacakaranlığa doğru ve uzakta, sessiz ve hızlı akan suyun duyusu. Sonra tramvay yoluna devam etti, açık kapıdan durmadan giren hava akımı çoğaldıkça çoğalıyor ve sonunda tramvayın içini dolduruyor, ya-

zın ve karanlığın kokusuyla ama hanımeli yok bunların arasında. Hanımeli bütün kokuların en acıklısıydı, sanırım. Çoğunu hatırlarım. Mor salkım bunlardan biriydi. Yağmurlu günlerde annem pencerenin önünde oturacak kadar iyi bulmadığı zamanlarda kendini, biz altında oynardık. Annem yataktan çıkmadığı günler Dilsey bize eski elbiselerimizi giydirir ve bizi yağmurun içine koyuverirdi, çünkü derdi ki yağmur gençlere bir şey yapmaz. Ama annem ayakta olduğu zamanlar veranda da oyun oynamaya başladık, sonunda çok gürültü ediyorsunuz çocuklar derdi, o zaman biz uzaklaşır ve mor salkım çardağının altında oynamaya giderdik.

Nehri bu sabah son kere buralarda bırakmıştım. Alacakaranlığın ötesindeki suyu duyuyordum, kokusunu. İlkbaharda çiçekler açtığı ve yağmur yağdığı zaman koku her yanı sarar başka zaman farkına varmamışsındır ama yağmur yağdığı zaman koku alacakaranlıkta evin içine kadar girmeye başlar ya alacakaranlıkta daha çok yağar ya da aydınlığın kendinde bir şey vardır ama o sıralarda her zaman çok kuvvetli kokar sonunda yatağıma yatar düşünürüm ne zaman kesilecek ne zaman kesilecek diye. Kapıdan giren hava akımı su kokuyordu, ıslak aralıksız bir solunum. Ara sıra o sözü söyleye söyleye uyurum sonunda hanımeli karışır uykuya hepsi birden gelip geceyi ve tedirginliği sembolize ederler ne uykudaymış ne de uyanıkmişim gibi olurum bakarım yarı aydınlık gri uzun bir koridora hep değişmeyen nesnelere paradoksal belirtisiz olduğu yere bütün yaptığım işler gölge olur bütün acı duyduklarım görüntülü biçimler alır soytarlık ve ahlaksızlık hiç ilintisi olmadan alay eder kendinde olan önemin yadsınması ile birlikte şu düşünceyi onaylamalıydılar ki ben ben değildim kim değildi değildi kim.

Nehirdeki koyların kokusunu alıyorum alacakaranlığın ötesindeki ve görüyorum son ışıkları tembel ve rahat kırık ayna parçalarına benzeyen nehir kapaklarının üstünde, sonra onların da ötesinde soluk berrak bir hava gelir, ışıklar başlıyor, biraz titrek, uzaklarda uçuşan kelebekler gibi. Benjamin çocuğu o. Aynanın önünde oturmaya ne kadar da alışmıştı. Son sığınak, çatışmanın suçmahalline getirilerek uzlaştırıldığı yer. Ben-

jamin çocuğu o benim yaşlılığımın, Mısıı'da tutsak. Ah Benjamin. Annem onuruna yediremiyor da ondan demişti Dilsey. Mikroskobun altında görüldüğü gibi artık tartışılmayacak bir gerçek olmuş gibi beyazların olgularını bir an yalıtın âni hızlı kara bir sel gibi beyazların hayatlarına karışmışlardı, geri kalan zamanlarda yalnızca birtakım sesler sizin gülünecek bir şey görmediğiniz yerde gülen, ağlayacak bir şey görmediğiniz zaman ağlayan. Bir cenazede ağlayacak insanların tek mi çift mi olacağı üstüne bahse girer bunlar. Memphis'te bunlarla dolu bir genelev bir oyun yerine dönmüş de kendinden geçenler çırl çıplak fırlamışlar sokağa. Üç polis zarzor tutabilmiş birini. Evet İsa Ey büyük İsa Ey iyi insan.

Tramvay durdu. İndim, gözlerimin içine bakanları arkada bırakarak. Trolleybüs geldiği zaman doluydu, arka sahanlıkta durdum.

"Önde yer var," dedi biletçi. Trolleybüsün içine baktım. Sol tarafta oturacak yer yoktu.

"Çok uzaklara gitmiyorum," dedim. "Burada dururum."

Nehri geçtik. Köprü boşluğa bel vermiş yavaş yavaş ve yüksekte sessizlikle hiçlik arasında ışıkların –sarı, kırmızı ve yeşil– berrak suda titrediği yerde, yenileye yenileye kendilerini.

"Öne gidip otursanız daha iyi edersiniz," dedi biletçi.

"Birazdan ineceğim," dedim. "Bir iki sokak ileride."

Postaneye varmadan indim. Ama herhalde bir yanlarda oturuyor olmalıydılar şimdi, sonra saatimi işitiyorum ve çanları dinlemeye başlıyorum ve ceketimin arasından Shreve'in mektubunu yokluyorum, kara ağaçların kesik kesik gölgeleri elimin üstünden gidiyor. Ve sonra avluya döner dönmez çanlar yine başlıyor ve ben yürüdüğüm sırada vuruşları bir havuzdaki dalgacıklar gibi yaklaşıyor, beni geçiyor ve uzaklaşıp gidiyor ve çeyrek var diyor kaç? Peki o halde. Kaça çeyrek var.

Pencerelerimiz karanlıktı. Antre boş. Sol duvara yakın yürümeye başladım içeri girer girmez, ama boştu: yalnızca merdivenler kıvrıla kıvrıla çıkıyor gölgelere kederli kuşaklardaki ayakların yankılarına, gölgeler hafif tozlar gibi, ayaklarını onları tozlar gibi kaldırıyor sonra çökecekler yeniden yavaş yavaş.

Mektubu gördüm ışığı açmadan, masanın üstünde bir kita-

ba dayalıydı görebileyim diye. Shreve'e kocamış diyorlar. Ve sonra Spode diyor ki bir yere gidiyorlarmış, ancak geç dönebilirlermiş, ve Bayan Bland'e de başka bir kavalie gerekecekmış. Ama ben onu görmeliymişim ve saat altıyı geçtiği için başka bir araç da bulamazmış. Saatimi çıkardım ve uzaklaşan tik taklarını dinledim, yalan olup olmadığını bilmiyordum bile. Sonra yüzünü çevirerek masaya koydum ve Bayan Bland'in mektubunu aldım çaprazlama yırttım, parçalarını çöp sepetine attım, ceketimi, yeleşimi, yakalığımı, boyunbağımı ve gömleğimi çıkarttım. Boyunbağı da lekelenmişti. Ve sonra zenciler. Belki de İsa'daki kan lekeleri cinsinden diyecektir. Shreve'in odasında benzin buldum ve yeleşini masanın üstüne yaydım, düz durması gerekirdi yeleşin burada, ve benzinin kapağını açtım.

şehirde ilk otomobil bir kız Kız işte Jason benzin kokusuna bunun için dayanamıyor hasta ediyor onu daha çok sinirli oluyor çünkü bir kız Kız kardeşi yok Benjamin Benjamin çocuğu benim kederli alı benim bir annem olsaydı anne anne diyebilseydim çokça benzin dök-tüm ve sonra leke mi benzin mi ayırt edemez oldum. Kesik yer yeniden zonklamaya başladı yıkamaya gittiğim zaman yeleşini bir sandalyeye astım ve elektrik kordonunu aşağıya indirdim ki ampul lekeyi kurutsun. Yüzümü ve ellerimi yıkadım, ama o sırada bile derime batan sabunun içinden kokusu geliyordu burnuma, burnumu biraz çekiyordum. Sonra çantamı açtım, gömlek, yakalık ve boyunbağını çıkarttım ve kanlı olanları çantaya koydum kapadım, ve giyindim. Saçımı tararken yarım saat geçti. Ama daha üç çeyrek vardı, yalnız şu kadar ki üstüme gelen karanlığım içinden yalnız onun yüzü ikisinden başka hiçbirinde kırık tüy yok ama öyle iki değil aynı gece Boston'a giderken sonra benim yüzüm onun yüzü bir an çatışmanın ötesinde karanlıktan çıktığı zaman iki aydınlık pencere sert bir çekip gidiş onun yüzü gitmiş ve benim yüzümü görüyorum gördüm görmedim mi hoşça kalın dediğini durak yeri boş yolu yemekten boş karanlıkta sessizlikte köprü bel veriyor sessizliğe doğru karanlık uyuyor su uslu ve hızlı hoşça kalın demeden

Elektriği söndürdüm ve yatak odasına gittim, benzin kokusundan çıktım, ama daha kokusunu alıyorum. Pencerede durdum perdeler karanlığın içinde yavaş yavaş kıpırdıyor uykuda

soluk alan bir insan gibi yüzüme çarpıyor, karanlığa yavaş yavaş soluğunu veriyor yeniden ve artık dokunmuyor. *Onlar yukarı çıktıktan sonra annem koltuğunda arkaya doğru uzandı, kâfurulu mendili ağzında. Babam ayrılmamıştı hâlâ annemin yanında oturuyor annemin elini tutuyor sanki sessizliğin içinde yer kalmamış gibi çığlıklar sürüp gidiyor* Küçükken kitaplarımızdan birinin içinde bir resim vardı, karanlık bir yere bir tek ışık giriyor ve ikiye bölünerek gölgeden çıkan iki yüze vuruyor. *Biliyor musunuz eğer kral olsaydım ne yapardım? kız hiçbir zaman bir kraliçe olmadı ne de bir peri o her zaman bir kraldı ya da bir dev ya da bir general burasını olduğu gibi açacağım ve hepsini çekip dışarı çıkartacağım ve iyice döveceğim* Yırtılmış, sökülüştü. Sevinmiştim. Zindan annemin kendisi oluncaya kadar dönmeliydim oraya dönmeliydim ve babamla annem el ele zayıf ışığın içinde ileri doğru bakarken ve biz onların bile altında bir yerlerde kaybolmuşuz bir tek ışık olmadan. Sonra hanımeli karışıyor içine. Ben elektriği kapatır kapatmaz uyumaya çalışırken odaya girmeye başlıyor dalgalar gibi yığın yığın sonunda bir parça hava almak için solumak zorunda kalıyorum ve sonunda kalkıyorum ve el yordamıyla yürümeye başlıyorum daha çocukluğumda olduğu gibi *eller dokunarak görür beyin de görülmeyene biçim verir kapı Kapı şimdi artık eller hiçbir şey göremezler* Burnum benzini görüyor, yelek masanın üstünde, kapı. Koridor suyu arayan kederli kuşakların bütün ayaklarından uzakta daha. *ama görmeyen gözler dişler gibi kenetlenmiş acının varlığına bile inanmazlık etmeden şüphelenmeden baldır diz kapağı tırazanın uzun akışı bir yanlış adım karanlıkta herkes uyurken Anne Baba Caddy Jason Maury kapı korkmadım yalnız Annem Babam Caddy Jason Maury çok uzaklarda uykudalar ben hemen uyuyacağım ben kapıyı Kapıyı Kapıyı* Orası da boştu, pipolar, vazolar, lekeli durgun duvarlar, düşünceye dalınan taht. Bardağı unutmuşum, ama ben eller görebilir soğuyan parmaklar görünmeyen Kuğu boynu *Musa'nın asası gerekmez bardak dokun deneyisi ince zayıf boyuna parmakla vurmak değil vuruşlar soğuk metal bardak dolu çok dolu soğuk bardak parmaklar kan oturmuş uyku nemlenmiş uykunun tadını boğazım uzun sessizliğine bırak* Koridorun sonuna dönüyorum, fısıltı taburları gibi sessizlikte kaybolan ayakları uyandıra uyandı-

ra, benzine doğru, saat karanlık masanın üstünde öfkeli yalanını söylemekte. Sonra perdeler karanlıktan yüzüme doğru üflüyorlar, soluklarını yüzüme bırakıyorlar. Çeyrek var daha. Ve sonra ben varolmayacağım. Sözcüklerin en dinlendiricisi. İn dinlendirici sözcükler. *Non fui. Sum. Fui. Non Sum.* Bir yerde çanların vurduğunu işitiyor bir kere Mississippi ya da Massachusetts. İdim. Şimdi değilim. Massachusetts ya da Mississippi. Shreve'in dolabında bir şişe var. *Onu bile açmayacak mısın* Bay ve Bayan Richmond Compson bildirmekle *Üç kere. Günler. Onu bile açmayacak mısın* kızları Candace'ın evlendiğini *bu içki sana araçlarla amaçların nasıl birbirine karıştırılacağını öğretir* Ben'im. İçki. Değildim. Benjy'nin tarlasını satalım ki Quentin Harvard'a gidebilsin ve ben vurabileyim kemiklerimi birbirine birbirine. Ben öleceğim içinde. Caddy bir yıl mı demişti. Shreve'in dolabında bir şişe var. Efendim bana Shreve'inki gerekmez ben Benjy'nin tarlasını sattım ve ben ölebilirim Harvard'da dalgalar halinde durmadan yavaş yavaş yuvarlanıp giden denizdeki mağara ve koylarda söylemişti bunu Caddy çünkü Harvard sözcüğü kulağa o kadar hoş gelir ki bu kadar hoş bir ses için kırk dönüm kötü bir ücret sayılmaz. Hoş bir ölü ses Benjy'nin tarlasını kulağa hoş gelen ölü bir sesle değişeceğiz. Bu ses onun için uzun bir süre devam edecek çünkü kokusunu almadığı sürece bu sesi işitmeyecek *Caddy kapıda görünüyor görünmez Benjy ağlamaya başladı* Hep düşündüm babam şehirdeki o itler yüzünden kızı azarlayıp duruyor diye, sonra herhangi bir yabancı bir seyyar satıcı ya da beylik bir ordu gömleğinin düşündürdüğü bir kimseden onu ayırt etmedim beni güçlü bir dert kaynağı saymadığını birdenbire anlayıncaya kadar, ama ben bakarken Caddy'yi düşünüyordu bana onun arkasından bakıyordu sanki renkli bir cam parçasından bakar gibiydi *benimle neden ilgileniyorsun hiçbir faydası yok bilmiyor musun bu işi anneme ve Jason'a bırakacağımı sanmıştım*

Annem Jason'ı seni gözetlesin diye mi gönderdi Ben olsam yapmazdım

Kadınlar yalnızca başka insanların namus kurallarını kullanırlar çünkü kadıncağız Caddy'yi severdi kadın hasta olduğu zaman bile alt katta otururdu babam Jason'ın önünde Maury Dayı ile alay

etmesin diye babam derdi ki ölümsüz kör oğlan çocuğu yenmeyi göze alamayacak kadar kötü bir klasikci idi Jason'ı seçmesi gerekirdi çünkü ancak Jason Maury Dayı'nın yapabileceği gafı yapabiliirdi o zaman kimse gözünü morartmazdı Patterson'ın çocuğu Jason'dan daha küçüktü yaptıkları uçurtmaların tekini beş sente sattıkları zaman para için aralarında anlaşmazlık çıkıncaya Jason yeni bir ortak alıncaya kadar daha küçük bir ortak yeterince çünkü T. P. para daha Jason'ın elinde demişti ama baban dedi Maury Dayı elbet neden sonra elbette şimdi Maury Dayı'yı eve alacak ve besleyecekti ve arada sırada ona biraz ödünç para verecekti böylece kendi soyundan olanların gökten indiğiyle ilgili Baba inancını yaşatmış olacaktı o kadar güzel bir sıcaklıkta sonra annem ağlayacak ve babamın kendi ailesinin insanlarını onunkinden üstün tuttuğunu söyleyecek aynı şeyleri bize öğretmek için Maury Dayı ile alay ettiğini söyleyecek annem farkında değildi ki babam bize şunları öğretiyordu: bütün insanlar birikimdirler taş bebektirler eski bebeklerin atıldığı çöplüklerden toplanan talaşlarla doldurulmuş çöplüklerde bu talaşlar bebeklerin bir yanlarındaki yırtıktan akıp durur benim için ölmemiştir bu bebekler daha. Ölümü büyükbabama benzeyen bir adam sanırdım onun arkadaşı bir çeşit kişisel ve özel bir arkadaş tıpkı büyükbabamın masası gibi dokunulmaz bulunduğu odada yüksek sesle konuşulmaz hep düşünürdüm onların bir yerlerde toplanmış olduklarını Albay Sartoris'in gelmesini ve onlarla birlikte oturmasını bekleştiklerini sedir ağaçlarının ötesinde yüksek bir yerde Albay Sartoris daha yüksek bir yere çıkmış uzaklarda bir şeye bakıyor ve o şeye baka baka yorulmasını bekliyorlar ve büyükbabam üniformasını giymiş ve ötekilerin seslerinden gelen mırıltıları işitiyorum ve sedirlerin ötesinde konuşup duruyorlar boyuna ve büyükbabam her zaman haklı

Üç çeyrek başladı. İlk vuruşun sesi, ölçülü ve rahat, kesin açıkça, acelesiz sessizliği ondan sonra gelen sessizlik içine boşaltarak ve işte tamam böyle olurdu eğer insanlar birbirlerini değiştirebilselerdi burada bir anda yukarı fırlayan ve sonra soğuk ölümsüz karanlık içinde kaybolup giden bir alev gibi böylece yatıp bütün sedir ağaçlarından gelen Benjy'nin sevmediği

o canlı ölü kokuyu alıncaya kadar salınacağı düşünmemeye çalışacaklarına. Yalnız ağaç kümelerini imgelemekle fısıltıları gizli iç çekişleri işitebilirim yaban gizlenmemiş etin altındaki kızgın kanın atışını koklayabilirim sanıyordum ipini koparmış suya koşan bir çift domuz benzeyen kıpkırmızı göz kapaklarına bakarak ve o uyanık bulunmalıyız ve kötülüğün yapıldığını görmeliyiz az bir süre için her zaman değil ve ben cesur bir adam için bu kadar bile uzamamalı ve sen buna cesaret mi diyorsun ve ben evet bayım siz demiyor musunuz ve o herkes kendi erdemlerini istediği gibi seçer senin bunu atılganlık sanıp sanmaman işlemin kendisinden herhangi bir işlemde de daha önemli o zaman samimi değilsin demektir ve ben benim ciddi olduğuma inanmıyor musun ve o sanırım ki bende bir heyecan yaratacak bir neden göstermeyecek kadar ağırbaşlısın bana yasak olanla yatma eylemini işlediğini anlatmaya zorunlu değilsin yoksa ve ben yalan söylemiyordum yalan söylemiyordum ve o sen doğal insan deliliklerinden küçük bir parçasını bir dram halinde yüceltmek ve bundan okuyup üfleyp kurtulacak yerde onun yerine gerçeği koymak istiyorsun ve ben bu kızı dünyanın gürültüsünden uzaklaştırmak ve böylece bizi zorunluluktan kurtarmak demektir ve sonra bu olayın sesi sanki hiç çıkmamış gibi olacaktı ve o sen ona hiç bunu yaptırmaya çalıştın mı ve ben ben korkuyordum kız yapabilir diye ve artık hiçbir faydası da kalmayacaktı ama eğer ben sana yaptık dersem söyle olurdu ve sonra ötekiler böyle olmazdı ve sonra bütün dünya gümbür gümbür öterdi ve o ve şimdi bu öteki şimdi artık yalan söylemiyorsun ama hâlâ körsün içinde bulunana karşı genel gerçeğin bu bölümüne karşı doğal olayların birbirini izlemesine ve nedenlerine karşı bu her insanın alnını gölgeleyen bir şeydir Benjy'ninkini bile sen sınır düşünmüyorsun sen o kadar yükseklere çıkmak istiyorsun ki orada kafanın geçici bir durumu bedeninin üstünde simetrik dursun hem kendini hem de bedenini bilsin bu durum seni dünyanın dışına büsbütün atmayacak ölü bile olmayacaksın ve ben geçici ve o sen artık bir gün onun sana bugün verdiği acıyı vermeyeceği düşüncesine katlanamıyorsun sen buna yalnızca bir deney gibi bakıyorsun bir gecede saçını beyazlatan yalnız senin görünüşünü bozmak-

sızın yapılan bir deney bu şartlar altında yapamazsın bunu bir kumar olur ve garip olan şu ki bir rastlantı sonunda kavranılan ve her soluğu zaten kendisine karşı atılan yeni bir zarla birlikte olan insan önceden bildiği son aşamayı karşılayamayacaktır böylece bir küçük çocuğu bile aldatamayacak kadar küçük hilelere giden çareleri hiç denemeye kalkmadan karşılaması gerekir bunu günün birinde tam bir tiksinti ile herşeyi düşünmeden atılan bir tek iskambil kâğıdı ile tehlikeye atıncaya kadar ilk umutsuzluk ya da pişmanlık ya da ayrılık öfkesi sırasında kimse oynamaz bu oyunu insan bu oyunu umutsuzluk ya da pişmanlık ya da ayrılığın bile düşünmeden atılan zarın zarı atan için önemli olmadığını anladığı zaman yapar ve ben geçici olarak ve o bir sevgi ve kederin düşünmeden satın alınan ve durduğu yerde faiz getiren ve tanrıların arada sırada piyasaya sürdükleri başka hisse senetleriyle ilan gerektirmeden değiştirilen bir senet olduğu düşüncesine inanmak zor hayır sen bunu yapamayacaksın kızın bile umutsuzluğa değmeyeceğini anlayacağın güne kadar belki de ve ben hiçbir zaman yapmayacağım bunu kimse bilmez benim bildiğimi ve o sen doğru Cambridge'e git daha iyi Maine'e kadar yolun var bir ay dikkat edersen para dayandırabilirsin paraların yaraları İsa'dan daha çok iyi ettiğini seyretmek hoş olabilir ve ben galiba inandığın şeyin ne olduğunu anladım orada önümüzdeki hafta ya da önümüzde ay anlarım ve o zaman Harvard'a gitmenin doğduğundan beri annelerin bir rüyası olduğunu hatırlayacaksın ve hiçbir Compson şimdiye kadar hayal kırıklığına uğratmamıştır bir kadını ve ben geçici benim için hepimiz için daha iyi olacaktır bu ve o her insan kendi erdemlerinin yargıcıdır ama hiçbir insan başka bir insanın mutluluğuna katılamaz ve ben geçici ve o bütün sözcüklerin en kederlisi dünyada başka hiçbir şey yok zamanı gelinceye kadar umutsuzluk değil geçeceği zamana kadar zaman bile değil

Son vuruşun sesi. Sonunda titreşim durdu ve karanlık yeniden sessiz. Oturma odasına girdim ve elektriği açtım. Yeleğimi giydim. Benzin kokusu artık azalmıştı, belli belirsizdi ve ay-nada leke görünmüyordu. Benim gözümün gördüğü gibi görünmüyordu ayna. Ceketimi giydim. Shreve'in mektubu kuma-

şın altında hışırdadı ve mektubu çıkarttım, adresi inceledim ve yan cebime koydum. Sonra saati Shreve'in odasına götürdüm ve dolabına koydum ve odama gittim, yeni bir mendil aldım ve kapıya gittim ve elimi elektrik düğmesine koydum. Sonra dişlerimi yıkamadığımı hatırladım, bu yüzden çantayı yeniden açmak zorunda kaldım. Diş fırçamı buldum, Shreve'in diş macunundan biraz aldım ve dışarı çıktım ve dişlerimi ovdum. Diş fırçasını sıkabildiğim kadar sıktım, kuruttum, yeniden çantaya koydum ve kapattım ve yeniden kapıya gittim. Elektriği söndürmeden az önce başka bir şey var mı diye çevreme bakındım ve sonra şapkamı unuttuğumu gördüm. Postanenin yanından geçmek zorunda idim ve onlardan bazılarına rastlayacağımı biliyordum, ve yine biliyordum ki onlar benim son sınıf öğrencisi gibi gezen bir Harvard züppesi olduğumu düşüneceklerdi. Şapkayı da fırçalamayı unutmuşum, ama Shreve'in fırçası vardı, onun için çantamı bir daha açmadım.

Bir kız bir kere azmaya görsün, derim ben. Eğer kızının okuldan çıktıktan sonra sokaklarda oynaması senin tek üzüntüsen yine talihin varmış derim. Tam şu dakikada mutfakta olması gerekiyor diyorum, oysaki o yukarıda odasında yüzüne boya sürüyor ve tencereleri et ve ekmekle dolmadıkça ayakta duramayan altı zencinin ona kahvaltı hazırlamasını bekliyor. Ve annem de diyor ki,

"Okul yönetmenlerine göre ben kıza söz dinletemiyordum, ben kıza..."

"Ama," diyorum. "Dinletemiyorsun, öyle değil mi? Onunla hiç uğraşmadın," diyorum. "Artık bundan sonra nasıl başlayabilirsin, kız on yedisine vardı?"

Bir süre düşündü.

"Ama onlara göre... Karnesi bile olduğunu bilmiyordum. Bu yıl artık karne kullanmayacaklarını bana söylemişti geçen sonbaharda. Ve şimdi de profesör Junkin beni telefona çağırıyor ve bir daha okula gelmezse okulu büsbütün bırakması gerektiği diyor. Nasıl yapar bunu bu kız? Nereye gider? Bütün gün şehirdesin, sokaklarda gezseydi sen görürdün."

"Evet," diyorum. "Ama sokaklarda gezseydi. Ben hiç sanmıyorum ki herkesin gözü önünde yapabileceği bir şey için okuldan kaçmış olsun," diyorum.

"Ne demek istiyorsun?" diyor annem.

"Hiçbir şey demek istemiyorum," diyorum. "Sizin sorunuza cevaplıyorum yalnızca." Sonra yeniden ağlamaya başladı,

etinden ve kanından olanların nasıl kendisini lanetlemek için ayaklandığını anlattı.

"Siz sordunuz bana," diyorum.

"Seni düşünerek söylemiyorum," diyor. "İçlerinde benim için yüzkarası olmayan bir tek sen varsın."

"Elbette," diyorum. "Yüzkarası olacak zamanım olmadı da ondan. Quentin gibi Harvard'a gidecek ya da babam gibi ölesiye sarhoş olacak zamanım olmadı da ondan. Çalışmak zorundaydım ben. Ama kızı izlememi ve ne yaptığını görmemi isterseniz yazıhaneyi bırakır, gece çalışılan bir yerde iş bulurum elbette. O zaman gündüz ona ben göz kulak olurum ve gece vardiyası için de Ben'i kullanabilirsiniz."

"Evet biliyorum ben senin başına bir dert ve sana bir yük oldum," diyor annem, yastığın üstünde ağlayarak.

"Bunu bilmem gerekirdi," diyorum. "Bunu bana otuz yıldır söylüyorsunuz. Bunu Ben bile artık bilmeli. Kıza bir şey söylememi ister misiniz?"

"Bir işe yarar mı dersin?" diyor.

"Ben onunla konuşmaya başlar başlamaz hemen aşağıya inip söze karışmazsanız," diyorum. "Eğer benim ona göz kulak olmamı istiyorsanız, bunu açıkça söyleyin ve bir daha karışmayın. Ben ne zaman bir şey yapmaya kalkışırsam siz hemen burnunuzu sokuyorsunuz ve sonra kız ikimizle de alay ediyor."

"Unutma ki o da senin etinden ve kanından," diyor.

"Elbette," diyorum, "Zaten düşündüğüm de bu ya... eti. Ve bir parça da kanı, eğer istediğimi yapabilseydim. İnsanlar zenciler gibi davranınca, yapılacak şey, ne olduklarına bakmadan, onlara zencilere yapılanı yapmaktır."

"Korkuyorum onun karşısında soğukkanlılığını kaybedersin diye," diyor.

"Eh," diyorum, "Sizin tuttuğunuz yol para etmedi, benim bir şey yapmamı istiyor musunuz, ya da istemiyor musunuz? Ya o ya bu, söyleyin bakalım; işim var gideceğim."

"Evet biliyorum, hayatın boyunca bizim esirimiz oldun," diyor. "Eğer benim dediklerim yapılıyorsa, kendi başına bir yazıhanen olur, ve bir Bascomb olacak kadar zaman bulurdun."

Çünkü sen bir Bascomb'sun soyadına bakma. Eğer baban önceden görmüş olsaydı..."

"Evet," diyorum, "Ara sıra hata etmek onun hakkıydı elbette, herkes gibi, bir Smith ya da bir Jones kadar." Yeniden ağlamaya başladı.

"Ölmüş babandan bu kadar acı bir dille söz etmeni işitmek," diyor.

"Peki," diyorum. "Peki... sizin dediğiniz olsun. Benim kendi adıma bir yazıhanem olmadığına göre, bana düşen görevi yapmak zorundayım. Kıza bir şey söylememi istiyor musunuz?"

"Soğukkanlılığını kaybedeceksin diye korkuyorum," diyor.

"Peki öyleyse," diyorum. "Ben de bir şey söylemem."

"Ama bir şey yapmak gerek," diyor. "Herkes neler düşünüyor, sanki ben onun okuldan kaçmasına, sokaklarda gezmesine izin veriyormuşum ya da ben bütün bunları önleyememişim... Jason, Jason" diyor. "Sen nasıl olur da. Nasıl olur da beni bu belalarla yalnız bırakabilirsin?"

"Durun, durun," diyorum. "Hasta edeceksiniz kendinizi. Ya onu bütün gün odaya kilitleyip rahat edin ya da bana bırakın ve artık düşünmeyin."

"Ah kendi etim, kendi kanım," diyor, ağlıyor. Ben de diyorum ki,

"Peki. Ben göz kulak olacağım ona. Bırakın ağlamayı artık."

"Sakın kaybetme soğukkanlılığını," diyor. "Daha çocuk evladım, unutma!"

"Hayır," diyorum. "Merak etmeyin." Dışarı çıktım, kapıyı kapatarak.

"Jason," diyor. Cevap vermedim. Hole indim. "Jason," diyor kapının arkasından. Merdivenlerden indim. Kimseler yoktu yemek odasında, sonra sesini işittim mutfaktan. Bir fincan daha kahve istiyordu Dilsey'den. İçeri girdim.

"Okul elbisesi mi bu üstündeki," diyorum. "Yoksa tatil mi bugün?"

"Şu kadar yarım fincancık olsun, Dilsey," diyor. "N'olur?"

"Olmaz," diyor Dilsey. "Vermem. Bir fincandan çok olmaz,

daha yaşın on yedi, sonra Bayan Cahline ne der. Hadi sen git de giyin, okula gideceksin. Jason seni otomobiliyle götürür şehre. Yine geç kalıyorsun."

"Hayır geç kalmıyor," diyorum. "Şimdi bu işi burada bitireceğiz." Bana baktı, elinde fincanı. Saçını yüzünden arkaya itti, kimonosu omuzundan kayıyor. "Fincanı hemen bırak ve benimle gel biraz," diyorum.

"Neden?" diyor.

"Hadi," diyorum. "O fincanı evyeye bırak ve gel buraya."

"Ne istiyorsun, Jason?" diyor Dilsey.

"Sen beni de atlatabileceğini sanıyorsun, büyükanneni ve herkesi atlattığın gibi," diyorum. "Ama şimdi işin değiştiğini göreceksin. Sana fincanı dediğim yere bırakman için on saniye veriyorum."

Bana bakmaktan vazgeçti. Dilsey'e baktı. "Saat kaç, Dilsey?" diyor. "On saniye olur olmaz, sen ıslık çalarsın. N'olur yarım fincancık daha. Dilsey. Noo..."

Kolunu yakaladım. Düşürdü fincanı. Yerde kırıldı fincan ve o geri sıçradı bana bakarak, ama ben kolunu yakalamıştım. Dilsey sandalyesinden kaktı.

"Hey, Jason," diyor.

"Bırak beni," diyor Quentin. "Atarsam tokadı görürsün sonra."

"Tokat mı atarsın, tokat ha?" diyorum. "Tokat atacaksın öyle mi?" Elini kaldırdı bana. Onu da yakaladım, bir yabani kedi gibi tuttum onu. "Tokat atacaksın, öyle mi?" diyorum. "Demek tokat atacaksın öyle mi?"

"Hey, Jason!" diyor Dilsey. Kızı yemek odasına çekip götürdüm. Kimonosu açılmış sarkıyor; hani neredeyse çıtırçıplak. Dilsey sallana sallana geldi. Döndüm ve bir tekmede kapıyı suratına kapattım.

"Sakin içeri gireyim deme," diyorum.

Quentin masaya dayanmış, kimonosunu kapıyordu. Bakıtım ona.

"Beni dinle," diyorum. "Söyle bana neden okuldan kaçıyor, neden büyükannene boyuna yalanlar atıp duruyorsun, neden karnede imzasını taklit ediyorsun, ve neden üzü-

yorsun onu hasta edinceye kadar. Neden bunları yapıyorsun?"

Hiçbir şey söylemedi. Kimonosunu çenesinin altında kapatmaya çalışıyor, vücuduna sımsıkı sarıyor, bana bakıyordu. Daha yüzünü boyamaya zaman bulamamıştı, yüzü sanki üstü-pü ile parlatılmış gibiydi. İlerledim ve bileğini yakaladım. "Neden, söyle bana?" diyorum.

"Sana ne," diyor. "Bırak beni."

Dilsey kapıya geldi. "Hey, Jason" diyor.

"Defol git buradan, dedim ya sana," diyorum, arkama bile bakmadan. "Okuldan kaçtığın zamanlar nerelere gidiyorsun anlat bana," diyorum. "Sokaklarda hiç görünmüyorsun, yoksa görürdüm seni. Ne haltlar karıştırıyorsun? Yoksa o pis saçları yağlı züppelerle koruya mı gidiyorsun? Oralarda mı saklanıyorsun?"

"Moruk... Pis moruk!" diyor. Debelendi ama ben tutuyordum. "Pis moruk!" diyor.

"Gösteririm ben sana," diyorum. "İhtiyar bir kadını korkutursun, ama şimdi kimin eline düştüğünü ben sana gösteririm." Bir elimle tutuyordum onu, sonra debelenmekten vazgeçti ve bana baktı, gözleri büyüyordu ve siyahtı.

"Peki ne olacakmış?" diyor.

"Biraz bekle, şu kayışı çıkartayım da ne olacağını görürsün o zaman," diyorum, kayışımı çıkartıyorum sonra Dilsey yakalıyor kolumu.

"Jason," diyor. "Jason! Utanmıyor musun?"

"Dilsey," diyor Quentin. "Dilsey."

"Ben bırakmam," diyor Dilsey, "Korkma sen, şekerim." Kolumu tuttu. Sonra kayış çıktı ortaya ve arkaya doğru fırlatırken kayışı Dilsey de fırladı gitti bir yana. Sendeleye sendeleye masaya yaklaştı. O kadar ihtiyardı ki zorlukla kımuldamaktan başka bir şey yapamıyordu. Ama çok bir şeyi yoktu: mutfakta gençlerin bıraktıkları artıkları yiyecek birine ihtiyacımız vardı. Topallaya topallaya gelip ikimizin arasına girdi, yeniden beni tutmaya çalıştı. "Bana vur, öyle ise bana," diyor. "Eğer ille de birine vurmak istiyorsan. Bana vur," diyor.

"Vuramaz mıyım sanıyorsun?" diyorum.

"Sen her şeyi yaparsın," diyor. Sonra annemi işitiyorum merdivenlerin üstünde. Karışmadan yapamayacağını bilmem gerekirdi. Bıraktım. Kız sallana sallana duvara gitti, kimonosunu sınıksıkı kapatarak.

"Peki," diyorum. "Bu işi şimdilik bir yana bırakalım. Ama sakın beni atlatacağını sanma. Ben ne ihtiyar bir kadını ne de ayakta duracak gücü kalmamış ihtiyar bir zenci, hiçbiri. Seni şıllık seni," diyorum.

"Dilsey," diyor kız, "Dilsey, ben annemi isterim."

Dilsey kıza yaklaştı. "Şimdi, şimdi," diyor. "Korkma ben yanındayken sana kimse el süremez." Annem merdivenden aşağıya indi.

"Jason," diyor "Dilsey."

"Peki, peki." diyor Dilsey. "Merak etme dokundurtmam sana." Elini Quentin'in omuzuna koydu. Kız bir şilkinışte attı eli.

"Pis ihtiyar zenci," diyor. Kapıya doğru koştu.

"Dilsey," diyor annem merdivenden. Quentin merdivenden koşu koşu çıktı yanından geçerek. "Quentin," diyor annem. "Quentin, bana bak. "Quentin koşu koşu çıktı. Merdivenin en üstüne çıktığını, sonra hole girdiğini işitiyorum. Sonra kapı çarparak kapandı.

Annem durdu. Sonra ilerledi. "Dilsey," diyor.

"Buyurun," diyor Dilsey. "Geliyorum. Sen de git otomobile bin, bekle," diyor, "kızı alır okula götürürsün."

"Sen merak etme," diyorum. "Onu ben alır okula götürürüm ve okuldan kaçıp kaçmadığını kontrol ederim. Bu işe değil mi ki ben başladım, ben yürüteceğim."

"Jason," diyor annem merdivenin basamaklarından.

"Hadi çabuk," diyor Dilsey, kapıya doğru giderken. "Kadını yeniden mi başlatacaksın? Geliyorum Bayan Cahline, geliyorum."

Dışarı çıktım. Merdivenin basamaklarında durduklarını işitiyorum. "Siz şimdi yatağınıza gidip yatınız," diyordu Dilsey. "Daha ayağa kalkacak kadar iyileşmediniz biliyorsunuz. Hadi hemen dönün. Ben kızın zamanında okula gitmesini sağlarım, siz merak etmeyin."

Evin arkasına gittim, otomobili arka arka çıkarttım, sonra evin çevresini dolaşarak evin önüne geçtim, orada buldum onları.

"Şu lastiği otomobilin arkasına koy demiştin sana," diyorum.

"Zamanım olmadı," diyor Luster. "Ona bakacak kimse yok ki, annemin de hep mutfakta işi var."

"Evet," diyorum. "Ona bakılsın diye mutfakta bir sürü pis zenci besliyorum, ama bir otomobilin lastiğini değiştirmek gerekince iş benim üstüme kalıyor."

"Kimse yok ki bırakıp başka bir işe bakayım," diyor. Sonra beriki inlemeye ve ağzından salyalar akıtmaya başlıyor.

"Al şunu da evin arkasına götür," diyorum. "Ne diye alıp buraya getiriyorsun, herkes görsün diye mi?" Onları gönderdim, daha bağırırmaya başlamadan. Pazarları özellikle durum kötü, bir yandan seyirci yeri olmayan şu berbat golf alanında bir sürü insan ve öteki yanda gırtlakları doyurulacak altı zenci, kocaman bir naftalin topu ile oynayıp dururlar, bizimki parmaklık boyunca yukarı aşağı koşar ve oyuncuların yaklaştığını görür görmez bağırırmaya başlar, kulüp neredeyse bana bir sürü masraflar çıkaracak, neredeyse annemle Dilsey de iki porselen kapı tokmağı ile bir baston bulup ortaya çıkaracaklar, ve oynamaya çalışacaklar, sonunda ben de geceleyin elimde fenerle oynayacağım. Eh, elbette yakında hepimizi Jackson'a gönderirler. Kim bilir, bunu yaptıkları zaman belki de bayram ederler.

Evin arkasındaki garaja gittim. Lastik orada, duvara dayalı, ama ben de bu lastiği takarsam Allah benim belamı versin. Dışarı çıktım ve evin çevresinden dolaştım. Kız yolun yanında duruyordu. Diyorum ki,

"Hiç kitap götürmüyor musun elinde? Ne yaptın kitapları sormak isterim, eğer sormak hakkımsa. Ama sormaya hakkım yok biliyorum," diyorum. "Ben Eylül'de bu kitaplar için sadece 11.65 dolar vermişim."

"Annem alıyor kitaplarımı benim," diyor. "Üzerinde bir sentlik bile hakkın yok. Oyle olsaydı açlıktan ölürdüm."

"Ya?" diyorum. "Bunu büyükannene söyle de bakalım sana ne cevap verecek. Üstün başın her şeyin tamam," diyorum,

“yüzüne sürdüğün şu şey bile üstündeki herhangi bir şeyden çok örtüyor seni.”

“Senin ya da onun bir senti bile var mı bunda sanıyorsun?” diyor.

“Büyükannene sor,” diyorum. “O çekler nereye gitti sor bakalım. Bir tanesini yakarken sen kendin gördün, yanılmıyorsam.” Dinlemiyordu bile, yüzü boyalı ve gözleri bir sokak köpeğinki kadar sert.

“Bunun parasında senin ya da onun bir senti bile olduğunu bilsem ne yaparım biliyor musun?” diyor, elini entarisine yapıştirarak.

“Ne yaparsın,” diyorum. “Üstüne fıçı geçirip öyle mi gezersin?”

“Hemen yırtar sokağın ortasına atarım,” diyor. “İnanmıyor musun?”

“Elbette yaparsın,” diyorum. “Her zaman yaptığın şey.”

“Bak eğer yapmazsam ben neyim,” diyor. Entarisinin yakasını iki eliyle yakaladı ve sanki yırtacakmış gibi yaptı.

“Sen bu entariyi yırt,” diyorum, “ve ben de sana burada bir güzel sopa çekeyim görürsün, ömrün boyunca unutmazsın.”

“Bak ben de yırtmazsam,” diyor. Sonra gerçekten yırtmaya çalıştığını, yırtıp atmaya uğraştığını gördüm. Bu sırada otomobili stop ettirdim ve ellerini yakaladım bir sürü adamın gözünde. O kadar kızmıştım ki sanki gözüm hiçbir şeyi görmüyordu.

“Bir daha böyle bir şey yapmaya kalkış, o zaman seni yaşadığına pişman ederim,” diyorum.

“Affedersin,” diyor. Kendini bıraktı, sonra gözleri tuhaf oldu ve ben arabada, caddeden geçerken, eğer ağlayacak olursan kırbaçla döverim seni, diyorum kendi kendime. Seni yola getireceğim. İyi ki bir şey yapmadı, ben de bileklerini bıraktım ve otomobili sürdüm. İyi ki geçite yakınmışız. Hemen oradan arka caddeye saptım, meydandan geçmedim. Beard’ın arsasında çadır kuruyorlardı. Earl ilanları asmam için bana iki bedava bilet vermişti. Kız oturmuş yüzü dönük dudaklarını çiğniyor. “Affedersin,” diyor. “Neden bu dünyaya geldiğimi bir türlü anlamıyorum.”

"Ama bunun nedenini anlamayan bir tek adam daha var hiç olmazsa," diyorum. Okulun önünde durdum. Zil çalmıştı ve son öğrenciler de içeriye giriyorlardı. "İlk olarak bugün zamanında okula geldin, nasılsa," diyorum. "İçeri girip onlara katılacak mısın yoksa ben inip seni içeri sokayım mı?" Dışarı atladı ve kapıyı vurdu. "Söylediklerimi unutma," diyorum. "Ben dediğimi yaparım. O pis züppelerle arka sokaklarda gezdiğini bir daha duymayayım."

Bu söz üzerine geriye döndü. "Ben gezmiyorum," diyor. "Yaptığım bir işi başkasına bildirecek kadar cesaretim var benim merak etme."

"Evet zaten herkes biliyor," diyorum. "Bu şehirde herkes senin ne mal olduğunu biliyor. Ama ben artık bu iş burada kalsın diyorum, anlıyor musun? Ne yaparsan yap beni ilgilendirmez, vız gelir bana," diyorum. "Ama benim bu şehirde bir durumum var kendime göre ve ailemden herhangi birinin bir zenci kız gibi davranmasına göz yumamam. Anlıyorsun, değil mi?"

"Bana vız gelir," diyor. "Ben kötü bir kızım ve gideceğim yer de cehennem ve onun için de vız gelir bana. Senin bulunduğun yerde yaşamaktansa cehenneme giderim daha iyi."

"Eğer okuldan kaçtığını bir daha işitecek olursam o zaman sen gör cehennem nasıl olurmuş," diyorum. Döndü ve bahçeyi koşu koşu geçti. "Sana son bir fırsat veriyorum, unutma," diyorum. Arkasına bakmadı.

Postaneye gittim ve mektubu aldım ve arabayı dükkâna getirdim ve park ettim. Dükkândan içeri girdiğim zaman Earl bana baktı. Bana geç kaldığımı söylemesini bekledim, ama o yalnızca,

"Pulluklar geldi, Job Amca'ya yardım etseniz de kursa," dedi.

Arka tarafa geçtim. İhtiyar Job aletleri sandıklarından çıkarıyordu, saatte aşağı yukarı üç somun sökebiliyordu.

"Sen benim için burada çalışmak zorundasın," diyorum. "Kasabanın en işe yaramaz zencileri ise benim mutfağında yan gelip yatıyorlar."

"Bana Cumartesi gecesi için para verecek insana çalışıyo-

rum ben," diyor. "Ben bu işi burada yaparken başkalarını nasıl eğlendirebilirim." Bir vidayı çevire çevire çıkardı. "Artık bu memlekette buğday böceklerinden başka çalışan kalmadı," diyor.

"Dua et ki sen de pullukların üstünde duran bir buğday böceği değilsin," diyorum. "İnsanlar seni yok edinceye kadar çalışa çalışa öleceksin."

"Doğru," diyor. "Buğday böceği deyip geçme, onun işi de kolay değil. Bütün hafta kızgın güneş altında çalışacaksın, açık-havada yağmurdan sonra bir evin yok ki geçip karpuzlar büyümüş mü büyümemiş mi oturduğun yerden bakasın, Cumartesi günlerinin de hiç anlamı yok onun için."

"Cumartesi günlerinin senin için de bir anlamı olmazdı," diyorum, "eğer haftalıklarını ben verseydim. Sen şunları sandıklarından çıkart da içeri getir."

Önce onun mektubunu açtım ve çeki içinden aldım. Kadın işte. Altı gün geciktirmiş. Ama onlar hâlâ kendilerinin bir ticarethaneyi yöneteceklerine inandırmak isterler erkekleri. Aybaşının ayın altısında geleceğini sanan bir erkek hiç ticaret hayatında tutunabilir mi? Sonra banka hesap gönderdiği zaman benim ayın altısına kadar neden aylığı yatırmadığımı öğrenmek ister. Böyle şeyler hiç gelmez kadınların aklına.

"Quentin'in Paskalya'da giyeceği elbise ile ilgili olarak yazmış olduğum mektuba cevap alamadım. Elbise bir şey olmadan oraya geldi mi? Ona son yazdığım iki mektuba cevap alamadım. İkinci mektuptaki çek öteki çekle birlikte düzenlenmişti. Hasta mı? Hemen bana bildirin, yoksa oraya gelip kendi gözümle göreğim. Bir şeye ihtiyacı olduğu zaman bana bildireceğine söz vermiştin. Ayın 10'undan önce senden mektup alacağımı umuyorum. Hayır, daha iyisi hemen telgraf çek. Benim ona yazdığım mektupları sen açıyorsun. Bunu gözümle görmüş gibi biliyorum. Daha iyisi sen bana hemen onun sağlık durumunu aşağıdaki adrese bir telgrafla bildir."

İşte bu sıralarda Earl Job'a bağırmaya başlamıştı, bunun üzerine mektupları bıraktım ve ona biraz kuvvet vermeye gittim. Bu memlekete gerekli olan şey beyaz işçi. Bırakalım şu pis

zenciler birkaç yıl açlık ve sefalet içinde kalsınlar da ne hafif işlerde çalıştıklarını anlasınlar.

Saat ona doğru dükkânın ön tarafına geçtim. Bir komisyoncu vardı orada. Saat ona daha birkaç dakika vardı, ve komisyoncuyu caddede bir cocacola içmeye çağırdım. Ürün konusunda konuşmaya daldık.

"Hiç önemli değil," diyorum. "Pamuk bir spekülasyon ürünüdür. Çiftçiyi iyice şişirirler ve onu çok ürün almaya zorlarlar, borsada oynamak ve enayileri boğmak için. Çiftçinin sırtında bütün bu üründen, kalın bir ense ile bir kamburadan başka bir şey mi kalacağını sanıyorsun? Oysa tohumu toprağa atmak için terleyen adamın ortalama bir yaşamadan başka bir de biraz para kazanacağını sanırsın sen" diyorum. "Büyük bir ürün alsın bak görürsün o zaman, toplamaya bile değmez, az bir ürün aldığı zaman ise çekirdeğini alacak kadar bile bir şey geçmez eline. Ve neden bu? Doğudaki bir avuç namussuz Yahudi yüzünden. Yahudi dininden olanlardan sözetmiyorum," diyorum. "Pek çok Yahudi vardır, iyi vatandaşlardır. Siz de belki onlardan birisiniz," diyorum.

"Hayır," diyor. "Ben Amerikalıyım."

"Sakın darılmayın," diyorum. "Ben herkese hakkını veririm, dinine ya da başka bir özelliğine bakmadan. Ben kişi olarak Yahudilere karşı değilim," diyorum. "Onlar bir ırk yalnızca. Kabul edersiniz ki onlar hiçbir şey üretmezler. Memlekete ilk girenlerin arkasından gelirler, onlara elbise satarlar."

"Herhalde Ermenileri demek istiyorsunuz," diyor. "Değil mi? Memlekete ilk girenlerin elbiseye ihtiyaçları olmaz ki."

"Sakın darılmayın," diyorum. "Ben bir insanın dinini kendisine karşı bir koz olarak kullanmam."

"Elbette," diyor. "Ben bir Amerikalıyım. Benim ailemde biraz Fransız kanı var, burnumun biçimi bundan geliyor. Ben bir Amerikalıyım, işte bu kadar."

"Ben de," diyorum. "Ama bizim aileden pek kimse kalmadı. Benim sözünü ettiğim adamlar, orada New York'da oturup başkalarının sırtından geçinen kumarbazları yönetenler."

"Doğru söylüyorsunuz," diyor. "Kumar oynamamalı, fakir insanların üstüne. Buna karşı bir kanun gerek."

"Demek hakkım varmış," diyorum.

"Evet," diyor. "Bana kalırsa haklısınız. Çiftçinin eline bir şey geçmesi ile gitmesi bir oluyor."

"Biliyorum haklıyım," diyorum. "Bu bir dolandırıcılık oyunu, insan olup bitenleri bilen birinden perde arkasında çevrilen dolapları öğrenmedikçe bunu anlayamaz. Ben tam işin içinde olan kimselerle işbirliği yaptım. New York'ta en çok iş yapan tüccarlardan biri onların danışmanı. Ben işimi şöyle tutarım," diyorum, "bir defada çok şey riske etmem. Ama öteki, her şeyi bildiğini sanır ve işe koyduğu üç dolarla zengin olmaya çalışır. Ticarete atılmalarının nedeni de budur."

Sonra saat onu vurdu. Telgrafhaneye gittim. Biraz canlanmıştı piyasa, söyledikleri gibi. Köşeye çekildim, yeniden telgrafı çıkarıp okudum, sadece emin olmak için. Ben telgrafa bakarken bir rapor geldi. İki puan daha yükselmişti. Herkes satın alıyordu. Konuşulanlardan bunu anlıyordum. Açılıyorlardı. Sanki bundan başka bir ihtimal olduğunu bilmiyorlarmış gibi. Sanki bir kanun ya da satın almadan başka her şeyi önleyen başka bir şey varmış gibi. Evet anlıyorum, Doğudaki bu Yahudilerin de yaşama hakları var. Ama nasılsa bu ülkeye gelmiş ve hayatını kazanamamış pis bir yabancı böyle sıkışma dümenine baş vuruyorsa ve Amerikalının cebinden paralarını almıyorsa Allah benim belamı versin. İki puan daha yükselmişti. Dört puan daha. Ama siz bu işe bakın, hem orada oturuyorlar hem de ne olup bitiyor hepsini biliyorlar. Ama ben onlara işleri danışmasaydım, ayda ne diye on dolar verecektim. Dışarı çıktım, sonra aklıma geldi ve geriye döndüm ve telgrafı çektim. "Her şey yolunda. Q bugün yazıyor."

"Q, mu?" diyor telgraf memuru.

"Evet," diyorum, "Q. Q'yu bilmiyor musun?"

"Emin olmak için sordum yalnızca," diyor.

"Sen telgrafı benim yazdığım gibi çek, ben sana emin olmanı garanti edeceğim," diyorum. "Ödemeli çek."

"Ne çekiyorsun Jason?" diyor Doktor Wright, başını sırtından doğru uzatarak. "Bu bir satınalma kodu mu?"

"Evet o konuda gibi," diyorum. "Sizler kendi kafanızı kullanın. Bu işi New York'takilerden daha iyi biliyorsunuz."

"Elbette, bilmem gerekir," diyor Doktor. "Bu yıl librede iki sent yükseltmiş olsaydım oldukça para kazanırdım."

Yeni bir rapor daha geldi. Bir puan aşağı.

"Jason satıyor," diyor Hopkins. "Yüzüne bakın."

"Evet benim düşüncem bu," diyorum. "Sizler kendi kararınızı kendiniz verin. New York'taki zengin Yahudilerin de herkes gibi yaşamaya hakkı var," diyorum.

Dükkâna döndüm. Earl ön tarafta uğraşıyordu. Ben arka taraftaki masaya gittim ve Lorraine'in mektubunu okudum. "Sevgili Babacığım senin burada olmanı ne kadar istiyorum. Babalar şehirde olmadıkça iyi partiler verilmiyor sevgili babamı özlüyorum." Ben de öyle sanıyorum. Son defa kırk dolar vermiştim. Tıkır tıkır saydım eline. Ben hiçbir kadına bir şey için söz vermem ya da ona ne vereceğimi söylemem. Kadınları yönetmenin tek yolu bu. Her zaman onları acaba şöyle mi yapacak böyle mi diye düşündürmek. Eğer sürpriz yapacak bir şey bulamazsan, indirirsin yumruğu çenelerine.

Mektubu yırttım ve tükürük hokkasının üstünde yaktım. Kadın el yazısıyla yazılmış bir kâğıdı tutmamayı ve kadınlara mektup yazmamayı kendime prensip edinmişimdir. Lorraine boyuna mektup yazmamı ister, ama ben ona söylemeyi unuttuğum bir şeyi Memphis'e dönünceye kadar pekâlâ aklımda saklarım derim, ama sen istersen üzerinde antet olmayan bir zarfın içine koymak şartıyla ara sıra bana mektup yazabilirsin, bir de beni telefona çağırırsan, Memphis bağlanmaz derim. Telefona çağırıldığım zaman sıradan bir memur gibi olur, hiçbir kadının beni telefona çağıramayacağını söylerim. Burada, ona kırk dolar verdiğimi söylüyorum. Ama içkiyi çok kaçırır da beni telefona çağırmaya kalkarsan, bu sözümü hatırla ve telefonun başına gitmeden önce ona kadar say.

"Peki ne zaman?" der kadın.

"Ne ne zaman?" derim ben.

"Ne zaman bir daha geleceksin," der kadın.

"Ben sana bildiririm," derim. Sonra bir bira ısmarlamaya kalkar ama ben bırakmam. "Paranı harcama," derim. "Kendine bir elbise al bu parayla." Hizmetçiye de beş veririm. Eninde sonunda, dediğim gibi paranın değeri yoktur; harcamana bağlı.

Kimsenin malı değildir para, ne diye biriktirmeye çalışmalı. Para onu kazanabilen ve tutabilenindir. Burada Jefferson'da zencilere eski eşya satarak oldukça para kazanmış bir adam vardı, dükkânın üstünde domuz ağılı kadar küçük bir odada yaşar ve kendi yemeğini kendi pişirirdi. Dört beş yıl önce hastalandı. Hastalık sırasında o kadar korktu ki iyileşir iyileşmez kiliseye katıldı ve kendisine Çin'de bir misyonerlik satın aldı, yılda beş bin dolara. Ara sıra düşünür de derim ki o her yıl ödeyeceği beş bin doları düşünürken ölse de bir de cennetin olmadığını görse kim bilir nasıl deliye döner. Dediğim gibi onun yapacağı şey hemen yolu tutmak ve ölmek ve böylece hiç olmazsa parasını harcamamaktır.

İyice yanıp kül olduktan sonra ötekileri cebime koyarken birdenbire aklıma eve gitmeden önce Quentin'inkini açmak geldi, ama tam bu sırada Earl dükkânın ön tarafından bana bağırılmaya başladı, ben de bir yana bırakarak çıktım ve o Allahın belası kırmızı enseli herif koşum ipinden yirmi sentlik mi yoksa otuz beş sentlik mi alacağına karar versin diye on beş dakika bekledim.

"Şu iyisinden al," diyorum. "Anlamıyorum, hem ucuz mal satın almak istiyorsunuz, hem de işlerimiz iyi gitsin diyorsunuz, nasıl olur bu?"

"Peki ama öteki mal iyi değilse," diyor, "neden satıyorsun onu?"

"Ben öteki mal kötüdür demedim," diyorum. "Bu mal öteki kadar iyi değildir dedim."

"Nereden biliyorsun," diyor. "Btünden birini hiç kullandın mı?"

"Öteki mal için otuz beş sent istemiyorlar da ondan," diyorum. "İyi olmadığını ben bundan anlıyorum."

Yirmi senti bir elinde tutuyor, parmaklarının arasında çeğiştiriyordu. "Bunu alsam daha iyi olacak," diyor. Almasını ve kâğıda sarmayı teklif ettim, ama o yumak yaptı ve iş elbisesine soktu. Sonra bir tütün torbası çıkardı, uğraşa uğraşa ipini çözdü ve şıkırdata şıkırdata birkaç sent çıkardı. Bana bir çeyrek verdi. "Ben on beş sent ile de bir lokma bir şey yiyeyim," diyor.

"Peki" diyorum. "Sen bilirsin. Ama gelecek yıl yeni bir takım almak için geldiğin zaman sakın yakınma."

"Daha gelecek yılın ürününü ekmiyorum ki," diyor. Sonunda kurtuldum heriften, ama o mektubu ne zaman elime alsam muhakkak bir şey oluyor. Gezginci tiyatroyu görmek için herkes kasabaya inmişti, belediyenin hırsız memurları arasında bölünecek paralardan başka şehre hiçbir şey getirmeyecek ve hiçbir şey bırakmayacak bir şeye para vermek için akın akın geliyorlardı, ve Earl kümeste gezinen bir tavuk gibi bunları önden arkadan avlıyor ve "Evet, han'fendi, Bay Compson size bakar. Jason, şu hanımefendiye bir yayık ya da bir beş sentlik perde çengeli göster."

Eh, Jason çalışmayı sever. Ben hayır diyorum, sevmez, üniversitede okutmadılar ki beni çünkü, Harvard'da yüzme bilmeseniz bile geceleyin nasıl yüzüleceğini öğretirler size oysa Swanee'de suyun ne olduğunu bile öğretmezler insana. Beni eyalet Üniversitesine gönderebilirdiniz diyorum; belki de orada saatimi bir püskürteç ile nasıl durdurabileceğimi öğrenebilirdim ve sonra da Ben'i donanmaya yazdırabilirdiniz diyorum ya da süvariye, süvariler iğdiş ata binerler. Sonra Caddy Quentin'i bakılmak üzere eve gönderdiği zaman ben diyorum ki bu da doğru bir davranış olsa gerek, ben iş bulmak için Kuzeye çıkacağım yerde onlar buraya bana iş gönderiyorlar ve sonra annem başlıyor ağlamaya ve ben diyorum ki ben bu çocuğun buraya gelmesine karşı değilim; eğer bu seni memnun edecekse ben işi bırakır çocuğa kendim bakarım ve Dilsey ile siz kazanı kaynatırsınız, belki de Ben kaynatır. Garip bir yaratık diye herkese gösterilmek üzere kiralayın onu, herhalde seyretmek için birkaç kuruş verecek insanlar bulunur bir yerde, sonra annem daha çok ağlamaya başlıyor, boyuna benim zavallı dertli yavrum deyip duruyor, ve ben diyorum ki evet benim bir buçuk boyumda olduğu zaman büyümesi durursa size çok yardımı olur ve annem nasıl olsa yakında öleceğim diyor, ve o zaman biz kendimize gelecekmişiz, sonra ben peki diyorum, peki, peki sizin istediğiniz olsun sizin torununuz; diğer büyükannelelerinin hiçbir zaman emin olamayacağı bir şey bu. Bu bir zaman işi. Eğer Caddy'nin sözünde duracağına ve çocuğu görmeye çalış-

mayacağına inanıyorsanız kendinizi aldatmış olursunuz çünkü bu ilk olacak. Annem Tanrı'ya şükür sende Compson'ların soyadından başka bir şeyi yok deyip duruyor, çünkü şimdi bana kalan yalnızca sizlersiniz, sen ve Maury, ben de Maury Dayı olmasa da olurdu diyorum; ve sonra geldiler ve başlamaya hazır olduklarını söylediler. O zaman annem sustu, vualetini indirdi ve merdivenlerden indi, Maury Dayı yemek odasından çıkıyordu mendili ağzında. Sanki sıra olmuşlardı ve biz tam zamanında kapıdan çıktığımız zaman Dilsey Ben'le T. P.'yi evin köşesine itiyordu. Merdivenlerden indik ve girdik. Maury Dayı zavallı kız kardeşim, zavallı kız kardeşim deyip duruyordu, sözleri ağzının içinde yuvarlıyor ve annemin eline hafif hafif vuruyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu.

"Kurdeleni taktın mı?" diyor, annem. "Benjamin dışarı çıkıp bizi herkese rezil etmeden başlasalar iyi olacak. Zavallı küçük yavrum. Hiçbir şeyden haberi yok. Hiçbir zaman da anlamayacak."

"Hadi, hadi," diyor Maury Dayı. Annemin eline hafif hafif vurarak ve lafları ağzının içinde yuvarlayarak. "Böylesi daha iyi. Derdini ne kadar bilmezse o kadar iyi."

"Başka kadınların bu gibi zamanlarda kendilerine destek olacak çocukları vardır," diyor annem.

"Senin de Jason'ın var ve ben varım," diyor Maury Dayı.

"Ne kötü talihim varmış," diyor annem. "İki tane böyle, iki yıldan az bir süre içinde."

"Hadi, hadi," diyor Maury Dayı. Biraz sonra elini ağzına götürür gibi yapıyor ve ağzından çıkarıp pencereden atıyor. O zaman burnuma gelen kokunun ne olduğunu anlıyorum, karanfil taneleri. Herhalde babamın cenazesinde yapacağı şeyin en azından bu olabileceğini düşünmüştü, ya da belki büfenin yanından geçerken büfe onu babam sanıp çelme takmıştı. Büfenin önünden geçerken sendelemek. Dediğim gibi, Quentin'i Harvard'a göndermek için bir şey satması gerektiği sırada biz ailece bu büfenin satılıp ortadan kaldırılmasını ve paranın bir kısmı ile kendisine tek kollu bir deli gömleği almasını istemiştik. Ben sanıyorum ki Compson'ların bana gelmeden önce düşmüş olmalarının nedeni annemin söylediği gibi babamın para-

ları içkiye vermesidir. Beni Harvard'a göndermek için herhangi bir şeyi satmayı düşündüğünü bir kere bile işitmedim.

Annemin eline hafif hafif vurmaya devam etti ve "Zavallı kız kardeşim benim," diyerek, faturasını dört gün sonra ödediğimiz siyah eldivenlerden biri ile annemin eline vuruyordu, çünkü ayın yirmi altıydı çünkü babam herhangi bir ayın aynı gününde oraya gitmiş ve eldiveni alarak eve getirmişti ve kızın nerede olduğunu ya da herhangi bir başka bir şeyi söylememişti ve annem ağlayarak demişti ki "Adamı görmedin demek? Çocuk için bir hazırlık bile yaptırmadın ona öyle mi?" ve babam diyor ki "Kız onun tek bir sentine dokunmayacak" ve annem diyor ki "Kanun zoruyla yaptırılır. Hiçbir şey ispat edemez, yalnız ... Jason Compson," diyor annem. "Sen deli misin hiç anlatılır mı..."

"Sus, Caroline," diyor babam, sonra beni Dilsey'e yardıma gönderiyor tavan arasındaki eski beşiği çıkaralım diye ve ben diyorum ki,

"Peki, bu gece işlerimi eve getirsinler" çünkü biz her zaman onların işlerimizi düzelteceğini ve onun Caddy'yi koruyacağını umardık, çünkü annem her zaman söylerdi ki aileye karşı hiç olmazsa bir saygısı vardır kendisinin ve Quentin'le onun durumları düzeldikten sonra, benim de geleceğimi tehlikeye atmaması gerekirdi.

"Peki başka kimin olur bu kız?" diyor Dilsey. "Onu benden başka kim büyütebilir? Hepinizi ben büyütmedim mi?"

"İyi halt ettin," diyorum. "Bundan sonra üzölmek için yeni bir şey daha çıktı ona." Böylece beşiği aşağıya indirdik ve Dilsey eski odasına beşiği yerleştirmeye başladı. Sonra da annem başladı yeterince yine.

"Susun Bayan Cahline," diyor Dilsey. "Kızı uyandıracaksınız."

"Burada mı yatacak?" diyor annem. "Buranın pis havasını mı alacak? Oldukça zor olacak, hele bir de aileye çekerse."

"Sus," diyor babam. "Aptallık etme."

"Neden burada yatmasın," diyor Dilsey. "Aynı odada anesini her gece ben yatağa yatırırdım, kendi başına yatacak yaşa gelinceye kadar."

"Bilmiyorsun," diyor annem. "Kendi kızımın kocası tarafından kovulduğunu görmek nasıl bir şey. Ah zavallı küçük boynu bükük bebek," diyor, Quentin'e bakarak. "Bize verdiğin bu acıyı hiçbir zaman bilemeyeceksin."

"Sus, Caroline," diyor babam.

"Jason'ın yanında böyle çekişmenin yeri var mı?" diyor Dilsey.

"Ben Jason'ı korumaya çalıştım her zaman," diyor annem. "Ben Jason'ı o işten korumaya çalıştım her zaman. Kızı da korumak için elimden geleni yapabilirim hiç olmazsa."

"Bu odada yatmasından ne kötülük gelir ona, bilmek isterim," diyor Dilsey.

"Elimde değil," diyor annem. "Biliyorum ben mızımız ihtiyar bir kadını, ama yine de biliyorum ki insanların Tanrı'nın kurallarıyla alay etmeye hakları yoktur."

"Saçma," dedi babam. "Peki öyleyse beşiği Bayan Caroline'ın odasına kur, Dilsey."

"Sen saçma diyebilirsin," diyor annem. "Ama bu kız hiçbir zaman bilmemeli o adı. Hiçbir zaman öğrenmemeli. Dilsey, onun adını kızın yanında söylemeyi sana kesin olarak yasak ediyorum. Büyüdüğü zaman annesi olduğunu hiçbir zaman bilmemeli, o zaman şükrederim Tanrı'ya."

"Deli gibi konuşma," diyor babam.

"Onları istediğin gibi büyüttün, ben hiç karışmadım," diyor annem. "Ama artık dayanmam. Bu işi şimdi burada, bu gece bitirmeliyiz. Ve onun adı kızın yanında hiçbir zaman konuşulmamalı, ya kız buradan gidecek ya da ben gideceğim. Hangisi işine gelirse."

"Sus," diyor babam. "Sinirlerin bozulmuş. Sen beşiği buraya kur, Dilsey."

"Siz yine hastalanacaksınız," diyor Dilsey. "Hortlağa dönmüşsünüz. Hemen gidip yatağınıza yatın, ben size bir *toddy* yapayım da uyuyun. Evden gittiğinizden beri hiçbir gece uyamadınız galiba."

"Evet," diyor annem. "Doktorun söylediğini biliyor musun? Neden onun içki içmesini önlemiyorsun? Şimdi de başımıza bu dert çıktı. Bana bak, ben de senin kadar acı çekiyorum,

ama senin gibi kendimi viski ile öldürecek kadar güçsüz değilim."

"Saçma," diyor babam. "Doktorlar ne bilirler zaten? İnsanlara kendi yapmadıkları şeyleri yapmayı öğütleyerek para kazanıyorlar; oysa dejenere maymunlar hakkında herkes o kadarını bilir zaten. Korkarım bundan sonra da bir papaz getirip elimi tutturacaksın." Sonra annem ağladı, ve babam odadan çıkıp gitti. Merdivenlerden indim, ve sonra büfenin sesini işittim. Geceleyin uyandım ve babamın yeniden aşağıya indiğini duydum. Annem uyumuş muydu neydi, çünkü ev tam bir sessizliğe gömülmüştü. Babam da ses çıkarmamaya çalışıyordu, çünkü sesini işitebilirdim, ama şimdi yalnızca büfenin önünden geceliğinin yere sürtüşünü ve çıplak ayaklarını işitiyorum.

Dilsey beşiği kurdu ve çocuğu soydu ve beşiğe koydu. Eve geldiğinden beri hiç uyanmamıştı.

"Bu beşik ona biraz küçük gelecek," diyor Dilsey. "Tamam. Şimdi ben de salonun köşesine bir yer yatağı yaparım. O zaman sizin gece uyanmanız gerekmez?"

"Ben uyumam ki," diyor annem, "Sen git evine. Ben gücenmem. Ömrümün son kalan yıllarını da bu kıza bağlamak isterim, eğer onu koruyabilirsem..."

"Susun, hadi," diyor Dilsey. "Siz merak etmeyin, biz ona bakarız. Sen de git yatağına yat bakayım," diyor bana, "Yarın okula gideceksin."

Ben çıktım dışarıya böylece, sonra annem beni yeniden çağırdı yanına ve üstüme kapanarak ağladı bir süre.

"Sen benim tek umudumsun," diyor. "Her gece senin için Tanrı'ya dua ediyorum." Biz orada başlamalarını beklerken annem Tanrı'ya şükrediyor, o da giderse diyor, bana kalan yalnız sen olacaksın, Quentin değil. Tanrı'ya şükür ki sen bir Compson değilsin, çünkü artık bana kalan yalnızca sen ve Maury ve ben diyorum ki, peki öyleyse Maury Dayı olmasa da olur. Evet, siyah eldivenle eline hafif hafif vurmaya ve başkalarıyla konuşmaya devam etti. Toprak atma sırası gelince eldivenleri yok etti. Birinci adamın yanına yaklaştı, oradakiler başlarının üstünde şemsiye tutuyorlar, oraya buraya basarak ayaklarına yapışan çamurları atmaya çalışıyorlar ve küreklere yapıyorlar,

sonra bakıyorlar, kürekler toprağa düşünce tok bir ses çıkarıyor, ve arabanın çevresini dönerek geriye çekildiğim zaman bir mezar taşının arkasında görüyorum onu, şişeden bir yudum daha alıyor. Hiç durmayacak diye düşündüm, çünkü benim üstümde de yeni bir elbise vardı, ama tekerleklerin üstünde daha fazla çamur yoktu, yalnızca annem gördü bu olayı ve diyor ki bir tane daha ne zaman göreceksiniz bakalım ve Maury Dayı diyor ki, "Peki, peki. Sen hiç merak etme. Her zaman güvenebileceğin ben varım, her zaman."

Ve güvendik de. Her zaman. Dördüncü mektup ondan geliyordu. Ama açmaya lüzum yoktu. Ben kendim bile yazabilir, ya da anneme ezberden okuyabilirdim, gerçek sanması için de on dolar eklerdim. Ama öteki mektuptan şüphelendim. Yine Caddy'nin şeytanlıklarından birinin zamanı gelmiş diye düşündüm. İlkinden sonra biraz daha akıllı davranmaya başlamıştım. Benim babamdan başka çeşit bir insan olduğumu çarçabuk anlamıştı. Adamlar çukuru doldurmaya başlayınca annem gerçekten yeterince bir ağlama tutturdu, Maury Dayı annemi arabaya soktu ve araba uzaklaştı. Sen başka biriyle gelisin diyor, seni memnuniyetle arabalarına alırlar. Ben anneni alıp gideyim ve evet, bir şişe yerine iki şişe getirmeliydin, yalnız nerede olduğumuzu düşündüm bir kere, sonra bıraktım onları gittiler, demeyi düşündüm. Çok ıslanmış olduğuma pek aldırmadılar, çünkü annem zatürree olacağım diye dünyayı birbirine katardı.

Evet, bunları düşünüyor ve toprak atışlarını seyrediyorum, sanki harç ya da başka bir şey ya da çit yapıyorlarmış gibi atıklarının üstüne vurup duruyorlardı ve ben de bir tuhaf oldum ve bu yüzden bir süre çevrede gezinmeye karar verdim. Şehre doğru gidersem bana yetişirler ve bir tanesinin içine almaya çalışırlar diye düşündüm, onun için geriye zenci mezarlığına döndüm. Ağaçların altında durdum, yağmur gelmiyordu pek, yalnız arada sırada yukarıdan damlıyordu, burada işlerini bitirdiklerini ve mezarlıktan gittiklerini gördüm. Biraz sonra kimse kalmamıştı ve bir dakika daha bekledikten sonra ortaya çıktım.

Islak otlara sürtünmemek için yolu izlemek zorundaydım, bu yüzden oraya iyice yaklaşıncaya kadar onu görememiştim,

siyah bir manto içinde ayakta duruyor, çelenklere bakıyordu. Dönüp bana bakmadan ve vualetini yüzünden kaldırmadan, kim olduğunu hemen anlamıştım.

"Merhaba, Jason," diyor, elini uzatarak. El sıkışıyoruz.

"Ne yapıyorsun burada?" diyorum. "Anneme bir daha buraya dönmeyeceğine söz vermiştin. Daha akıllı davranacağını sanırdım.

"Öyle mi?" diyor. Yeniden çelenklere baktı. Elli dolarlık çelenk vardı. Biri de Quentin'in mezarına çelenk koymuştu. "Demek öyle" diyor.

"Pek şaşılacak bir şey yok bunda," diyorum. "Sen her şeyi yaparsın. Senin kimseye aldırдың yok. Herkese boş veriyorsun."

"Ah," diyor, "ha, şu iş." Mezara baktı. "Çok üzgünüm o konuda, Jason."

"Eminim öylesindir," diyorum. "Şimdi bakıyorum oldukça yumuşak konuşuyorsun. Ama buraya dönmemen gerekiyordu. Artık hiçbir şey kalmadı. Bana inanmazsan Maury Dayı'ya sor."

"Ben bir şey istemiyorum," diyor. Mezara baktı. "Neden bana haber vermediler?" diyor. "Tesadüfen gördüm gazetede. Arka sayfada. Tesadüfen."

Hiçbir şey söylemedim. Ayakta durduk, mezara bakarak, ve sonra düşünmeye başladım çocukluğumuzu, bir olayı sonra başka bir olayı ve sonra yeniden bir tuhaf oldum, bir çeşit delirme filan gibi bir şey, bu arada Maury Dayı'nın şimdi boyuna evin çevresinde dönüp dolaşacağını, tıpkı beni yağmurda eve yalnız başıma dönmeye bıraktığında yaptığı gibi aileyi de aynı böyle yöneteceğini düşündüm. Dedim ki,

"Ölür ölmez gizlice buraya gelmekle iyi bir jest yapmış oldun. Ama yararlı olmayacak. Gizlice buraya dönmenin sana yararlı olacağını sanma. Eğer bindiğin atın üstünde duramıyorsan, yürüyerek git," diyorum. "Senin evde adını bile anmıyoruz," diyorum. "Biliyor musun? Biz seni artık tanımıyoruz bile, ne onunla ne de Quentin'le bir ilgin var," diyorum. "Biliyor musun bunu?"

"Biliyorum," diyor. "Jason," diyor, bakarak mezara, "kızımı bir dakika görmemi bana sağlarsan sana elli dolar veririm."

"Elli dolar yok ki sende," diyorum.

"Sen gösterecek misin onu söyle?" diyor, yüzüme bakmadan.

"Parayı görelim," diyorum. "Elli doların olduğuna inanmıyorum."

Mantosunun altında ellerinin kıpırdadığını gördüm, sonra elini uzattı. Dünyanın parası vardı elinde. İçlerinde iki üç sarı da gördüm.

"Sana para veriyor mu hâlâ?" diyorum. "Ne kadar gönderiyor?"

"Sana yüz dolar vereceğim," diyor. "Tamam mı?"

"Dur bakayım," diyorum. "Ama söylediğim gibi. Annem öğrenirse bin dolar da versen olmaz, ona göre."

"Peki," diyor. "Senin dediğin gibi olsun. Yalnız bir dakikacık göreyim onu. Hiçbir şey istemeyeceğim, hiçbir şey yapmayacağım. Çekip gideceğim."

"Ver parayı öyleyse," diyorum.

"Sonra vereceğim sana," diyor.

"Bana güvenmiyor musun?" diyorum.

"Hayır," diyor. "Seni tanıyorum. Birlikte büyüdük."

"Sen mi insanlara güvenmekten söz ediyorsun," diyorum.

"Eh," diyor. "Yağmurda çok kalmayayım artık. Hoşça kal." Gider gibi yaptım.

"Jason," diyor. Durdum.

"Evet?" diyorum. "Hadi çabuk ol. Islanıyorum."

"Peki," diyor. "Al." Görünürlerde kimseler yoktu. Geri döndüm ve parayı tuttum. O da parayı tutmaya devam etti. "Göstereceksin değil mi?" diyor, vualetinin altından bana bakarak. "Söz mü?"

"Gidelim artık," diyorum. "Biri gelip bizi burada görebilir."

Elini çekti. Parayı cebime koydum. "Göstereceksin, değil mi Jason?" diyor. "Ben senden bunu istemezdim, başka bir çaresi olsaydı."

"Hakkın var başka çare yok," diyorum. "Merak etme göstereceğim. Sana bir kerecik göstereceğim dedik, öyle değil mi? Yalnız ben ne söylersem sen de onu yapacaksın."

"Peki," diyor. "Yapacağım." Nerede bulunması gerektiğini söyledim bunun üstüne, ve kiralık arabalar ahırına gittim. Hızlı hızlı yürüdüm ve içeri girdim, tam o sırada arabanın takımlarını çıkarıyorlardı. Arabanın kimseye kiralanmış olup olmadığını sordum ve adam Hayır dedi ve Bayan Compson'ın bir şey unuttuğunu ve arabayı yeniden istediğini söyledim, onlar da Peki alın dediler. Mink sürüyordu arabayı. Ona bir puro aldım, böylece arka sokaklar kararınca, karanlıkta onu kimse görmeyinceye kadar araba ile dolaştık durduk. Sonra Mink arabayı yerine götürmek zorunda olduğunu söyledi ve bana sana bir puro daha alacağım dedim ve böylece sokağa saptık ve ben bahçeyi geçerek eve girdim. Salonda durdum annemin sesini işitinceye kadar ve Maury Dayı'nın sesi de yukarıdan geliyordu, sonra yeriden mutfığa döndüm. Kız ile Ben orada Dilsy'le birlikte oturuyorlardı. Annemin kızı istediğini söyledim ve eve getirdim. Maury Dayı'nın pardösüsünü buldum ve kızı pardösüye sardım ve kollarıma aldım, yeniden sokağa çıktım ve arabaya girdim. Mink'e depoya çekmesini söyledim. Ahırın önünden geçmekten korkuyordum, bu yüzden arkadan dolaştık ve Caddy'nin köşe başında sokak fenerinin başında beklediğini gördüm ve Mink'e kaldırıma yakın geçmesini ve ben Hadi, dediğim zaman atları koşturmasını söyledim. Sonra pardösüyü kızın üstünden çıkardım ve kızı pencerenin kenarına getirdim ve Caddy kızı gördü ve ileri fırladı sanki.

"Vur kamçıyı, Mink!" diyorum ve Mink atlara vurdu ve biz sanki bir yangın söndürme arabasıymışız gibi önünden geçtik. "Hadi bakalım sen de sözünde dur, doğru trene git," diyorum. Arkamızdan koştuğunu arabanın arka penceresinden görüyorum. "Kamçıla bir daha kamçıla," diyorum. "Eve dönelim." Köşeyi saptığımız sırada o daha koşuyordu.

Ve böylece o gece parayı yeniden saydım ve bir yana koydum, ve kötü bir şey de duymadım içimde. Bu sana bir ders olsun diyorum. Artık anlarsın ki herhalde beni bir daha herhangi bir işte alt edemez ve bana istediğini yaptıramazsın. Sözünde durmayacağı ve hemen trene binip gitmeyeceği hiç aklıma gelmemişti. Ama o zamanlar daha onları iyi tanımıyordum; onların söylediklerine inanmaktan başka bir şey aklıma gelmezdi,

çünkü ertesi sabah dükkâna kadar gelmeye kalkışmaz mı, Allahtan vualetini takmayı ve kimseyle konuşmamayı akıl etmiş. Cumartesi sabahıydı, çünkü dükkândaydım, ve doğruca arka tarafta oturduğum masaya geldi, hızlı hızlı yürüyerek.

"Yalancı," diyor. "Yalancı."

"Sen delirdin mi?" diyorum. "Ne yapmak istiyorsun? Burada böyle neden geldin?" İçeri girmeye çalıştı, ama ben bırakmadım. Diyorum, "Sen bana bir işi kaybettirdin, bunu da mı kaybettirmek istiyorsun? Eğer söyleyecek bir şeyin varsa bana, seninle karanlıkta bir yerde buluşuruz. Bana söyleyecek neyin olabilir?" diyorum. "Söylediğim şeylerin hepsini yapmadım mı? Onu bir dakika görebilirsin dedim, göstermedim mi? Ya sen?" Orada durmuş bana bakıyor yalnızca, sıtma tutmuş gibi titriyordu, ellerini yumruk yapmış sanki sinir krizi tutmuş gibi. "Sana yapabileceğimi söylediğim şeyi yaptım," diyorum, "Asıl yalan söyleyen sensin. İlk trenle döneceğine söz vermiştin. Söz vermedin mi? Söz vermedin mi? Eğer parayı geri alabileceğini sanıyorsan, dene bakalım görürsün," diyorum. "Bana bin dolar da vermiş olsaydın göze aldığım tehlikeyi ödemen için yine borçlu kalırdın. Veeğer 17 treninden sonra da senin burada şehirde bulunduğunu görür ya da işitsem," diyorum, "Anneme de Maury Dayı'ya da söylerim. Onun için kızı bir daha görünceye kadar çeneni tut sesini çıkarma." Önümde duruyor, bana bakıyor parmaklarını birbirine geçiriyordu.

"Allah belanı versin," diyor, "Allah senin belanı versin."

"Peki," diyorum. "Bu da böyle olsun. Sen şimdi benim söylediğimi unutma, 17 treninden sonra, söylüyorum onlara."

Gittikten sonra daha rahat bir soluk aldım. Söz verilmiş bir işten beni ayırmadan önce iyice düşünmen gerekirdi diyorum. O zaman daha çocuktum. İnsanların söyledikleri şeyleri yapacaklarına inanıyordum. O zamandan beri insanları daha iyi tanıdım. Ayrıca, dediğim gibi, benim yaşamak için hiç kimsenin yardımına ihtiyacım yok, dükkânda da herhalde kendi başıma ayakta durabilirim her zaman olduğu gibi. Sonra birdenbire Dilsey ile Maury Dayı aklıma geldi. Annemin nasıl Dilsey'in çevresinde dönüp dolaştığını ve Maury Dayı'nın da on dolar için nasıl her şeyi yapabileceğini düşündüm. Oysaki işte ben

burada oturmuş, kendi öz annemi bile korumak için dükkândan ayrılamayacak durumdayım. Annemin dediği gibi, birinizden biri muhakkak benden gidecek, Tanrı'ya şükür ki bana kalan sen oldun sana güvenebilirim ve ben diyorum peki dükkânı bırakıp sizin yetişemeyeceğiniz yerlere çok uzaklara daha gidebileceğimi sanmıyorum. Elimizde kalan son küçük şeye de birinin tutunması gerekiyor kanısındayım.

Eve döner dönmez Dilsey'i ele aldım. Dilsey'e eskiden cüzam geçirmiş olduğunu söyledim ve İncil'i alarak insan etlerinin nasıl döküldüğünü anlatan yeri okudum ve anneme ya da Ben'e ya da Quentin'e bakacak olursa onların da bu hastalığa yakalanacaklarını söyledim. O gün eve döndüğüm zaman Ben'i bağırır görünceye kadar her şeyi yola koyduğumu düşünmüştüm. Ben bağırıyordu ve kimse onu yatıştıramıyordu. Annem dedi ki, Peki terliği getirin öyleyse. Dilsey işitmemiş gibi yaptı. Annem yeniden söyledi ve ben dedim ki artık gideceğim buradan bu pis gürültüye dayanamıyorum artık. Dediğim gibi ben çok şeylere katlanırım onlardan çok bir şey beklemiyorum ki zaten ama bütün gün boktan bir dükkânda çalıştıktan sonra bir parça rahat etmek ve sessizce bir akşam yemeği yemek de canım istemiyorsa Allah benim belamı versin. Onun için gideceğim diyorum ve Dilsey çarçabuk, "Jason!" diyor.

Evet, birdenbire bir şimşek çakmış gibi olup bitenleri anlıyorum, ama emin olmak için gidiyor ve terliği alıp getiriyorum, ve düşündüğüm gibi, terliği görür görmez sanki onu öldürüyorsunuz sanırdınız. Böylece Dilsey'e kabul ettirdim, sonra anneme söyledim. O zaman annemi yatağa yatırmak zorunda kaldık ve çevre biraz yatıştıktan sonra Dilsey'e Allah korkusu aşıladım. Bir zenciye bu korku ne kadar aşılabilirse o kadar. İşte zenci hizmetçilerin kötü yönleri budur, sizinle uzun bir süre birlikte yaşadılar mı kendilerine öyle bir önem vermeye başlarlar ki artık ağzınızı açıp bir söz edemez olursunuz. Bütün aileyi sanki onlar yönetiyor sanırlar.

"Şu zavallı çocuğun kendi yavrusunu görmesinin kime zıyanı var anlamıyorum," diyor Dilsey. "Eğer Bay Jason hâlâ yaşasaydı başka türlü olurdu."

"Ama Bay Jason yok artık," diyorum. "Bana aldırıyorsun

biliyorum, ama herhalde annemin dediklerini yaparsın. Mezarı sokuncaya kadar onu da böyle üzüp dur sonra evi bir sürü abur cubur insanlarla doldur. Peki ama bu pis aptalın onu görmesini neden istiyorsun?"

"Sen katı kalpli bir insansın, Jason, eğer sana da insan denirse," diyor. "Tanrı'ya şükürler olsun benim daha çok kalbim var, kara ama zararı yok."

"Hiç olmazsa evin ekmeğini getirecek kadar bir insanlığım var ya," diyorum. "Ve sen bir daha bunu yaparsan ondan da olursun."

Böylece bir daha Dilsey'i kullanmaya kalkarsa annemin Dilsey'i kovacağını ve Ben'i Jackson'a göndereceğini ve Quentin'i alarak gideceğini söyledim. Bir süre bana baktı. Yakınımda hiç sokak feneri yoktu ve yüzünü de göremiyordum pek. Ama bana baktığını sezinliyordum. Küçüklüğümüzde kızdığı zaman elinden bir şey gelmeyince üst dudağı seyirmeye başlardı. Her seyirişte dişleri biraz daha çok görünür ve kıpırdamadan bir direk gibi dimdik dururdu yine de, tek bir kası oynamaz yalnız dudağı gittikçe daha çok yukarı kalkar ve dişlerinin daha üstüne çıkardı. Ama bir şey söylemedi, yalnızca,

"Peki. Ne kadar?" dedi.

"Eh, araba penceresinden bir gösterme yüz dolar ederse," diyorum. Bundan sonra biraz yola geldi, yalnız bir keresinde banka hesabını görmek istediğini söyledi.

"Biliyorum üstünde annemin imzaları var," diyor. "Ama banka hesabını görmek istiyorum. Bu çeklerdeki paraların nereye yatırıldığını kendi gözlerimle görmek istiyorum."

"Bu annemin özel işi," diyorum. "Eğer annemin özel işlerine burnunu sokma hakkını kendinde görüyorsan bu çeklerin kötü bir şekilde kullanıldığına inandığını ve bir kontrol etmek istediğini, çünkü kendisine güvenmediğini anneme söylerim."

Ne bir şey söyledi ne kıpırdadı. Ah, senin Allah belanı versin senin Allah belanı versin senin Allah belanı versin senin diye fısıldadığını duydum.

"Yüksek sesle söyle," diyorum "Senin benim ve benim senin hakkındaki düşüncelerimiz gizli bir şey değil. Belki de parayı geri isteyebilirsin," diyorum.

"Dinle, Jason," diyor, "Bana bak, yalan söyleme özellikle kızım hakkında. Hiçbir şey görmek istemeyeceğim. Eğer yetiymiyorsa, her ay daha çok para göndereyim. Yalnız bana söz ver ki o... o... sen bunu istersen yapabilirsin. Ona bir şeyler. Ona karşı şefkatli ol. Küçük şeyler, ama benim şimdi yapamayacağım şeyler, bırakmazlar... Ama sen de yapamazsın. Damarlarında bir damla sıcak kan yok senin. Dinle," diyor, "Eğer annem çocuğu yeniden bana verirse sana bin dolar veririm."

"Bin doların yok ki senin," diyorum. "Biliyorum yalan söylüyorsun şimdi."

"Yo, pekâlâ var. Olacak, bulabilirim."

"Ve nasıl bulacağını biliyorum," diyorum. "Şimdiye kadar nasıl buldunsa öyle ve kız büyüdüğü zaman..." O zaman gerçekten bana vuracağını düşündüm, ve sonra ne yapacağını da bilmiyordum. Bir an için çok kurulmuş ve birdenbire zembereği boşalıp parçalanacak bir oyuncağa benzettim onu.

"Ah, ben deliyim," diyor, "Ben çılgınım. Ben kızımı alamam. Sizde kalsın. Ben bunu istiyorum, Jason," diyor, kolumu yakalayarak. Ateşi varmış gibi yanıyor elleri. "Söz ver ona göz kulak olacaksın değil mi... O da senin akrabası; kendi etin kendi kanın. Söz ver, Jason. Bak babamın adını taşıyorsun: Babama böyle bir şeyi iki kere söylemeye lüzum yoktu, bir kere bile çoktu."

"Ya," diyorum. "Ne de olsa bir şeyler var bende ondan. Benim ne yapmamı istiyordun?" diyorum. "Bir önlükle bir çocuk arabası mı alayım? Ben seni hiç böyle bir şeye zorlamadım," diyorum. "Ben üzerime senden çok sorumluluk yükledim, çünkü senin kaybedecek hiçbir şeyin yok. Ama eğer sen sanıyorsan ki..."

"Hayır," diyor, sonra gülmeye başlıyor ve gülmesini tutmaya çalışıyor aynı zamanda. "Evet benim kaybedecek hiçbir şeyim yok," diyor elini ağzına götürerek "Hiiiiiiç bir şeyim," diyor.

Bana bak, diyorum. "Kes artık!"

"İstiyorum ki," diyor, elleriyle ağzını kapatarak. "Ey Tanrım, Ey Tanrım."

"Ben gidiyorum buradan artık," diyorum. "Burada görünmek istemem. Sen de hemen şehirden çıkıp git, anladın mı?"

"Dur," diyor, kolumu yakalayarak. "Ben kestim. Ama bir daha yapmam. Söz veriyorsun, değil mi Jason?" diyor ve gözleri neredeyse yüzüme degecek sanıyorum, "Söz vermiyor musun? Annem... Gönderdiğim para... Eğer arada sırada kızımın bir şeye ihtiyacı olursa... Eğer sana ötekinden başka onun için bir çek gönderirsem, verir misin ona? Söyleyecek misin? Onda da öteki kızlarda olan şeylerin olmasını sağlayacaksın değil mi?"

"Elbette," diyorum. "Sen akli başında davranırsan ve benim söylediklerimi de yaparsan ben de istediklerini yaparım."

Ve böylece Earl şapkasını giymiş, dükkânın ön tarafından geldiğinde diyor ki, "Ben Rogers'a gidip bir şeyler atıştıracağım. Eve gidecek zamanımız yok bugün."

"Neden yokmuş?" diyorum.

"Şehre gelen tiyatro yüzünden," diyor. "Öğleden sonra da bir oyun verecekler, herkes tiyatroya giderken alış verişini yapmak da isteyecektir. Onun için hemen Rogers'a koşup bir yemek yesen iyi olacak."

"Peki," diyorum. "Mide senin. Eğer sen işine kul olmak istiyorsun, buna benim bir diyeceğim yok."

"Demek siz hiçbir işe kul olmak istemiyorsunuz," diyor.

"Jason Compson'ın kendi işi olmadıkça, hayır," diyorum.

Böylece yerime döndüğüm ve mektubu açtığım zaman beni şaşırtan tek şey, içinden bir çekin değil bir havale kâğıdının çıktığını görmek oldu. İşte böyle, bayım. Hiçbirine güvenemezsin. Bütün bu tehlikeleri göze al, annem onunla yılda bir ya da iki kere yazıhaneye geldiğini anlamasını diye anne-me bir sürü yalanlar söyle, bütün bu tehlikeleri göze al. İşte şıl sana teşekkür. Sonra ister misin postaneye gidip kızından başkasına para vermemeleri için talimat versin. Bu kadar küçük bir kıza elli dolar. Oysa ben yirmi bir yaşına kadar elli doların yüzünü bile görmedim, öteki çocuklar akşamları ve cumartesi günleri tatil yaparlarken ben hep dükkânda oturup çalıştım. Dediğim gibi annesi gizliden gizliye para verirse kıızı kim kontrol edebilir. O da senin yaşadığın evde yaşıyor, aynı eğitimi alıyor diyorum. Annem onun neye ihtiyacı olduğunu senin gibi evi olmayan bir insandan daha iyi bilecek durumda. "Eğer kızına para vermek istiyorsan," diyorum,

"anneme gönder, ona gönderme. Eğer birkaç ayda bir bu tehlikeyi göze alacaksam, söylediğimi yapmak zorundasın, yoksa her şey biter."

Tam başlamaya hazırlandığım sırada Earl benim sokağa fırlayıp kendi hesabına iki sent için midemi bozacağını sandıysa çok aldandı demektir. Ben ayaklarım maun bir masaya dayalı olarak oturmayabilirim, ama bana bu binanın içinde yaptığım iş için para veriyorlar ve eğer buradan dışarıda uygun bir hayat kurabilirsem istediğim yere gidebilirim. Hayatta kendi başıma ayakta durabilecek güçteyim ben, başka bir insanın vereceği maun masanın bana destek olması gerekmez. Böylece tam başladığım sırada her şeyi bırakıp ensesi kalın birine bir dolarlık çivi ya da ona benzer bir şey satmak için koşacaktım ve tabii Earl elinde bir sandviç dönecekti ve sonra bütün boş çeklerin bitmiş olduğunu görecektim. O zaman daha çok alsaydım iyi olacak diye düşündüğümü hatırladım, ama artık geç kalmıştım, ve sonra kafamı kaldırıp baktım ve Quentin orada gelmiş duruyordu. Arka kapıda. Bizim ihtiyar Job'a benim burada olup olmadığımı soruyordu. Ancak onları göze koyup kapatacak kadar zaman bulabildim. Döndü, masaya geldi. Saatiime baktım.

"Şimdi yemekte olman gerekmez mi?" diyorum. "Tam saat on iki. Vurduğunu işittim. Hemen eve gidip dön."

"Ben eve yemeğe gitmeyeceğim ki," diyor. "Bugün bana bir mektup geldi mi?"

"Nereden bekliyorsun?" diyorum. "Sevgilinden mi?"

"Annemden," diyor. "Annemden mektup geldi mi?" diyor, bana bakıyor.

"Anneme bir tane geldi," diyorum. "Ben açmadım. O açınca kadar bekleyeceksin. Sana da okutur, belki."

"N'olur, Jason," diyor, hiçbir şeye aldırmadan. "Sahi bana mektup geldi mi?"

"N'olacak?" diyorum. "Senin hiç kimseye bu kadar düşkün olduğunu görmedim şimdiye kadar. Herhalde annenden biraz para bekliyorsun,"

"Annem demişti ki..." diyor. "N'olur, Jason," diyor. "Geldi mi?"

"Sen bugün okula git bakalım," diyorum. "Sana n'olur demesini öğrettikleri yere. Sen dur bir dakika, ben şu müşteriye bakayım."

Gittim ve müşteriye baktım. Oturduğum yere gitmek üzere geri döndüğüm zaman masanın arkasında gözden kaybolduğunu gördüm. Koştum. Masanın çevresinden koşarak döndüm ve elini masanın gözünden çekerken yakaladım. Mektubu elinden aldım, oradan uzaklaşınca kadar parmak mafsallarını masaya vurdum vurdum.

"Nasılmış, anladın mı?" diyorum.

"Ver bana onu," diyor. "Açmışsın zaten. Ver bana. N'olur Jason. Benim o. Adımı gördüm."

"Sana kırbaç gerek, kırbaç," diyorum. "Sana gereken bu. Bir de utanmadan kâğıtlarımı karıştırıyorsun."

"İçinde para var mı?" diyor, elini uzatıyor. "Bana biraz para göndereceğini söylemişti. Söz vermişti. Ver bana onu."

"Ne yapacaksın parayı?" diyorum.

"Göndereceğim demişti," diyor. "Ver bana onu. N'olur, Jason. Bir daha senden hiçbir şey istemeyeceğim, şimdilik onu bana verirsen."

"Peki vereceğim, ama bana zaman bırakacaksın," diyorum. Mektubu ve havale kâğıdını çıkarttım ve mektubu ona verdim. Para havalesini almak için elini uzattı, mektuba bakmadı bile. "Önce imzala bakalım," diyorum.

"Ne kadar?" diyor.

"Mektubu oku," diyorum. "Belki orada yazılıdır."

Hızlı hızlı okudu, şöyle bir iki göz atışta.

"Yazmıyor," diyor, başını kaldırıyor. Mektubu yere bıraktı, "Ne kadar?"

"On dolar," diyorum.

"On dolar mı?" diyor bana gözlerini dikerek.

"Bunu gönderdiği için sevinmen gerek," diyorum. "Senin gibi küçük bir çocuk için. Birdenbire böyle paraya saldırman neden acaba?"

"On dolar ha?" diyor, sanki uykusunda sayıklıyormuş gibi. "Hepsi hepsi on dolar ha?" Birden havale kâğıdına atıldı. "Yalan söylüyorsun," diyor. "Hırsız!" diyor, "Hırsız!"

"Nasıl, nasılmuş?" diyorum, kendimden uzaklaştırmaya çalışıyorum.

"Ver bana onu," diyor. "Benim o. Bana gönderdi. Göreceğim. Göreceğim."

"Görecek misin?" diyorum, sımsıkı tutarak onu. "Nasıl yapacaksın bunu bakalım?"

"Bir göreyim o kadar, Jason," diyor. "N'olur. Bir daha senden hiçbir şey istemeyeceğim."

"Sen bana yalan söyledin dedin, öyle değil mi?" diyorum. "İşte bunun için göstermeyeceğim sana."

"Ama yalnızca on dolar," diyor. "Oysa bana demişti ki sana... Bana demişti ki, sana... Jason, n'olur, n'olur. Bana para lâzım. Ne olursa olsun. Ver bana onu, Jason. Eğer verirsen istediğini yapacağım."

"Peki şöyle bana parayı ne yapacaksın," diyorum.

"Lazım," diyor. Bana bakıyordu. Sonra birdenbire bana bakmaktan vazgeçti, gözlerini hiç oynatmadan. Yalan söylemek üzere olduğunu biliyordum. "Borcum var," diyor. "Borcuma vereceğim. Bugün vermem gerekiyor borcumu."

"Kime?" diyorum. Elleri sanki birbirine dolaşıyordu. Nasıl bir yalan uyduracak diye bekliyordum. "Yine dükkânlardan borç öteberi mi aldın?" diyorum. "Öyleyse bunu bana söylemeye sıkılma. Eğer uyardımdan sonra sana hâlâ borç verebilen birini bulabildiyse bana vız gelir."

"Bir kıza," diyor. "Kıza. Bir kızdan borç aldım. Geriye vermem gerek. Jason, ver şunu bana. N'olur. Ne istersen yapacağım. Lazım. Annem sana öder sonra. Ben yazarım ona sana ödese diye ve bundan sonra da ondan bir şey istemeyeceğim diye. İstersen mektubu da gösteririm sana. N'olur, Jason, lazım."

"Söyle bakayım ne yapacaksın parayı. Söyle çaresine bakaçagım," diyorum. "Söyle." Önümde durmuş, elleri entarisiyle oynuyor. "Peki" diyorum. "Eğer on dolar sana az geliyorsa, eve götürüp anneme vereyim, o zaman ne olacağını sen de biliyorsun. Elbette, eğer insan çok zengin olursa on dolar az..." Önümde durmuş, yere bakıyor, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor. "Bana biraz para göndereceğini söylemişti. O sana

gönderdim diyor. Bu paraları senin için gönderdim diyor. Birazının da bana verilmesi gerekiyor diyor. Şimdi de sen hiç para almadık diyorsun.”

“Benim kadar sen de biliyorsun işin içyüzünü,” diyorum. “O çeklerin ne olduğunu sen de gördün.”

“Evet,” diyor, yere bakıyor. “On dolar,” diyor. “On dolar.”

“Dua et ki on dolar,” diyorum. “İşte,” diyorum. Havale kâğıdını masanın üstüne ters koydum, elimle bastırdım. “İmzala.”

“Gösterecek misin?” diyor. “Şöyle bir görmek istiyorum yalnızca. Ne yazarsa yazsın, on dolardan çok istemeyeceğim. Geri kalanı senin olsun. Yalnızca görevim bir.”

“Bu son davranışından sonra olmaz,” diyorum. “Bir tek şey öğrenmen gerek, ve bu da bir şeyi sana yap dediğim zaman yapman. Şu çizgiye at imzanı.”

Kalemını çıkardı, ama kâğıdı imzalayacağı yerde başı önüne eğik durdu, ve kalem elinde titriyor. Tıpkı annesi gibi. “Ey, Tanrım,” diyor, “Ey, Tanrım.”

“Evet,” diyorum. “Hiçbir şey öğrenmesen bile bunu öğrenmelisin. Hemen imzala ve doğru buradan çık git.”

İmzaladı. “Para?” diyor. Havale kâğıdını aldım ve kurutma kâğıdı ile kuruladım ve cebime koydum. Sonra ona on dolar verdim.

“Şimdi hadi bakalım öğleden sonra doğru okula. İşitirmusun?” diyorum. Cevap vermedi. On doları sanki bir paçavra ya da başka bir şeymiş gibi elinde buruşturdu ve Earl tam içeri girerken ön kapıdan çıktı. Earl ile birlikte bir müşteri de içeri girdi ve dükkânın ön tarafında durdular. Ben çevreyi toparladım, şapkamı giydim ve ön tarafa gittim.

“Çok mu iş vardı?” diyor Earl.

“Çok değil,” diyorum. Kapının dışına baktı.

“Oradaki senin araban mı?” diyor. “Yemeğe eve gitmesen iyi edersin. Tiyatro başlamadan önce belki de yeniden bir hücum uğrarsın. Rogers’da biraz bir şey ye ve fişi göze koy.”

“Çok teşekkür ederim,” diyorum. “Ben daha kendimi besleyecek durumdayım, sanıyorum.”

Ve o orada durup ben dönünceye kadar kapıyı atmaca gibi

gözetleyecekti. Eh, ne yapalım bir süre kapıya bakacaktı; ben elimden geleni yapıyordum. Peşin söylüyorum artık bu son olacak; daha birçok şey elde etmek gerektiğini hatırlayacaksınız. Ama bütün bu patırdı gürültü içinde kim bir şey hatırlayabilir. Ve şimdi bu Allahın belası tiyatro kim derdi ki bir gün buraya gelecek de ben boş bir çek için bütün şehri dolaşacağım, ayrıca bütün öteki işlerden başka evi yönetmek zorundaydım ve Earl kapıya bir atmaca gibi bakıyordu.

Basımevine gittim ve bir arkadaşa şaka yapmak istediğimi söyledim, fakat yokmuş öyle bir şey onda. Sonra bir kere de eski opera binasına bakmamı söyledi, bir adam eski Merchants and Farmers' Bank kapandığı sırada bankanın kâğıtlarını ve süprüntülerini almış oraya yığmış, hemen birkaç arka sokak dolaştım ve böylece Earl beni görmedi ve sonunda ihtiyar Simmons'u buldum ve ondan anahtarı aldım, yukarı çıktım ve çevreyi araştırdım. Sonunda, Saint Louis bankasının çek defterini buldum. Ve tabii çeki yakından incelemek için şu anı seçmişti. Ama, iş görecekti ya. Artık daha çok zaman kaybedemezdim.

Dükkâna döndüm. "Annemin bankaya koymayı istediği kâğıtlardan bazılarını unuttum," diyorum. Masamın başına döndüm ve çeki doldurdum. Acele etmeye ve daha birçok şeyler yapmaya çalışırken, kendi kendime diyorum ki iyi ki artık yavaş yavaş gözleri görmez oluyor, evdeki şu küçük orospu varken, annem gibi iyi bir Hıristiyan kadın. Büyüyünce ne olacağını benim kadar siz de biliyorsunuz diyorum ama bu sizin bileceğiniz bir iş diyorum, değil mi ki sırf babamı düşünerek onu evinizde alakoymak ve büyütme istiyorsunuz, diyeceğim yok. Bunun üzerine annem ağlamaya başlayacak ve kendi etimden ve kanımdan olduğu halde aldırmadığımı söyleyecek. Nasıl isterseniz öyle olsun. Siz dayanırsanız ben de dayanırım.

Mektubu eskisi gibi düzelttim ve zamkla yapıştırıp kapattım ve dışarı çıktım.

"Dışarıda çok kalma," diyor Earl.

"Peki," diyorum. Telgrafhaneye gittim. Bizim açığözler oradaydı.

"İçinizde milyon yapan yok mu daha?" diyorum.

"Kim ne yapabilir böyle bir piyasada?" diyor Doktor.

"Ne oluyor?" diyorum. İçeri girdim ve baktım. Açılıştan üç puan aşağıdaydı. "Pamuk piyasası gibi küçük bir şeyin sizi yere vurmasına razı olmazsınız herhalde, değil mi çocuklar?" diyorum. "Sizler böyle şeylere metelik vermeyecek kadar açık-gözsünüz."

"Açıkgöz müyüz?" diyor Doktor. "Saat on ikide on iki puan aşağıdaydı, beni silip süpürdü."

"On iki puan mı?" diyorum. "Neden kimse gelip bana haber vermedi? Neden bana haber vermedin?" diyorum memura.

"Ben geldiği gibi veririm," diyor. "Benim gizli kapaklı bir işim yok."

"Sen açıkgözsündür, değil mi?" diyorum. "Seninle harcadığım paralarla bakıyorum da, öyle geliyor ki, beni pekâlâ çağırabilecek zamanın olurdu. Ya da senin bağlı olduğun namussuz kumpanyanın şu namussuz doğulu canavarlarla gizli bir anlaşması var."

Hiçbir şey söylemedi. İşi varmış gibi yaptı.

"Biraz çizmeden yukarı çıkıyorsun," diyorum. "Önce şunu bil ki ekmek paranı çıkarmak için çalışıyorsun."

"Sana ne oluyor?" diyor Doktor. "Üç puan kârdasın."

"Evet" diyorum. "Eğer satmış olsaydım. Daha bir şey söylemedim, sanıyorum. Siz çocuklar hepiniz tamam mısınız?"

"Ben iki keregördüm," dedi Doktor. "Ama tam zamanında dümeni kırdım."

"Evet," diyor I.O. Snopes. "Kazandım, eh arada sırada da talih bize gülerse fena mı olur."

Böylece onları bir sentlik puanla aralarında alım satım yaparlarken bıraktım. Bir zenci buldum, ve arabamı almaya gönderdim ve köşede durup bekledim. Earl'ün gözü saatte sokağın bir aşağına bir yukarına baktığını göremiyordum. Çünkü kapıyı göremiyordum buradan. Arabayı getirmesi hemen hemen bir hafta kadar sürdü.

"Ne cehennemde kaldın?" diyorum. "Kızlara fiyaka yapmak için ötede beride dolaştın değil mi?"

"Dosdoğru gelmeye çalıştım," diyor. "Meydandaki yük arabalarının arasından dolaşıp çıkmak kolay değil."

Ben şimdiye kadar yaptığı işin tam bir özürünü bulmayan

bir zenciye hiç rastlamadım. Ama birini bırak, istediği gibi araba sürsün, o zaman gör bak fiyakayı. Otomobile bindim ve meydandan dolaştım. Meydanın ötesinde kapıda duran Earl'e şöyle bir göz attım.

Doğruca mutfağa gittim ve hemen yemeği hazırlamasını söyledim Dilsey'e.

"Quentin daha gelmedi," diyor.

"Ne olmuş yani," diyorum. "Yok, bir de bana Luster yemeğini yemeye hazırlanmadı diyeceksin. Quentin bu evde ne zaman yemek yenildiğini bilir. Hadi bakalım, sen çabuk hazırla."

Annem odasında idi. Mektubu verdim. Açtı ve çeki çıkardı ve elinde tutarak oturdu. Gittim ve köşede duran küreği aldım ve anneme bir kibrit verdim. "Hadi bakalım," diyorum. "Bitirin işinizi. Nasıl olsa birazdan ağlamaya başlarsınız."

Kibriti aldı, ama yakmadı. Oturduğu yerde çeke bakıyordu. Tam benim düşündüğüm gibi olacaktı.

"Bunu yapmak istemiyorum," diyor, "Quentin'in yükünü de sana yükletmekle..."

"Merak etmeyin geçiniriz," diyorum. "Hadi bitirin şu işi."

Ama orada oturmuş çeki tutuyordu elinde.

"Bu da başka bankanın," diyor. "Ötekiler Indianapolis bankasının."

"Evet," diyorum. "Kadınlara da müsaade vardır."

"Neye?" diyor.

"Parasını iki ayrı bankaya yatırmaya," diyorum.

"Ha," diyor. Bir süre çeke baktı. "Aferin buna memnun oldum... Demek çok... Tanrı yaptığım işin doğru olduğunu görüyor," diyor.

"Hadi bakalım," diyorum. "Bitirin işinizi. Eğlenceniz bitsin."

"Eğlence mi?" diyor. "Benim aklıma..."

"Benim aklıma sırf eğlenmek için yakıyorsunuz gibi geliyor her ay gelen bu iki yüz doları," diyorum. "Hadi bakalım. Kibriti ben mi yakayım?"

"Bunları kendime kabul ettirebilirim," diyor. "Çocuklarımla uğruna her şeyi yaparım. Benim gururum yoktur."

"Hiçbir zaman memnun olmazsınız siz," diyorum. "Siz de

biliyorsunuz bunu. Siz bir kere böyle başladınız, böyle gitsin Biz geçimimizi sağlarız.”

“Her şeyi sana bırakıyorum,” diyor. “Ama ara sıra bunu yaparken senin hakkın olan her şeyden seni yoksun ettiğimi sanıyorum. Belki de bunun için ceza göreceğim. Ama sen istersen bengururumuboğar ve bunları kabul ederim.”

“Başlangıçta olsaydı ne ise ama şimdi on beş yıldır bunları yokettikten sonra?” diyorum. “Eğer aynı şeyi yürütürseniz hiçbir şey kaybetmiş olmayacaksınız, ama şimdiden sonra kabule başlarsanız elli bin dolar kaybetmiş olursunuz. Bu işte çok ileriye gitmiş bulunuyorsunuz, öyle değil mi?” diyorum. “Daha düşkünlerevine muhtaç hale gelmediniz.”

“Evet,” diyor. “Biz Bascomb’lar hiçbir zaman kimsenin merhametine muhtaç olmamışızdır. Hele böyle düşmüş bir kadınınkine, asla.”

Kibriti çaktı ve çeki tutuşturdu ve küreğin içine attı, ve sonra zarfı attı ve hepsinin birden yanışını seyretti.

“Ne olduğunu bilmiyorsun,” diyor. “Tanrı’ya şükret ki bir ananın neler duyabileceğini hiçbir zaman bilmeyeceksin.”

“Durumu ondan daha iyi olmayan binlerce kadın var bu dünyada,” diyorum.

“Ama onlar benim kızlarım değil,” diyor. “Suç benim değil,” diyor. “Onu yeniden memnunlukla kabul edebilirim, günahlarıyla ve her şeyi ile, çünkü o benim kendi etim, kendi kanımdan. Quentin’in hatırı için.”

Evet, Quentin’i hırpalamanın bir insan için iyi bir şey olmadığını söyleyebilirdim ama, dediğim gibi çok şey beklemiyordum, yalnız evde gürültü patırtı eden ve ağlayan bir sürü kadın olmasın, şöylece rahat bir yemek yiyeyim ve uyuyayım, o kadar.

“Ve senin,” diyor, “Caddy hakkında ne düşündüğünü biliyorum.”

“Bırakın dönsün eve artık,” diyorum. “Bence.”

“Olmaz,” diyor. “Babanın hatırı var.”

“Herbert onu sokağa attığı zaman babam eve dönmesine izin vermeniz için az mı uğraştı?” diyorum.

“Anlamıyorsun,” diyor. “Durumu benim için daha çok zor-

laştırmak istemediğine inanıyorum. Evlatlarım için ıstırap çekmek benim alnımın yazısı," diyor. "Ben buna katlanabilirim,"

"Kendinize boş yere bir sürü üzüntü yaratıyorsunuz gibi geliyor bana," diyorum. Kâğıt yanmıştı. Izgaranın üstüne götürdüm ve koydum. "İyi bir parayı yakmak bana ayıp bir şey gibi geliyor da," diyorum.

"Tanrı bana çocuklarımla bunları, bu günah paralarını, aldıkları günü göstermesin," diyor. "Bunu görmektense seni kefene sarılmış görmeyi tercih ederim."

"Siz bilirsiniz," diyorum. "Yemek hemen yiyecek miyiz?" diyorum. "Eğer yemek yemeyeceksek ben döneceğim. Bugün çok işimiz var." Annem ayağa kalktı. "Bin bir kere söyledim ona," diyorum. "Quentin'i ya da Luster'ı ya da başka birini bekliyor galiba. Siz durun, ben çağırırım. Bekleyin." Ama annem merdivenin başına gitti ve seslendi.

"Quentin daha gelmedi," diyor Dilsey.

"İyi ama ben döneceğim," diyorum. "Şehirde bir sandviç alır yerim. Dilsey'in işlerine karışmak istemem," diyorum. Evet bu söz yeniden başlattı onu, Dilsey topallaya topallaya gidip geliyor, fısıldıyor ve diyor ki,

"Peki, peki, hemen hazırlayacağım merak etmeyin."

"Ben hepinizi memnun etmeye çalışıyorum," diyor annem. "Ben her şeyi size kolaylaştırmak için elimden geleni yapıyorum."

"Ben yakınmıyorum, öyle değil mi," diyorum. "İşe dönmem gerek dedim, başka bir şey dedim mi?"

"Biliyorum," diyor annem. "Biliyorum ötekilere verilen fırsatlar sana verilmedi, küçük bir kasaba dükkânına gömmek zorunda kaldın kendini. Ben senin ilerlemeni istedim. Biliyorum baban tüccar kafası olan tek evladının sen olduğunu anlamadı, ve her şey kaybolduktan sonra sandım ki kızım evlenince Herbert'la... Verdiği söze güvenerek..."

"Evet belki Herbert da yalan söylüyordu," diyorum. "Belki bankası bile yoktu ve zaten olsaydı Mississippi'ye gelip bankaya memur mu alırdı."

Bir süre yedik. Mutfakta Ben'in sesini işitiyordum, Luster ona yemek yediriyordu orada. Dediğim gibi, değil mi ki bir bo-

ğaz daha beslemek zorundayız ve değil mi ki annem de parayı almıyor, onu ne diye Jackson'a göndermemeli. Orada daha mutlu olur, kendine benzeyen insanların arasında. Ben diyorum ki Allah bilir bu ailede gururun pek yeri yok, otuz yaşında bir adamın bahçede bir zenci çocuğu ile oynamasını, parmaklık boyunca aşağı yukarı koşmasını ve millet orada golf oynarken onun bir inek gibi böğürmesini görmek herhalde gurur okşayan bir şey olmasa gerek. Ben diyorum ki eğer onu önceden Jackson'a göndermiş olsalardı bugün durumumuz daha düzelmiş olurdu. Ben diyorum ki, siz ona karşı görevinizi yaptınız; yalnızca herkesin sizden beklediğinden ve çocuğu kimsenin yaptığından daha çoğunu yaptınız. Öyleyse neden göndermiyorsunuz oraya, ödediğimiz vergilerden faydalanalım hiç olmazsa. O zaman annem diyor ki "Benim bir ayağım çukurda... Biliyorum size yük oluyorum artık" ve ben diyorum ki "bu sözü o kadar çok söylediniz ki nerede ise benim bile inanasım geliyor", ama ben yalnızca diyorum ki siz daha iyisi bilin bunu ve artık gücünüzün kalmadığını bana söylemeyin çünkü onu bu gece on yedi numarada bulacağım, ve diyorum ki kızı da götürcekleri yeri bilir gibiyim, yerin adı ne Süt caddesi ve ne de Bal Bulvarı. Sonra ağlamaya başlıyor ve ben diyorum ki Peki peki ben de herkes gibi kendi akrabalarımınla övünürüm nereden geldiklerini bilmesem bile.

Bir süre yedik. Annem Dilsey'i Quentin'e bir daha baksın diye evin önüne gönderdi.

"Size söyleyip duruyorum bugün yemeğe gelmez o," diyorum.

"O bilir başına geleceği," diyor annem. "Sokaklarda dolaşmasına ve zamanında yemeğe gelmemesine izin vermediğimi bilir. Baktın mı, Dilsey?"

"Öyleyse dışarı bırakmayın," diyorum.

"Ben ne yapabilirim," diyor. "Hepiniz benimle alay ediyorsunuz. Her zaman."

"Siz karışmanız ben onu yola getiririm," diyorum. "Bir günün içinde muma döndürürüm onu."

"Ama çok kaba davranırsın," diyor. "Senin huyun da tıpkı Maury Dayı'na benziyor."

Bu bana mektubu hatırlattı. Çıkardım ve anneme verdim. "Açmazsanız da olur," diyorum. "Banka bu kere ne kadar gönderdiğini size bildirir."

"Sana yazılmış," diyor.

"Hadi açın," diyorum. Mektubu açtı, okudu ve bana verdi.

"Benim genç yeğenim," diyor,

"Anlatacağım sebepler dolayısıyla daha emin bir şekilde sana açıklamak imkânını buluncaya kadar tafsilatını vermek istemediğim bir fırsatı elde edecek durumda olduğumu öğrenmekle memnun olacağımı sanıyorum. Ticaret sahasındaki tecrübem bana öğretmiştir ki gizli mahiyette olan herhangi bir şeyi sözden daha müşahhas bir vasıta ile başkasına nakletme hususunda insan ihtiyatlı davranmalı ve şu anda bu bakımdan gönderdiğim azami ihtiyat sana fırsatın değeri hakkında bir fikir vermelidir. Söylemeye lüzum yok ki, durumun bütün cephelerinin en geniş şekildeki tetkikini henüz bitirmiş bulunuyorum, ve bunun insana hayatında bir defa gelen bir çeşit büyük bir devlet kuşu olduğunu söylemekten çekinmiyorum, ve artık uzun ve yorulmaz bir çalışma sonunda varmak istediğim hedefi açıkça görüyorum: yeni işlerime eninde sonunda bir şekil vermek ve bu suretle son kalan erkek evladı olmakla iftihar ettiğimi ailemin hakkı olan mevkii yeniden ihya edebilmek; bu aileye elbetteki anneniz hanımefendi ve çocukları da dahil bulunmaktadır.

"Böyle olmakla beraber, bu fırsatın temin edeceği faydalardan azami derecede istifade edecek durumda değilim, bunu yapmak için daha ziyade aileye müracaat zorundayım, kendi ilk sermayesini tamamlamak üzere lüzumlu olan az bir miktar için bugün annenizin bankası üzerine bir senet tanzim etmiş bulunuyorum ve formalite icabı olarak yılda yüzde sekiz faiz taşıyan bu senedi ekli olarak gönderiyorum. Söylemeye lüzum yok ki, bu, insanlarla oyuncak veya bir eğlence vasıtası gibi oynanılan bir yerde Annenizi teminat altına almak için yapılmış sadece bir formaliteden ibarettir. Ben elbette ki bu meblağı kendime aitmiş gibi kullanacağım ve annenizi bu fırsattan istifade ettireceğim, bu fırsat ki benim yaptığım geniş tetkiklere göre adeta bir maden, eğer biraz adiliğe müsaade edersen, birinci sınıf bir maden suyu, çok berrak ve saf bir ışıktır.

"Bu bir sırdır, anluyorsun elbette, ancak bir işadamından ötekine söylenen bir sır; biz kendi bağımızın üzümünü kendimiz yiyeceğiz, öyle değil mi? Annenizin nazik sıhhatini ve nazlı büyütülen Güney kadınlarının tabii olarak ticaret hayatına karşı duydukları ürkeklikleri ve konuşmalar-

da bu işleri kabaca açıklama hususundaki kibar temayüllerini bildiğim için meseleyi annenize açmamanızı tavsiye ederim. İkinci düşünceye gelince, bu hususta tamamen başka türlü hareket etmenizi tavsiye edeceğim. Bu miktarı yakın bir tarihte yeniden bankaya yatırmalısınız, mesela annenize borçlu olduğum öteki küçük meblâğlarla beraber toplu halde, ve bundan da hiç bahsetmemelisiniz. Onu bu kaba maddi dünyadan mümkün olduğu kadar korumak bizim vazifemizdir.

Sevgili dayın,
Maury L. Bascomb"

"Ne dersiniz?" diyorum, fırlatarak mektubu masaya.

"Biliyorum, ona veriyorum diye kızıyorsun," diyor.

"Para sizin," diyorum. "İsterseniz çöplüğe bile atabilirsiniz, bu sizin bileceğiniz iş."

"O benim kendi öz kardeşim," diyor annem. "Bascomb'ların sonuncusu. Biz de göçüp gittikten sonra Bascomb'lardan kimse kalmayacak artık."

"Bu durum zor gelecek bazı kimselere," diyorum. "Peki, peki," diyorum. "Para sizin, ne isterseniz onu yapın. Bankaya söyleyeyim de ödesinler mi?"

"Biliyorum ona garzin var," diyor. "Omuzlarındaki yükü biliyorum. Ben göçüp gittikten sonra bu yükü taşımak daha kolay olacak senin için."

"Ben şimdi de kolaylaştırırım," diyorum. "Peki, peki, bir daha söylemem. İsterseniz bütün tımarhaneyi buraya toplayın."

"O seninkendi öz kardeşin," diyor. "Hasta zavallı."

"Banka defterinizi alayım," diyorum. "Ben kendi çekimi bugün çekeceğim."

"Seni altı gün bekletti," diyor. "İşin sağlam olduğuna emin misin? Borçlarına bağlı bir ticarethanenin memur aylıklarını zamanında ödeyememesi bana garip görünüyor."

"Yo, durumu iyi," diyorum. "Banka kadar sağlam. Her ay para toplama işini bitirinceye kadar benimkine pek aldirmamasını söyledim ona. Onun için bazen geç kalıyor."

"Senin için koyduğum az bir parayı kaybetmene dayana-

mam," diyor. "Çoğu zaman Earl iyi bir tüccar değil diye düşünüyorum. Senin işe koyduğun para söz konusu olmadıkça seni işlerine karıştırmadığını biliyorum. Ben onunla konuşurum."

"Yok, bırakın karışmayın ona," diyorum. "Bu onun işi."

"Ama senin de içinde bin doların var."

"Bırakın karışmayın," diyorum. "Ben her şeyi görüyorum. Sizin vekâletnameniz var bende. Merak etmeyin her şey düzelecek."

"Benim için ne kadar büyük bir huzur kaynağı olduğunu bilemezsin," diyor. "Sen her zaman benim gururum ve benim neşem oldun, hele kendi isteğinle gelip aylığını benim adıma bankaya koymakta direndiğin gün yok mu, işte o gün, ötekileri almış olsa bile, seni bana bıraktığı için Tanrı'ya şükürler ettim."

"Onlar da iyi insanlardı," diyorum. "Ellerinden geldiği kadar iyi olmaya çalıştılar."

"Böyle konuştuğun zaman babanın anısını acı acı düşündüğünü biliyorum," diyor. "Hakkın da var, sanıyorum. Ama senden bunları işitmek benim kalbimi yaralıyor."

Ayağa kalktım. "Eğer ağlamaya niyetiniz varsa," diyorum, "lütfen yalnız başınıza ağlayın, çünkü ben hemen dönmek zorundayım. Banka defterini alayım."

"Ben getiririm," diyor.

"Siz durun," diyorum. "Ben alırım." Yukarı kata çıktım ve masasından banka defterini aldım ve kasabaya döndüm. Bankaya gittim. Çeki ve para havalesini ve öteki on doları yatırdım, ve telgrafhanede durdum. Açılışından bir puan yukarıdaydı. Ben zaten on üç puan kaybetmiştim, kızın saat on ikide gelip, mektup için beni rahatsız etmesi yüzünden.

"Bu kod ne zaman geldi?" diyorum.

"Bir saat kadar önce," diyor.

"Bir saat önce mi?" diyorum. "Sana biz ne diye para veriyoruz?" diyorum. "Haftalık kodlar için mi? Bir insan bu şekilde ne yapabilir? Bütün o namussuz yukarıdakiler fiyatları yükseltecek ve bizim de burada hiçbir şeyden haberimiz olmayacak."

"Sizin herhangi bir şey yapabileceğinizi sanmıyorum," diyor. "Pamuk piyasasında oyun oynanmasına izin veren kanunu değiştirdiler."

“Öyle mi?..” diyorum. “Ben duymadım. Herhalde Western Union kanalıyla yaymış olacaklar bu haberi.”

Dükkâna döndüm. On üç puan. Eğer bu kötü durumu, New York’taki yazıhanelerinde oturup taşralıların ayaklarına kadar gelmesini ve para için kendilerine yalvarmalarını bekleyenlerden başkası biliyorsa Allah benim belamı versin. Evet, paradan başka bir şey istemeyen kimsenin kendisine güveni yok demektir, ve söylediğim gibi verilecek öğütlere uymadık-tan sonra bunun için bir ücret ödemek gerekir, bundan başka, oradaki herifler ayaklarını sağlam yere basıyorlar; bütün olup bitenlerden haberleri var. Cebimdeki telgrafa dokunuyorum. Telgraf kumpanyasını dolandırıcılıklarına alet ettiklerini ispat edebilirim. Bu kanundışı bir spekülasyon demektir. Ve artık daha fazla düşünmemeliyim. Western Union gibi koskocaman zengin bir kumpanya bir borsa kodunu zamanında alamaz mı? Ama ondan bir kat daha hızla sana Hesabınız kapanmıştır telgrafını çekerler. Ama ne diye halkı düşünsünler. New York’taki heriflerle çok sıkıfıkıdırlar. Herkesin gözü önünde.

İçeri girdiğim zaman Earl saatine baktı. Ama müşteri gidinceye kadar bir şey söylemedi. Sonra,

“Yemeğe eve mi gittin?” diyor.

“Dişçiye gitmem gerekiyordu,” diyorum çünkü benim yemeği nerede yediğim onu hiç ilgilendirmez ama akşama kadar onunla dükkânda bulunmak zorundayım. Ve çenesini oynatırken ben kıpırdamadan karşısında durdum. Kıtıpiyoz küçük bir taşralı satıcı tutarsın, sonra da dediğim gibi beş yüz doların üstüne elli bin dolarmış gibi titrer.”

“Bana söylemen gerekirdi,” diyor. “Ben hemen döneceksin sandım.”

“İstersen dişî sana vereyim, ayrıca da sana istediğin zaman on dolar verebilirim,” diyorum. “Anlaşmamızda yemek için bir saatlik zaman bırakılmıştı,” diyorum, “eğer benim davranışımı beğenmiyorsan, ne yapacağını da sen bilirsin.”

“Ben zaten bir süredir anlıyorum,” diyor. “Eğer annenin hatırı olmasaydı şimdiye kadar çoktan sana yol vermiştim. Bir hanımefendidir kendisine karşı çok saygım vardır, Jason. Ama ne yazık ki tanıdığım insanların bir çoğu aynı şeyi söylemiyorlar.”

"Öyleyse sen de söyleme," diyorum. "Saygı istediğimiz zaman sana haber veririm."

"Uzun zamandan beri senin o işi ben örtüyorum, Jason," diyor.

"Ya?" diyorum, devam etsin istiyorum. Ağzının payını vermeden önce bakalım ne söyleyecek anlamak istiyorum.

"Bu otomobilin nereden geldiğini ben biliyorum ama annen bilmiyor."

"Demek öyle, ha?" diyorum. "Otomobili annemden çaldığım haberini ne zaman ortalığa yaymaya başlayacaksın?"

"Ben bir şey söylemem," diyor. "Vekâletnamesinin sende olduğunu biliyorum. Ve bin dolarının da hâlâ bu işte yattığını inandığını biliyorum."

"Peki," diyorum. "Madem ki o kadar çok şey biliyorsun, sana ufak bir şey daha anlatayım: Bankaya git ve on iki yıldan beri her ayın birinde kimin hesabına yüz altmış dolar yatırdığımı sor."

"Ben bir şey söylemem," diyor. "Ben yalnızca bundan böyle biraz daha dikkatli olmanı rica ediyorum o kadar."

Daha fazla bir şey söylemedim. Bir faydası yoktu. Ben bilirim ki bir insan bir kere azdı mı yapacağını en iyi şey ona dokunmamaktır. Ve bir adam sizin yararınıza sizi ele vermeyi kafasına koydu mu, Allahasmarladık. Çok şükür ki hasta bir köpek gibi durmadan beslemek zorunda kalacağım cinsten bir vicdanım yok. Ben nasıl böyle her şeyin üzerinde dikkatle duruyorsam, o da yüzde sekizden çok kazanmamak için gözünü dört açıyor. Herhalde yüzde sekizden çok kazanırsa onu tefecilik kanunu gereğince mahkemeye vereceklerini sanıyor. Başka ne istifadesi olur, böyle bir kasabaya ve böyle bir işe bütün ömrünce bağlanıp kalan insanın. Ben bu işi bir yıl yönetsem bir daha çalışması gerekmeyecek kadar yola koyarım, ama o zaman o da parayı ya kiliseye ya da başka bir şeye verir. Benim kızdığım bir şey varsa, o da namussuzca ikiyüzlülük. Aklının ermediği herhangi bir şeye dalavere damgasını basan bir kimse ilk fırsatta kendi üstüne vazife olmayan bir şeyi üçüncü bir kimseye anlatmayı bir ahlak görevi sayar. Dediğim gibi bir insan benim aklımın ermediği bir şey yaptığı zaman onun bir da-

laverci olduğunu düşünürsem, defterlerde bence bilmesi gereken bir kimseye koşup anlatmada fayda görülecek bir şeyler bulmakta zorluk çekmem, ama bakarsınız onlar benim bildiğimden daha çoğunu biliyorlar bilmiyorlarsa ben de boş veririm ve o der ki "Benim defterlerim herkese açık. Herhangi bir alacağı olan ya da işde bir alacağı olduğunu sanan varsa buyursun defterlere baksın."

"Elbette, söyleyemezsin," diyorum. "Ama vicdanın rahat etmez. Al yine götür oraya kendisi baksın. Sen kendin söyleme."

"Ben senin işine karışmak niyetinde değilim," diyor "Biliyorum Quentin'in eline geçen fırsatlar senin eline geçmedi. Ama annenin de bahtsız bir hayatı vardı, ama buraya gelip de bana neden ayrıldı diye soracak olursa ona ister istemez anlatacağım. Bu bin dolar yüzünden değil. Bunu sen de biliyorsun. Çünkü eğer gerçekler ve defterler bir insanın içini rahat ettirmezse hiçbir iş göremez. Ve ben kimseye yalan söyleyecek değilim, ne kendim için ne de başkası için."

"Eh peki öyleyse," diyorum. "Demek senin vicdanın benden daha değerli bir muhasebeci; öğleyin eve gitmesi de gerekmez. Ama bırak da benim iştahıma da karışmasın," diyorum, çünkü ben nasıl doğru bir iş yapabilirim, bu kahrolası aile varken başımda ve annem ne torununu ne de onlardan herhangi birini kontrol etmek için en ufak bir çaba göstermezken, hani bir zamanlar içlerinden birini Caddy'yi öperken yakalamıştı da ve bütün ertesi gün evin çevresinde siyah elbiseler ve tüller içinde dolaşmıştı ve babam bile ağlaya ağlaya kızının artık öldüğünden başka bir söz alamamıştı ağzından ve Caddy o zaman on beş yaşındaydı ve üç yıl içinde bu orantı ile giderse annemin ya at kılından ya da zımpara kâğıdından elbise giymesi gerekecekti. Kasabaya gelen her gezginci satıcı ile caddelerde gezmesine ve yeni gelenlere yolun orasında burasında, Jefferson'a geldikleri zaman azgın bir kızı nerede bulabileceklerini söylemelerine dayanabilir miyim sanıyorsunuz. Bende pek gürur kalmadı, mutfakta boğazları doyurulacak bir sürü zenci varken ve beri yandan da devlet tımarhanesini parlak bir yıldızdan mahrum ederken bu gururu gösteremem. Kan, diyo-

rum, valiler ve generaller. Allah'tan ki soyumuzda krallar ve cumhurbaşkanları yok; yoksa hepimiz tımarhaneye kapatılır, orada kelebek avlamakla zaman geçirirdik. Ben diyorum ki benim kanım da onlardan olsaydı çok kötü olurdu; ama insan hiç olmazsa piç olup olmadığından emin olmalı ve belki Tanrı bile kesinlikle bilemez bunu.

Az sonra bandonun başladığını işittim ve sonra ortaya çıkmaya başladılar. Tiyatroya yöneldiler, hepsi birden. On beş sent kazanmak için yirmi sentlik bir hamut kayışı üzerinde çekişe çekişe pazarlık ederler, sonra arttırdıkları paraları bizim kasabaya gelip oyun oynamak için, belki de yalnızca on dolar ödeyen Yankee'lere kaptırırlar. Dükkânın arkasına geçtim.

• "Eh," diyorum. "Eğer dikkat etmezsen bu cıvata elinde büyür. Sonra ele bir balta alıp onu biçmem gerekir. Bu pullukları ürün yetiştirecek durumda almazsanız buğday böcekleri ne bulup yiyecekler?" diyorum, "adaçayı mı?"

"Ötekiler trampet çalarlardı," diyor. "Biri dedi ki bana burada biri testere ile çalgı çalıyormuş. Banço gibi."

"Bana bak," diyorum. "Bu tiyatronun bizim kasabaya ne kadar para bırakacağını biliyor musun? En fazla on dolar," diyorum. "Oysa Buck Turpin'in cebinde şimdiden bu on dolar var."

"Bay Buck'a bu on doları neden versinler?" diyor.

"Oyunlarını burada gösteriyorlar diye," diyorum. "Burada kendi gözünüzün önünde harcadıklarına bakarak ne kadar kazanacaklarını anlayabilirsiniz."

"Burada oynadıkları için on dolar mı vermeleri gerekir demek istiyorsunuz?" diyor.

"Evet," diyorum. "Ve siz nasıl olur da..."

"Ey, Tanrım," diyor. "Burada oyun gösterdikleri için onlardan on dolar vergi mi istemeli diyorsunuz? Yani ben adamın testere çalmasını görmek için on dolar vereceğim. Demek ertesi gün dokuz dolar altmış sent borçlu kalacağım."

Ve bunun üzerine bir Yankee zencilerin ileri gitmekte olduğunu anlatarak kafanızı şişirecek. Bırakın ileri gitsinler, benim dediğim bu. O kadar ileri gitsinler ki bütün Louisville'in güncünü polis köpeği ile arasan bir tane bulamayasın. Çünkü cu-

martesi gecesi nasıl tiyatrolarını toplayıp kasabadan en aşığı bin dolar kaçıracaklarını anlattığım zaman, o diyor ki,

“Benim onların kazancında gözüm yok. Ben kendi yirmi beş sentime bakarım.”

“Yirmi beş sent ha,” diyorum. “Bununla kalır mı. İki sentlik şeker ya da başka bir şey için harcayacağın on, on beş sent nerede. Sonra o bandoyu dinlemekle kaybettiğin zamana ne diyelim?”

“Evet doğru,” diyor. “Eğer geceye de kalırsam kasabadan yirmi beş dolar daha götürmüş olur.”

“Öyleyse sen bir aptalsın,” diyorum.

“Peki,” diyor. “Bu konuyu daha çok tartışmam. Eğer bu bir suçsa bütün zincirlere vurulmuş mahkûmların zenciler olmaması gerekirdi.”

Evet, tam bu sırada birden gözüm sokağa kaydı ve kıızı gördüm. Bir adım geriye atarak saatime baktığım sırada daha kim olduğunun farkına varmamıştım, çünkü saatime bakıyordum. Saat tam iki buçuktu, benden başka kimsenin bilmediği okuldan çıkış saatine daha kırk beş dakika vardı. Böylece kapıdan yana baktığım zaman ilk gördüğüm şey boynundaki kırmızı boyunbağı oldu ve ne biçim bir insanın kırmızı boyunbağı taktığını düşünmeye başladım. Ama kız cadde boyunca çekine çekine yürüyordu, kapıya baka baka, benim aklıma da hiçbir şey gelmedi onlar geçip gidinceye kadar. Bana karşı en küçük bir saygısı olsaydı onu uyarmama karşı okul saatlerinde dışarlarda dolaşmakla kalmaz aynı zamanda da benim onu göreceğimden korkarak dükkânın tam önünden geçmezdi diye düşünüyordum. Yalnız kapıdan içerisini göremezdi; çünkü tam üstüne güneş vurmuştu, otomobil farları insanın gözüne tutulduğu zaman ilerisini görmeye çalışmak gibi bir şey olurdu, ben de oradaydım ve onun geçişini gördüm, yüzü bir palyaçonunki gibi boyalı ve saçları briyantın içinde ve ondüleli, bir elbise ki bizim gençliğimizde Gayoso ya da Beale Sokağı'ndaki¹⁵ kadınlar bile böyle bir elbise ile bacaklarını ve kollarını örtmeden sokağı çıksalardı hapse atılırlardı. Eğer sokaktan geçen herkese kendilerini elletmek için böyle gezmiyorlarsa Allah benim belamı

15 Memphis'de genelevler mahallesi.

versin. Ve sonra ne biçim bir insanın kırmızı boyunbağı takabileceğini düşünürken birdenbire herifin şu tiyatrodaki artistlerden biri olduğunu anladım, sanki kız söylemiş gibi. Eh, ben bir hayli şeye dayanabilirim. Eğer dayanamazsam, berbat bir çıkmazın içindeyim demektir, onun için köşeyi döndükleri sırada fırladım ve onları izledim. Ben, şapkasız, öğle sıcağında, arka sokaklarda beş aşağı beş yukarı insan kovalıyayım, nişin, annemin şerefini korumak için. Dediğim gibi bu çeşit kadını değiştiremezsiniz, bir kere kafasına koymaya görsün. Eğer kanunda varsa, hiçbir şey yapamazsınız. Yapacağınız tek şey ondan kurtulmak, ve onu kendi gibi insanlarla olduğu gibi bırakmaktır.

Sokağın ilerisine vardım, ama onlar gözden kaybolmuşlardı. Ve ben orada durdum, başımda şapka yok, deli gibi görünüyordum hem de. Başka biri olsa elbette şöyle düşünür, biri deli zaten, ikincisi kendini suya atarak boğdu ve ötekini de kocası sokağa attı, eh neden geriye kalanlar da deli olmasınlar. Herkesin beni her zaman bir atmaca gibi gözlediğini görür dururum, elbette şaşmam er geç bu olacaktı, zaten bütün aile delidir demeleri için fırsat kolluyorlar. Onu Harvard'a göndermek için koskoca bir tarlayı satmak ve iki kere beyzbol oyunundan başka hiçbir yerde varlığını görmediğim bir devlet üniversitesine vergiler ödemek ve sonra kızın adından evde söz ettirmemek ve sonunda babamın artık kasabaya inmemesi ve bütün gün önünde içki sürahiyle oturması gecelik entarisinin eteğini ve çıplak ayaklarını görüyor ve sürahinin sesini işitiyorum sonunda sürahiyi T. P. boşaltıyor babamın yerine ve annem babanın hatırasına hiç saygın yok senin diyor ve neden olmasın sonuna kadar gereğince korunacak diyorum eğer ben de delirsem bu bakımdan benim de ne yapacağımı Allah bilir suya bakmak bile beni hasta eder viski yerine benzin bile içebilirim Lorraine içki içmeyebilir ama diyor onlara erkekliğine inanmıyorsanız onu nasıl meydana çıkaracağınızı ben göstereyim size. O orospularla düşüp kalktığını bir daha görürsem ne yapacağımı sen bilirsın diyor Lorraine gördüğüm yerde yakalayıp kamçılarımı onu diyor ve ben diyorum ki ama ben içki içmiyorsam bu benim bileceğim bir şey ama sen benim hiç yetersizliğimi gördün mü ve ben diyorum ki eğer istersen sana içinde yikanacağın ka

dar bira alırım çünkü iyi namuslu bir orospuya karşı her çeşit saygıyı beslerim çünkü annemin sağlığı ve şerefimi göz önünde tutarak kadına adını ve adımı ve annemin adını da kasabada dillere düşürmediği sürece saygı gösteririm bundan çoğunu değil.

Kız hemen gözden kayboluverdi bir yere. Benim geldiğimi gördü ve saptı başka bir sokağa, sokaklarda bir aşağı bir yukarı koşup duruyor o pis kırmızı boyunbağı herifle, herkes onlara bakıyor ve ne çeşit bir adamın kırmızı boyunbağı takabileceğini düşünüyor. Evet, delikanlı boyuna bana anlatıp durdu ve ben de telgrafı alıp almadığımı farkına varmadan telgrafı aldım. İmzayı atıncaya kadar ne ile ilgili olduğunu bilmiyordum, ve yırtıp açtım ne yazdığını bile merak etmeden. Her zaman ne çıkacağını bilirdim. Çoğunlukla olabilecekler dışındaki tek şeydi bu, özellikle çekimi kredi defterine geçirinceye kadar bekledim.

Koskoca New York gibi bir şehir bizim gibi aptal taşralılardan para sızdıracak kadar çok adamı nasıl besleyebiliyor bir türlü anlayamıyorum. Bütün gün eşek gibi çalış, paranı onlara gönder ve karşılığında bir kâğıt parçası al, hesabınız 20.62'de kapanmıştır diye. Boyuna zorlarlar seni, kâğıt üzerinde bir parça kâr gösterirler sana, sonra güm! Hesabınız 20.62'de kapanmıştır. Ve bu da yetmezse, bir de sana çarçabuk nasıl kaybedebileceğini öğreten bir adama ayda on dolar ver, çünkü bu adam ya hiçbir şey bilmiyordur ya da telgraf kumpanyasıyla ortaktır. Of, artık bıktım bu heriflerden. Son bir defa daha beni kazıkladılar. Piyasanın durmadan yükseleceğini, deltanın her yanını yeniden su basacağını ve toprağın geçen yıl olduğu gibi bol su göreceğini ancak bir Yahudinin sözünden başka hiçbir şeye inanmayacak kadar budala olan bir kimse söyleyebilir. Yıldan yıla insanların elde ettikleri ürün topraktan silip süprülsün, ve sonra Washington'dakiler Nikaragua, ya da başka bir yerde ordu bulundurmak için günde elli bin dolar harcasınlar. Elbette nehir yeniden taşacak ve o zaman pamuğun libresi otuz sent edecek. Ama, ben de onları bir defa vurmak ve paramı geri almak istiyorum. Vurgun yapmak niyetinde değilim; yalnız adı kasaba spekülâtorleri bunu düşünür, ben yalnızca koyduğum parayı geri almak istiyorum ki o namussuz Yahudiler kendi ga-

rantili tahminleriyle tepetaklak olsunlar. O zaman içim rahat edecek; benden alacakları her yeni sent için benim ayağımı öpecekler.

Dükkânın arkasına geçtim. Saat neredeyse üç buçuk olacaktı. Oturup iş yapmak için pek az bir zaman kalmıştı, ama o sıralarda ben buna alışmıştım. Bunu öğrenmek için Harvard'a gitmem gerekmezdi. Bando durdu. Şimdi hepsi içeride, onun için daha çok nefes tüketmek niyetinde değiller. Earl diyor ki,

"Seni buldu, değil mi? Biraz önce elinde buradaydı. Ben seni dışarı çıktık sandım."

"Evet," diyorum, "aldım. Bütün öğleden sonra benden saklayamadılar. Kasaba küçük. Biraz eve gitmem gerekiyor," diyorum. "Seni memnun edecekse benim hesabımdan kesersin."

"Git," diyor, "Ben işlere bakarım. Kötü bir haber olmasın da."

"Sen telgrafhaneye git ve bak," diyorum. "Onlar sana durumu anlatırlar zamanları var. Benim yok."

"Ben yalnız sordum," diyor. "Annemiz bana güvenileceğini biliyor."

"Çok memnun olacak," diyorum. "Gerektiğinden çok kalmayacağım."

"Nasıl istersen," diyor. "Ben buradaki işlere bakarım. Sen kendi işine bak."

Otomobile atladım ve eve gittim. Sabahleyin bir kere, öğleyin iki kere ve bir de şimdi bir daha, anneni gör ve bütün şehri fır dön ve parasını verdiği yemekten bir parça da sana vermeleri için yalvar. Ara sıra düşünüyorum da neyin yararı var diyorum. Eskiden bana yapılanları düşündükçe çabalarımı sürdürebilmem için deli olmam gerek. Eve dönünce domates ya da başka bir şey almak için tam zamanında geldin diye uzun ve güzel bir otomobil yolculuğu yaptıracaklar bana ve sonra yeniden kasabaya döneceğim, omuzlarımın üstünde duran kafam ağrıdan patlamasın diye bir kâfuru fabrikası gibi koka koka. Aspirinde yalancı hastalar için konulmuş un ve sudan başka bir şey yok deyip dururum anneme. Baş ağrısının ne olduğunu siz bilmezsiniz derim. Bana kalsa bu Allahın belası arabayla hiç uğraşır mıyım derim. Ben onsuz da yaparım ben daha

nice şeylerden yoksun olmayı öğrenmişim ama siz eski bir at arabasına binip küçük zenci çocuğunun yönetiminde kendinizi tehlikeye atmak istiyorsanız ona da peki çünkü diyorum tanı Ben gibileri korur. Gerçi kendisine bir şeyler yapmak gerekir ama siz bin dolarlık nazik bir makineyi daha çocuk denecek yaşta ya da büyümüş bir zenciye emanet edeceğimi sanıyorsanız, siz kendiniz ona bir araba alın derim çünkü arabada gezmeyi seversiniz biliyorsunuz diyorum.

Dilsey annemin evde olduğunu söyledi. Hole doğru yürüdüm ve dinledim, ama hiçbir şey işitmedim. Merdivenden çıktım, tam kapısının önünden geçerken seslendi.

"Kim o diye merak ettim," diyor. "O kadar uzun zamandan beri burada yapayalnız oturuyorum ki çıt olsa duyuyorum."

"Ne diye burada oturuyorsunuz?" diyorum. "Öteki kadınlar gibi siz de gününüzü ziyaretlerle geçirebilirsiniz, eğer isterseniz." Kapıya geldi.

"Ben hasta sandım seni," diyor. "Yemeği çarçabuk bitirip gittin."

"Bir dahaki sefere belki olurum," diyorum. "Bir şey mi istiyorsunuz?"

"Bir şey mi var?" diyor.

"Ne olabilir?" diyorum. "İkinci üstü evi velveleye vermeden dönemez miyim?"

"Quentin'i gördün mü?" diyor.

"Okulda," diyorum.

"Saat üçü geçiyor," diyor. "Çalalı en aşağı yarım saat oluyor. Şimdi evde bulunması gerekirdi."

"Öyle mi?" diyorum. "Karanlık basmadan önce hiç eve geldiğini gördünüz mü?"

"Evde bulunmalıydı," diyor. "Ben kızken..."

"Sizleri yönetecek başka biri vardı," diyorum. "Onun yok."

"Ben onu nasıl yönetebilirim," diyor. "Çok uğraştım çok."

"Ve sonra da bana bırakmıyorsunuz nedense," diyorum. "Böylece içiniz rahat edebilir." Odama çıktım. Anahtarını kolayca çevirdim ve tokmak çevrilinceye kadar bekledim. Sonra,

"Jason," diyor.

"Ne var?" diyorum.

"Bir şey oldu sandım da."

"Burada olmadı," diyorum. "Yanlış yere geldiniz."

"Seni üzmem istemiyorum," diyor.

"Memnun oldum," diyorum. "Buna pek kesin olarak inanmıyordum. Yanılmışım sandım. Siz bir şey istiyor musunuz?"

Bir süre sonra "Yok hayır. Hiçbir şey." diyor. Sonra uzaklaşıyor. Kutuyu indirdim. Ve parayı saydım ve yeniden sakladım kutuyu, kapının kilidini açtım ve dışarı çıktım. Kâfuru aklıma geldi, ama şimdi zaman çok geçti artık, ne olursa olsun. Ve bir daha dolaşmak zorunda da kalmıştım. Annem kapıda duruyor, bekliyordu.

• "Kasabadan bir şey mi istiyorsunuz?" diyorum.

"Hayır," diyor. "Senin işlerine karışmak istemem merak etme. Ama sana bir şey olursa ben ne yaparım bilemiyorum, Jason."

"Benim bir şeyim yok," diyorum. "Yalnızca bir baş ağrısı."

"Bir aspirin alsana," diyor. "Otomobil kullanmaktan vazgeçmeyeceksin biliyorum artık."

"Otomobilin ne ilgisi var?" diyorum. "Otomobil insana nasıl baş ağrısı verir?"

"Biliyorsun benzin her zaman dokunur sana," diyor. "Çocukluğundan beri. Aspirin alsan iyi olur."

"Siz al deyin," diyorum. "Nasıl olsa size dokunmaz."

Otomobile bindim ve yola çıktım kasabaya dönmek için. Tam caddeye saptığım zaman bir Ford'un gürültü ile bana doğru geldiğini gördüm. Birdenbire durdu. Tekerleklerin kaydığını ve viraj yaptığını ve geri geriye gittiğimi ve döndüğünü işittim ve tam bunlar da ne demek oluyor diye düşünürken kırmızı boyunbağını gördüm. Sonra kızın yüzünü tanıdım arka pencereden bakıyordu. Son süratle caddeye çıktı. Yeniden saptığını gördüm, ama ben arka sokağa vardığım zaman gözden kayboluyor, çılgın gibi kaçıyor.

Kıpkırmızı oldum. O kırmızı boyunbağını gördüğüm zaman, kıza yaptığım bütün uyarılardan sonra, her şeyi unuttum. İlk yol kavşağına gelip durmak zorunda kalıncaya kadar bile başımın ağrısını düşünmedim. Oysa yol yapmak için o ka-

dar çok para harcıyıp duruyoruz ve bu yollarda araba sürmek ondüleli saçtan yapılmış bir dam üstünde yürümekten farklı ise Allah benim belamı versin. Bu durumda bir insanın bir el arabasına bile yetişmeyi nasıl düşünebileceğini bilmek isterim. Otomobilimi çok düşünürüm; onu bir Ford gibi paralamak istemem. Belki de onlar otomobili çalmışlardır, onun için düşünmezler ve dediğim gibi kan her zaman çeker. Senin gibi kanı olan her şeyi yapar. Senin üstünde kızın iddia edeceğine inandığın bir hakkı kalmamıştır zaten diyorum; bundan sonra yalnız kendini suçlu bulmalısın çünkü akıllı bir insanın nasıl davranacağını sen bilirsin, diyorum. Eğer ben zamanımın yarısını böyle pis bir polis hafiyeliği ile geçireceksem, hiç olmazsa bu işi para ile yapacağım bir yere giderim daha iyi, diyorum.

Bu yüzden kavşakta durmak zorunda kaldım. O sırada başımın ağrısını hatırladım. Sanki bir eline çekiç almış da üstüne vurup duruyormuş gibi. Kızın sizi tedirgin etmemesi için ben elimden geleni yaptım diyorum; bana kalırsa diyorum, bırakın canı cehenneme ne kadar çabuk gitmek isterse o kadar çabuk gitsin ve ne kadar çabuk giderse o kadar da iyi olur. Kasabaya gelip giden gezginci satıcılarla âdi oyuncuların başka kim bakar ona diyorum çünkü bizim kasabadaki delikanlılar bile artık saldırıyorlar ona. Olup bitenleri bilmiyorsun, diyorum, kulağıma gelen dedikoduları sen işitmiyorsun ve benim de onları duymayacağımı sanıyorsun. Hepiniz kıtıpiyoz kasaba dükkânlarını işletirken üstünde bir tek ortakçı zencisi bulunmayan tarlalar sürerken benim soyumun burada esirleri vardı diyorum.

Sonra buna tarla mı sürmek denir. Tanrı bu toprağa bir kismet vermiş; üstünde yaşayan halk ise bu toprağa hiçbir şey vermemiş. Cuma günü ikindide, ve tam buradan baktığım zaman sürülmemiş üç millik toprak gördüm ve o sırada bölgede bulunan her eli ayağı tutan vatandaş kasabadaki tiyatroydaydı. Açlıktan ölüm haline gelmiş bir yabancı olsaydım kasabaya gidilecek yolun hangisi olduğunu bana gösterecek bir tek kul bulunmayacaktı. Ve annem bana aspirin al diyor. Ekmek yediğim zaman sofrada alırım diyorum. Şu pis hazır ilaçlara harcadığınızı para ile her yıl kendinize on iki kat elbise diktirebileceğiniz halde bizim için ne kadar esirgemezlik ettiğinizden

boyuna söz edip duruyorsunuz diyorum. Benim baş ağrımı geçirecek bir şeye ihtiyacım yok yalnız biraz belirli aralıklarla gel-se neyse ama alıştıkları yolda zencilerle dolu bir mutfağı yaşat-mak ve bölgedeki öteki zencilerle birlikte onları tiyatroya gön-dermek için günde on saat çalıştıkça, fakat geç kalmıştı. Oraya vardığı zaman her şey bitmiş olacaktı.

Az sonra arabaya geldi ve en sonunda bir Ford'un iki in-sanla birlikte oradan geçip geçmediğini sorduğumu anladığı zaman, evet dedi. Yola devam ettim ve araba yolunun kıvrıldı-ğı yerde tekerlek izlerini gördüm. Ab Russell tarlasındaydı, ama sormak istemedim, Ford'u gördüğüm zaman daha çiftliği-ni gözden kaybetmemiştim. Ford'u saklamaya çalışmışlardı. Kız her şeyi olduğu gibi bunu da başarabilirdi. Dediğim gibi çoğunlukla karşı durduğum bu değil benim; belki de kızın elin-de olmayan bir şey, benim kızdığım istediğini yapabilmek için kendi ailesine gereğince önem vermemesi. Her zaman onu cad-denin ortasında ya da meydandaki bir arabanın altında, bir çift köpek gibi yakalayacağımdan korkar dururum.

Otomobili park ettim ve yere atladım. Ve şimdi çevreyi do-laşmam ve kasabadan çıkalıberi rastladığım ilk ekili tarlayı geç-mem gerekiyordu. Her adımında sanki biri arkamdan gelerek kafama bir sopa indirecekmış gibi. Tarlayı geçince hiç olmazsa yürünecek bir düzlük bulacağımı, her adımında sarsılmayaca-ğımı boyuna düşündüm, ama koruya girdiğim zaman her ya-nım çalılıktı ve çevrelerinden dolaşmak zorunda kaldım ve sonra fundalarla dolu bir hendeğe geldim. Bir süre hendek bo-yunca yürüdüm, ama fundalar sıklaştıkça sıklaştı, ve belki de bu sırada Earl eve telefon ediyor benim nerede olduğumu soru-yor ve annemi yeniden hasta ediyordu.

Sonunda korudan çıktım, o kadar çok dönüp dolaşmak zo-runda kaldım ki artık durmak ve otomobilin nerede bulunabi-leceğini düşünmek zorundaydım. Onların otomobilden çok uzaklara gidemeyeceklerini biliyordum, en yakın çalılığın içeri-sinde olabilirlerdi, onun için döndüm ve yola doğru yönelmeye çalıştım. Artık ne kadar uzaklarda olduğumu bilmiyordum, bu yüzden durmalı ve çevreyi dinlemeliydim, ve sonra bacakla-rımda artık yeterince kan dolaşmıyor, hepsi başıma toplanmış.

sanki herhangi bir anda patlayacakmış gibi, ve güneş tam gözümün içine girecek yere inmiş ve kulaklarım hiçbir şey işitmeyecek kadar çınlıyor. Yürüdüm, ses çıkarmadan yürümeye çalıştım, sonra bir köpek ya da başka bir şey işittim, o sırada benim kokumu alırsa bağıra bağıra geleceğini ve böylece her şeyin hapyı yutacağını biliyordum.

Dikenler ve çalılar ve daha bir sürü şeyler her yanımda elbisemin ayakkabılarımın ve her şeyimin içinde, ve sonra çevrem bakabildim sağ elim zehirli bir sarmaşık dalında. Tek anladığım şey bunun neden yalnız zehirli bir sarmaşık olduğu ve neden bir yılan ya da başka bir şey olmadığı. Bu yüzden dala dokunmayı bile göze alamadım. Yalnızca durdum orada köpek uzaklaşıncaya kadar. Sonra yeniden yola koyuldum.

Şimdi artık otomobilin nerede kaldığını hiç bilmiyorum. Başımdaki ağrıdan başka hiçbir şey düşünmüyor, ve herhangi bir yerde duruyor ve gerçekten bir ford bile görüp görmediğimi düşünüyor, görüp görmediğime bile aldırılmıyordum. Dediğim gibi, bırak kızı isterse bütün gün ve bütün gece kasabada pantolon giyen her şeyle yatsın, bana ne. Artık beni düşünmeyen kimseye hiçbir şey borçlu değilim, ve bu fordun buralara kadar getirtmeye, bütün öğleden sonraki zamanımı boş geçirtmeye ve Earl'ı anneme defterleri getirip göstermeye, böylece dünyada yaşamayacak kadar erdemli olduğunu ortaya koymak fırsatını ona vermeye şu kadarlık bile değmez. Başkalarının işine burnunu sokamazsan cennet sana cehennem olur eğer bir kere seni yakalayacak olursam diyorum, ben büyükanneni düşünerek bütün bunlara göz yumuyorum, ama burada, annemin oturduğu yerde o işi yaparken bir defa seni yakalarsam. Şu bacak kadar briyantın saçlı züppeler yok mu kendilerini bir şey yapıyor sanıyorlar, onlara öyle bir ders vereceğim ki diyorum, ve sana da. Eğer herif yeğenimle korulara kaçabileceğini sanıyorsa ben onu o kırmızı boyunbağı ile cehennemin kapısına asarım.

Güneş ve daha bir sürü şey gözlerimin içinde ve kanım vücudumda öyle dolaşiyor ki boyuna, başımın ağrıya ağrıya çatacağını ve her şeyin biteceğini düşünüyorum, fundalar ve üstüme yapışan şeylerle birlikte; ve sonra onların buldukları

kumlu hendeğe yaklaştım ve arabanın yanına bırakıldığı ağacı tanıdım, ve ben hendekten çıkıp koşmaya başlayınca motorun çalışmaya başladığını işittim. Araba hızla uzaklaştı, kornasını öttüre öttüre. Boyuna öttürüp duruyorlar, sanki korna Yu, Yu, Yuuuuhhhh, diyor, gözden kaybolmaya başlıyor.

Otomobilin gözden nasıl kaybolduğunu görmek için yolun ortasına çıktım. Otomobilin durduğu yere vardığım sırada onlar büsbütün ortadan kaybolmuşlardı, korna daha ötüyordu. Eh, benim de aklıma Koş demekten başka bir şey gelmedi. Koş kasabaya. Koş eve ve annemi seni arabada görmediğime inandır bakayım. Yanındaki herifin kim olduğunu bilmediğime inandır bakayım. Hendekte seni yakalamaya iki üç metre kalmadığına inandır bakayım. Senin de ayakta durduğuna inandır bakayım.

Otomobil Yuuhhhhh, Yuhhhh, Yuuuuhhhhhh diyip durdu, ses gittikçe azaldı. Sonra kalmadı ve Russell'in ahırında bir ineğin böğürdüğünü işittim. Ve daha aklıma bile gelmemişti. Kapıya gittim ve açtım ve ayağımı kaldırdım. Araba yolun eğiminden çok yana yatmış gibi geldi bana, ama içine binip motora işletinceye kadar yine de farkına varmadım.

Evet, rahatça oturdum arabada. Akşam oluyordu, ve kasaba aşağı yukarı beş mil uzaktaydı. Delmek, bir delik açmak cesaretini bile gösterememişlerdi. Yalnızca havasını çıkartmışlardı. Bir süre ayakta durdum, zencilerle dolu olan mutfağı ve içlerinden hiçbirinin bir lastiği kaldırıp bir yana koymaya ve birkaç somunu sıkıştırmaya zaman bulamadığını düşündüm. Doğrusu biraz garip geldi bana çünkü kız bile pompayı götürmeyi düşünecek kadar ileri görüşlü değildi, belki de herif lastiğin havasını boşaltırken o bunu düşünmüştü. Fakat asıl olabilecek şey birisinin onu alıp tüfek gibi oynasın diye Ben'e vermiş olması çünkü o eğer istese parçalasın diye otomobili bile verirler ona ve Dilsey de senin arabana kimse dokunmadı der. Bize ne senin arabandan? ve Sen bir zencisin derim ben. Talihin varmış, biliyor musun? derim. Seninle istediğin zaman yerimi değiştirmeye hazırım çünkü ancak bir beyaz, bir orospu parçasının ne yaptığını kendine dert edinecek kadar budaladır.

Russell'in evine gittim. Pompası vardı. Bunu düşünmemiş-

lerti herhalde. Yalnız kızın bunu düşünecek kadar sınırlarına hâkim olduğuna hâlâ inanmıyorum. Düşünüp durdum bunu Daha bir kadının, her şeyi yapabileceğini öğrenmemiş gibi olmanın nedenini bilmiyorum. Düşünüp durdum, senin için benim neler düşündüğümü ve senin de benim için neler düşündüğünü bir an unutalım: Ben sana bunu yapmak istemezdim Çünkü dediğim gibi kan kandır ve bunu ne yapsan önleyemezsin. Bu sekiz yaşındaki bir çocuğun düşünebileceği bir şaka değil, kırmızı boyunbağı takan bir adamın kendi öz dayıyla alay etmesi. Kasabaya geldiler ve hepimize bu adamlar bir sürü budala dediler ve kasabamızı burada kalamayacak kadar küçük buldular. Evet herif kendisinin ne kadar haklı olduğunu bilmiyor. Kız da öyle. Eğer kız bu işte böyle düşünüyorsa, bırak gitsin daha iyi ve çok iyi olarak kurtulmuş olur.

Durdum ve Russell'ın pompasını geri verdim ve arabaya binip kasabaya gittim. Bir dükkânın önünde durup cocacola içtim ve sonra telgrafhaneye gittim. 12.21'de kapanmıştı, kırk pu-an aşağı. Kırk çarpı beş dolar; bu fiyata bir şey alabilirsen al, diyecek annem, başarmalıydım gerçekten başarmalıydım bu işi ve evet durum kötü isterseniz başka birini deneyin, benim param kalmadı; çok işim vardı kazanamadım bu yüzden.

Adama şöylece bir baktım.

"Sana birkaç haber vereceğim," diyorum. "Pamuk piyasası ile ilgilendiğimi duyunca şaşacaksın," diyorum. "Bu hiç aklına gelmedi değil mi?"

"Sizi bulup vermek için elimden geleni yaptım," diyor. "Dükkânı iki kere aradım ve evinize telefon ettim, fakat nerede olduğunuzu bilmiyorlardı," diyor masanın gözünü karıştırıyor.

"Ne verecektin," diyorum. Bir telgraf uzattı. "Saat kaçta geldi," diyorum.

"Üç buçuk sularında," diyor.

"Ve şimdi saat beşi on geçiyor," diyorum.

"Vermek istedim," diyor. "Sizi bulamadım."

"Suç benim değil, öyle değil mi?" diyorum. Telgrafı açtım, yalnızca bakalım bu kere de ne çeşit yalan uydurmuşlar göreyim diye. Ayda on dolar çalmak için Mississippi'ye gelmeleri gerekiyorsa durumları çok zor demektir. Sat, diyor telgraf. Pi-

yasa kararsız, genel bir düşme eğilimi. Hükümet raporuna bakarak heyecanlanma.

"Böyle bir telgraf için ne verdin?" diyorum. Söyledi.

"Onlar verdiler;" diyor.

"Öyleyse onlara borçluyum," diyorum. "Bunu biliyordum zaten. Bu telgrafı ödemeli olarak gönder," diyorken boş bir kâğıt alıyorum. Satın al, diye yazıyorum. Piyasa neredeyse başaşağı yuvarlanacak. Daha telgrafhaneye gelmemiş olan birkaç aptal taşralıyı kafese koymak için düzenlenmiş geçici sağanaklar. Heyecanlanmayın. "Bunu ödemeli olarak gönderin," diyorum.

Telgrafa baktı, sonra saatine baktı. "Borsa kapanalı bir saat oluyor," diyor.

"Peki," diyorum. "Bu da benim suçum değil. Ben çıkarmadım ki bunu; ben yalnızca telgraf kumpanyasının olup bitenleri bana bildireceğini düşünerek az bir şey satın aldım."

"Bir haber alınır alınmaz hemen duvara asılıyor," diyor.

"Evet," diyorum, "Memphis'te on saniyede bir karatahtaya yazıyorlar," diyorum. "İkinci üzeri oraya altmış yedi mil yaklaşmıştım."

Telgrafa baktı, "Bunu göndermek istiyor musunuz?" diyor.

"Daha düşüncemi değiştirmiş değilim," diyorum. Başka bir tane daha yazdım ve parasını saydım. "Ve bunu da gönder, her halde a-l harflerini okuyabilirsin."

Dükkâna döndüm. Caddenin aşağılarından gelen bando seslerini işitiyorum. İçki yasağı iyi şey. Eskiden ailenin bir çift ayakkabısı içlerinden birinin ayağında gelirler ve istasyona gidip paketi alırlardı; şimdi ise hepsi çıplak ayakla tiyatroya gidiyorlar, tüccarlar kapılarda bir kaplan dizisi ya da kafesten başlarını çıkarmış bir şeyler gibi onların geçmesini bekliyorlar. Earl diyor ki,

"Peki önemli bir şey değil umarım."

"Ne?" diyorum. Saatini çıkarıp bakıyor. Sonra kapıya gidip adliye binasındaki saate bakıyor. "Bir dolarlık bir saat almalısın," diyorum, "Saatın her zaman yalan söylediğine inanman sana daha az pahalıya mal olur."

"Ne?" diyor.

"Hiçbir şey," diyorum. "Sana eziyet olmadı ya?"

"Çok işimiz yoktu," diyor. "Herkes tiyatroya gitti. Her şey yolunda."

"Her şey yolunda olmasaydı," diyorum, "ne yapacağını biliyordum."

"Her şey yolundaydı dedim," diyor.

"İşittim ne söylediğini," diyorum. "Eğer anormal bir şey olsaydı ne yapacağını biliyordun."

"Ayrılmak mı istiyorsun?" diyor.

"Burası beni ilgilendirmez," diyorum. "Benim isteklerimin burada hiçbir rolü yok. Ama sakın burada tutmakla beni koruduğunu sanma."

"Eğer kendini versen çok iyi bir işadamı olursun, Jason," diyor.

"Ben hiç olmazsa kendi işimle uğraşıyor ve başkalarını kendi hallerine bırakıyorum," diyorum.

"Neden kendini kapı dışarı ettirmeye çalışıyorsun bana anlamıyorum," diyor. "Biliyorsun istediğin zaman bırakabilirsin bu işi ve bu yüzden aramız da açılmaz."

"Belki de bunun için bırakmıyorum ya," diyorum. "Ben iş gördükçe sen paramı veriyorsun." Dükkânın arka tarafına geçtim ve bir bardak su içtim ve arka kapıdan çıktım. Job sonunda pullukların hepsini monte etmişti. Burası sessizdi, ve sonra başım biraz daha rahatlamaya başladı. Şimdi şarkı söylediklerini işitiyorum, ve sonra bando yeniden başladı. Eh, bölgede kalan birkaç kuruşu da alıp gitsinler; bana zararları yok ya. Ben elimden geleni yaptım, bir insan benim kadar yaşar da işten ne zaman ayrılacağını bilmezse aptaldır. Özellikle benim olmayan bir işten. Eğer benim kızım olsaydı başka türlü olurdu, çünkü zamanı olmazdı; birkaç hastayı ve aptalı ve zenciye beslemek için çalışmak zorunda kalırdı, çünkü başka bir kimseyi o eve getirmeyi nasıl göze alabilirdim. İnsanlara karşı çok saygı duyarım bunu yapamam. Ben bir erkeğim, dayanabilirim, benim kendi etim kendi kanım ve benim arkadaşım olan bir kadından saygısızca söz edecek bir erkeğin gözünün rengini görmek isterim bunu o kahrolası iyi kadınlar yapar, şu iyilik seven, kiliseye giden kadınlar, orospu ya da değil, Lorraine'in yarısı kadınlar

doğru bir insan var mı aralarında bilmek isterim. Dediğim gibi eğer ben evlenmiş olsaydım aklınız başınızdandan giderdi ve siz bunu biliyorsunuz ve annem diyor ki evladım ben senin mutlu olmanı kendi aile yuvanı kurmanı bizim için hayatını berbat etmemeni istiyorum. Ama ben nasıl olsa yakında öleceğim ve sen o zaman evlenirsin ama hiçbir zaman kendine uygun bir kadın bulamayacaksın ve ben evet diyorum bulabilirim. Mezarınızdandan fırlarsınız o zaman biliyorsunuz fırlarsınız. Teşekkür ederim diyorum benim şimdilik kadına ihtiyacım yok istediğim kadar var, eğer evlenirsem kadın ya morfinman olur ya da öyle bir şey belki de. Bu ailede bir bu eksikti, diyorum.

Güneş artık Methodist kilisenin arkasında kaybolmuştu ve güvercinler can kulesinin çevresinde ileri geri uçuşup duruyorlardı. Ve bandonun sesi kesilince güvercinlerin seslerini işittim. Noel geçeli dört ay olmuştu ve yine de onlar eskisi kadar oktular. Papaz Walthall herhalde bıkmış usanmış olmalıydı. Onun vaazlarını duyanlar ve güvercinler geldiği zaman adamın elinden silahını aldığını görenler bizim insan ldrdğmz sanırdı. Sen istediğin kadar dünyada barıştan iyi niyetten söz et, bu sözlerle bir serçe bile dşremezsin yere. oğalırılarsa oğalsınlar ona ne, zamana da aldırılmaz. Vergi vermez, her yıl da adliye binasındaki saatin temizlenmesi için cebinden bir para çıkmış olmaz. Saati temizlemek için bir adam tutup kırk beş doları vermek zorundalar. Yerde yumurtadan yeni çıkmış yüzden fazla güvercin saydım. Umarım büyüdükleri zaman kasabayı bırakıp gidecek kadar akıllı olurlar. İyi ki benim de bir gvercininkinden çok bir bağım yok diyebilirim.

Bando yeniden başladı, hızlı hızlı alınan gürültülü bir parça, dağılıyorlar galiba. Umarım eğlenmişlerdir. Belki karanlıkta çıplak atın sırtında on dört ya da on beş mil yaparak evlerine dönerlerken ve ineklerine yem verip süt sağarlararken kendilerini eğlendirecek kadar şarkı öğrenmişlerdir. Bütün yapacakları şey müziği ışıkla çalmak ve işittikleri hikyeleri ahırdaki hayvanlara anlatmak ve sonra hayvanları da tiyatroya gtrmediklerine göre ne kadar kr ettiklerini hesaplamaktır. Bir insanın beş çocuğu ile yedi katırı olursa, yalnız ailesini tiyatroya götür-

mekle yirmi beş sent kazanır diye düşünecektir. Tam tamam bunun gibi. Earl birkaç paketle döndü.

"İşte bir iki tane daha çıkıyor," diyor. "Job Amca nerede?"

"Tiyatroya gitti galiba," diyorum. "Göz kulak olmazsan."

"O kaçmaz," diyor. "Doğru adamdır."

"Bu söz bana," diyorum.

Kapıya gitti ve dışarı baktı, dinledi.

"Güzel bir bando," diyor. "Artık nerede ise dağılacaklar, diyebilirim."

"Geceyi de orada geçirmezlerse," diyorum. Serçeler başlamıştı, ve serçelerin adliye bahçesindeki ağaçların üstünde kaynaşmaya başladıklarını işitiyordum. İkide bir de bir serçe sürüsü döne döne damın üstünde görünüyor, sonra kayboluyor. Bunlar da güvercinler kadar büyük bela, bana kalırsa. Onların yüzünden adliyenin avlusunda oturamazsınız. İlk iş, pat. Tam şapkanızın üstüne. Bir fişek beş sente mal olduğuna göre hepsini öldürmek için milyoner olmak gerek. Ama meydana ortasına birazcık zehir koysalar, bir gün içinde hepsinden kurtulmuş oluruz, çünkü eğer bir tüccar tavuklarının meydana dolaşmasını önleyemiyorsa, tavuk alışverişini bıraksın başka bir iş yapsın, yem istemeyen bir mal alıp satsın, pulluk ya da soğan gibi. Ve eğer bir adam köpeklerini beklemiyorsa, bu ya istemediğinden ya da hiçbirisine ihtiyacı kalmadığındandır. Dediğim gibi bir kasabanın bütün işleri taşra ölçüsünde yönetiliyorsa yaşadığınız yer ister istemez bir taşra kasabası olacaktır.

"Tiyatrodan çıksalar da bir faydası yok," diyorum. "Hemen yola çıkmalılar ki gece yarısı evlerine varsınlar."

"Eh," diyor. "Eğleniyorlar işte. Ara sıra tiyatroya bir az para verseler ne çıkar. Dağda yaşayan bir çiftçinin işi zor ve karşılığında kazancı az."

"Onları dağlarda çiftçilik yapmaya zorlayan bir kanun yok ya," diyorum. "Başka yerde de isteseler çiftçilik yaparlar."

"Sen ve ben şimdi ne olurduk, eğer bu çiftçiler olmasaydı?" diyor.

"Ben şimdi evde olurdum," diyorum. "Başıma bir buz torbası kor, yatağıma girer yatardım."

"Senin başın sık sık ağrıyor," diyor. "Niye dişlerini bir güzelce muayene ettirmiyorsun? Bu sabah hepsine baktı mı?"

"Kim baktı mı?" diyorum.

"Bu sabah dışçıye gittim dedin ya."

"Sana ayırdığım zaman içinde başımın ağrımına kızıyor musun?" diyorum. "Bunu mu demek istiyorsun?" Şimdi caddeyi geçiyorlar, tiyatrodan geliyorlardı.

"İşte geliyorlar," diyor. "Dükkânın ön tarafına geçelim." Geçti. Garip şey, derdin ne olursa olsun erkekler sana dişlerini muayene ettir der, kadınlar da evlen der. Hayatında hiçbir şeyi başaramamış bir adam kalkar sana işini nasıl yöneteceğini anlatır. Bir çift çorabı olmayan üniversite profesörlerinin on yılda nasıl milyoner olunacağını ve ömründe bir koca bulamamış bir kadının aileye nasıl bakılacağını anlatmasına benzer bu.

İhtiyar Job yük arabasıyla geldi. Az sonra dizginleri arabanın kamçı yerine sardı.

"Eh," diyorum. "Tiyatro güzel miydi?"

"Daha gitmedim," diyor. "Ama bu gece çadırdaki olabiliyim."

"Demek orada değildin," diyorum. "Saat üçten beri ortaklıklarda yoksun. Bay Earl seni arayıp duruyordu."

"Ben kendi işime bakıyorum," diyor. "Bay Earl nerede olduğumu biliyor."

"Sen onu aldatabilirsin," diyorum. "Yaptıklarını anlatmam ona, merak etme."

"Demek burada aldatmak istediğim tek adam o," diyor. "Cumartesi gecesi görsem de görsem de olabilecek bir şey için ne diye bir adamı aldatmakla zamanımı kaybedeyim? Ben sizi aldatmak istemem," diyor. "Benden çok akıllısınız. Evet sayın Bay," diyor, sanki çok işi varmış gibi yapıyor, arabaya beş altı sandık yüklüyor. "Benden çok akıllısınız. Bu kasabada bir eşiniz daha yok. Siz akıllı geçinen bir adamı pes dedirtinceye kadar serserim edersiniz," diyor, arabaya atlıyor ve dizginleri çözüyor.

"Kim bu adam?" diyorum.

"Bay Jason Compson," diyor. "Haydi bakayım, Dan oğlum."

Tekerleklerden biri neredeyse fırlayacaktı. Fırlamadan so kağı geçebilecek mi diye baktım. Bir arabayı zencinin üstüne sürün, yeter. Bu külüstür araba yalnızca bir yüzkarası bizim için, ama arabalıkta daha yüz yıl tutacaksın, neden, çünkü delikanlı haftada bir defa mezarlığa gidecek. İstemediği şeyleri yapmak zorunda kalan ilk insan o değil diyorum. Ya onu uygır bir adam gibi otomobille gönderirim ya da evde oturturum. Üstelik de nereye gittiğini neyle gittiğini bilmiyor, ve öte yandan biz pazar günleri öğleden sonra binsin diye bir atlı araba tutuyoruz.

Arabanın tekerleği batmış ya da çıkmış çok aldırır ya bizim Job, yeter ki yürüyerek geriye döndüğü zaman yol çok uzamasın. Dediğim gibi onlara yakışan tek yer tarla, gün doğuşundan batışına kadar çalışacakları bir yer. Zenginliğe ya da rahata dayanamazlar. Bir tanesi bir süre beyazların yanında çalışsın da görün, ve öldürmeye bile değmez artık onu. Öyle bir duruma gelir ki her işte seni hiçe sayar, kendi gözünün önünde, Roskus gibi ömründe yapacağı tek yanlışlık günün birinde her şeye boş verip ölmesidir. Atlatırlar ve çarlarlar ve sırnaşırlar ve biraz daha çok sırnaşırlar ve günün birinde sen onları bir tahta parçası ya da bir şeyle yere sermek zorunda kalırsın. Eh, bunu Earl düşünsün. Ama ben kendi işimin bu kasabada ihtiyar sarsak bir zenci ve her köşe dönüşte ha parçalandı ha parçalanacak diye düşündüğüm bir araba ile reklam edilmesini istemiyorum.

Güneş şimdi göğe vurmuş ve içerisi kararmaya başlamıştı. Ön tarafa geçtim. Meydan boştu. Earl arkada kasayı kapıyordu, ve sonra saat vurmaya başladı.

"Arka kapıyı kilitle," diyor. Arkaya gittim ve kapattım ve döndüm yeniden. "Bu gece tiyatroya gidersin her halde," diyor. "Dün sana davetiyeleri verdimdi değil mi?"

"Evet," dedim. "Geri mi istiyorsun?"

"Yo, yo," diyor. "Sana verip vermediğimi unuttum da, yamasın."

Kapıyı kilitledi ve iyi geceler dedi ve gitti. Serçeler hâlâ ağaçlarda cıvıldaşıyorlar, ama meydan boş, yalnız birkaç otomobil. Bir dükkânın önünde bir ford, ama bakmadım bile. Bir şeyi nerede keseceğimi ben bilirim. Aldırma kadıncağıza biraz

daha yardım et ama ben bir şeyi nerede keseceğimi bilirim. Ben Luster'a otomobil kullanmasını öğretirim, sonra eğer isterlerse bütün gün kızın peşini kovalattırırsınlar, ben de evde oturur Ben'le oynarım.

Dükkândan içeri girdim ve bir iki puro aldım. Sonra yeniden başımın ağrısı tutar tutar diye bir aspirin daha almayı düşündüm ve durdum ve bir süre oradakilerle konuştum.

"Ya," diyor Mac." Bu yıl sen Yankee'lere¹⁶ oynadın galiba."

"Neden?" diyorum.

"Pennant," diyor. "Başka takım yenemez onları ligde."

"Hadi canım sen de," diyorum. "Onlar hapı yuttu," diyorum. "Hangi takım her zaman o kadar talihli olabilir sanıyorsun?"

"Ruth'u neden sevmiyorsun?" diyor Mac.

"Ruth'un oynadığı bir takım üstüne bahse girmem ben," diyorum. "Kazanacağımı bilsem bile."

"Ya?" diyor Mac.

"Sana her iki ligde de ondan daha değerli olan oyuncu adı sayabilirim," diyorum.

"Ruth'u neden sevmiyorsun?" diyor Mac.

"Hiç," diyorum. "Sevmemem için hiçbir neden yok. Ama resmine bile bakmak istemiyorum." Dışarı çıktım. Işıklar yanmaya başlamıştı ve halk yollar boyunca evlerine dönüyordu. Bazı günler serçeler karanlık iyice basıncaya kadar rahat durmazlar. Geceleyin adliye binasının çevresinde yanan yeni ışıklar onları uyandırır ve onlar çevrede uçuşmaya başlarlar ve bütün gece ışıklara çarpıp dururlar. Bir iki gece orada kalırlar, sonra bir sabah hepsi uçup giderler. İki ay sonra yeniden gelirler.

Otomobile bindim, eve sürdüm. Evde daha ışıklar yanmamıştı, ama hepsi belki de pencerelerden bakıyorlardı, ve Dilsey sanki kendi yemeği imiş gibi mutfakta homurdanıp duruyor ben gelinceye kadar yemeklerin soğumamasına çalışıyordu. Onu bir işitseniz sanırsınız ki dünyada bir tek akşam yemeği vardır ve bu da benim yüzümden bir iki dakika gecikecek olan yemektir. Oh, Ben ile o zenciye aynı kafeste yaşayan bir may-
16 Yankees: Ünlü bir Beyzbol takımı,

munla bir ayı gibi sokak kapısına dayalı görmeden hiç olmazsa bir kere girebildim eve. Güneşin batmasına yakın ahırına koşan bir inek gibi sokak kapısına fırlar kapıya asılır ve kafasını sallayıp durur ve kendine göre homurdanır. Bu iğdiş domuz senin cezandır çekeceksin. Eğer kapıyı açık bulduğu gün ona yaptıklarını bana da yapmış olsalardı bir daha kızlara bakmak istemezdim. Ara sıra düşünürüm de derim ki kim bilir kapıda kızları okuldan dönerlerken görünce neler düşünür, artık istemediğini ve istemeyeceğini bile bir daha hatırlamadığı bir şeyi istemeye çalışarak. Ve onu soydukları zaman nasıl kendi vücuduna bakacak ve her zamanki gibi ağlamaya başlayacaktı. Ama dediğim gibi iş bununla bitmiyor ki. Sana da gerek ben biliyorum diyorum, sana da Ben'e yaptıklarını yapmalı o zaman kendine gelirsin. Ve bunun ne olduğunu bilmiyorsan diyorum, git de Dilsey'e sor sana anlatsın.

Annemin odasında ışık vardı. Otomobili yerine çektim ve mutfağa gittim. Luster ile Ben oradaydılar.

"Dilsey nerede," diyorum. "Sofrayı mı kuruyor?"

"Yukarıda Bayan Cahline'in yanında," diyor Luster. "Kavga var. Bayan Quentin eve geldiği zaman başladı. Annem yukarıda yatıştırmaya çalışıyor. Tiyatro geldi mi, Bay Jason?"

"Evet," diyorum.

"Mızıkayı işittim de," diyor. "Gitmek istiyorum," diyor. "Bir çeyreğim olsaydı giderdim."

Dilsey içeri girdi. "Geldin demek?" diyor. "Bu akşamüstü nerelerdeydin? Ne kadar çok işim olduğunu biliyorsun; neden zamanında gelmedin?"

"Belki tiyatroya gitmişimdir," diyorum. "Yemek hazır mı?"

"Ben de gitmek istiyorum," dedi Luster. "Bir çeyreğim olsaydı giderdim."

"Tiyatroda senin ne işin var," diyor Dilsey. "Evde oturursun," diyor. "Sakin yukarı çıkıp yeniden başlatma."

"Ne var ne oldu?" diyorum.

"Quentin az önce geldi, bütün gün öğleden sonra arkasını kovalamışsın ve sonra Bayan Cahline üstüne yürümüş. Neden kızı yalnız bırakmadın? Aynı evde oturduğun kendi kanınla kendi yeğeninle kavga etmeden duramaz mısın?"

"Ben onunla kavga etmem," diyorum, "Çünkü sabahtan beri yüzünü görmedim. Ne diyor ne yapmışım ona? Okula mı göndermişim? Ya bak çok fena doğrusu," diyorum.

"Peki, sen kendi işine bak kıza karışma," diyor Dilsey. "Sen ve Bayan Cahline kızı bana bırakın, ben bakarım. Sen şimdi git otur sofraya ben yemeğini getireyim."

"Bir çeyreğim olsaydı," diyor Luster, "şu tiyatroya giderdim."

"Kanatların da olsaydı cennete giderdin," diyor Dilsey. "Bir daha şu tiyatronun sözünü etmek istemiyorum."

"Bak aklıma geldi," diyorum. "İki bilet verdiler bana." Ceketimin cebinden çıkarttım.

"Gidecek misiniz?" diyor Luster.

"Yo, ben gitmem," diyorum. "Üste on dolar bile verseler gitmem."

"Birini bana verir misiniz, Bay Jason?" diyor.

"Satarım," diyorum. "Ne dersin?"

"Param yok ki," diyor.

"Çok fena," diyorum. Dışarı çıkar gibi yaptım.

"Birini bana verin, Bay Jason," diyor. "İki tane bileti ne yapacaksınız."

"Sus diyorum sana," diyor Dilsey. "Bilmez misin hiç ömründe bir şey verdiğini gördün mü?"

"Ne kadar istiyorsunuz?" diyor.

"Beş sent," diyorum.

"O kadar param yok ki," diyor.

"Ne kadar var?" diyorum.

"Hiç yok," diyor.

"Peki," diyorum. Yürüdüm.

"Bay Jason," diyor.

"Niye susmuyorsun?" diyor Dilsey. "Takılmak istiyor işte sana. Kendisi kullanacak biletleri. Hadi Jason, git, ve çocukla uğraşma."

"Benim ihtiyacım yok," diyorum. Sobaya yaklaşıyorum. "Buraya biletleri yakmaya gelmişim. Beş sent verip bir tanesini almayacak mısın?" diyorum, Luster'a bakarak sobanın kapağını açıyorum.

"O kadar param yok ki benim," diyor.

"Peki," diyorum. Bir tanesini sobaya atıyorum.

"Ah Jason, ah," diyor Dilsey. "Sen hiç utanmaz mısın?"

"Bay Jason," diyor Luster, "N'olur. Her gün yerine takarım lastikleri bir ay hiç durmadan."

"Bana para lâzım," diyorum. "Beş sent ver al."

"Kes artık, Luster," diyor Dilsey. Luster'ı geri çekti. "Hadi," diyor, "At içine. Hadi. Bitsin artık."

"Beş sent ver al," diyorum.

"Hadi," diyor Dilsey. "On parası yok çocuğun alacak. Hadi at."

"Peki," diyorum. Bileti attım ve Dilsey sobanın kapağını kapattı.

"Koskoca adam," diyor Dilsey. "Defol benim mutfağımdan dışarı. Sen de sus," diyor Luster'a. "Dikkat et Benjy yine başlamasın. Bu akşam Frony'den sana bir çeyrek alırım ve yarın akşam gidersin. Sus, hadi bakayım."

Oturma odasına gittim. Yukarı kattan hiçbir şey işitmiyordum. Gazeteyi açtım. Az sonra Ben ile Luster geldiler. Ben aynanın asılı olduğu loşluğa gitti, aynayı elleriyle ovuyor, salyaları akıyor ve inliyordu. Luster ateşi karıştırmaya başladı.

"Ne yapıyorsun?" diyorum. "Bu gece ateş gerekmez bize."

"Benjy'yi yatıştırmaya çalışıyorum," diyor. "Paskalya'da havalar soğuk olur," diyor.

"Ama şimdi Paskalya zamanı değil," diyorum. "Bırak dokunma."

Soba demirini yerine bıraktı ve annemin koltuğundan yastığı aldı ve Ben'e verdi ve Ben ocağın karşısına çömeldi ve sustu.

Gazeteyi okudum. Yukarı kattan hiç ses gelmiyordu. Dilsey geldi ve Ben ile Luster'ı mutfağa gönderdi ve yemeğin hazır olduğunu söyledi.

"Peki," diyorum. Dışarı çıktı. Ben yerimden kıpırdamadım, gazeteyi okudum. Az sonra Dilsey'in kapıdan baktığını işittim.

"Neden oturup yemiyorsun?" diyor.

"Sofrayı bekliyorum," diyorum.

"Masanın üzerinde hazır," diyor. "Söyledim ya."

"Öyle mi?" diyorum. "Affedersin. Kimsenin aşağıya indiğini duymadım da."

"Yemeğe inmeyecek onlar," diyor. "Sen gel ve ye. Ben sonra onlara bir şeyler gönderirim."

"Hastalandılar mı?" diyorum. "Doktor ne dedi acaba? Her halde kızamık falan gibi bir şey değildir."

"Hadi gel, Jason," diyor. "Gel de işim bitsin."

"Peki," diyorum, gazeteyi yeniden kaldırıyorum. "Öyleyse sofranın tamamlanmasını bekleyeyim ben."

Kapıda durup bana baktığını sezinliyorum. Gazeteyi okuyorum.

"Niye böyle yapıyorsun?" diyor. "Benim neler çektiğimi biliyorsun."

"Eğer annem öğle yemeğine indiği zamankinden çok hastaysa, peki," diyorum. "Ama ben kendimden daha küçük olanların yiyeceği şeyleri satın aldığı süre aşağıya inip sofraya oturmak ve yemeklerini yemek zorundalar. Sofra hazır olunca bana haber ver," diyorum, yeniden gazeteyi okuyorum. Dilsey'in merdivenleri tırmandığını işitiyorum, ahlaya oflaya ayaklarını sürüyor, sanki merdiven dimdik, basamaklar üçer adım yükseklikteymiş gibi. Annemin kapısına geldiğini işittim, sonra Quentin dediğini işittim, sanki kapı kilitliymiş gibi, sonra annemin odasına döndü ve sonra annem gitti ve Quentin'le konuştu. Sonra merdivenden inmeye başladılar. Gazeteyi okuyorum.

Dilsey kapıya geldi. "Hadi," diyor, "gel bakalım da yeni oyunlarını göster. Sen bu gece kaşınıyorsun."

Yemek odasına gittim. Quentin başını önüne eğmiş oturuyor. Yüzünü yeniden boyamıştı. Burnu porselen bir izolatöre benziyordu.

"Kendinizi aşağıya inecek kadar iyi hissettiğinize memnun oldum," diyorum anneme.

"Sofraya inmek senin için hayatta yapabileceğim en ufak şeydir," diyor. "Nasıl olursam olayım fark etmez. Biliyorum ki bütün gün çalışan bir erkek elbette akşam sofrada bütün ailesiyle birlikte yemek yemek ister. Ben seni üzmem istemem. Quentin'le iyi geçinmeniz benim tek isteğim. O zaman daha rahat ederim ben."

"Biz iyi geçiniyoruz," diyorum. "İsterse bütün gün kapısını kilitleyip odasında oturabilir. Buna karışmam. Ama yemek zamanları böyle kaşını gözünü oynatıp surat asmasını da istemem. Gerçi bu ondan fazla şey istemek olur ama ben kendi evimde böyleyim. Yani sizin evinizde demek istiyorum."

"Hayır senin evin," diyor annem. "Artık evin büyüğü sensin."

Quentin başını kaldırıp bakmadı. Servisi ben yaptım ve Quentin başladı yemeğe.

"İyi bir et parçası geldi mi?" diyorum. "Eğer gelmediyse, daha iyisini vereyim."

Hiçbir şey söylemedi.

"İyi bir et geldi mi diye sordum?" diyorum.

"Ne?" diyor. "Evet. İyi."

"Biraz daha pilav ister misin?" diyorum.

"Hayır," diyor.

"Biraz daha koyayım," diyorum.

"İstemem yeter," diyor.

"Bir şey değil," diyorum. "Rica ederim."

"Başının ağrısı geçti mi?" diyor annem.

"Başımın ağrısı mı?" diyorum.

"Başağrın yeniden başlayacak diye korkmuştum," diyor. "Bugün öğleyin eve geldiğin zaman."

"Ha," diyorum. "Hayır, başlamadı. Bugün öğleden sonra o kadar çok işimiz vardı ki farkına varmadım bile."

"Bu yüzden mi geç kaldın?" diyor annem. Quentin'in dinlediğini görüyorum. Ona baktım. Bıçağı ile çatalı hâlâ gidip geliyordu ama bir keresinde bana bakışını yakaladım, sonra tabağına eğdi başını yeniden. Diyorum ki,

"Hayır. Saat üç sularında arabamı bir arkadaşa verdim ve bu saate kadar geri getirmesini bekledim." Bir süre yemeğimi yedim.

"Kim o arkadaşın?" diyor annem.

"Şu tiyatrocuların biri," diyorum. "Galiba kız kardeşinin kocası bizim kasabadan bir kadınla gezmeye gitmiş, arkalarından gidip yakalamak istiyordu."

Quentin hiç kıpırdamadan durdu, çiğniyordu.

"Arabanı bu çeşit insanlara verme," diyor annem. "Yüzün tutmuyor veriyorsun. Ben bile arabanı istememeye çalışıyorum."

"Ben de artık öyle yapmayı düşünüyorum zaten bir süre," diyorum. "Ama hiçbir şey olmadan getirdi. Aradığını bulmuş."

"Kadın kimmiş?" diyor annem.

"Sonra söylerim," diyorum. "Bu gibi şeyleri Quentin'in yanında konuşmak istemem."

Quentin yemeği bıraktı. Arada sırada bir parça su içiyordu, sonra ekmeği ufalamaya başladı, başı tabağına eğik.

"Evet," diyor annem. "Benim gibi eve kapanıp kalmış kadınlar bu kasabada neler olup bittiğini bilemezler."

"Evet," diyorum. "Bilemezler."

• "Benim hayatım onlarınkinden çok başka geçti," diyor annem. "Tanrı'ya şükür bu gibi kötülükleri bilmem. Bilmek de istemek. Ben insanların çoğuna benzemem."

Bir şey söylemedim. Quentin yerinde duruyordu, yemeğini bitirinceye kadar ekmeğini ufaladı sonra,

"Gidebilir miyim artık?" dedi kimseye bakmadan.

"Ne?" diyorum. "Ha, gidebilirsin tabii. Bizi mi bekliyorsun?"

Bana baktı. Bütün dilimi ufalamıştı, ama parmakları sanki hâlâ ekmeği ufalıyormuş gibi oynuyor ve gözleri sanki, köşeye sıkıştırılmış ya da bir şey olmuş gibi bakıyordu ve sanki ruj zehirleyecekmiş gibi ağzını ısırmağa başladı.

"Büyükanne," diyor. "Büyükanne..."

"Daha mı istiyorsun?" diyorum.

"Bana niye böyle yapıyor, büyükanne?" diyor. "Ben hiçbir şey yapmadım ki ona şimdiye kadar."

"Birbirinizle iyi geçinmenizi istiyorum hepinizin," diyor annem. "Sizlerden başka kimsem kalmadı ve ikinizin iyi geçinmesini istemek de benim hakkım."

"Kendi suçu," diyor. "Beni hiç yalnız bırakmıyor, oysa ben kendi halime bırakılmak istiyorum. Benim burada kalmamı istemiyorsa, bıraksın ben de gideyim geldiğim..."

"Yeter," diyorum. "Bir kelime daha istemem."

"Peki neden bırakmıyor beni kendi başıma?" diyor. "Çünkü o... o..."

"O senin için bir babaya en yakın olan kimse," diyor annem. "Senin ve benim yediğim ekmeğin onun ekmeği. Senden de sözünü dinlemeni beklemek hakkı elbette."

"Kendi suçu," diyor. Birden yerinden fırladı. "Beni zorlayan o. Eğer bana..." Bize baktı, gözlerini kıstı, kolları iki yanına çarpıyor gibi.

"Eğer sana... ne?" diyorum.

"Ben ne yapıyorsam, suç hep sizin," diyor. "Eğer ben kötü isem böyle olmak zorunda olduğumdan. Siz beni öyle yaptınız. Keşke şimdiye kadar ölmüş olsaydım. Keşke hepimiz de ölmüş olsaydık." Sonra koştı. Basamakları koşa koşa çıktığını duyduk. Sonra bir kapı çarparak kapandı.

"Şimdiye kadar söylediği en akıllıca söz," diyorum.

"Bugün okula gitmedi," diyor annem.

"Nereden biliyorsunuz?" diyorum. "Kasabada mıydınız?"

"Biliyorum işte," diyor. "Ona karşı daha iyi davranmanı istirdim."

"Bunu yapmak için onu günde bir kereden daha çok görmek gerek," diyorum. "Sizin onu her yemekte bulundurmanız gerekir. O zaman ona her yemekte bir et daha veririm."

"Yapacağınız çok küçük şeyler var," diyor.

"Okula gidip gitmediğini kontrol etmemi benden istediğiniz zaman bu isteğinize aldırılmamak gibi bir şey mi bu?" diyorum.

"Bugün okula gitmedi," diyor. "Biliyorum gitmedi. Kendisi anlattı delikanlılardan biriyle bugün öğleden sonra otomobil gezintisine çıkmış ve sen de onları izlemişsin."

"Nasıl olur," diyorum. "Arabamı başka birine verdiğime göre nasıl yapabilirim bunu? Bugün okulda olup olmadığı konusunu bırakalım artık," diyorum. "Eğer üzülmeniz gerekiyorsa önümüzdeki pazartesiye saklayın hevesinizi."

"Ben iyi geçinmenizi istiyorum sizin," diyor. "Ama ailenin dik kafalılığı onda da var. Quentin'de de vardı. Ona bu adı koyarken kanındaki bu mirası düşünmüştüm zaten. Ara sıra düşünüyorum da bu kız Caddy ile Quentin yüzünden Tanrı'nın bana çektiği bir ceza diyorum."

"Ey Tanrım," diyorum. "Siz hiç iyi şeyler düşünmez misiniz? Boyuna hastalanıp durmanıza şaşmıyorum doğrusu."

"Ne?" diyor. "Anlamadım."

"Daha iyi," diyorum. "İyi bir kadının duymayacağı bir sürü şeyler vardır ve bunları bilmesi daha iyi olur."

"İkisi de öyleydiler," diyor. "Onları ben ne zaman düzeltmek istesem bana karşı babalarıyla birlik olurlardı. Babası onların kontrol edilmeye ihtiyaçları olmadığını, temiz ruhluluğun ve namusun ne demek olduğunu zaten bildiklerini söylerdi. İnsana da başka ne öğretilir zaten. Ve şimdi herhalde memnundur artık."

"Benjy var ya, güvenebilirsiniz," diyorum. "Üzülmeyin."

"Beni bile bile kendi hayatlarından attılar," diyor. "Ah o Caddy ile Quentin yok mu. Her zaman bana karşı kumpas kurarlardı. Sana karşı da, ama daha küçüktün anlayamazdın. Bana da sana da yabancı gözüyle bakarlardı, Maury Dayı'na yaptıkları gibi. Onları çok başıboş bırakıyorsun, çok birlikte kalıyorlar derdim babana. Quentin okula başladığı zaman ertesini yıl ötekini de okula göndermek zorunda kaldık. Sırf Quentin'le birlikte olsun diye. Yapamadığı bir şeyi içinizden herhangi birinin yapmasına katlanamazdı. Bu ondaki gösteriş merakından ileri geliyordu, gösteriş ve yanlış bir gurur. Ve sonra kızın dertleri başladığı zaman Quentin'in de kötü bir şey yapmak isteyeceğini biliyordum. Ama bu kadar bencil olacağını ummazdım... Hiç aklıma gelmedi ki..."

"Belki de Quentin bir kızı olacağını biliyordu," diyorum. "Ve onlara benzeyen birinin daha varlığı onun için katlanılmaz bir şey olacaktı."

"Quentin'in Caddy'yi idare etmesi gerekirdi," diyor. "Sanki kız için dünyada ondan başka kimse yoktu. Ama bütün bunlar alinyazısının bir parçası sanıyorum."

"Evet," diyorum. "Yazık onun yerinde ben olmalıydım. O zaman siz daha rahat ederdiniz."

"Beni üzme için söylüyorsan bunları," diyor. "Ama ben bunları hak etmişlerdir. Quentin'i Harvard'a göndermek için tarlaları satmaya başladıkları zaman aynı fırsatı sana da sağlamasını babana söyledim. Sonra Herbert seni bankaya almak isteyince, hah işte Jason şimdi işini buldu demiştim, ve masraflar birikmeye başlayınca ve ben de eşyalarımızı ve geri kalan tarlaları satmak

zorunda kalınca hemen Caddy'ye yazdım, çünkü sen ve Quentin hisselerinizi ve Jason'ın hissesinin de bir parçasını alıyorsunuz ve Jason'ın kaybını kapatmak şimdi sana düşüyor dedim. Babasına karşı saygı duyduğu için bunu yapar dedim. Inandım buna o zaman. Ama ben zavallı ihtiyar bir kadını; insanların öz canından ve kanından olan kimseler için kendilerini feda etmeleri gerektiği öğretilmiş bana. Suçbenim. Beni azarlamakta haklıydın."

"Ayakta durabilmek için başka bir kimsenin desteğine mi ihtiyacım var sanıyordunuz? diyorum. "Kendi çocuğunun babasını bilmeyen bir kadından bana ne."

"Jason," diyor.

"Peki," diyorum. "Onu demek istemedim. Değil elbette."

"Eğer bunun olabileceğine inansaydım, bütün bu çektiklerimden sonra."

"Olamaz elbette," diyorum. "Onu demek istemedim."

"Umarım hiç olmazsa bu başıma gelmemiştir," diyor.

"Tabii," diyorum. "Ama o kadar ikisine de benziyor ki insan ister istemez şüpheleniyor."

"Bu kadarına dayanamam artık," diyor.

"Öyleyse bırakın artık düşünmeyin," diyorum. "Geceleyin sokağa çıkmak için sizi rahatsız ediyor mu hâlâ?"

"Hayır. Bunun kendi iyiliği için olduğuna ve bundan dolayı günün birinde bana teşekkür edeceğine onu inandırdım. Kitaplarını alıyor ve ben kapıyı kilitledikten sonra oturup çalışmaya başlıyor. Bazı geceler saat on bire kadar ışığının yandığını görüyorum."

"Çalıştığını nereden biliyorsunuz?" diyorum.

"Bilmiyorum ama başka ne yapabilir, odada yapayalnız," diyor. "Hiç okumayı da sevmez."

"Evet," diyorum, "Bilemezsiniz ki. Ve Tanrı'ya da şükredin ki bilemiyorsunuz," diyorum. Ama bunu yüksek sesle söylemenin ne faydası olabilirdi. Yalnız karşımda yeniden ağlamaya başlayacaktı o kadar.

Annemin merdivenlerden çıktığını işittim. Sonra Quentin diye seslendi ve Quentin, ne var? diyor kapının arkasından. "İyi geceler," diyor annem. Sonra kilitteki anahtarın sesini işittim, ve annem odasına döndü.

Puromu bitirip yukarı çıktığım zaman, ışık hâlâ yanıyordu. Boş anahtar deliğini gördüm, ama hiç ses işitmedim. Hiç ses çıkarmadan çalışıyordu. Belki bu çalışmayı okulda öğrenmiş. Aneme iyi geceler diledim ve odama girdim ve kutuyu çıkarttım ve yeniden saydım. Büyük Amerikan Hadımının bir pulanya tezgâhı gibi horladığını işitiyordum. Erkeklere kadın sesi vermek için böyle yaptıklarını bir yerde okumuştum. Ama belki de o kendisine yapılanı bilmiyordu. Ne yapmak istediğini, ya da Bay Burgess'in kendisine neden çit kazığı ile vurup kovduğunu bile bildiğinden şüpheliyim. Eterle bayılıp onu Jackson'a gönderseler aradaki ayrılığı bile hiçbir zaman anlayamayacaktı. Ama bu bir Compson için akla gelmeyecek kadar basit bir olay olurdu. Yarı yarıya olsun yeterince karışık bir olay olmazdı bu. Gemi azıya alıncaya kadar ve babasının gözü önünde caddede küçük bir kızı kovalayınca kadar bekledi. Evet dediğim gibi kesme işine zamanında başlamadılar ve zamanından önce de yarıda bıraktılar bu işi. Buna benzer bir şeye ihtiyacı olan en aşağı iki kişi daha biliyorum ki bir tanesi pek uzakta değil. Ama bunun da pek yararlı olacağını sanmıyorum. Dediğim gibi bir kere insan azmaya görsün. Ve New Yorklu pis bir Yahudiden borsa haberleri almadan yirmi dört saat geçireyim hiç olmazsa. Ben vurgun vurmam istemiyorum; bunu o borsacı baylara bıraktım. Ben yalnızca paramı geri almak için bana eşit fırsat verilmesini istiyorum. Bir kere bunu başarabilirsem o zaman isterlerse bütün Beale Sokağı'nı ve bütün tımarhaneyi buraya getirsinler ve içlerinden ikisi de benim yatağıma yatsın ve bir başkası da sofradaki yerimi alsın.

Gün ağardı, soluk ve ayaz bir gün. Kuzeydoğudan gelen gri bir ışık duvarı nemin içinde eriyeceği yerde, küçücük ve zehirli zerrelere bölünmüş gibi oldu, toza benzeyen; Dilsey kulübesinin kapısını açıp dışarı çıktığı zaman vücuduna yanlamasına vurdu bu tozlar, iğneledi onu, yeterince kalınlaştırılmamış ince bir yağ niteliğindeki bir nesne gibi çöktü gri ışık, bir nem gibi değil. Türbanının üstüne katı siyah hasır bir şapka oturtmuş ve mor ipek bir entarinin üstüne, tüyleri dökülmüş, ve adı belirsiz bir kürkle bordür yapılmış kestane renginde kadife bir pelerin atmıştı, ve rüzgâra dönük, çeşitli ifadeli ve çökmüş yüzüyle ve bir balığın karnı kadar yumuşak kurumuş eliyle bir süre kapıda durdu, sonra pelerinini yana attı ve entarisinin göğsünü inceledi.

Entari omuzlarından hafif hafif iniyor, sarkık göğüslerinden düşüyor, sonra karnının üstünde daralıp yeniden aşağıya sarkıyor, ve jüponunun az üzerinde şişiyordu; bu jüponu ilkbahar ilerledikçe ve havalar ısındıkça gösterişli renklerden olgun renklere kadar, kat kat çıkarıp atardı. Bir zamanlar iriyarı bir kadındı ama şimdi kemikleri çıkmıştı, içi boşalmış gevşek bir deri bu kemikleri örtüyor, sıska çocuklarinkine benzeyen karnının üstünde yeniden geriliyordu; kas ve doku sanki günlerin ya da yılların tükettiği cesaret ya da güç olmuş, sonunda gevşek ve işlemeyen bağırsakların üstünde bir yıkıntı ya da bir işaret gibi yükselen dayanıklı bir iskelet kalmıştı, ve bütün bunların üstünde kemikleri etin dışına fırlamış gibi görünen çökük

bir yüz, başlayan güne hem kaderci hem de umudu kırılmış bir çocuk şaşkınlığıyla bakan bir yüz; birden bir göz attı, sonra döndü ve yeniden eve girdi ve kapıyı kapattı.

Kapının hemen yanından başlayan topraklar çıplaktı. Bir kat vardı sanki üstünde, eski gümüşlerde ya da elle siva yapılmış Meksika evlerinin duvarlarında olduğu gibi. Evin yanında, yazın eve gölge veren üç dut ağacı vardı, sonradan avuç içi gibi yayvan ve düzgün bir duruma gelecek olan tüylenmiş yaprakları rüzgâra dalga dalga çarpıyorlardı. Boşlukta ortaya çıkan iki alaca karga cicili bicili kumaşlar ya da kâğıt parçaları gibi bir süre dönüp durdular rüzgârda ve dut ağaçlarına kondular. Orada kaba sesleriyle ileri geri sallandılar, rüzgâr keskin çığlıklarını ilerilere ve uzaklara savurdu yine kâğıt ve kumaş parçaları gibi. Sonra üç tanesi daha katıldı onlara ve sallanan ağaçlarda bir süre ileri geri gidip geldiler ve bağıldılar. Kulübenin kapısı açıldı ve Dilsey yeniden çıktı dışarıya, bu sefer başında bir erkek şapkası ve üstünde bir asker kaputu, kaputun eskimiş eteklerinden mavi entarisinin düzensiz kıvrımları çıkıyor, ve çevresinde dalgalanıyor avluyu geçerken ve mutfağa giden merdivenlerden çıkarken.

Bir dakika sonra dışarı çıktı, şimdi elinde açılmış bir şemsiye, rüzgâra karşı önünde tutuyordu, ve odun yığınına böylece geçti ve şemsiyeyi yere bıraktı, açık olarak. Birdenbire yakaladı şemsiyeyi ve sımsıkı tuttu bir süre, çevresine bakındı. Sonra kapattı ve yere bıraktı ve odunları kıvrık koluna, göğsüne dayaya dayaya istif etti, ve şemsiyeyi yerden aldı, güçlkle açtı ve merdivene döndü ve şemsiyeyi kapatmaya çalışırken odunları güçlkle dengeledi, kapıdan girince şemsiyeyi hemen arkasındaki köşeye dayadı. Odunları sobanın arkasındaki sandığa boşalttı. Sonra paltoyu ve şapkeyi çıkarttı ve duvardan kirli bir önlük aldı, giydi ve sobayı yaktı. Izgara demirlerini tıkırdatarak ve kapakları çarparak ateşi yakarken Bayan Compson merdiven başından seslenmeye başlamıştı.

Yorgan gibi dikilmiş siyah satenden bir sabahlık vardı üstünde, çenesinin altında kavuşturmuş tutuyordu. Öteki elinde lastikten kırmızı bir sıcak su torbası tutuyor ve arka merdivenin sahanlığında duruyor, çıt çıkmayan merdiven boşluğuna,

sürekli ve değişmeyen aralıklarla "Dilsey" diye sesleniyordu, merdiven boşluğu da tam bir karanlığa iniyor, ve sonra gri bir pencere ışığının vurduğu yerde yeniden aydınlanıyordu. "Dilsey," diye seslendi, değiştirmeden ya da kuvvetlendirmeden ya da acele etmeden, sanki hiç cevap beklemiyormuş gibi. "Dilsey."

Dilsey cevap verdi ve sobayı tıkırdatmayı kesti, fakat daha mutfağı geçmeden Bayan Compson yeniden seslendi, yemek odasını geçip de başını pencereden gelen gri ışığın içine sokmadan, bir daha seslendi.

"Buyurun," dedi Dilsey. "Buyurun, ben buradayım. Su ısınır ısınmaz hemen dolduracağım." Etekliklerini topladı ve gri ışığın içinde belirsiz bir leke gibi basamakları tırmanmaya başladı. "Siz bırakın oraya da gidip yatağınıza yatın."

"Nedenini anlayamıyorum," dedi Bayan Compson. "En aşağı bir saattir yatakta uyanık yatıyorum, mutfakta hiç ses seda yok."

"Siz oraya bırakın da odanıza gidip yatın," dedi Dilsey. Basamakları büyük bir acı ile tırmanıyor, yuvarlana yuvarlana, soluk soluğa çıkıyordu. "Bir dakikada ateş yanar, iki dakikada su hazır."

"Yatağымda bir saatten beri yatıyorum, en az," dedi Bayan Compson. "Benim aşağıya inip de sobayı yakmamı beklediğini sandım."

Dilsey merdivenin başına vardı ve su torbasını aldı. "Bir dakikada hazır," dedi. "Luster bu sabah kalkmadı, gece yarısına kadar tiyatrodaki idi. Ben sobayı kendim yakarım. Siz gidin de ötekiler uyanmasın ben hazırlamadan."

"Luster'ın başından büyük işlere kalkmasına izin verirsen, cezasını sen çekersin elbet," dedi Bayan Compson. "Jason işitirse kızar. Bunu sen de biliyorsun."

"Jason'ın parası ile gitmedi ki," dedi Dilsey. "İnanın buna." Basamaklardan inmeye başladı. Bayan Compson odasına döndü. Yeniden yatağına girdiği zaman Dilsey'in merdivenleri bir çeşit acılı ve korkulu bir yavaşlıkla indiğini işitiyordu daha, bu yavaşlıkla insanı deli edebilirdi eğer kiler kapısının gittikçe azalan çarpma sesinin arkasında kaybolmasaydı.

Mutfuğa girdi ve ateşini yaktı ve kahvaltını hazırladı. Tam ortasında işi bıraktı ve kulübeye baktı, sonra kapıya gitti ve açtı ve rüzgârlı havaya seslendi.

"Luster!" diye bağırdı, durdu dinledi, yüzünü rüzgârdan kaçırdı. "Hey, Luster?" Dinledi, sonra yeniden bağırmaya hazırlanırken Luster mutfuğın köşesinden göründü.

"Ne var?" dedi saflıkla, o kadar saftı ki Dilsey ona hayretten başka bir şeyle baktı, bir an hareketsiz.

"Neredeydin?" dedi.

"Hiçbir yerde," dedi. "Şuracıkta bodrumda."

"Ne yapıyordun bodrumda?" dedi. "Yağmurda durma içeri, deli." dedi.

"Bir şey yapmıyordum," dedi. Basamakları çıktı.

"Bir kucak dolusu odun alıp gel yoksa sokmam seni içeri," dedi. "Hem odun taşıyayım hem de soba yakayım. Dün akşam sana söylemedim mi sandığı tepesine kadar doldurmadan buradan bir yere ayrılma diye?"

"Doldurdum," dedi Luster, "Tepesine kadar."

"Peki nereye gitti, öyleyse?"

"Ne bileyim ben. Dokunmadım bile."

"Peki, öyleyse şimdi doldur bakayım," dedi. "Sonra yukarı çık Benjy'ye bak."

Kapıyı kapadı. Luster odun yığınının gitti. Beş alakarga evin üstünde uçuştular, bağıarak, ve dutlara döndüler yeniden. Luster onlara baktı. Yerden bir taş aldı ve attı. "Kışışış," dedi. "Defolun buradan, gidin geldiğiniz yere. Daha pazartesi olmadı."¹⁷

Kucağına sobalık odun doldurdu dağlar gibi. Önünü göremiyordu, basamaklara sallana sallana yaklaştı ve basamakları çıktı ve sallanarak kapıya yaslandı, odunları düşürdü. Sonra Dilsey geldi ve kapıyı açtı ve sallana sallana mutfuğa geçti. "Ya-vaş, Luster!" diye bağırdı Dilsey, ama Luster odunları gök gü-rültüsüne benzeyen bir patırtı ile sandığa boşaltmıştı bile. "Off!" dedi.

"Bütün evi ayağa mı kaldıracaksın?" dedi Dilsey. Kafasının

17 Bu bölgenin zencileri alakargaların Cuma'dan Pazartesi'ye kadar cehennemde yaşadıklarına ve Pazartesi sabahları dünyaya döndüklerine inanırlar.

arkasına vurdu elinin tersiyle. "Çık yukarıya da Benjy'yi giydirt, haydi."

"Baş üstüne," dedi Luster. Dış kapıya doğru yürüdü.

"Nereye gidiyorsun?" dedi Dilsey.

"Evin etrafından dolaşayım da öteki kapıdan gireyim dedim. Bayan Cahline'i de uyandırmamış olurum."

"Sen dediğimi yap, arka merdivenden çık ve Benjy'nin elbiselerini giydir," dedi Dilsey. "Hadi bakayım."

"Baş üstüne," dedi Luster. Döndü ve yemek odasının kapısından çıktı. Az sonra kapının çarpması kesildi. Dilsey kahvaltılık peksimet yapmaya hazırlandı. Kalburu hamur tahtasının üzerinde düzenle sallarken, şarkı söylüyordu, önce kendi kendine, belirli bir melodisi ya da sözcükleri olmayan bir şey, durmadan yenilenen, kederli ve ağlamaklı, acı, hamur tahtasının üstüne ince bir un karı eleyerek. Soba odayı ısıtmaya ve ateşten gelen mırıltılı minör bir sesle doldurmaya başlamıştı, ve şimdi Dilsey daha yüksek sesle şarkı söylüyordu, sanki sesi de ısının artmasıyla gittikçe yumuşuyormuş gibi, ve sonra Bayan Compson ona içeriden bir daha seslendi. Dilsey yüzünü havaya kaldırdı sanki gözleri duvarlara ve tavanlara işliyormuş ve işlemiş gibi ve sanki ihtiyar kadını pullu sabahlığı ile merdiven sahanlığında bir makine otomatikliğiyle adını bağırırken görüyormuş gibi.

"Ey Allahım," dedi Dilsey. Kalburu bıraktı ve önlüğünün kenarını topladı, ellerini sildi ve torbayı koyduğu sandalyeden aldı ve hafif hafif kaynamakta olan çaydanlığın kulpuna etekliğini sardı. "Durun bir dakika," diye seslendi. "Su daha şimdi ısındı."

Oysa Bayan Compson'ın istediği su torbası değildi, torbayı kesilmiş bir tavuk gibi boynundan tutan Dilsey merdiven eşığıne gitti ve yukarı baktı.

"Luster yukarıda değil mi?" dedi.

"Luster eve girmedi ki. Yattığım yerden onu dinliyorum. Elbet geç kalacaktı ama bugün zamanında uyanıp Benjamin'in Jason'ı tedirgin etmesine fırsat vermeyeceğini umdum, Jason'ın haftada bir gün sabah uykusu var o da bugün."

"Hiç insan bu evde uyuyabilir mi? Bir kere siz sabah ka-

ranlığından beri yukarıda durmadan bağıriyorsunuz,” dedi Dilsey. Basamakları tırmanmaya başladı, güçlükle. “Oğlanı yarım saat önce gönderdim yukarı.”

Bayan Compson Dilsey’e baktı sabahlığını çenesinin altında tutarak. “Ne yapacaksın?” dedi.

“Benjy’yi giydirip aşağıya mutfığa indireceğim, Jason ile Quentin’i uyandırmamın diye,” dedi Dilsey.

“Kahvaltıyı hazırlamadın mı daha?”

“Hazırlarım merak etmeyin,” dedi Dilsey. “Siz şimdi yatağınıza gidip yatın. Luster gelip sobanızı yaksın. Bu sabah hava soğuk.”

“Biliyorum,” dedi Bayan Compson. “Ayaklarım buz gibi. O kadar soğuk ki uyandırdı beni.” Dilsey’in merdivenleri tırmanışına baktı. Merdivenleri çıkışı oldukça uzun sürdü. “Biliyorsun kahvaltı geç kalınca Jason çok kızıyor,” dedi Bayan Compson.

“Ben kaç işi birden yapacağım,” dedi Dilsey. “Siz yatağınıza dönün, çünkü bu sabah da sizinle uğraşmam gerekiyor.”

“Benjamin giyinsin diye her işi bir yana bırakacaksan o zaman aşağıya ineyim de kahvaltıyı ben hazırlayayım. Sen de benim kadar biliyorsun ki kahvaltı geç kalınca Jason çok kızıyor.”

“Sizin yaptığınız şeyleri kim yer allahaşkına?” dedi Dilsey. “Söyler misiniz bana? Hadi siz gidip yatın bakayım,” dedi merdiveni tırmanmaya çalışırken. Dilsey bir eliyle duvara dayanarak ve öteki eliyle de eteklerini toplayarak basamakları çıkmaya çalışırken Bayan Compson merdiven sahanlığında durmuş ona bakıyordu.

“Giydirmek için uyandıracak mısınız?” dedi.

Dilsey durdu. Bir ayağını üstteki basamağın üzerine koymuş, bir eliyle duvara dayanmıştı ve pencerenin gri ışığı arkasından vurmuştu, hareketsiz ve şekilsiz bir hayalet gibi duruyordu.

“Daha uyanmadı mı?” dedi.

“Odasına baktım uyanmamıştı daha,” dedi Bayan Compson. “Ama zamanını geçirdi. Yedi buçukta kalkardı her zaman. Öyle değil mi?”

Dilsey bir şey söylemedi. Yeni bir hareket de yapmadı, ama

Bayan Compson onda derinliği olmayan şişman bir bıçınla başka bir şey görmese bile biliyordu ki Dilsey şimdi başını bir parça önüne eğmiş ve yağmur altında kalmış bir inek gibi durmakta, boş su torbasını boynundan tutmakta.

"Bunu çekmeye zorunlu olan sen değilsin," dedi Bayan Compson. "Bugünkü durumdan sorumlu olan da sen değilsin. İstedığın yere gidebilirsin. Bu ağır yük çekilir mi geceli gündüzlü. Onlara, Bay Compson'ın anısına, hiçbir şey borçlu değilsin. Evet Jason'a karşı hiçbir zaman iyi davranmadın biliyorum. Bunu da hiçbir zaman gizlemeye yeltenmedin."

Dilsey bir şey söylemedi. Yavaşça döndü ve inmeye başladı, her basamakta vücudunu, bir çocuk gibi, biraz daha eğerek, eliyle duvara dayana dayana. "Hadi gidip yatın ve kaldırmayın onu," dedi. "Odasına bir daha girmeyin, ben Luster'ı bulur bulmaz gönderirim. Hiç dokunmayın ona."

Mutfağa döndü. Sobanın içine baktı ve önlüğünü başının üstünden çıkardı ve paltosunu giydi ve dışarıya çıkan kapıyı açtı ve bahçeye bakındı. Hava etine çarptı, kabaca ve ince ince, görünürde hareket eden bir şey yoktu. Basamakları indi, çekine çekine, sanki ses çıkarmak istemiyormuş gibi ve mutfağın köşesini döndü. O bunu yaparken Luster bodrumun kapısından fırladı birden ve saflıkla çıktı.

Dilsey durdu. "Sen ne yapıyordun orada?" dedi.

"Hiçbir şey," dedi Luster. "Bay Jason bodrumdaki suyun nereden sızdığına bak da bana söyle dedi."

"Ne vakit söyledi bunu?" dedi Dilsey. "Geçen yılbaşı öyle değil mi?"

"Herkes uykudayken bakayım daha iyi dedim de," dedi Luster. Dilsey bodrumun kapısına gitti. Luster kenara çekildi ve Dilsey nemli toprak ve küf kokan karanlığa baktı.

"Hah," dedi Dilsey. Yeniden Luster'a baktı. Luster onun bakışını tatlı, saf ve açık bir bakışla karşıladı. "Ne yapıyorsun bilmiyorum, ama şimdi bırak. Ötekiler gibi sen de kafamı kızdırıyorsun bu sabah, öyle değil mi? Hemen çık yukarı Benjy'ye bak, duyuyor musun?"

"Evet efendim," dedi Luster. Mutfağa giden basamaklara doğru yürüdü, çarçabuk.

"Gel buraya," dedi Dilsey. "Bir kucak dolusu odun al da öyle git."

"Baş üstüne," dedi. Dilsey yanından geçerek basamaklara geldi ve Luster odun yığınına gitti. Biraz sonra yeniden sallanarak kapıya geldiği zaman, odundan tapıtın içinde ve ötesinde, görünmez ve kör olunca, Dilsey kapıyı açtı ve eliyle sımsıkı tutarak ona mutfağı geçirdi.

"Boşalt sandığa da göreyim," dedi. "Boşalt da bak."

"N'apiyim," dedi, soluk soluğa. "Ama başka türlü boşaltmam, n'apiyim."

"Öyleyse dur biraz orada, sakın atma," dedi Dilsey. Odunları birer birer alıp koydu. "Bu sabah ne oldu sana? Seni odun almaya gönderiyorum, her seferinde altı odundan çok getirmiyorsun, o da korkundan. Bakalım şimdi de ne isteyeceksin? Tiyatro daha gitmedi mi?"

"Gitti."

Son odunu da sandığa koydu. "Hadi bakalım şimdi Benjy'ye çık, sana önceden söylediğim gibi," dedi. "Kahvaltı hazır olmadan kimse merdiven başından bana seslenmesin. Duyuyor musun?"

"Baş üstüne efendim," dedi Luster. İki yana açılıp kapanan kapıdan çıkıp kayboldu. Dilsey sobaya birkaç odun attı ve hamur tahtasının başına döndü. Ve şarkı söylemeye başladı yeniden.

Oda daha da ısındı. Az sonra Dilsey yemeği hazırlamasına yarayacak ham malzemeleri toplamak için mutfakta dolaşırken derisi, hem kendi derisinin hem de Luster'inkinin önceki odun külü ve toz rengine göre, daha zengin ve canlı bir nitelik almıştı. Duvarda dolabın üstünde, yalnız geceleyin lamba ışığında görülebilen ve o zaman bile akrep ve yelkovandan biri olmadığı için esrarlı bir derinlik alan bir oda saati tik tak ediyordu, sonra saat sanki boğazını temizliyormuş gibi hazırlayıcı bir ses çıkararak beş kere vurdu.

"Saat sekiz," dedi Dilsey. Durdu ve başını yukarı kaldırdı, dinliyordu. Ama saat ve sobadan başka hiçbir ses yoktu. Fırının kapağını açtı ve ekmeğin hamuruna baktı, sonra eğilerek durdu ve dinledi, biri merdivenlerden iniyordu. Ayakların yemek

odasını geçtiğini duydu, sonra iki kanatlı kapı açıldı ve Luster içeri girdi, molekülleleri birbirine ya da kendisini destekleyen iskeletine bir çeşit madde ile biçimlendirilmiş benzeyen kocaman bir adam geliyordu arkasından, teni ölü görünüşlü ve kıl sız gibiydi de, terbiye edilmiş bir ayı gibi ayağını sürte sürte yürüyordu. Saçı, soluk ve ince, alnının üstüne eski gümüş karışımı ile yapılan resimlerde olduğu gibi dümdüz fırçalanmış. Gözleri parlak, peygamber çiçeğinin soluk tatlı mavisi renginde, kalın ağzı açık, sarkık ve bir parça salyalı da.

"Üşümüş mü?" dedi Dilsey. Ellerini önlüğüne sildi ve onun elini yokladı.

"O üşümemişse bile ben üşüdüm," dedi Luster. "Paskalya zamanı hep soğuk oluyor. Hiç başka türlü olduğunu görmedim. Bayan Cahline, sıcak suyu hazırlayacak zamanı yoksa artık uğraşmasın diyor."

"Ey Tanrım," dedi Dilsey. Odun sandığı ile soba arasına bir sandalye çekti. Koca adam boyun eğerek oraya gitti ve üstüne oturdu. "Yemek odasına bak galiba torbayı orada bıraktım," dedi Dilsey. Luster torbayı yemek odasından getirdi ve Dilsey doldurdu torbayı ve verdi Luster'a. "Hadi, koş yukarı," dedi. "Bak bakalım Jason uyanmış mı. Her şeyin hazır olduğunu söyle ona."

Luster dışarı çıktı. Ben sobanın yanında oturuyordu. İlgisiz, kıpırdamadan, yalnız başı Dilsey dolaştıkça tatlı bir bakışla Dilsey'i durmadan izliyor. Luster döndü.

"Jason kalkmış," dedi, "Bayan Cahline masanın üstüne bırak dedi." Sobaya yaklaştı ve avuçlarını sobanın ateşine tuttu. "Kalkmış o da," dedi. "Daha ortalık ağarmadan."

"Neden acaba?" dedi Dilsey. "Kalk oradan. Sobanın önünde durursan ben işimi nasıl görürüm?"

"Üşüyorum," dedi Luster.

"Bodrumdayken düşünmeliydin bunu," dedi Dilsey. "Jason'a ne olmuş?"

"Benjy ile ben odasındaki pencereyi kırmışız."

"Gerçekten kırdınız mı?"

"Öyle diyor," dedi Luster. "Ben kırmışım sanki."

"Nasil kırabilirsin, gece gündüz kilitli?"

"Taş atarak kırmışım diyor," dedi Luster.

"Gerçekten kırdın mı?"

"Yok canım," dedi Luster.

"Yalan söyleme bana," dedi Dilsey.

"Ben yapmadım," dedi Luster. "İnanmazsan Benjy'ye sor. O pencereye bakmadım bile."

"Peki kim kırdı öyleyse?" dedi Dilsey. "Quentin'i uyandırmak için kendi yapmış olacak," dedi, ekmek tavaşını sobadan çıkarırken.

"Belki de," dedi Luster. "Bunlar garip insanlar. İyi ki ben onlardan değilim."

"Kimlerden değilsin?" dedi Dilsey. "Bana bak sana bir şey söyleyeyim mi, zenci çocuğu, sende de hepsinde olduğu kadar Compson domuzluğu var. Pencereyi gerçekten sen kırmadın mı?"

"Ne diye kırayım pencereyi?"

"Kim bilir niçin?" dedi Dilsey. "Şimdi sen Ben'e dikkat et. Masaya oturur oturmaz elini yakmasın."

Yemek odasına gitti, orada dolaşp durduğunu işittiler, sonra döndü ve mutfak masasının üstüne bir tabak koydu ve orada durdu. Ben Dilsey'e baktı, ağzından salyaları akıyor, hafif istekli bir ses çıkarıyordu.

"Peki yavrum," dedi. "İşte kahvaltın. Sandalyesini getir, Luster." Luster sandalyesini getirdi ve Ben oturdu, inleyerek ve salyaları akarak. Dilsey boynuna bir bez bağladı ve bezin ucu ile ağzını sildi. "Dikkat et de hiç olmazsa bugün elbiseleri kirlenmesin," dedi, Luster'a bir kaşık verdi.

Ben inlemeyi kesti. Kaşık ağzına doğru çıkarken kaşığa baktı. Sanki isteği kasları ile tek bir varlık olmuş, ve açlık belirsiz bir anlam kazanmıştı, açlık açlık olduğunu bilmiyordu. Luster ustalıklı ve soğukkanlılıkla Ben'e yemeğini yedirdi. Luster arada sırada dalgınlığından uyanıyor, kaşığı uzatır gibi yapıyor, o zaman Ben ağzını boş olarak kapatıyor, ama belliydi ki Luster'ın aklı başka yerdeydi. Öteki eli sandalyenin arkasında idi ve bu ölü düzey üstünde korka korka ve nazik nazik dolaşıyordu, sanki ölü boşluktan işitilmeyen bir ses çıkarmaya çalışıyormuş gibi, ve bir ara Ben'i kaşıkla eğlendirmeyi bile unuttu

da kesilmiş odunlardan sessiz ve sınırlı bir melodi çıkardı parmakları, Ben'in sızlanmaya başlaması onu yeniden kendine getirinceye kadar.

Yemek odasında Dilsey ileri geri gidip geliyordu. O sırada küçük duru sesli bir çingırak çaldı, sonra Luster mutfakta Bayan Compson'la Jason'ın aşağıya indiğini ve Jason'ın sesini işitti, ve gözlerinin akını döndüre döndüre, dinledi.

"Tabii, biliyorum, onlar kırmadılar," dedi Jason. "Elbette biliyorum. Belki de havanın birdenbire değişmesi."

"Nasıl olur anlamıyorum," dedi Bayan Compson. "Odan bütün gün kapalı, şehre indiğin zaman nasıl bıraktınsa öyle kalır, hiçbirimiz girmeyiz, yalnız Pazar günleri, o da temizlemek için girilir. İzin verilmeyen bir yere gireceğimi, ya da başkasının bunu yapmasına izin vereceğimi sanma."

"Ben siz kırdınız demedim, söyledim mi böyle bir şey?" dedi Jason.

"Ben senin odana girmek istemem," dedi Bayan Compson. "Ben her insanın özel işlerine karşı saygı duyarım. Eşiğine ayağımı basmam, elimde kapısının anahtarı olsa bile."

"Evet," dedi Jason. "Biliyorum, anahtarlarınız uymaz. Kilitleri de bunun için değiştirdim zaten. Benim öğrenmek istediğim şu pencerenin nasıl kırıldığı."

"Luster ben yapmadım diyor," dedi Dilsey.

"Ben bunu sormadan biliyorum," dedi Jason. "Quentin nerede?" dedi.

"Her Pazar sabahı nerede ise orada," dedi Dilsey. "Son günlerde sen bir şeyler düşünüyorsun. acaba ne?"

"Evet, artık her şeyi değiştireceğiz," dedi Jason. "Yukarı çık ve kahvaltının hazır olduğunu söyle."

"Sen şimdi onu rahat bırak, Jason," dedi Dilsey. "Haftanın her günü sabah karanlığında kahvaltıya kalkıyor, Bayan Cahline de Pazar sabahları yatmasına izin veriyor. Sen de biliyorsun bunu."

"Onun keyfi için zencilerle dolu bir mutfağı bekletmem," dedi Jason. "Koş git söyle hemen kahvaltıya insan."

"Kimse beklemesin onu," dedi Dilsey. "Geldiği zaman ben onun kahvaltısını ısıtıyorum, o da..."

"Benim söylediğimi işittin mi?" dedi Jason.

"İşitiyorum," dedi Dilsey. "Evde ne söylersen hepsini işitiyorum. Quentin ya da annen değilse, ya Luster ya da Benjy'dir. Neden onun böyle davranmasına izin veriyorsunuz, Bayan Cahline."

"Sen o ne söylerse onu yap," dedi Bayan Compson, "Artık evin başı o. Kendi isteklerine saygı duymamızı istemesi onun hakkıdır. Ben böyle olmaya çalışıyorum, ben bunu yaparsam, senin de aynı şeyi yapman gerekir."

"Quentin'i kendi istediği saatte kaldırmayı isteyecek kadar kötü davranması doğru değil," dedi Dilsey. "Belki de pencereyi onun kırdığını bile düşünüyorsunuzdur."

"Eğer aklına gelmişse kırmıştır," dedi Jason. "Sen git benim dediğimi yap."

"Eh eğer bu işi o yaptıysa suçu onda bulmam ben," dedi Dilsey, merdivene doğru giderken. "Ne zaman evde olsan kızı azarlayıp duruyorsun."

"Sus, Dilsey," dedi Bayan Compson. "Jason'ın nasıl davranacağını söylemek ne sana ne de bana düşer. Ara sıra ben de onun yanlış işler yaptığını düşünüyorum, ama hepinizin hatırı için isteklerine boyun eğmeye çalışıyorum. Eğer ben yemeğe incek kadar kendimi güçlü buluyorsam Quentin de aynı şeyi yapabilir demektir."

Dilsey dışarı çıktı. Merdivenleri tırmandığını işittiler. Basamaklarda uzun bir süre kaldığını işittiler.

"Sizin çok iyi hizmetçileriniz var," dedi Jason. Annesine ve kendisine kahvaltı koydu. "Hiç içlerinde öldürülmesi gereken yok muydu? Ben daha hatırlayacak yaşa gelmeden böyle bir tanesi girmiş olacak aralarına."

"Ben onları hoş tutmak zorundayım," dedi Bayan Compson, "onlara çok güvenmek zorundayım. Ben güçlü bir insan mıyım ki. Olmak isterdim. Bütün evin işini tek başıma yapmak isterdim. Hiç olmazsa bu kadarlık bir yükü omuzlarından kaldırmış olurum."

"Pislik içinde yüzerdik o zaman," dedi Jason. "Hadi, Dilsey," diye bağırdı.

"Biliyorum beni suçlu bulacaksın," dedi Bayan Compson.

"Onları bugün kiliseye göndereceğim diye."

"Nereye gideceklermiş?" dedi Jason. "Şu kahrolası tiyatro daha gitmedi mi buradan?"

"Kiliseye gidecekler," dedi Bayan Compson. "Zenciler için özel bir Paskalya ayını düzenlenmiş. Dilsey'e iki hafta önce söz verdim, gidebilirsiniz dedim."

"Öğlen yemeğini soğuk yiyeceğiz demek," dedi Jason, "ya da hiç yemek yemeyeceğiz."

"Biliyorum suç benim," dedi Bayan Compson, "Biliyorum sen de beni suçlayacaksın."

"Ne için?" dedi Jason. "İsa'yı yeniden dirilten siz değilsiniz, öyle değil mi?"

Dilsey'in son basamağı da tırmandığını ve yukarıdaki ağır adımlarını işittiler.

"Quentin," dedi. İlk seslenişinde Jason bıçağı ile çatalını elinden bıraktı, o da annesi de birbirinin karşısında aynı biçimde oturdular; biri, karikatürlerdeki barmenler gibi alınının her iki yanında iki sert kıvrıma ayrılan kumral sık taranmış saçları ve siyah çevreli bilya gibi irisli kestane rengindeki gözleriyle, soğuk ve kurnaz; öteki, iyice beyazlamış saçı ve şişmiş morarmış gözlerini her yanı gözbebeği ya da irisle karışacakmışçasına koyulaşmış, soğuk ve mızımız.

"Quentin," dedi Dilsey, "Kalk, yavrum. Seni kahvaltıya bekliyorlar."

"Şu pencerenin nasıl kırıldığını bir türlü anlamıyorum," dedi Bayan Compson. "Bunun dün olduğuna inanıyor musun? Belki de sıcak havalarda olmuştur da sen bugüne kadar farkına varmamışsındır. Saçağın altındaki üç çerçeve öyle."

"Size son olarak söylüyorum bu iş dün olmuş," dedi Jason. "Oturduğum odayı ben bilmez miyim? Elinizi sokabileceğiniz kadar kocaman delikli penceresi olan bir odada ben bir hafta nasıl yaşayabilirdim..." Sesi boğuldu, söndü ve Jason'ı bir an her şeyden boşalmış gözlerle annesine bakar bıraktı. Gözleri sanki soluğunu tutuyormuş gibiydi, ona bakarken annesi, yüzü yumuşak, mızımız, bitmez tükenmez, derinleri gören ve aynı zamanda anlayışsız. Onlar böyle otururken,

"Quentin," dedi Dilsey. "Oynama benimle, yavrum. Kahvaltıya gel. Seni bekliyorlar."

"Anlamıyorum," dedi Bayan Compson. "Sanki biri zorla eve girmek istemiş gibi..." Jason birden yerinden sıçradı. Sandalyesi arkaya fırladı, yere düştü. "Ne oldu..." dedi Bayan Compson, yanından geçip merdivene koşan Jason'a bakarken Jason merdivenin üstünde Dilsey'le karşılaştı. Jason'ın yüzü şimdi karanlıktaydı.

"Cevap vermiyor," dedi Dilsey. "Anneniz kilidini açmamış da..." Fakat Jason yanından koşarak geçti ve koridorun sonundaki kapıya vardı. Seslenmedi. Tokmağı yakaladı ve kurcaladı, sonra elinde tokmak ve başı biraz eğik durdu, kapının arkasındaki oda boşluğunun çok daha ilerisinden gelen önceden işitmiş olduğu bir şeyi dinliyordu. Belki yanlış işitmişimdir diye kendini aldatmak için dinleme hareketini sonuna kadar götüren bir insanın hali vardı onda. Arkasından Bayan Compson merdivenleri tırmandı, adını çağıra çağıra. Sonra Dilsey'i gördü ve Jason'a seslenmekten caydı, onun yerine Dilsey'e seslendi.

"Sana söyledim annen daha kapının kilidi açmadı," dedi Dilsey.

Dilsey konuşurken o döndü ve Dilsey'e doğru koştu, fakat sessiz, heyecansız ve ilgisiz. "Anahtarı yanında mı?" dedi. "Şimdi yanında mı, yani, onda..."

"Dilsey," dedi Bayan Compson merdivenlerden.

"Neyi?" dedi Dilsey. "Neden..."

"Anahtarı," dedi Jason. "Odanın anahtarı. Her zaman yanında mı taşır, annem." Sonra Bayan Compson'ı gördü ve basamaklardan indi ve karşıladı. "Anahtarı verin bana," dedi. Eski miş ceketinin ceplerini karıştırdı. Annesi karşı koydu.

"Jason," dedi. "Jason! Sen de Dilsey de beni yeniden yatağa mı düşürmek istiyorsunuz?" dedi, uzaklaştırmaya çalışarak Jason'ı, "Bir Pazar gününü bile bana rahat geçirtmeyecek misiniz?"

"Anahtar," dedi Jason annesinin üstünü arayarak. "Ver." Arkasına dönüp kapıya baktı, sanki bulamadığı anahtarla kapıya gitmeden kapının ardına kadar açılmasını bekliyormuş gibi.

"Ah hınzır Dilsey!" dedi Bayan Compson, hırkasını vucuduna sararak.

"Çabuk ver anahtarı bana, sersem karı!" diye bağırdı Jason birdenbire. Annesinin cebinden bir ortaçağ zindancısının demir halkaya geçirilmiş paslı anahtarlarına benzeyen koskocaman anahtarlar çıkardı ve iki kadını ardında bırakarak yeniden hollün başına koştu.

"Jason!" dedi Bayan Compson. "Kapının anahtarını bula mayacak," dedi. "Bilirsin kimseye vermem anahtarlarımı, Dilsey," dedi. Avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı.

"Sus," dedi Dilsey, "Kıza bir şey yapamaz. Ben bırakmam."

"Ama Pazar sabahı, benim evimde," dedi Bayan Compson, "Onları iyi bir Hıristiyan olarak yetiştirmek için çekmediğim eziyet kalmadığı halde. Dur göstereyim anahtarı, Jason," dedi. Elini Jason'ın koluna koydu. Sonra onunla itişip kakışmaya başladı, ama Jason bir dirsek hareketi ile annesini bir yana fırlattı ve bir an ona şöyle bir baktı, gözleri soğuk ve üzgündü, sonra yeniden kapıya ve hantal anahtarlara döndü.

"Sus," dedi Dilsey. "Jason bana bak!"

"Korkunç bir şey oldu," dedi Bayan Compson yeniden bağırmaya başlayarak, "Oldu biliyordum. Jason, bana bak," dedi, yeniden Jason'ı yakalamaya çalışarak. "Kendi evimde bir odanın anahtarını bile bulmaya izin vermiyor."

"Durun, durun," dedi Dilsey, "Ne olacak sanki? Ben buradayım, kıza dokundurtmam. Quentin," dedi, sesini yükselterek, "Korkma, yavrum, ben buradayım."

Kapı açıldı, içeri doğru ardına kadar. Jason bir an kapıda durdu, odayı örterek, sonra kenara çekildi. "Girin," dedi boğuk ince bir sesle. İçeri girdiler. Bir kız odası değildi. Kişiliği olmayan bir oda, ve ucuz kozmetiklerin hafif kokusu, birkaç kadın eşyası ve odayı kabaca ve ümitsizce kadınlaştırma çabalarının çeşitli delilleri, ama bunlar odanın adsızlığını sadece artırıyor, odaya randevuevlerindeki odaların ölü ve beylik geçiciliğini veriyor. Yatak bozulmamıştı. Yerde biraz çokça pembeye çalan üstü topraklanmış bir kombinezon; yarı açılmış bir şifonyerin gözünden bir çorap teki sarkıyor. Pencere açıktı. Ötede bir armut ağacı, eve bitişik gibi. Çiçek açmış ve dalları eve sürtüyor,

evi kazıyor ve pencereden giren bol hava odaya çiçeklerin ıssız kokusunu getiriyor.

"İşte," dedi Dilsey. "Ben size bir şeyi yoktur demedim mi?"

"Bir şeyi yok mu?" dedi Bayan Compson. Dilsey arkasından odaya girdi ve onu tuttu.

"Siz gidin yatın artık," dedi. "Ben on dakika içinde bulurum onu."

Bayan Compson başını salladı. "Mektubu bulun," dedi. "Quentin de gittiği zaman bir mektup bırakmıştı."

"Peki," dedi Dilsey. "Ben bulurum. Siz şimdi gidin odanıza yatın."

"Ona Quentin adını taktıkları zaman ben bunun böyle olacağını biliyordum zaten," dedi Bayan Compson. Şifonyere gitti ve dağılmış eşyaları araştırmaya başladı... Parfüm şişeleri, bir pudra kutusu, çiğnenmiş bir kalem, bir yanı kırılmış bir makas, pudra ve ruj lekeleriyle dolu örme bir eşarbin üstünde. "Yazıyı bul," dedi.

"Ben bulurum," dedi Dilsey. "Hadi siz gidin. Biz Jason'la birlikte buluruz. Hadi siz gidin odanıza."

"Jason," dedi Bayan Compson. "Jason nerede?" Kapıya gitti. Dilsey holün alt tarafındaki başka bir kapıya kadar arkasından geldi. Kapı kapalıydı. "Jason," diye kapının arkasından seslendi. Cevap yok. Tokmağı zorladı, sonra yeniden seslendi. Fakat hâlâ bir cevap yok, çünkü Jason gardroptan bir sürü şeyler çıkarıyor arkasına fırlatıyor: Elbiseler, ayakkabılar, bir bavul. Sonra geçme bir tahta çıkarttı ve yere koydu ve yeniden dolaba girdi ve metal bir kutuyla çıktı. Yatağın üstüne koydu ve kırılmış kilide bakarken ceketinden bir halka anahtar çıkarttı ve içlerinden birini seçti, elinde seçtiği anahtarla kırılmış kilide bir süre baktı, ve sonra anahtarları yeniden cebine koydu ve kutunun içindekileri dikkatle yatağın üstüne döktü. Yine dikkatle, her seferinde eline bir tane alıp sallayarak içindeki kâğıtları ayırdı. Sonra kutuyu tersine çevirdi ve onu da salladı ve yavaş yavaş kâğıtları yerine koydu ve yeniden ayağa kalktı, kırık kilide bakarak, elinde kutu ve başı eğik. Pencerenin dışında sığırcıkların ötüşe ötüşe dönüp dolaştıklarını ve uzaklaştıklarını işitti, çığlıklarını rüzgâr uzaklara savuruyordu, ve bir otomobil

bir yerden geçti ve sesi kesildi. Annesi yeniden adını söyledi kapının arkasından, ama o hiç kıpırdamadı. Annesini holün başına doğru götürdüğünü işitti Dilsey'in, ve sonra bir kapı kapandı. Sonra kutuyu gardroba koydu ve elbiseleri üstüne fırlattı ve merdivenden inerek telefona gitti. Telefon kulağında, beklerken, Dilsey merdivenden indi. Ona baktı, durmadı ve geçip gitti.

Telefon açıldı. "Ben Jason Compson," dedi, sesi o kadar kaba ve kalın çıktı ki yeniden adını söylemek zorunda kaldı. "Jason Compson," dedi, sesini ayarlamaya çalışarak. "Bir araba hazırlayın, eğer siz hemen gidemezseniz bir yardımcı verin. Ben geliyorum... ne?.. Hırsızlık. Benim evimde. Kim olduğunu biliyorum... Hırsızlık, diyorum size. Bir araba hazırlayın çabuk... Ne? Siz devletin para ile tuttuğu kanun koruyucusu değil misiniz... Evet, beş dakikaya kadar oradayım. Araba hemen yola çıkacak durumda olsun. Eğer dediğimi yapmazsanız sizi valiyeye haber veririm."

Telefonu yerine koydu ve yemek odasına geçti, çok seyrek yarıda kalan yemek şimdi soğumuş masanın üstünde duruyor, ve mutfığa girdi. Dilsey sıcak su torbasını dolduruyordu. Ben oturmuştu, rahat ve boş. Yanında Luster bir sokak köpeği gibi, kulağı tetikte. Bir şey yiyordu. Jason mutfaktan geçti.

"Kahvaltı etmeyecek misin?" dedi Dilsey. O hiç aldırmadı. "Git de kahvaltını ye, Jason." O yürüdü. Dış kapı arkasından kapandı. Luster ayağa kalktı ve pencereye gitti ve dışarıya baktı.

"Uuuuu," dedi, "Ne oldu yukarıda? Bayan, Quentin'i mi dövdü?"

"Sen kapa ağzını, sesini çıkartma," dedi Dilsey. "Şimdi Benjy'yi başlatırsan ben de senin kafanı patlatırım. Aman elinden geldiği kadar sesini çıkartmamaya çalış, şimdi gelirim ben." Torbanın kapağını vidaladı ve dışarı çıktı. Merdiveni tırmandığı işitiliyordu, sonra Jason'ın evden çıkıp otomobiline bindiğini işittiler. Sonra mutfakta ibriğin tıkrıdayan murıltısından ve saatten başka bir ses kalmadı.

"Bak ne olmuştur biliyor musun?" dedi Luster. "Jason kızını dövmüştür. Kafasına vurmüştür şimdi de doktor aramaya gidi-

yor. İstedğin bahse girerim." Saat tik tak ediyordu, ağırbaşlı ve düşünceli. Çürüyen evin kendi kurumuş nabzı olabilirdi bu; az sonra pır pır etti ve boğazını temizleyerek altı kere vurdu. Ben başını kaldırıp baktı, sonra pencerenin önünde Luster'ın mermiye benzeyen baş silüetine baktı ve yeniden başını sallamaya başladı, salyaları aka aka. Hıçkırarak ağlamaya başladı.

"Sus be aptal," dedi Luster başını çevirmeden. "Galiba bugün kiliseye gidemeyeceğiz." Fakat Ben sandalyede oturmuş, yumuşak elleri dizlerinin arasından sarkıyor, hafif hafif inliyor. Birdenbire ağlamaya başladı, ağır ağır çıkan bir böğürme sesi, anlamsız ve sürekli. "Sus," dedi Luster. Döndü ve elini kaldırdı. "Sen dayak mı istiyorsun?" Ben Luster'a baktı, her soluk verişte ağır ağır böğürerek. Luster geldi ve Ben'i sarstı. "Sus bakayım, hemen sus!" diye bağırdı. "Gel," dedi. Ben'i sandalyeden kaldırdı ve sandalyeyi sobanın önüne çekti ve ateş yanan yerin kapağını açtı ve Ben'i sandalyeye itti. Dar bir limanda hantal bir tankeri çeken çatanaya benziyordu. Ben kızıl kapağın karşısına oturdu. Sustu. Sonra yeniden saati işittiler, ve Dilsey'in yavaş yavaş merdivenden inişini. İçeri girdiği zaman Dilsey Ben yeniden hıçkırmaya başladı. Sonra yeniden sesini yükseltti.

"Yine ne yaptın?" dedi Dilsey. "Hiç olmazsa bu sabah rahat bırak dokunma."

"Ben bir şey yapmadım," dedi Luster. "Bay Jason'dan korktu da ondan. Bayan Quentin'i öldürmedi mi Jason, yoksa öldürdü mü?"

"Sus, Benjy," dedi Dilsey. Benjy sustu. Dilsey pencereye gitti ve dışarı baktı. "Yağmur kesildi mi?" dedi.

"Evet," dedi Luster. "Çoktan."

"Öyleyse siz biraz dışarı çıkın," dedi Dilsey. "Ben Bayan Cahline'i daha yeni susturdum."

"Kiliseye gidiyor muyuz?" dedi Luster.

"Ben sırası gelince söylerim. Sen şimdi onu evden çıkart, dediğimi yap."

"Çayıra gidebilir miyiz?" dedi Luster.

"Peki gidin. Evden uzaklaştır da ne yaparsan yap. Ben elimden geleni yaptım."

"Peki," dedi Luster. "Bay Jason nereye gitti, anne?"

"Sana ne?" dedi Dilsey. Masayı temizlemeye başladı. "Sus Benjy. Luster seni gezmeye götürecek."

"Jason Bayan Quentin'e ne yaptı, anne?" dedi Luster.

"Bir şey yapmadı. Hadi bakayım siz dışarı."

"Yemin ederim evde yok Quentin," dedi Luster.

Dilsey Luster'a baktı. "Nerden biliyorsun?"

"Dün gece penceresinden aşağıya indiğini biz Benjy ile gördük. Öyle mi Benjy?"

"Gerçekten mi?" dedi Dilsey, Benjy'ye bakarak.

"Her gece görüyoruz," dedi Luster. "Armut ağacından iniyor aşağıya."

"Yalan söyleme, pis zenci," dedi Dilsey.

"Yalan söylemiyorum. İstersen Benjy'ye sor."

"Peki şimdiye kadar neden söylemedin?"

"Bana ne," dedi Luster. "Ben beyaz adamların işlerine burunumu sokmak istemem. Hadi yürü, Benjy, biz dışarı çıkalım."

Çıktılar. Dilsey bir süre masanın önünde durdu, sonra gitti ve yemek odasından kahvaltı öteberilerini topladı ve kendi kahvaltısını yedi ve mutfağı topladı. Sonra önlüğünü çıkarttı ve astı ve merdivenin alt basamağına gitti ve bir an dinledi. Ses seda yoktu. Paltosunu ve şapkasını giydi, kulübesine gitti.

Yağmur durmuştu. Şimdi güneydoğudan gelen hava mavi parçalara bölünmüştü. Şehirdeki ağaçların ve damların ve kulelerin arkasında bir tepenin üstünde soluk bir kumaş parçası gibi yayılan güneş, parça parça bölünmüştü. Bu havanın üstüne bir çan sesi geldi, ve sonra işaret verilmiş gibi, öteki çanlar bu sesi aldı ve tekrarladı.

Kulübenin kapısı açıldı ve Dilsey çıktı, yine üstünde kadife pelerini ve pembe entarisi, ellerinden dirseklerine kadar uzayan lekeli beyaz eldivenler ve başı şimdi türbansız. Bahçeye indi ve Luster'a seslendi. Bir süre bekledi, sonra eve gitti ve evin çevresinden dolaşarak bodrumun kapısına geldi, durvara yaklaştı, ve kapıya baktı. Ben basamaklara oturmuştu. Önünde, nemli toprağın üstünde, Luster bağdaş kurmuştu. Sol elinde bir testere, elinin baskısıyla biraz bel vermiş, ve Luster Dilsey'in otuz yıldan beri hamur dövdüğü eskimiş tahta tokmakla testereye vurmakta. Testereden tek ağır bir tink sesi çıkıyor sonra bu

ses cansız bir istekle kesiliyor, ve destereyi Luster'ın eliyle yer arasında ince keskin bir eğri olarak bırakıyordu. Sessiz, anlaşılmaz, göbeğini şişirmiş bir halde kalıyordu.

"Böyle çalıyordu," dedi Luster. "Yalnız vuracak bir şey bulamadım."

"Demek bununla uğraşıyorsun?" dedi Dilsey. "Getir bakayım şu tokmağı bana," dedi.

"Bir şey olmaz," dedi Luster.

"Getir dedim sana," dedi Dilsey. "Testereyi de aldığın yere koy."

Testereyi götürdü ve tokmağı Dilsey'e verdi. Sonra Ben yeniden çılgığı bastı, umutsuz ve uzun bir çılgılık. Hiçbir şeydi bu. Yalnızca ses. Hepsi de olabilirdi; gezegenlerin bir an birleşmesiyle ses haline gelen zaman ve haksızlık ve keder.

"Bak dinle," dedi Luster. "Bizi evden gönderdiğinden beri bu sesi çıkarıyor. Bu sabah ne oldu ona bilmiyorum."

"Buraya getir onu," dedi Dilsey.

"Yürü Benjy," dedi Luster. Basamaklardan indi ve Benjy'nin kolunu yakaladı. Ben karşı koymadan yürüdü bağıra bağıra, gemilerin ağır ağır çıkardığı o boğuk sesle, sesin kendisi çıkmadan çıkmaya başlamış, sesin kendisi bitmeden bitmiş gibi.

"Koş git kasketini getir," dedi Dilsey. "Sakin gürültü etme, Bayan Cahline duyar. Hadi, çabuk. Zaten geç kaldık."

"Ama nasıl olsa duyacak, eğer susturmazsan," dedi Luster.

"Buradan uzaklaşınca susar," dedi Dilsey. "Kokusunu alıyor. Ondan."

"Neyin kokusunu, anne?" dedi Luster.

"Hadi git kasketi getir," dedi Dilsey. Luster gitti. Bodrumun kapısında durdular, Ben bir basamak aşağıda. Gök şimdi rüzgârın sürüklediği parçalara bölünmüştü, gölgelerini harap bahçeden yıkık parmaklıklara ve oradan avluya sürüklüyordu. Dilsey Ben'in başını okşuyordu, yavaş yavaş ve aralıksız, alına düşen perçemleri düzelterek. Ben inliyordu bağırıp çağırmadan, acele etmeden. "Sus," dedi Dilsey. "Sus bakayım. Bir iki dakika sonra yola çıkacağız. Hadi, sus bakayım." Ben inliyordu, bağırıp çağırmadan, aralıksız.

Luster döndü, başında renkli kurdeleli yeni katı bir hasır şapka ve elinde kumaş bir kasket, şapka projektör tutulmuş bir insanın gözü gibi Luster'ın kafatasında yalnızca düzeyler ve açılar bırakmıştı. O kadar özel bir kişiliği vardı ki biçiminin, şapka ilk bakışta sanki Luster'ın hemen arkasında duran başka birinin başındaymış gibi görünüyordu. Dilsey şapkaya baktı.

"Neden eski şapkanı giymedin?" dedi.

"Bulamadım," dedi Luster.

"Aramamışsındır. Dün gece bir yere atmışsındır, şimdi bulamıyorsun. Sen berbat edersin bunu."

"Ama, anne," dedi Luster. "Yağmur yağmayacak."

"Nerden biliyorsun? Hadi koş eski şapkanı bul, yenisini de yerine koy."

"Ama, anne," dedi Luster, "Yağmur yağmayacak."

"Nerden biliyorsun? Hadi koş eski şapkanı bul, yenisini de yerine koy."

"Ama, anne."

"Öyleyse şemsiyeyi al."

"Ama, anne."

"Birinden birini," dedi Dilsey. "Ya eski şapkanı giyersin, ya da şemsiyeyi alırsın. Hangisini istersen."

Luster kulübeye gitti. Ben sessizce bekledi.

"Hadi," dedi Dilsey, "Onlar bize yetişirler. Biz de koroya yetişelim." Evin çevresini döndüler, bahçe kapısına yöneldiler. "Sus," diyordu Dilsey ara sıra, yoldan aşağıya inerlerken. Bahçe kapısına vardılar. Dilsey kapıyı açtı. Luster de arkalarından iniyordu, elinde şemsiye ve yanında bir kadın. "İşte geliyorlar," dedi Dilsey. Kapıdan çıktılar. "Hadi bakalım," dedi. Ben sustu. Luster ile annesi onlara yetiştiler. Frony'nin üstünde mavi ipekten parlak bir elbise ve başında çiçekli bir şapka. Zayıf bir kadındı, tatlı yassı bir yüzü vardı.

"İşin bitmesi için daha altı hafta ister," dedi Dilsey. "Yağmur yağarsa ne yapacaksın?"

"İslanırım," dedi Frony. "Şimdiye kadar kim yağmurunu dıı durabilmiş ki."

"Annem boyuna yağmur yağacak deyip duruyor," dedi Luster.

"Ben düşünmesem kim düşünür sizi," dedi Dilsey. "Hadi zaten geç kaldık."

"Papaz Shegog vaaz verecek bugün," dedi Frony.

"Ya," dedi Dilsey. "Kim o?"

"Saint-Louis'den geldi," dedi Frony. "Büyük vaazcı."

"Hih," dedi Dilsey. "Buradaki haylazlar zenci çocuklarına tanrı korkusu nedir öğretecek biri gerek bize."

"Papaz Shegog vaaz verecek bugün," dedi Frony. "Öyle diyorlar."

Cadde boyunca yürüdüler. Caddenin sessiz uzunluğu boyunca beyaz adamlar aydınlık kümeler gibi kiliseye doğru ilerliyorlar, rüzgârla karışan çan sesleri içinde, gezine gezine, arada sırada rastgele görünen geçici güneş altında. Sertti rüzgâr, güneydoğudan gelen, sıcak günlerden sonra soğuk ve ısırcı.

"Keşke onu her zaman kiliseye götürmesen, anne," dedi Frony. "Söz edecekler."

"Kimler?" dedi Dilsey.

"Kulağıma geliyor," dedi Frony.

Ben bunu söyleyenlerin ne biçim insan olduklarını biliyorum," dedi Dilsey. "Onlar beyazların ayaktakımı. Anlıyor musun, ayaktakımı. Beyazların kilisesine gidemez derler belki ama zencilerin kilisesi de ona az gelir."

"Ana yine de söylüyorlar," dedi Frony.

"Öyle söyleyenleri sen bana gönder," dedi Dilsey. "Onlara de ki Hazreti İsa onun budalalığına falan bakmaz. Buna beyazların ayaktakımından başka kimse aldırılmaz."

Bir cadde keskin köşe yaparak döndü, indi ve toprak bir yol oldu. Toprak her iki yandan da dik olarak iniyordu; geniş bir düzlük orada burada küçük kulübeler, rüzgârların aşındırdığı damlar yolla aynı düzlemde. Kırık şeyler, tuğlalar, tahta parçaları, çanak çömlek, ve bir zamanlar bir kullanma değeri taşımış nesnelere kurulmuştu bu kulübeler otsuz küçük aralarda. Yetişen tek şey kenarda biten otlar, ve ağaçlardan: böğürtlen, akasya, incir... Evlerin çevresindeki pis kokulara katılan ağaçlar, tomurcukları bile Eylül'den kalma kederli ve dayanıklı görünen ağaçlar; sanki ilkbahar bile onları unutarak geçip gitmiş, içinde büyüdükleri ağır ve belli zenci kokuları ile beslensin diye bırakmış.

Onlar geçerken kapılarda konuşuyordı zenciler, çoğunlukla Dilsey'e sesleniyorlardı:

"Gibson kardeş! Nasılsın bakalım bu sabah?"

"İyiyim. Sen nasılsın?"

"Ben de iyiyim. Teşekkür ederim."

Kulübelerden ıktılar ve yola giden seti tırmandılar. Erkekler ağırbaşlı elbiselerini giymişler, koyu kahverengi ya da siyah, altın saat zencirleri ve bir kaçında da baston; geçenlerde ucuz çiğ mavi renkte ya da ekoseli ve afili şapkalar; kadınlarda biraz sert hışır hışır eden jüponlar ve çocuklarda beyazların eskicilere sattıkları elbiseler. Ben'e bakıyorlar, karanlıkta geçen hayvanların gizliliğİ var hepsinde:

"Gidip dokunabilir misin ona? Dokunamazsın."

"Nerden biliyorsun?"

"Dokunamazsın, bahse girerim. Korkarsın."

"Kimseye bir şey yapmaz ki. Aptal o."

"Aptal bir şey yapmaz mı insana? Nerden biliyorsun?"

"Yapmaz. Ben dokundum."

"Ama şimdi dokunamazsın."

"ünkü Bayan Dilsey bakıyor."

"Yine de dokunamazsın."

"Kimseye bir şey yapmaz. Aptal o."

Ve yaşlılar Dilsey'le konuşuyorlar, çok yaşlı olmayanlara Frony'nin cevap vermesine izin veriyor Dilsey.

"Annem bu sabah pek iyi değil."

"ok fena. Ama Shegog iyi eder onu. Onun kalbini rahata kavuşturur ve yükünü üstünden atar."

Yol yeniden yükselmeye başladı, üstüne resim yapılmış bir fonun önündeki bir sahneye doğru. Meşe ağaçlarıyla çevrili kırmızı bir tuğladan bir kesilişe bitiverdi yol, kesilen bir şerit gibi. Yanındaki eski bir kilise, çılgın an kulesini resimlerdeki kiliseler gibi yükseltiyordu havaya, ve bütün sahne, uzaydan gelen rüzgârlı güneş işiğinin ve Nisan ve çamlarla dolu sabah havasının karşısında yatan düz toprakların son ucuna serilmış renkli bir karton kadar düz ve derinliksizdi. Pazar gntnin ağır çalışan kafalarıyla kiliseye şştler. Kadınlara ve çocuklara içeri girdiler, erkekler dışarıda kaldılar ve sessiz gruplara halin-

de konuştular çanlar kesilinceye kadar. Sonra onlar da girdiler içeri.

Kilise süslenmişti, mutfak bahçelerinden ve çitlerden toplanmış dağınık çiçekler ve boydanboya uzatılmış renkli krepon kâğıtlarıyla. Minberin üstünde iğri büğrü bir Noel çanı asılıydı, akordeon gibi girintili çıkıntılı. Minber boştu, ama koro yerine gelmiş, hava sıcak değildi ama elleriyle yelpazeleniyorlardı.

Kadınların çoğu odanın bir yanında toplanmışlardı. Konuşuyorlardı. Sonra çan bir kere çaldı ve yerlerine dağıldılar ve cemaat bir an durdu, bekledi. Çan bir kere daha çaldı. Koro ayağa kalktı ve ilahiye başladı, ve cemaat tek bir insan gibi başını çevirdi, bu sırada altı küçük çocuk –örgülü saçları kumaş parçalarıyla kelebekler gibi bağlanmış dört kız çocuğu ile saçları iyice kesilmiş iki oğlan çocuğu– içeri girdiler ve koridorda yürüdüler, beyaz kordonlar ve çiçeklerle birbirlerine bağlanmışlardı ve artlarından arka arkaya iki adam geliyordu. İkincisi iriyarı bir adamdı, açık kahverengi bir adam, üstünde bir frak ve boynunda beyaz bir boyunbağı. Yönetici ve derin düşünceli bir kafası vardı, boynu yakalığının üstünde birçok kıvrımlar yapmıştı. Ama onu çok görmüşlerdi, ve o geçerken başlar yine dönük kaldı ve gezginci papazın daha önce içeri girmiş olduğu ancak koronun ilahiye bitirmesinden sonra anlaşıldı ve adamın kendi papazlarından çok önce minbere çıkmış olduğunu gördükleri zaman anlaşılmasa bir ses çıktı, bir çekiş, bir şaşkınlık ve bir hayal kırıklığı sesi.

Ziyaretçi ufak tefekti, alpaka yününden eski bir ceketin içine gömülmüş. Buruşuk siyah bir yüzü vardı, küçük, yaşlı bir maymuna benzeyen. Ve bu arada koro yeniden ilahi söyledi ve altı çocuk ayağa kalktı ve onlar da ince, çekingen, tonsuz fısıltılarla ilahi söylediler, kilise papazının yönetici gövdesi yanında cüce bir köylü gibi kalan önemsiz bakışlı adama şaşkınlığa benzeyen bir davranışla bakıp dururken. Kilisenin papazı ayağa kalkıp ziyaretçiyi heybetli ve ağır bir tonla tanıttığı sırada bile ona hâlâ şaşkınlıkla ve inançsızca bakıyorlardı, her dokunaklı söz yalnızca ziyaretçinin önemsizliğini arttırmaya yarlıyordu.

“Bunu da ne diye Saint-Louis’den alıp getirdiler,” diye fısıldadı Frony.

"Tanrı bundan daha garip araçlar kullanmıştır çok zaman, biliyorum," dedi Dilsey. "Sus bakayım," dedi Ben'e, "Az sonra ilahi söylemeye başlayacaklar yeniden."

Ziyaretçi söz söylemek için ayağa kalktığı sırada sesi bu beyaz adam sesi gibi çıktı. Dümdüz ve soğuk. Ondan umulmayacak kadar büyük bir ses çıktı ve önce merakla dinlediler, bu maymunun konuşmasını dinler gibi. Bakmaya başladılar ip üstünde bir cambaza bakar gibi. Sesinin soğuk gergin teli üstünde atlama, koşma ve durma bakımından gösterdiği ustalık onlara önemsiz görünüşü unutturdu, öyle ki sonunda, bir kolu bir çeşit pike yapar gibi omuzunun hizasında dinlenmek üzere kürsünün yanına uzandığı ve vücudu bir mumya, ya da boşalmış bir tekne gibi hareketsiz kaldığı zaman, cemaat ortak bir rüyadan uyanmışçasına iç çekti ve oturduğu yerde biraz kıpırdadı. Minberin arkasında koro elleriyle yelpazeleniyordu. Durmadan. Dilsey fısıldadı, "Sus, sakın ha. Şimdi ilahi söyleyecekler."

Sonra bir ses, "Ey aziz kardeşim," dedi.

Vaiz kıpırdamadı. Kolu yine kürsünün üstünde duruyordu ve sesi duvarların sesli yankıları arasında kaybolurken de yüzünü hiç değiştirmede, bu sesin tonu eskisinden günle gece kadar ayırıyordu, kederli, alto bir borunun sesine benzeyen bir tatlılığı vardı, gönüllerine çöküp kalıyor ve uzaklaşıp kaybolan ve toplanan yankılarla geri gelip kesilince orada konuşuyordu yine.

"Ey aziz kardeşlerim," dedi yine. Vaiz kolunu kürsüden çekti ve ileri geri dolaşmaya başladı kürsünün önünde, ellerini arkasında birbirine geçirmişti, kuru bir insan şekli, amansız toprakla uzun zaman savaşanlarınkı gibi kamburlaşmış. "İsa'mızın anısı ve kanı adına!" Bükülmüş kâğıtlar ve Noel Çanını altında, kambur kambur, ellerini arkasında kavuşturmuş, durmadan ileri geri gidip geliyordu. Ardı ardına gelen kendi ses dalgalarıyla boğulan aşınmış küçük bir taş parçasına benziyordu. Ses sanki kendisini besleyen vücudunu emiyordu bir dişi ifrit gibi, dişlerini geçirmiş ona. Ve cemaat sesin vaizi yok edişini kendi gözleriyle gördü, sonunda vaiz kalmadı ve kendileri de kalmadı ve artık ses bile yoktu, yalnızca sözcük ihtiyacının ötesinde müzik ölçüleriyle kalpleri birbirleriyle konuşuyor

du, kürsüye dayanıp maymun yüzünün yukarı kalkışı ve duruşun bütünüyle aydınlık, işkence çeken bir çarmıh oluşu, kılık-sızlığını ve önemsizliğini yüceltti ve zamanın dışına çıkarttı, cemaatten uzun iniltili bir soluk çıktı, ve tek soprano kadın sesi: "Evet, İsa."

Rüzgârlı gün kilisenin üstünden geçerken soluk pencereler birbirini kovalayan hayaletlerle parlıyor ve sönüyordu. Yoldan bir otomobil geçti, kumun üstünde kaydı, uzaklaştı. Dilsey dimdik oturmuştu, eli Ben'in dizinde. Sarkık yanaklarından iki damla gözyaşı milyonlarca fedakârlık ve feragat ve zaman pırlıltıları arasından fırlayıp çıkmıştı.

"Kardeşler," dedi kilisenin papazı sert bir fısıltı halinde, kıpırdamadan.

"Evet, İsa!" dedi kadın sesi, yine kısık kısık.

"Kardeşler!" Vaizin sesi yeniden çınladı, boru sesleri arasında. Kolunu çekti ve dimdik durdu ve ellerini kaldırdı. "İsa'nın anısı ve kanı adına!" Ses makamının, söylenişin ne zaman zencilerinkine çalmaya başladığını anlayamadılar, ses onları kendine çekerken onlar yalnız yerlerinde hafif hafif sallanıyorlardı.

"Uzun sürdüğü zaman, soğuklar... Ey, kardeşler, size söylüyorum, uzun sürdüğü zaman, soğuklar... Işığı görürüm ve kelamı görürüm, zavallı günahkâr! Onlar Mısır'da yok oldular savaş arabalarında sallana sallana; nesiller yok oldu. Zengin adanmış; şimdi ne olmuş, Ey kardeşler? Fakirmiş, şimdi ne olmuş, Ey kardeşler? Size söylüyorum, uzun süren, soğuk yıllar geçip giderken o eski kurtuluş sütünü ve çiğini alamazsanız vay halinize!"

"Evet, İsa!"

"Size söylüyorum, erkek kardeşlerim, size söylüyorum, kız kardeşlerim. O günler gelecek. Zavallı günahkâr, Efendimizin koynunda yatayım, yükümü atayım diyecek. O zaman ne diyecek İsa, Ey erkek kardeşlerim? Ey kız kardeşlerim? İsa'nın anısını ve kanını andın mı? Cenneti tıklım tıklım dolduracak değilim ya!"

Ceketini arandı ve bir mendil çıkardı ve terini sildi. Cemaatten hep bir ağızdan hafif bir ses yükseldi: "Mmmmmmmmmmm!" Kadın sesi, "Evet, İsa! İsa!"

"Kardeşlerim! Şuracıkta duran çocuklara bakın. İsa da bir zamanlar böyle çocuktü. Annesinin payına şeref ve ıstırap düştü. Belki arada sırada karanlık basarken onu kucağına aldı, melekler ona ninni söylerken; Belki de başını çıkarıp kapıdan baktı ve Romalı polislerin geçtiğini gördü." Bir öne bir arkaya gidip geldi, terini silerek. "Dinleyin, kardeşlerim! O günü görüyorum. Meryem kapıda oturmuş kucağında İsa, küçük İsa. Şuracıktaki çocuklar gibi, küçücük bir İsa. Meleklerin barış ve zafer şarkıları söylediklerini işitiyorum; kapanan gözleri görüyorum; Meryem'in ileri atıldığını görüyorum, askerlerin yüzünü görüyorum: Öldüreceğiz! Öldüreceğiz! Senin küçük İsa'nı öldüreceğiz! Tanrı'nın mağfiretini ve sözünü, kavuşmayan zavallı ananın ağlamasını ve feryadını işitiyorum."

"Mmmmmmmmmmm! İsa! Küçük İsa!" ve başka bir ses yükseliyor:

"Görüyorum, Ey İsa! Ey görüyorum!" ve sonra başkası, sözcüğü olmadan, suda yükselen hava kabarcıkları gibi.

"Görüyorum, kardeşler! Görüyorum! Görüyorum, yok eden kör eden manzarayı! Görüyorum, İsa'nın çarmıha gerildiği yeri, kutsal tahtaları, görüyorum hırsız katili ve ötekiler kadar aşağılık olanı; işitiyorum kendini övmeleri ve kışkırtmaları: Eğer sen İsa isen çarmıhını at ve yürü! İşitiyorum kadınların çığlıklarını ve bağırmalarını ve Tanrı'nın kızgın yüzünü: Öldürdüler İsa'yı, öldürdüler oğlumu!"

"Mmmmmmmmmmm! İsa! Görüyorum, Ey İsa!"

"Ey kör günahkâr! Erkek kardeşlerim, size söylüyorum; kız kardeşlerim, size söylüyorum, Tanrı kudretli yüzünü size çevirip ben artık cenneti daha çok doldurmayacağım dediği zaman! Görüyorum kederli Tanrı'nın kapısını kapadığını; Görüyorum sellerin her yanı sardığını; Görüyorum karanlığın ve ölümün kuşaklar boyunca insanların üstüne çöktüğünü. Ey, İsa! Kardeşler! Evet, kardeşler! Ne görüyorum? Ne görüyor? Ne görüyorum, ey günahkâr? Görüyorum yeniden canlanışı ve ışığı; Görüyorum İsa'nın sizlerin yeniden yaşamamız için beni öldürdüler dediğini, gören ve insanların bir daha ölmemesi için ben öldüm. Kardeşler, Ey kardeşler! Görüyorum talihin döndüğünü ve işitiyorum altın trompetlerin

zafer seslerini ve İsa'nın anısını ve kanını paylaşan ölülerin mezardan kalktıklarını!"

Seslerin ve ellerin arasında Ben oturmuş, tatlı mavi bakışları içinde kendinden geçmişti. Dilsey yanında dimdik oturuyor anılan İsa'nın tavi ve kanı içinde dimdik ve sessiz sessiz ağlıyordu.

Aydınlık öğlen güneşinde, yeniden gruplaşmış ve tatlı tatlı konuşarak dağılmakta olan cemaatle birlikte kumlu yola çıkarırken, konuşulanlara aldirmaksızın, durmadan ağladı.

"Gerçekten zorlu bir papaz! Önceden belli olmadı, ama sonra pes!"

"Tanrı'nın gücünü ve zaferi gördü."

"Evet. Gördü. Yüz yüze geldi onunla."

Dilsey hiç ses çıkarmadı, gözyaşları çökük ve dolaşık birtakım yollar izlerken yüzü titremiyor, başı yukarıda yürüyor, gözlerini silmek bile istemiyordu.

"Niye hâlâ ağlıyorsun, anne?" dedi Frony. "Herkes sana bakıyor. Az sonra beyazların mahallesine gireceğiz."

"Başlangıcı ve sonu gördüm ben," dedi Dilsey. "Siz bana bakmayın."

"Neyin başlangıcıyla sonunu?" dedi Frony.

"Siz bana bakmayın," dedi Dilsey. "Ben başlangıcını gördüm ve şimdi de sonunu görüyorum."

Caddeye varmadan önce, yine de, durdu ve etekliğini kaldırdı ve en üstteki etekliğinin kenarı ile gözlerini kuruladı. Sonra yürüdüler. Ben Dilsey'in yanında ayağını sürüye sürüye gidiyor, önlerinde, elinde şemsiye ve yeni hasır şapkası güneş altında yana yatmış türlü maskaralıklar yaparak giden Luster'a, kocaman aptal bir köpeğin küçük akıllı bir köpeğe bakması gibi bakıyordu. Bahçe kapısına vardılar ve içeri girdiler. Ben içeri girer girmez yeniden hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı, ve bir süre hepsi yolun yukarısındaki meydanlığa, sütunları çürüten, bozaları dökülmüş eve baktılar.

"Bugün neler oluyor evde?" dedi Frony. "Bir şeyler var."

"Bir şey yok," dedi Dilsey. "Siz kendi işinize bakın beyazlar da kendi işlerine."

"Bir şeyler var," dedi Frony. "Bu sabah ilk onun sesini işittim. Ama bana ne."

"Ama ne olduğunu ben biliyorum," dedi Luster.

"Ama sen gerektiğinden çok şey biliyorsun," dedi Dilsey. "Frony'nin bana ne dediğini işitmedin mi? Sen Benjy'yi arkaya götür ve ben yemeği hazırlayınca kadar onu bağırma."

"Bayan Quentin'in nerede olduğunu ben biliyorum," dedi Luster.

"Öyleyse kimseye söyleme," dedi Dilsey. "Quentin'in sana ihtiyacı olunca, ben haber veririm. Hadi bakayım siz gidin ar kada oynayın."

"Ama o toplarla orada oynamaya başladıkları zaman ne olduğunu biliyorsun," dedi Luster.

"Daha başlamazlar. Bu arada T. P. gelir onu araba ile getirmeye götürür. Hadi, ver bakayım o yeni şapkanı bana."

Luster şapkayı verdi, Ben'le birlikte bahçenin arka tarafına gittiler. Ben hâlâ hıçkırma hıçkırma ağlıyordu, ama yüksek sesle değil. Dilsey ile Frony kulübeye gittiler. Az sonra Dilsey dışarı çıktı, yeniden basma entarisini giymişti, mutfığa gitti. Ateş sönmüştü. Evde hiç ses yoktu. Önlüğünü taktı ve merdivenlerden çıktı. Hiçbir yerde ses yoktu. Quentin'in odası bıraktıkları gibi duruyordu. İçeri girdi ve kombinezonu kaldırdı ve çorapları yeniden dolaba koydu ve kapattı. Bayan Compson'un odası kapalıydı. Dilsey bir an kapının yanında durdu, dinledi. Sonra açtı ve içeri girdi; girdi odayı kaplayan kâfur buharının içine. Perdeler indirilmişti; oda yarı ışıklı, ve yatak; önce Bayan Compson'ı uyuyor sandı, kapıyı kapatmak üzereyken öteki konuşt.

"Ne var?" dedi, "Ne o?"

"Benim," dedi Dilsey. "Bir şey istiyor musunuz?"

Bayan Compson cevap vermedi. Biraz sonra, başını hiç kıpırdatmadan, "Jason nerede?" dedi.

"Daha dönmedi," dedi Dilsey. "Bir şey mi istiyorsunuz?"

Bayan Compson bir şey demedi. Soğuk ve zayıf olan bir çok insanın sonunda gerçek ve yadsınmayan felaketlerle karşılaştıkları zaman yaptıkları gibi bir yerden bir çeşit dayanıklılık ve güç bulup çıkarmıştı. Kendi bakımından, bu, henüz derinliği ölçülmeyen olay hakkındaki sarsılmaz inancıydı. "Peki," dedi birdenbire. "Buldunuz mu?"

"Neyi? Neyi bulacağız?"

"Mektubu. Hiç olmazsa bir mektup bırakacak kadar saygısı vardır. Quentin bile yaptı bunu."

"Neyi bulacağız?" dedi Dilsey. "Kızın merak edilecek bir şeyi olmadığını bilmiyor musunuz? Karanlık basmadan bu kapıdan içeri girecek size yemin ederim."

"Boş söz," dedi Bayan Compson. "Kanında var. Ha dayısı ha yeğeni. Ha da anası. Hangisinininki daha kötü bilmiyorum. Ama bana hepsi bir geliyor."

"Niye böyle konuşup duruyorsunuz?" dedi Dilsey. "Ne diye kız durup dururken böyle işlere kalksın?"

"Bilmiyorum. Quentin'in bir nedeni var mıydı? Söyle Allahını seversen ne vardı ortada. Yalnızca beni üzme ve incitme bir neden olamaz. Her kimse bu Tanrı böyle birşeye izin vermez. Ben bir hanımefendiyim. Evlatlarıma bakarak sen buna inanmayabilirsin, ama ben öyleyim."

"Durun bakalım bekleyin görürsünüz," dedi Dilsey. "Karanlık basmadan önce burada olmazsa ben hiçbir şey bilmiyorum, hem de burada yatağında." Bayan Compson bir şey demedi. "Kâfuru emdirilmiş bez parçası alınının üstünde duruyordu. Siyah sabahlığı yatağının ayakucundaydı. Dilsey elleri kapının tokmağında ayakta.

"Peki," dedi Bayan Compson. "Ne istiyorsun? Jason'la Benjamin için yemek hazırlıyor musun hazırlamıyor musun?"

"Jason daha gelmedi," dedi Dilsey. "Ben bir şeyler hazırlarım. Sizin canınız bir şey istemiyor gibi. Torbanız soğumadı ya?"

"Bana İncil'im verabilirsin."

"Sabahleyin verdim, gitmeden."

"Yatağın kenarına bırakmış olacaksın. Bütün gün orada kalacak değil ya."

Dilsey yatağa gitti ve yatağın altındaki gölgeler arasında arandı ve İncil'i buldu, ters yüzüne çevrilmiş. Kenarları kıvrık sayfaları düzeltti ve kitabı yeniden yatağın üstüne koydu. Bayan Compson gözlerini açmadı. Saçı ile yastığı aynı renkteydi, başına örttüğü kâfurulu beyaz bezin altında dua eden ihtiyar bir rahibeye benziyordu. "Yeniden koyma oraya," dedi, gözle-

rini açmadan. "Önce de oraya koymuştun. Kitabı almak için yataktan mı kalkayım?"

Dilsey üzerinden uzanıp kitabı aldı ve yatağın geniş kenarına koydu. "Bu ışıkta okuyamazsınız," dedi. "Terdeyi biraz açayım mı?"

"Hayır. Bırak. Sen git ve Jason'a yiyecek bir şeyler hazırla."

Dilsey çıktı. Kapıyı kapattı ve mutfığa döndü. Soba hemen hemen soğumuştü. Dilsey orada dururken dolabın üzerindeki duvar saati on kere vurdu. "Saat bir," dedi yüksek sesle. "Jason eve gelmeyecek. Başlangıcı ve sonu gördüm," dedi bakarak soğumuş sobaya, "Başlangıcı ve sonu gördüm." Masaya bir iki soğuk yiyecek koydu. Gidip gelirken ilahi söylüyordu. İlahinin bütün bestesini boyuna iki satır okuyarak söyledi. Yemeği hazırladı ve kapıya gitti ve Luster'a seslendi, ve biraz sonra Luster ile Benjy içeri girdiler. Ben hâlâ hafif hafif inliyordu, içinden inliyormuş gibi.

"Hiç susmadı," dedi Luster.

"Hadi gelin yiyin," dedi Dilsey. "Jason yemeğe gelmeyecek." Masaya oturdular. Ben önüne konan katı yemekleri, şimdi, soğuk da olsa, kendi başına yiyebiliyordu. Dilsey'in bağladığı önlük boynunda. Luster'la birlikte yediler. Dilsey mutfığa gidip geliyor, ilahinin aklında kalan iki mısramı söyleyip duruyordu. "Hepiniz gelin de yiyin," dedi. "Jason gelmeyecek."

Şimdi o yirmi mil uzaktaydı. Evden çıktıktan sonra otomobiliyle doğruca şehre gidip, sokaklarda dolaşan tatil günü gruplarının ve rüzgârlı havada durmadan çalan çanların arasından geçmişti. Boş meydanı aşmış ve şimdi daha da ıssız olan dar caddeye sapsmış, ve ahşap bir binanın önünde durmuş ve çevresi çiçeklerle süslü bir yoldan verandaya girmişti.

Tel kapının arkasında birtakım insanlar konuşuyorlardı. Kapıyı vurmak için elini kaldırdığı zaman ayak sesleri işitti, eli havada kaldı, sonunda siyah çuhadan pantolon giymiş ve yaka kasız, göğsü kolalı beyaz gömleli, iriyarı bir adam kapıyı açtı. Dağınıksert kır saçları vardı ve gri gözleri küçük bir çocuğunki gibi yuvarlak ve parlaktı. Jason'ın elini yakaladı ve onu içeri çekti, boyuna elini sallayıp duruyordu.

"Buyur," dedi, "Buyur gir içeri."

"Yola çıkmaya hazır mısınız?" dedi Jason.

"Sen buyur içeriye de," dedi berik, dirseğinden tutarak, bir kadınla bir erkeğin oturduğu odaya soktu onu. "Myrtle'in kocasını tanıyorsun değil mi? Jason Compson, Vernon."

"Evet," dedi Jason. Adama bakmadı bile ve şerif odanın ortasına bir sandalye çekerken adam,

"Biz çıkalım siz konuşun. Kalk, Myrtle." dedi.

"Yo, yo," dedi şerif. "Rahatınıza bakın. Çok önemli olması gerek, Jason? Otursana."

"Yolda anlatırım olanları ben sana," dedi Jason. "Hemen şapkanı ve ceketini al yola çıkalım."

"Biz gidelim," dedi adam, ayağa kalkarak.

"Oturun," dedi şerif. "Biz Jason'la verandaya çıkarız."

"Şapkanla ceketini al," dedi Jason. "Onlar yola çıkacak on iki saat oluyor." Şerif verandaya çıktı. Çıkarken bir adamla bir kadın ona bir şeyler söylediler. O ahbapça bir jestle cevap verdi. Çanlar hâlâ çalıyor, kasabanın Nigger Hollow¹⁸ denen bölümünden çan sesleri geliyordu. "Şapkanı giy, şerif," dedi Jason. Şerif iki iskemle çekti.

"Otur bakayım da anlat bana ne oldu."

"Sana telefonda anlattım," dedi Jason, ayakta durarak. "Zaman kaybetmeyeyim diye telefonda anlattım. Seni yeminli görevini yapmaya zorlamak için mahkemeye mi başvurmalı?"

"Sen otur da anlat bakalım ne oldu," dedi şerif. "Ben sana her kolaylığı göstereceğim."

"Kolaylık, ha," dedi Jason. "Böyle mi kolaylık göstereceksin?"

"Bizi geciktiren sensin," dedi şerif. "Otur da anlat bakalım ne oldu."

Jason anlattı, üzölmek ve elden bir şey gelmemek duygusu kendi sesiyle daha da güçlendi, böylece bir süre sonra kendini haklı görme ve öfke duygularının şiddetli birikintisi içinde acele etmesi gerektiğini unuttu. Şerif soğuk ve parlak gözleriyle durmadan ona bakıyordu.

"Ama bu işi onların yaptığını bilmiyorsun," dedi. "Sen öyle söylüyorsun."

18 Zencimahallesi.

"Bilmiyor muyum?" dedi Jason. "İki gün sokak sokak ar kalarından dolaştım, kızı heriften uzaklaştırmaya çalıştım, kızı yakalarsam ne yapacağımı söyledim, şimdi sen benim o küçük o..."

"Peki, peki," dedi şerif. "Öyle olsun. Yeter." Caddenin ote yanına baktı, elleri ceplerinde.

"Sonra sana gelip baş vuruyorum, kanunun yetkili bir memuruna," dedi Jason.

"Tiyatro bu hafta Mottson'da olacak," dedi şerif.

"Evet," dedi Jason. "Eğer kendisini bulunduğu mevkiye seçenleri koruyacak bir tek kanun adamı bulabilseydim, şimdi orada olabilirdim." Hikâyeyi yeni baştan anlattı, sert sert özetleyerek, öfkesinden ve çaresizliğinden tat almışçasına. Şerif pek dinlemiyor gibiydi.

"Jason," dedi. "Üç bin doları ne diye evde saklıyordun?"

"Ne diye mi?" dedi Jason. "Nerede saklarsam saklarım bu benim bileceğim iş. Senin işin, bu parayı geri almak için bana yardım etmek."

"Orada o kadar paranın saklı olduğunu annen biliyor muydu?"

"Bana bak," dedi Jason, "Evime hırsız girmiştir. Bunu kimin yaptığını ve yapanların da nerede olduklarını biliyorum. Ben kanunun yetkili bir adamı olarak sana başvuruyorum, ve bir daha rica ediyorum, benim olan bir şeyi geri almak için harekete geçecek misin, geçmeyecek misin?"

"Peki kızı ne yapacaksın, eğer yakalarsan?"

"Hiçbir şey," dedi Jason. "Hiçbir şey yapmayacağım. Elimi bile sürmeyeceğim. Bana hayatta yükselme fırsatını verecek tek işi kaçırtan, babamın ölümüne sebep olan ve annemin ömrünü her gün biraz daha kısaltan ve adımları kasabada gülünçleştiren bir orospudur o. Hiçbir şey yapamayacağım ona," dedi. "Hiçbir şey."

"Bu kızı kaçırtan sensin, Jason" dedi şerif.

"Ben ailemi nasıl istersem öyle yönetirim, seni ilgilendirmez," dedi Jason. "Sen bana yardım ediyor musun etmiyor musun?"

"Kızı kaçırtan sensin," dedi şerif. "Sonra bu paranın sahibi kim bilmiyorum kesin olarak, bileceğimi de sanmıyorum."

Jason ayakta duruyor, elinde tuttuğu şapkasının kenarını yavaş yavaş kıvrıyordu. Yavaşça dedi ki, "Onları yakalamak için hiçbir çaba göstermeyecek misin?"

"Bu benim işim değil, Jason. Eğer elinde kesin bir delil olsaydı, harekete geçerdim. Ama olmadan bunun beni ilgilendiren bir iş olduğunu sanmıyorum."

"Cevabın bu, öyle mi?" dedi Jason. "Bak iyi düşün."

"Öyle, Jason."

"Peki," dedi Jason. Şapkasını giydi. "Pişman olacaksın. Bana yardım eden bulunur. Burası Rusya değil, burada göğsüne küçük bir kokart taktı diye insan kanununun elinden kurtulamaz." Basamaklardan indi ve otomobiline bindi ve motoru işletti. Şerif onun uzaklaştığını, saptığını ve binayı geçerek hızla şehre yöneldiğini gördü.

Çanlar yeniden çalmaya başlamıştı, rüzgârlı havada açılıp kapanan güneş altında parlak düzensiz ses döküntüleri. Bir benzin istasyonunda durdu ve lastikleri gözden geçirtti ve benzin deposunu doldurttu.

"Yolculuğa çıkıyorsunuz galiba?" diye sordu zenci. Cevap vermedi. "Hava güzel olacağı benziyor," dedi zenci.

"Güzel mi, hadi be," dedi Jason. "Öğleye doğru seller boşanacak." Göğe baktı; yağmuru, kaygan çamurlu yolları, kasabadan kilometrelerce uzakta bulunacağını düşünüyordu. Bir çeşit zafer duygusuyla düşündü bunu, hemen yola çıkmakla ve acelelik zorunluğuna uymakla evdeki yemeği kaçırmış oluyordu, öğleynin her iki şehirden de çok uzaklarda olacaktı. Şimdiki durum ona bir dinlenme zamanı gibi göründü, ve zenciye dedi ki:

"Ne yapıyorsun be? Otomobili burada geciktirmek için sana biri para mı verdi?"

"Lastikte hava kalmamış," dedi zenci.

"Git öyleyse şu pompayı getir," dedi Jason.

"Şimdi tamam," dedi zenci, ayağa kalkarak. "Hemen yola çıkabilirsiniz."

Jason otomobile bindi ve motoru işletti ve hareket etti. İkinci vitese geçti, motor takur tukur ediyor ve soluyordu, ve gazı kapatıp jikleyle delicesine içeri sokup çıkararak motoru kamçıladi. "Yağmur yağacak," dedi, "Yolun yarısını bulduğum

zaman seller gidecek." Ve çanların ve kasabanın içinden çıktı, çalınmış atlarını bulmak için çamurların içinde bata çaka koşan bir insana benzetiyordu kendini. "Hepsi birazdan kilisede olacaklar." Sonra kiliseyi nasıl bulacağını ve hayvanları nasıl alacağını ve sahibinin kiliseden çıkararak nasıl ona bağıracağını ve nasıl yumruk atıp yere sereceğini düşündü. "Ben Jason Compson'ım. Sen beni durduramazsın. Beni durduracak şerifi seçemezsin sen," dedi, yanında bir sürü askerle birlikte mahkemeye girdiklerini ve şerifi dışarı çıkardıklarını düşündü. "Sen burada ellerini kavuşturmuş oturuyorsun, ben öte yandan işimi kaybediyorum. Ben ona işlerin nasıl yapılacağını göstereceğim." Yeğenini hiç düşünmüyordu, parayı kendisinin nasıl değerlendireceğini de düşünmüyordu. Bu iki şeyden hiçbiri on yıldan beri kendisi için bir varlık ya da bir kişilik ifade etmiyordu; her ikisi birlikte yalnız daha işe başlamadan ayrılmak zorunda bırakıldığı bankadaki işi sembolize ediyorlardı.

Hava aydınlandı, yerde koşan gölge parçaları artık manzarayı tamamlamıyordu, ve havanın açması, eski aldığı yaralarla girmekte olduğu yeni savaşta düşmanın yeni bir kurnazlığı gibi göründü ona. Zaman zaman kiliseler geçiyordu, demir sac-tan yapılmış çan kuleleri olan boyasız tahta binalar, çevrelerindeki ağaçlara bağlanmış atlar ve eski püskü otomobiller, bunların her biri onu arkasından gözetleyen birer artçı karakol gibi göründü ona. "Sizlerin de Tanrı belanızı versin," dedi. "Siz de beni durduramazsınız." Kendi adamlarının, ellerine kelepçe vurdukları şerifi sürükleye sürükleye götürdüklerini, gerekirse Tanrı'yı tahtından indireceklerini düşünüyordu; birbirleri ile savaşa girmiş olan cennet ve cehennem kuvvetlerinin arasından kendine yol aç aça en sonunda kaçan yeğenini bulacağını düşünüyordu.

Rüzgâr güneydoğudan esiyordu. Durmadan çarpıyordu yanaklarına. Rüzgârın durmadan çarpışı kafatasının içine işliyormuş gibi geliyordu ona, ve birdenbire eskiden kalma bir önsezi ile frenleri yakaladı ve durdu ve hiç kıpırdamadan yerinde kaldı. Sonra elini boğazına götürdü ve küfretmeye başladı, ve oturduğu yerde, kaba fısıltılarla boyuna küfretti. Uzun zaman otomobil sürmek gerektiğinde kâfuruya bulanmış bir mendil

ile güçlendirirdi kendisini, kasabadan çıkar çıkmaz boynuna bağlar, kokusunu ciğerlerine çeke çeke giderdi, ve yerinden kalktı ve bir tane rastgele unutulmuştur belki diye kanepenin yastığını kaldırdı. Her iki kanepeye de baktı ve bir süre ayakta durdu, küfrediyor, kendi zaferinin kendisiyle alay ettiğini görüyordu. Gözlerini kapadı, kapıya yaslandı. Dönebilir ve unutulmuş kâfuruyu alabilirdi, ya da yoluna devam edebilirdi. Her iki durumda da başı ağrıdan çatlayacaktı, ama evde Pazar gününü kâfuru bulabilirdi, oysa yoluna devam ederse ya bulur ya bulamazdı. Ama dönerse Mottson'a bir buçuk saat geç varacaktı. "Belki yavaş sürersem," dedi. "Belki yavaş sürersem, başka şeyler düşünürsem..."

Otomobile bindi ve hareket etti. "Başka şeyler düşünüyüm," dedi, böylece Lorraine'i düşünmeye başladı. Yatakta onunla birlikte yatışını gözünün önüne getirdi, onun yanında yalnızca yatıyor, kendisine yardım etmesi için Lorraine'e yalvarıyordu, sonra yeniden parayı, kendisini bir kadının, bir kızın atlattığını düşündü. Keşke parayı herifin çaldığına inanabilseydi. Ama kaybettiği işin karşılığı olan ve o kadar çalışarak birçok tehlikeyi göze alarak biriktirdiği şeyin, kaybettiği işin sembolü tarafından ve en kötüsü orospu bir kız tarafından elinden alınmış olması. Yüzünü paltosunun yakasıyla durmadan çarpan rüzgârdan koruyarak, otomobili sürmeye devam etti.

Alinyazısı ile isteminin birbirine karşıt güçlerinin son suratla birbirlerine yaklaştığını, geri dönülmez bir kavşağa doğru gittiğini görüyordu; kurnazlık düşünmeye başladı. Falso yapmamalıyım dedi kendi kendine. Yalnız bir tek doğru olmalı, başka bir olanak bulunmamalıydı: şunu yapmalıydı. Her ikisi de onu görür görmez tanıyacaktı, ama kızı önce kendisinin görerek tanıyacağından emin olması gerekiyordu, eğer herif yine kırmızı boyunbağı takmamışsa. Ve olayın kırmızı bir boyunbağına dayanması yaklaşan felaketin kendisi gibi göründü ona; bunun hemen hemen kokusunu alıyor, bunu başındaki zonklamadan çok duyuyordu.

Son tepeyi aştı. Vadiyi sis kaplamıştı, ve damları da ağaçların arasından yükselen bir iki çan kulesi. Yokuştan aşağıya indi ve şehre girdi, yavaşlayarak, dikkatli olması gerektiğini durma-

dan kendi kendine söyleyerek; önce çadırın nerede kurulmuş, olduğunu öğrenmeliydi. Şimdi çevresini pek iyi göremiyordu, ve kafasına koyduğunu doğrudan doğruya gidip yapmaktan kendisini alıkoyan şeyin bu felaket olduğunu biliyordu. Bu benzin istasyonunda, çadırın daha kurulmadığını ona söylediler, ama tiyatro vagonları garda bir rampaya çekilmişti. O yana doğru yöneldi.

Alacalı bulacalı iki yataklı vagon tren yolunun üstünde duruyordu. Otomobilden inmeden vagonlara şöyle bir göz gezdirdi. Hafif hafif soluk almaya çalışıyordu, kafatasının içinde kan zonklamasın diye. Arabasından atladı ve istasyon duvarı boyunca yürüdü, vagonlara baka baka. Pencerelerin dışına birkaç çamaşır asılmıştı, gevşek ve buruşuk, sanki daha yeni yıkanmışlar. Yerde bir vagonun basamakları önünde üç portatif iskemle duruyordu. Ama hiçbir yaşantı izine rastlamadı, sonunda üstüne pis bir önlük geçirmiş bir adam geldi kapıya ve geniş bir hareketle bir tas dolusu bulaşık suyu boşalttı, güneş tasın metal göbeğinde parladı, sonra adam yeniden içeri girdi.

Herifi farkına varmadan birdenbire yakalamalıyım, arkadaşlarına haber vermeden, diye düşündü. Onların orada, vagonda bulunamayacakları hiç aklına gelmiyordu. Onların orada olmamaları, bütün sonucun onun mu onları ya da onların mı onu önce görecekleri olanağına göre düzenlenmemesi, doğru koşullarına ve bütün olayların ritmine aykırıydı. Ve bundan başka: kendisinin onları önce görmesi, parayı geri alması gerekiyordu. Sonra onlar ne yaparlarsa yapsınlar onun için önemli değildi, yoksa bütün dünya kendisini, Jason Compson'ı, soyduğunu öğrenecekti. Quentin'in, yeğeninin, bir orospunun.

Yeniden vagonları gözleriyle araştırdı. Sonra vagona gitti ve basamaklardan çıktı, hızla ve ses çıkarmadan, ve kapıda durdu. Mutfak karanlıktı, bayat yiyeceklerle dizin dizin dolu. Adam beyaz bir siluetti, çatlak, titrek tenör bir sesle şarkı söyleyen. İhtiyar bir adam, diye düşündü, benim kadar da iri değil. Vagona girdi adam başını kaldırmış bakarken.

"Ne var?" dedi adam, şarkısını keserek.

"Nereye gittiler?" dedi Jason. "Çabuk söyle. Yataklı vagon dalar mı?"

"Kimler nereye gittiler?" dedi adam.

"Yalan söyleme bana," dedi Jason. Karmakarışık karanlığın içinde sallanarak yürüdü.

"Ne oluyor" dedi öteki. "Sen kime yalancı diyorsun?" ve Jason omuzunu yakaladığı zaman bağırdı, "Çekil şuradan be adam!"

"Yalan söyleme," dedi Jason, "Nereye gittiler?"

"Ne oluyorsun be, eşşoğlu eşşek," dedi adam. Jason'ın yakaladığı kol sıska ve inceydi. Kurtulmaya çalıştı, sonra döndü arkasındaki karmakarışık masada aramaya başladı.

"Haydi söyle," dedi Jason, "Nereye gittiler?"

"Şimdi söyleyeceğim sana merak etme," diye bağırdı adam. "Şu kasap bıçağını bulayım da."

"Söyle," dedi Jason, adamı tutmaya çalışarak. "Ben sana bir şey soruyorum."

"Eşşoğlu eşşek," diye çığılığı bastı öteki, masanın üstünde debelenirken. Jason onu iki kolundan yakalamaya çalışıyordu, kendisine kızan bu küçük yaratığı bırakmamak istiyordu. Adamın vücudu o kadar ihtiyar, o kadar sıska, fakat o kadar kafasına koyduğu şeyi yapacak gibi geldi ki ona, ilk defa olarak Jason hızla yaklaştığı felaketi açıkca ve gölgesizce gördü.

"Bırak!" dedi. "Peki! Peki! Ben gidiyorum. Bana dokunma, ben giderim."

"Sen bana yalancı dedin," diye bağırdı öteki. "Sen beni bırak. Bir dakika bırak beni. O zaman ben sana göstereceğim."

Jason adamı tutarken çevresine şaşkın şaşkın bakındı. Dışarı aydınlık ve güneşliydi. Canlı, aydınlık ve boş, ve herkesin birazdan pazar yemeği için bayram yeri gibi süslenmiş evlerine rahat rahat gideceğini, kendisinin ise burada bu belalı öfkeli ihtiyar adamı yakalamış olduğunu, arkasına dönüp kaçabilecek kadar bir fırsat bulamayacağından korkarak onu serbest bırakmaya cesaret edemediğini düşündü.

"Dışarı çıkacak kadar zaman bırakmayacak mısın bana?" dedi. "Ha?" Fakat öteki hâlâ debeleniyordu, ve Jason bir elini çekti ve başına yumruğu indirdi. Acemice, ve acele indirilmiş bir yumruk, şiddetli değil, ama öteki hemen devrildi ve taslarla kovaların arasında yere yığıldı. Jason adamın başında durmuş, soluyor,

çevreyi dinliyordu. Sonra döndü ve vagonun içinde koştu. Kapı da kendini frenledi ve merdivenden daha yavaş indi ve orada yeniden durdu. Soluğu ile birlikte bir hah hah hah sesi çıkıyor ve bu sesi bastırmaya çalışıyordu, bir yandan da çevresine bakınıyordu, tam bu sırada arkasında bir ayak sesi işitti ve hemen döndüğü zaman ihtiyar adamın merdivenden sallanarak ve otkeyle atladığını gördü, havada tuttuğu elinde paslı bir balta vardı.

Jason baltayı yakaladı, hiçbir vuruş duymadı ama vete düşmekte olduğunun farkına vardı, düşünürken. İşte böyle bir tecekti diye, ve ölmek üzere olduğuna inandı ve başının arkası bir şeye vurduğu zaman Nasıl vurdu oraya? diye düşündü. Belki de çok önceden vurdu da farkına varmadım, diye düşündü, Ve şimdi duydum, ve Çabuk diye düşündü. Çabuk. Çabuk ol, ve sonra öfkeli bir ölmemek gerekliliği duygusu kapladı içini ve debelendi, ihtiyar adamın çatlak sesiyle bağırıp çağırıldığını ve küfrettiğini işitiyordu.

Hâlâ debeleniyordu ayağa kaldırdıkları zaman, ama bırakmadılar onu ve o da durdu.

"Çok kan akıyor mu?" dedi. "Başımın arkası. Kanıyor mu?" Yavaş yavaş oradan uzaklaştırıldığını anlarken hâlâ bunu söylüyor, ihtiyar adamın ince öfkeli sesinin yavaş yavaş arkasından kaybolduğunu işitiyordu. "Bak başına," dedi, "Sen dur, ben sana..."

"Bırak be," dedi onu tutan adam. "Bu sıska herif öldürecek seni sonra. Haydi yürü. Bir şeyin yok."

"Bana vurdu," dedi Jason. "Kanıyor mu?"

"Hadi yürü," dedi öteki. Jason'ı istasyonun köşesine götürdü, bir ekspres vagonunun durduğu boş platforma; dik çiçeklerle çevrili bir arsada otlar dimdik büyümüştü. Ve elektrikli bir işaret vardı: nüzü Mottson'dan ayırmayın, göz kelimesinin yerine elektrikten bir insan gözü konmuştu. Adam Jason'ı bıraktı.

"Bana bak," dedi. "Hemen buradan git ve bir daha gelme. Sen ne istiyordun? Kendini öldürtmek mi?"

"İki kişiyi arıyordum," dedi Jason. "Yalnız nereye gittiklerini sordum."

"Kimleri arıyorsun?"

"Bir kızı," dedi Jason. "Ve bir erkeği. Dün Jefferson'da gezerken boynunda kırmızı bir boyunbağı vardı. Bu tiyatrodan kaçıyor. Beni soydular."

"Ha," dedi adam. "Demek sizsiniz. Eh, gittiler, burada yoklar."

"Ben de öyle sanıyorum," dedi Jason. Duvara dayandı, elini başının arkasına götürdü ve sonra avucuna baktı. "Kanıyor sanmıştım," dedi. "Balta ile kafama vurdu sandım."

"Siz başınızı raya çarptınız," dedi adam. "Siz hemen gidin buradan. Onlar yoklar burada."

"Evet. Adam da burada olmadıklarını söyledi. Ben yalan söylüyor sandım."

"Ben de mi yalan söylüyorum?" dedi adam.

"Hayır," dedi Jason. "Biliyorum onlar burada yoklar."

"Hemen kumpanyadan çıkıp gitmesini söyledim, her ikisine de," dedi adam. "Ben kendi trupumda böyle şeyler istemem. Ben saygıdeğer bir trupu olan saygıdeğer bir tiyatro yönetiyorum."

"Evet," dedi Jason. "Nereye gittiklerini biliyor musunuz?"

"Bilmiyorum. Ve bilmek de istemem. Tiyatromda bulunan hiçbir kimsenin böyle bir kepezelik yapmasına müsaade edemem. Siz... kardeşi misiniz?"

"Hayır," dedi Jason. "O kadar önemli değil. Ben yalnızca görmek istedim onları. Adamın bana vurmadığından emin misiniz? Kan filan yok galiba."

"Eğer ben tam zamanında yetişmeseydim kan da olacaktı. Hemen buradan gidin, o büyücü kerata sizi öldürecek. Orada duran sizin arabanız mı?"

"Evet."

"Öyleyse hemen atlayın ve Jefferson'a dönün onları benim tiyatro kumpanyamda bulamazsınız. Benim tiyatrom ciddi bir tiyatrodur. Sizi soydular mı dediniz?"

"Yo, hayır," dedi Jason. "Fark etmez." Otomobiline doğru yürüdü ve içine girdi. Ne yapmam gerekiyor? diye düşündü. Sonra hatırladı. Motoru işletti ve caddenin baş taraflarına doğru bir eczane buluncaya kadar gitti, kapısı kapalıydı eczanenin. Eli kapının tokmağında ve başı eğik durdu bir süre. Sonra dön-

dü ve ilk geçen adama herhangi bir yerde bir eczanenin açık olup olmadığını sorduğu zaman olmadığı cevabını aldı. Sonra kuzeye giden trenin ne zaman hareket edeceğini sordu ve adam iki otuzda cevabını verdi. Kaldırırma geçti ve yeniden otomobile atladı ve oturdu. Az sonra iki zenci geçti yoldan. Çağırıldı onları.

"Çocuklar içinizde otomobil kullanmasını bilen var mı?"

"Evet efendim var."

"Beni Jefferson'a götürmek için ne istersiniz?"

Birbirlerine bakındılar, fısıldaştılar.

"Bir dolar veririm," dedi Jason.

Yeniden mırıldandılar. "Bu paraya gitmem," dedi biri.

"Peki ne istersin?"

"Sen gider misin bu paraya?" dedi biri.

"Ben gitmem," dedi öteki. "Sen neden götürmüyorsun?"

Hiçbir işin yok."

"Var işte."

"Ne var?"

Yeniden fısıldaştılar, gülüşerek.

"İki dolar veriyorum," dedi Jason. "Hanginiz istersiniz?"

"Ben gitmem," dedi birincisi.

"Peki öyleyse," dedi Jason. "Hadi gidin."

Bir süre otomobilde oturdu. Bir saatin yarımını vurduğunu işitti, sonra halk geçmeye başladı, üstlerinde Pazar ve Paskalya elbiseleri vardı. Bazıları geçerken ona bakıyorlardı, bir insan küçük bir otomobilin direksiyonu önünde sessiz sedasız oturuyor, görünmeyen yaşantı bir çorap gibi çevresinde sökülüp duruyor. Az sonra işçi tulumu giymiş bir zenci geldi.

"Jefferson'a gitmek isteyen siz misiniz?" dedi.

"Evet," dedi Jason. "Ne kadar istiyorsunuz?"

"Dört dolar."

"İki veriyorum."

"Dörtten aşağı gitmem." Otomobildeki adam ses çıkarmadan oturdu. Zenciye bakmıyordu bile. Zenci, "İstiyor musunuz istemiyor musunuz?" dedi.

"Peki," dedi Jason. "Gel bakalım."

Yana çekildi ve zenci direksiyona geçti. Jason gözlerini ka-

padı. Ben Jefferson'da bir çaresine bakarım, dedi kendi kendine, otomobil az sarssın diye yerleşmeye çalışarak, orada bir çare bulurum. Geçtiler, caddeler boyunca, halk evlerine sessiz sedasız Pazar yemeğine gidiyordu ve şehirden çıktılar. Bunları düşündü. Ben ile Luster'in mutfakta soğuk yemek yediklerini düşünmüyordu. Başka bir şey –sürekli bir kötülüğün içinde felaketin, korkutmanın olmayışı– ona önceden bildiği bir yer olarak Jefferson'ı unutturmuştu, oysaki yaşantısı yeniden başlamalıydı orada.

Ben ile Luster yemeklerini bitirince Dilsey onları dışarıya gönderdi. "Saat dörde kadar onu oyalamaya bak. Sonra T. P. gelecek."

• "Baş üstüne," dedi Luster. Çıktılar. Dilsey yemeğini yedi ve mutfağı temizledi. Sonra merdivenin alt basamağına gitti ve dinledi, ama hiç ses yoktu. Döndü mutfaktan geçerek dışarı çıktı ve basamaklarda durdu. Ben ile Luster görünürlerde yoklardı, fakat orada durduğu sırada bodrum kapısının olduğu yerden bir başka tınk tınk sesi geldi ve kapıya gitti, başını indirip sabahki sahnenin tekrarına baktı.

"İşte böyle yapıyordu," dedi Luster. Hareketsiz testereye umutlu bir kederle dalmıştı. "Vuracak şey bulamadım ki bir türlü," dedi.

"Orada bulamazsın onu," dedi Dilsey. "Ben'i güneşe çıkar. İkiniz de zatürree olmadan o ıslak yerden çıkın."

Bekledi ve bahçeyi geçerek parmaklıkların yanındaki sedir ağaçlarına doğru yürümelerini izledi. Sonra kendi kulübesine gitti.

"Yine başlama," dedi Luster. "Bugün yeterince canımı sık-tın." Tellerle örülmüş, aralarına fıçı tahtaları geçirilmiş bir hamak vardı. Luster hamağa uzandı, ama Ben yürüyüp gitti, ilgisiz ve amaçsız. Yeniden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. "Sus be," dedi Luster. "Yoksa döverim." Hamakta sırtüstü yattı. Ben yürürken durdu, ama Luster hıçkırıklarını duyuyordu. "Susacak mısın, susmayacak mısın?" dedi Luster. Kalktı ve arkasından gitti ve küçük bir toprak tümseğin önüne diz çöküp oturan Ben'e yaklaştı. Tümseğin her iki ucunda bir zamanlar içinde zehir bulunan boş birer mavi şişe topırağa gömülmüştü. Bir tane-

sinde kurumuş tatula vardı. Ben şişenin önünde diz çökmüştü. inliyor, ağır ağır, belirsiz bir ses çıkarıyordu. Yine inleve inleve çevresini arandı ve ince bir dal buldu ve öteki şişenin içine koydu. "Neden susmuyorsun?" dedi Luster. "Seni iyice bir aplatayım da gör. Bak şimdi." Diz çöktü ve şişeyi birdenbire kapdı ve arkasına sakladı. Ben inlemeyi kesti. Yere çömeldi, şişeden boz kalan küçük çukura baktı, sonra ciğerlerini sonuna kadar şarırırken Luster şişeyi ortaya çıkardı. "Sus!" dedi. "Bağırma! Sakın. Bak burada. Görüyorsun değil mi? İşte. Burada daha fazla durursan yine başlayacaksın. Hadi, kalk gidelim de topa vurmaya başladılar mı bakalım." Ben'in kolunu yakaladı ve sürükledi ve parmaklığa gittiler ve durdular orada yan yana, parmaklığa sarılı, çiçekleri daha açmamış hanımellerinin arasında gözetlediler.

"İşte," dedi Luster, "İşte birkaç tane geliyor. Görüyor musun?"

Golf çukurlarına girip çıkan, ve top tümseklerine topları koyup vuran dört kişilik oyunu seyre daldılar. Ben içini çeke çeke ve salyaları aka aka bakıyordu. Dört kişi ilerlediği zaman Ben de onları parmaklıklar boyunca izledi, başını sallayarak ve inleyerek. Adamlardan biri,

"Tamam, Caddie. Getir torbayı," dedi.

"Sus, Benjy," dedi Laster, ama Ben parmaklığa tutuna tutuna, ayaklarına sürte sürte yürümekte devam etti, kaba, umutsuz sesiyle avazı çıktığı kadar bağıyordu. Adam topa vurdu ve yürüdü, Ben de onunla birlikte yürüdü, sonunda parmaklıkların köşesine gelince, parmaklıklara yapıştı, adamların yitiriyerek uzaklaşmalarına baktı.

"Susacak mısın sen hemen?" dedi Luster. "Susacak mısın sen hemen?" Ben'in kolunu sarstı. Ben parmaklığa yapıştı, durmadan kaba sesiyle avazı çıktığı kadar bağıyordu. "Kesmeyecek misin," dedi Luster. "Yoksa sana?" Ben parmaklıkların arasından baktı, "Peki öyleyse," dedi Luster. "Sen bağırma mı istiyorsun?" Ben'in omuzundan başını uzatarak, eve doğru baktı. Sonra kulağına fısıldadı: "Caddy! Şimdi bağır işte Caddy! Caddy! Caddy!"

Az sonra, Ben'in sustuğu kısa aralardan birinde, Luster

Dilsey'in sesini işitti. Ben'i kolundan yakaladı ve bahçeye geçerek Dilsey'e yaklaştılar.

"Size söyledim durmayacak bu diye," dedi Luster.

"Hain!" dedi Dilsey. "Yine ne yaptın?"

"Bir şey yapmadım. Dedim ya adamlar oyuna başlar başlamaz o da başlıyor."

"Gel bakayım buraya," dedi Dilsey. "Sus, Benjy. Sus, bakayım." Ama o susmadı. Avluyu çarçabuk geçtiler, kulübeye gittiler ve içeri girdiler. "Koş şu terliği getir," dedi Dilsey. "Sakin Bayan Cahline'i uyandırma. Eğer bir şey söylerse benim Benjy'ye baktığımı söyle. Hadi koş; hadi bakayım söylediklerimi yap." Luster dışarı çıktı. Dilsey Ben'i yatağa götürdü ve yanına yatırdı ve ona sarıldı, ileri geri sallanmaya başladı, etekliğinin ucuyla Ben'in salyaları akan ağzını sile sile. "Sus artık," dedi, Ben'in başını okşayarak. "Sus, bak Dilsey'in yanında." Ama o ağır ağır böğürüyordu, haincesine, gözyaşları akıtmadan; dünyada bütün sesi çıkmayan sefaletin önemli umutsuz sesi. Luster elinde beyaz saten terlikle geri döndü. Artık sararmıştı, çatlamış ve çamurlanmış, Ben'in eline verdikleri zaman kısa bir süre sustu. Ama o hâlâ hıçkırıyordu ve az sonra yeniden sesini yükseltti.

"T. P.'yi bulabilir misin?" dedi Dilsey.

"Bugün St. John'a gidecekmiş, dün söyledi. Saat dörtte dönecekmiş."

Dilsey ileri geri sallanıyor, Ben'in kafasını okşuyordu.

"Çok var daha, hey yarabbi," dedi. "Çok var."

"Ben arabayı götürebilirim, anne," dedi Luster.

"İkiniz de öteki dünyayı boylarsınız," dedi Dilsey. "Hep şeytanlık düşünüyorsun, akıllı olduğunu biliyorum. Ama sana güvenemem. Sus bakayım," dedi. "Sus. Sus."

"Yok bir şey olmayız," dedi Luster. "Ben T. P. ile birlikte sürdüm." Dilsey ileri geri sallanıyordu, Ben'i tutarak. "Bayan Cahline diyor ki eğer Dilsey susturamıyorsa ben aşağıya inip susturayım."

"Sus, yavrucuğum sus," dedi Dilsey, Ben'in başını okşaya okşaya. "Luster, şekerim," dedi. "Şu ihtiyar anneciğini düşünerek arabayı doğru dürüst sürebilir misin?"

"Elbette," dedi Luster. "Tıpkı T. P. gibi sürerim."

Dilsey Ben'in başını okşuyordu, ileri geri sallanarak. "Elimden geleni yapıyorum," dedi. "Tanrı da biliyor bunu. Hadi git de hazırlan," dedi ayağa kalkarak. Luster fırladı. Ben terliği elinde tutuyor, ağlıyordu. "Sus. Luster şimdi arabayı getirip seni mezarlığa götüreceğim. Sana kasketini giydiremeyeceğiz." Odanın köşesinde basma perdeden yapılmış bir dolaba gitti ve giye giye eskittiği bir fötr şapkeyi aldı. "Bizim durumumuz bu şapkadan da kötü, bir bilseler," dedi. "Ama sen İsa'nın çocuğusun. ben de onun çocuğuyum, çok eskiden beri, Tanrı'ya şükür. İşte." Şapkeyi Ben'in başına koydu ve paltosunu düğümledi. O durmadan çılgınlığı basıyordu. Elinden terliği aldı ve bir yana koydu ve dışarı çıktılar. Luster, yana yatmış ve arkası çökmüş bir faytona bağlı külüstür beyaz bir atla geldi.

"Dikkatli olacaksın, değil mi Luster?" dedi.

"Evet efendim," dedi Luster. Ben'e yardım ederek arka koltuğa oturttu. Ben ağlamayı kesmişti, ama şimdi yeniden inlemeye başlamıştı.

"Çiçeğini istiyor," dedi Luster. "Dur bir tane ben bulurum ona."

"Sen otur orada, kıpırdama," dedi Dilsey. Gitti ve atların başını tuttu. "Hadi. Git de getir." Luster evin çevresinden dolaştı, bahçeye gitti. Bir tek nergisçiçeğiyle döndü.

"Bu kırık," dedi Dilsey. "Bir iyisini bulamadın mı?"

"Yalnız onu buldum," dedi Luster. "Kiliseyi süslemek için Cuma günü hepsini koparttın ya. Sen dur, ben onu yaparım." Dilsey atı tutarken Luster çiçeğin sapını ikiye böldü ve içine ince bir çöp soktu ve az bir iplikle sardı ve Ben'e verdi. Sonra faytona tırmandı ve dizginleri eline aldı. Dilsey hâlâ gemleri tutuyordu.

"Yolu biliyorsun değil mi?" dedi. "Caddeye çıkacaksın, meydanı geçeceksin, mezarlığa gidersin, sonra doğru eve döneceksin."

"Baş üstüne," dedi Luster. "Deh, Queenie."

"Dikkatli olacaksın değil mi?"

"Baş üstüne." Dilsey gemleri bıraktı.

"Deh, Queenie," dedi Luster.

"Dur," dedi Dilsey. "Ver şu kamçıyı bana."

"Ama, anne," dedi Luster.

"Ver şunu," dedi Dilsey, tekerleğe yaklaşıarak. Luster kamçıyı verdi istemeye istemeye.

"Şimdi artık Queenie dünyada yürümez."

"Sen üzülme," dedi Dilsey. "Queenie ne yapacağını senden iyi bilir. Sen orada otur dizginleri tut yeter. Yolu biliyorsun değil mi?"

"Evet. T. P.'nin her Pazar günü gittiği yol."

"Bu pazar da sen aynı şeyi yapacaksın."

"Elbette. T. P.'nin yerine yüz defadan çok sürmedim mi ben bu arabayı?"

"Peki öyleyse yine sür," dedi Dilsey. "Hadi bakalım yürüyün. Eğer Benjy'nin bir yerine bir şey olursa, zenci yavrusu, benden çekeceğin var. Seni zincire vurmak gerekir o zaman, ama ben seni öyle bir yere gönderirim ki zincire vurulanlar seni zincire vururlar."

"Baş üstüne," dedi Luster. "Deh, Queenie."

Dizginleri Queenie'nin geniş sırtına çarptı ve fayton harekete geçer gibi oldu.

"Hey, Luster," dedi Dilsey.

"Hadi, deh!" dedi Luster. Yeniden dizginleri çarptı. Queenie yer altından gelen birtakım gürültülerle yolun aşağılarına doğru itildi ve caddeye saptı. Luster burada Queenie'yi, ileriye doğru yönelmiş uzun ve tutuk bir düşüşe benzeyen bir rahvana kaldırdı.

Ben inlemeyi kesmişti. Koltuğun ortasında oturuyor, yumruğunda onarılmış çiçeği dimdik tutuyordu, gözlerinde bir rahatlık ve sözle açıklanamayacak bir anlatım. Tam önünde Luster'ın yuvarlak başı ev gözden kayboluncaya kadar boyuna arkaya çevrilip durdu, sonra Luster arabayı caddenin kenarına çekti ve Ben ona bakarken Luster faytondan indi ve çitten bir sopa kopardı. Queenie başını indirdi ve Luster arabaya bininceye kadar otladı. Luster atın başını kaldırdı ve dürte dürte yeniden harekete getirdi, sonra dirseklerini kaldırdı, sopasını ve dizginlerini havada tutarak takındığı fiyakalı duruş, Queenie'nin ağır nal vuruşlarına ve karnının çıkardığı bas sesine uy-

muyordu. Otomobiller yanlarından geçti ve yayaları da, bu ana delikanlı zenciler:

"Luster'a bak. Nereye gidiyorsun, Luster? Mezarlığa mı?"

"Ya," dedi Luster. "Hepiniz de aynı yere gidecek değil mi siniz. Deh, koca aslan."

Meydana yaklaştılar, meydandaki Konfederasyon askeri heykeli mermer elinin altından boş gözleriyle rüzgâra ve hava ya bakıyordu. Luster bir kerte daha kabardı ve vurdum duymaz Queenie'yi sopasıyla dürttü ve meydana bir göz attı. "Bak Jason'ın otomobili," dedi, sonra başka bir zenci gurubunu gözleriyle aradı. "Şu zencilere ustalığımı göstereyim, Benjy," dedi. "Ne dersin?" Arkasına baktı. Ben oturmuş, yumruğunun ortasında çiçek, bakışı boş ve dertsiz. Luster Queenie'ye bir daha vurdu ve anıtın sol yanına saptırdı.

Bir an Ben hiç kıpırdamadan olduğu gibi kaldı. Sonra böğürdü. Böğürdü, sesini yükselttikçe yükseltti, soluk almak için çok az ara vererek. Bu çılgınlıkta şaşkınlıktan başka bir şey vardı, bu bir dehşetti - şoktu, ölümden önceki son acıydı, kör ve dilsiz; yalnızca sestir bu, ve Luster gözlerini bir göz akı kadar geri çevirdi. "Hey Allahım," dedi. "Sus! sus! Allahını seversen sus!" Yeniden önüne döndü ve Queenie'ye sopasıyla vurdu. Sopa kırıldı ve Luster attı sopayı ve Ben'in sesi inanılmaz derecede yükselirken dizginleri yakaladı ve önüne doğru eğilirken Jason meydanın öte yanından fırlayıp geldi ve arabasının basamağına atladı.

Elinin tersiyle vurduğu gibi Luster'ı bir kenara itti ve yakaladı ve Queenie'yi döndürdü, dizginleri kıvrıp Queenie'nin sırtına vurdu. Uğraşa uğraşa onu zoraki bir dörtnala kaldırdı, bu sırada Ben'in göklere çıkan feryadı her yanı dolduruyordu, ve Jason arabayı anıtın sağından döndürdü. Luster'ın kafasına bir yumruk vurdu.

"Sola ne diye götürdün?" dedi. Arkaya uzandı ve Ben'e vurdu, çiçeğin sapı bir daha kırıldı. "Sus be!" dedi, "Sus be!" Queenie'yi durdurdu ve yere atladı. "Çabuk götür eve şu boku! Eğer o kapının ötesine bir daha geçerseniz seni öldürürüm!"

"Baş üstüne!" dedi Luster. Dizginleri eline aldı ve uçlatırlı. Queenie'ye vurdu. "Kalk! Kalk artık! Benjy, n'olur!"

Ben'in sesi gürledikçe gürledi. Queenie yeniden yola dü-
zöldü, nalları yeniden pat pat etmeye başladı, ve Ben birdenbi-
re sustu. Luster hemen arkasına bir göz attı, sürdü arabayı. Sa-
pı kırılan çiçeği Ben'in yumruğuna doğru sarkmıştı, gözleri boş
ve mavi ve rahattı yeniden, saçaklar ve binaların yüzleri soldan
sağa doğru akarken bir daha; direkler ve ağaçlar, pencereler ve
kapılar, ve tabelalar, her biri düzenli yerli yerinde.

Ses ve Öfke'ye Ek

William Faulkner

Compson Ailesi: 1699-1945

IKKEMOTUBBE: Düşük bir Amerikan kralı. "Du Homme" derdi ona sütkardeşi; bir Fransız asilzadesi olan bu sütkardeş biraz daha geç doğmuş olsaydı Napolyon'un muhafızları denen o pırıltılar içindeki şövalye güruhunun en parlağı olurdu, Fransızca "insan" sözcüğünün Chickasaw dilindeki karşılığını böyle bir unvan haline getiren sütkardeş; Ikkemotubbe çevirme sözcüğünü, hem zekâsı hem de hayali olan, hem de insanları, bu arada kendini de, çok iyi tanıyan ad sahibi, bir adım daha ileri götürdü ve "Kör Talih"e çevirdi. Kaybettiğı geniş arazisinden bâkir Kuzey-Doğu Mississippi bataklığının dört köşesi bir kumar masası kadar keskin köşelenmiş bir mil karelik sağlam toprağını (o sıralarda ormanlıktı buraları çünkü 1833'ten önceki eski günlerdi. Amerikan bayrağındaki yıldızların henüz çok olmadığı ve Jefferson Mississippi'nin boydan boya araları çamurla sıvanmış tek katlı uzun bir binadan oluşan Chickasaw Acentesi ve ticaret merkezinden ibaret bulunduğıu) kaderini düşük bir kralla paylaştığı için veraset hakkını kaybeden bir İskoçyalı mültecinin torununa vermiş. Bu onun için yeniden bir başlangıç oldu barışçı yollarla yürümeye, hangi araçlarla olursa olsun, kendisinin ve ailesinin uygun bulduğı, yaya ya da at sırtında, yeter ki Chickasaw atı ile olsun, o sıralarda Oklahoma

denmeye başlayan yabancı Batı topraklarına. Daha bilmiyordu petrolü.

JACKSON: Beyazlardan Büyük bir Baba, eli kılıçlı. (Eski bir düello, kavgacı sıksa sert dayanıklı ihtiyarlamayan eski bir aslan, ulusunun refahını Beyaz Saray'ın refahından ve kendi siyasi partisinin sağlığını da her ikisinden üstün tutan ve hepsinin de üstüne kendi karısının şerefini değil, şeref olsun olmasın savunulur çünkü olsun olmasın savunulmuştur şimdiye kadar prensibini koyan.) Wassi Town'daki mükellef çadırında kendi eliyle bağışın mührünü ve karşı tarafın mührünü basan, petrolden hiç haberi olmadan: Böylece günün birinde yersiz yurtsuz kalacak düşük kral torunlarının içkiden yalpa vura vura ve muhteşem bir şekilde koma halinde kemiklerinin sığındığı özel olarak yapılmış toz kaplı kemiklerinin üstünde kırmızı boyalı arabaların içinde yangın söndürme makineleri ile üzerinden geçmelerini sağlamış.

Bunlar da Compson'lar:

QUENTIN MACLACHAN: Bir Glasgowlu matbaacının oğlu, öksüz kalmış ve Perth dağlarında bir köyde annesinin ailesi tarafından büyütülmüş. Culloden Moor'dan Carolina'ya kaçmış, gece gündüz taktığı kılıç ve giydiği İskoç elbisesi ile, ve daha pek az bir şeyle. Sekseninde, bir kere bir İngiliz Kralına karşı savaştıktan sonra, bu yanlışlığı bir daha tekrar etmek istememiş ve bir gece 1779'da bir daha kaçmış, küçük torununu ve İskoç elbisesini alarak (kılıcı ile oğlu, torununun babası, bir yıl kadar önce Georgia savaşında Tarleton'un alaylarının birinde kaybolmuştu) Kentucky'ye, Boon ya da Boone adındaki bir komşusunun yerleşmiş olduğu yere.

CHARLES STUART: Bulunduğu İngiliz alayında unvan ve rütbe yükselmiş ve mahkûm olmuş. Kaçan ordu ve arkadan kovalayan Amerikalılar onu bir Georgia bataklığında ölü sanarak bırakmışlar, her iki taraf da yanılmış. Hâlâ kılıç taşıyordu, ev yapımı tahta bacağı ile yetiştigi zaman babasına ve oğluna

dört yıl sonra Harrodsburg, Kentucky'de tam sırasında gömdü babayı, ve uzun bir bölünmüş-kişilik dönemine girdiği sırada bile, hâlâ öğretmen olmaya çalışıyor, öğretmen olmak istediğine inanıyordu, sonunda kumarbaz oldu, gerçekte de öyle idi, hiçbir Compson oynadığı oyunun umutsuz ve çıkışlarının uzun süreceğini anlamadıkça bunun farkına varmaz. Mississippi ovasının tümünü Amerika Birleşik Devletleri'nden ayırıp İspanya'ya bağlamak için planlar düzenleyen Wilkinson adındaki ahbabının (büyük kabiliyet, nüfuz, zekâ ve iktidar sahibi adam) başında bulunduğu Konfederasyon'a katılmak suretiyle sonunda yalnız kendi başını değil, ailesinin emniyetini ve arkasında bırakacağı ismin temizliğini de tehlikeye atmayı becerdi. İşin fiyaskosu çıkınca o da kaçtı (Compson ailesinden bir okul öğretmeninden başka herkes bunun böyle olacağını anlayabilirdi), komplocular arasında ülkeden kaçması gereken yalnız o idi: bu da parçalamaya teşebbüs ettiği hükümetinin intikam ya da cezası dolayısıyla değil artık her biri kendi başlarının çaresine bakan eski Güney Ordusu'ndan arkadaşlarının öfkeli dönüşleri yüzündendi. Amerika'dan kovulmadı, kendini yurtsuz olduğuna inandırdı, kovuluşu ihanet yüzünden değil davranışının çok gürültülü ve velveleli oluşu yüzündendi, daha yeni bir bağlantı kuracak yere gelmeden arkasındaki bağlantıların hepsini bağıra çağıra koparıyordu; böylece hareketi ortaya çıkararak ne askeri bir teşkilat ve ne sivil bir hafiye oldu. Onu Kentucky'den ve Amerika'dan atmak ve hatta yakalayacak olurlarsa belki de dünyadan izini silmek isteyen kendi komplo arkadaşları oldu hareketi ele veren. Aile geleneğine kapılarak geceleyin kaçtı, oğlu ile, eski kılıcı ve İskoç etekliğiyle.

JASON LYCURGUS: Her zaman gönlünde klasik bir oku öğretmeni olmak sevdasını taşımış alaycı tahta bacaklı inatç bir babanın taktığı tantanalı bir adın zoruyla olacak, 1811'de bir gün Natchez Trace'e doğru yola çıktı, yanına basbayağı bir heybe ile bir çift güzel tabanca alarak, ilk iki yüz metreyi kesinlikle yarım dakikadan az bir zamanda ikincisini ondan pek fazla bir zamanda almayan ama bütün hızı burada kalan ufak tefek karını içeri kaçmış ama bacakları kuvvetli bir kısrağın sırtında

Ana yeterli oldu: Okatoba'da (1860'da hâlâ Old Jefferson deniyordu buraya) Chickasaw Acentesi'ne vardı ve oradan ileri gitmedi. Altı ay içinde acentenin kâtibi oldu ve on iki ay içinde ortağı, resmen hâlâ memur görünüyordu ama kısırağın "Ikkemotubbe"ye mensup gençlerin bindiği atlara karşı yarışlarda kazandığı paralarla şimdi büyük bir dükkân haline gelen yerin fiilen yarı sahibi idi. Kendisi, Compson olarak, yarışların daima elli metre ya da hiç olmazsa altı yüz metre aralıkla sınırlandırılmış olmasına dikkat ediyordu; ertesini yıl Ikkemotubbe küçük kısırağın sahibi oldu ve Compson da tam bir mil karelik sağlam bir toprağın, sonradan burası Jefferson şehrinin hemen hemen merkezi oldu, o sıralarda ormanlıktı, ve yirmi yıl sonra da ağaçlar vardı ama ormandan fazla bir park denilebilirdi artık buraya, esir evleri, ahırlar, aşhaneler ile Fransa ve New Orleans'tan vapurla getirilmiş malzemedен sütunlu ve revaklı evi yapan aynı mimar tarafından düzenlenmiş modaya uygun yeşillikler, parklar, gezinti yolları ve köşkler ve sağlam bir mil karelik toprak da hâlâ dokunulmamış duruyordu 1940'da (toprağı çevrelemeye başlayan yalnız beyazların Jefferson adındaki küçük köyü değil bu toprağı da çevirmek üzere olan koskoca bir beyazlar bölgesiydi, çünkü Ikkemotubbe'nin çocukları ve köylüleri birkaç yıl içinde göçüp gitmiş olacaktı, sağ kalanlar savaşı ve avcı olarak değil beyaz adam olarak yaşayacaklardı, tembel çiftçiler olarak ya da şurada burada, kendilerinin de plantasyon dedikleri çiftliklerin ağaları ve tembel esirlerin sahipleri olarak, yalnız beyazlardan biraz daha kirli, daha tembel, daha zalim olarak sonunda vahşi kandan hiçbir iz kalmayacak, yalnız bir pamuk arabasının üzerindeki bir zencinin burun biçiminde ya da beyaz bir bıçkılıhan işçisinin ya da kürk avcılarında ya da lokomotif ateşçisinde arada sırada görünecektir), Compson malikânesi diye tanınıyordu o sıralarda, çünkü malikâne prensler, devlet adamları, generaller ve kardinaller yetiştirmeye elverişli idi, Culloden, Carolina ve Kentucky'den gelen düşkün Compson'ların öcü alınacaktı, sonradan burası Vali Konağı olarak tanındı çünkü zamanla bir vali yetiştirdi daha doğrusu yumurtladı -Culloden'deki büyükbabadan gelme Quentin Mac Lachan- ve bu yer hâlâ eski Vali Konağı diye bili-

niyordu bir General de yumurtladığı zaman (1861) –(bütün şehrin ve bölgenin önceden varmış oldukları bir karar ve anlaşma ile bu ad bir kere takılmıştı buraya, sanki o sırada bile ve önceden eski valinin el attığı her şeyde başarısızlığa uğramayan, uzun ömür ya da intihar dışında son Compson olduğunu biliyorlarmış gibi)– Tuğgeneral Jason Lycurgus II, 1862’de Shiloh’da yenildi ve 1864’te Resaca’da o kadar kötü olmamakla beraber yine yenildi, 1866’da hâlâ el değmemiş olarak duran bir millik sağlam toprağı New England’lı bir tefeciye¹⁹ rehin etti, eski şehir Kuzeyli General Smith tarafından yakıldıktan sonra zamanla Compson’ların değil Snopse’ların torunları ile dolacak olan, yeni küçük şehir taşmaya başladıkça yenilmiş komutan ömürünün kırk senesini geri kalan topraklar üzerindeki rehini durdurmak üzere araziyi parsel parsel satmak suretiyle kıyısından köşesinden yemekle geçirdi: Sonunda 1900’de bir gün portatif asker karyolası üzerinde sessizce öldü avlanmak için Tallahatchie nehri yataklarında kurduğu kampta ömrünün son günlerini geçirirken.

Eski vali bile unutulmuştu artık; eski topraklardan kalan şeye şimdi sadece Compson’ların Konağı deniyordu –harap olmuş eski bahçe ve park ve gezi yollarının otlar bürümüş izleri, uzun zamandan beri boya isteyen ev, veranda ve boyaları kabuk kabul kalkmış sütunlar ve evin önünde Jason III (avukat olmak üzere yetiştirilmiş, gerçekten de meydana bakan bir binanın üst katlarında bir yazıhanesi olmuş, tozlu dosyalara bölgenin en eski isimlerinden bazılarını gömmüş –Holston ile Sutpen, Grenier ile Beauchamp ve Coldfield davaları– temyiz dipşiz labirentleri arasında yıldan yıla kaybolup giden davalar: ve babası ihtiyarlamayan kalbinde kim bilir nasıl bir hülya taşımıştı onun için, ama şimdi o üç kişisel kalıptan üçüncüsünü tamamlamakla meşguldü: birincisi parlak ve asil bir devlet adamının oğlu olmak, ikincisi cesur ve asil insanların savaş önderi olmak, üçüncüsü ise imtiyazlı düzmece bir–Daniel Boone²⁰ –Robinson Crusoe, gençliğe dönmeyen çünkü gençliği fiilen

19 Carpetbagger: İç Savaştan sonra Güney’e gelip orayı sömüren Kuzeyli tefeciler

20 Daniel Boone (1735-1820): Ömrü boyunca Amerikan yerlileri ile savaşmış unlu bir Amerikan öncüsü.

hiçbir zaman bırakmamış bir insan- böylece avukatın yazıhanesi Vali Konağı'na ve eski debdebeye giden bir antre olacaktı) önünde bir viski sürahesi ve sayfa uçları kıvrılarak işaretlenmiş bir sürü Horace'lar, Livy'ler ve Cataline'ler, gerek ölü ve gerekse yaşayan hemşerileri hakkında iğneli ve alaylı methiyeler düzen (öyle söylenirdi), kalan malların sonuncusunu da, ev ile aşhane ve harap ahırlar ve Dilsey ailesinin oturduğu hizmetçi evi dışında, peşin para ile bir golf kulübüne satmış, böylece Nisan ayında kızı Candace'ın güzel bir düğün yapmasını ve oğlu Quentin'in Harvard Üniversitesi'nde bir yıl okumasını ve ertesi yıl 1910 Haziran'ında intihar etmesini sağlamış, 1928 yılının o ilkbahar başlangıcında Compson'ların hâlâ içinde yaşadıkları bu yer artık Eski Compson'ların Konağı diye biliniyordu ve bu sırada eski valinin talihsiz unutulmuş isimsiz on yedi yaşındaki torununun torununun torununu son kalan akli başındaki erkek akrabasından (Amcası Jason IV) sakladığı parayı çalıyor ve yağmur borusundan inerek gezici bir sokak tiyatrosunda çalışan bir perdecisi ile kaçıyor, ve Compson'lardan hiçbir iz kalmadığı halde bile burası yine Eski Compson Ailesinin Konağı diye anılıyor; dul kalan anne öldükten ve Jason IV artık Dilsey'den korkmaya lüzum kalmadığını görerek, aptal kardeşi Benjamin'i Jackson'daki Devlet Akıl Hastahanesi'ne koyduktan sonra, evi bir hemşerisine satıyor, o da burasını jüri üyeleriyle at ve katır tüccarlarına mahsus pansiyon olarak işletiyor ve burada pansiyon (golf sahası da) kalmadıktan sonra bile burası Eski Compson Ailesinin Konağı diye anılıyor ve eski bir millik sağlam toprak da sıra sıra küçük kalabalık alelacele yapılmış şahıslara ait yarı şehir yarı köy evlerden sonra yine dokunulmamış olarak duruyor.

Ve bunlar da var:

QUENTIN III: kız kardeşinin vücudunu değil bir çeşit Compson şeref kavramını sevmiş ve (kendisinin çok iyi bildiği gibi) kızlığın küçük ince zarı bu şerefi terbiye edilmiş bir fok balığının burnunda tuttuğu koskoca yuvarlak bir dünya topu gibi geçici olarak dengede tutmuş. Yalnız bir türlü başaramaya-

cağı ensest ilişkide bulunma fikrini değil Presbiteryen kilise-
nün ebedi ceza fikrini de sevmiş; böylece, Tanrı değil, kendisi ken-
dini ve kız kardeşini cehenneme atmış olacak, orada kız
kardeşini ebediyen koruyacak ve ebedi ateşlerin içinde onu so-
nuna kadar bozulmamış olarak koruyacaktı. Ama ölümü hep-
nin üstünde sevmiş ve sadece ölümü sevmiş, bilinçli ve hemen
hemen sapık bir ölüm sezzisini sevmiş ve bu sezzinin içinde
yaşamış, tıpkı bir âşığın sevgilisinin istekli dost hassas inam-
maz vücudunu sevmesi ve isteyerek kendini ondan uzak tut-
ması, gibi, sonunda uzak tutmaya değil, kendini tutmaya bile
dayanamamış, fırlatıp atmış kendisini, vazgeçmiş, boğulmuş
1910 Haziran'ında Massachusetts eyaletinde Cambridge'de in-
tihar etmiş; kız kardeşinin düğününden iki ay sonra, önce aka-
demik yılı bitirmeyi ve böylece peşin ödenen üniversite ücreti-
nin tam değerini almayı bekleyerek, eski Culloden ve Carolina
ve Kentucky'deki büyükbaba kanı onda da olduğu için değil;
doğuştan aptal en küçük kardeşinin ve aynı kız kardeşin açıkta
ateşe bakma dışında en çok sevdikleri şey olan eski Compson
topraklarının son kalan parçasının da kız kardeşinin düğünü
ve Harvard'da bir yıl okuma masrafını karşılamak için satılmış
olmasından dolayı.

CANDACE (CADDY): Bahtsız doğmuştu ve bunu da bili-
yordu, kabullenmişti aramadan onu ya da kaçmadan ondan,
Kardeşini kardeşine karşı sevmiş, yalnız onu değil onda gör-
düğü ailenin şeref ve kudretinin o acı peygamberce katı ve bo-
zulmaz yargıçlığını sevmiş, çünkü kardeşi onu sevdiğini san-
mış ama gerçekte onun, ailenin kırılmaya mahkûm gururunun
kalıbı ve yüzkarasının iğrenç bir aracı olmasından tiksiniş;
yalnız bu kadar değil, erkek kardeşini, onu sevmeyi becereme-
mesine karşı değil bu gerçek yüzünden sevmiş, kardeşinin her
şeyin üstünde kendisine değil koruduğu ve kendisinin ise hiç
bir değer vermediği kızıoğlankızlığına değer vermesi gerektiği
gerçeğini kabul etmiş: ona göre bir şeytantırnağından başka bu
şey olmayan ince fizik bir daraltı idi o. Kardeşinin ölümü her
şeyin üstünde sevdiğini biliyordu ve kıskanç değildi, hayali ze-
hiri ona sunabilirdi (belki de evlenme hesapları ve düşünceleri

yüzünden bunu yaptı). Başka birinden iki aylık gebeydi, cinsiyetini düşünmeksizin adını Quentin koymuştu çocuğun, her ikisinin de (kendisinin ve kardeşinin) ölmüş olarak bildikleri bir kardeşin adını anmak için, bir yıl önce annesi ile beraber kaplıcalarda dinlenirlerken rastladıkları uygun Indiana'lı bir gençle evlendiği sırada (1910). Kocasını kendisinden boşandı 1911'de. İkinci derecede bir film prodüktörü ile evlendi, 1920 Hollywood, California. Karşılıklı uzlaşma ile ayrıldılar, Meksika 1925. Alman işgali ile beraber Paris'te ortadan kayboldu, 1940, hâlâ güzel ve belki de hâlâ zengindi çünkü fiilen içinde bulunduğu kırk sekiz yaşından on beş yaş daha genç gösteriyordu, ve bir daha adı duyulmadı, yalnız Jefferson'da bir kadın vardı, şehir kütüphanesi memuru, fare kadar ufak tefek ve fare rengine, hiç evlenmemiş, şehir okullarında Candace Compson'la aynı sınıflarda bulunmuş ve sonra ömrünün geri kalan kısmını düzenli olarak atlayan hortlaklar arasında *Sonsuza Kadar Amber*'i muhafaza etmekle ve *Jurgen* ile *Tom Jones*'i ortaokul öğrencilerinden kaçırmakla geçirmiş, çocuklarsa arka dolaplardan ayak uçlarına bile basmadan bu kitaplara yetişmişler, o ise kitapları saklamak için bir sandığın üstüne çıkmak zorunda kalmış. 1943'te bir gün, hemen hemen bitkinliğe kadar varan bir haftalık şaşkınlıktan sonra, bu sırada kütüphaneye girenler hemencecik masasının gözünü kaparken ve kilidini çevirirken görmüşlerdi onu (öğleden sonraları gelip *Amber* ve *Thorne Smith*'in kitaplarını kimse görmesin diye Memphis ve Jackson gazetelerine sarıp çıkan ve çoğu eski okul arkadaşları hanımlar, bankacı, doktor ve avukat karıları kendisinin hastalanmak üzere olduğuna ve belki de aklını kaybettiğine inanıyorlardı) gün ortası kütüphaneyi kapattı, kilitledi, çantası koltuğunun altında sımsıkı, her zaman renksiz yanaklarında iki ateşli karar işareti, Jason IV'ün kâtip olarak işe başladığı tarım araçları dükkânına girdi, kendi adına burada pamuk alım satımı yapan Jason IV uzun adımlarla dolaşıyordu, şimdiye kadar yalnız erkeklerin girdiği bu loş mağarada –sapanlar, diskler, koşum takımı hevenkleri, araba falakaları, katır yastıkları, tütsülenmiş etler, ucuz ayakkabılar– un ve pekmezlerle darmadağınık, duvarlanmış bir mağara, loş çünkü içindeki mallar gösterilmek için de-

ğil daha çok gözden kaçırmak için, çünkü üründen aldıkları paya karşılık Mississippi çiftçilerine ya da hiç olmazsa zenci Mississippi çiftçilerine mal verenler, ürün elde edilinceye ve değeri aşağı yukarı hesap edilinceye kadar, istemeyi öğrenecekleri şeyleri göstermek istemezler çiftçilere sadece adı ile istedikleri zaman ihtiyaç duymazlık edemeyecekleri şeyleri verirler onlara –ve Jason’ın arka taraftaki özel malikânesine doğru yürüdü: raylı kapalı bir yer darmadağın çekmeler ve dolaplar üzerlerine çivilenmiş toz tiftik toplayan pamuk makbuzları hesap defterleri ve pamuk numuneleri ve aynı şekilde birbirine karışmış peynir, gaz ve koşum yağı kokuları ve muazzam bir demir soba belki yüzyıldan beri üzerine çiğnenmiş tütün tükürülüp durmuş, uzun ve yatık bankonun ve arka tarafında Jason duruyor ve, kadın girer girmez yavaşça susan ve çiğnemeyi de kesen iş-elbiseli adamlara bir daha bakmıyor, baygınlık geçirircesine el çantasını açıyor ve bir şey çıkarıyor içinden ve tezgâhın üstüne koyuyor Jason o şeye bakarken o ayakta tirtir titriyor ve hızlı hızlı soluyor –bir resim, bir renkli fotoğraf lüks bir dergiden kesildiği belli– lüks ve para ve güneş dolu bir resim –Cannes şehrindeki dağ fonu, palmyeler, serviler ve deniz, açık büyük pahalı krom nikelaj kenarlı spor arabası, bir kadın yüzü şapkasız zengin bir eşarpla bir fok derisi ceket arasında, yaşını göstermiyor ve güzel, soğuk rahat ve lanetli; yanında ince uzun orta yaşlı yakışıklı bir adam bir Alman Kurmay Generalinin kordonları ve flapaları içinde– ve fare kadar fare rengi yaşlı dul titremekte ve kendi cüretine şaşmakta, resmin arkasındaki çocuk-suz bekâra bakmakta ve o yıllardan beri sürüp gelen şu erkek soyunun son adamı, bütünlüğü kaybetmeye başladıktan ve gurur çoğunlukla boşluk ve kendine acıma haline geldikten sonra bile onlarda kibarlıktan ve gururdan bir şeyler kalırdı: kendi hayatından başka pek az bir şeyle ana yurdundan kaçmak zorunda kaldığı halde hâlâ yenilmiş olmayı kabul etmeyen eski vatandaşın tutun da, hayatı ve adı ile iki kere kumar oynayan ve iki kere de kaybeden ve bunu hiçbir zaman kabul etmeyen adama, becerikli küçük bir kısrakla düşük babasının ve büyük-babasının öcünü alan ve itibar kazanan kişiye, akıllı ve heybetli Valiye ve kahraman ve mert insanları savaş meydanında yöne-

tirken başarısızlığa uğramış olmakla beraber bu başarısızlıkta en az kendi hayatını da tehlikeye koymuş olan Generale, mallarının son kalan kısmını da içki içmek için değil çocuklarından birine hiç olmazsa hayatta düşünülebilecek en iyi fırsatı vermek için satan ayyaşa kadar.

"Bu Caddy!" diye fısıldadı kütüphane memuru. "Onu kurtarmalıyız!"

"Evet Cad, belli" dedi Jason. Sonra gülmeye başladı. Ayakta durmuş gülüyor resme, masanın gözü ile çanta arasında bir haftadır gide gele buruşan ve yırtılan soğuk güzel yüze. Ve kütüphane memuru biliyordu neden güldüğünü, otuz iki yıldan beri Bay Compson dediği bu adamın, 1911'de kocası tarafından terk edilen Candace küçük kızını eve getirip bırakmış ve hemen sonraki trenle gitmiş, ve bir daha dönmemişti, ve yalnız zenci aşçı Dilsey değil, kütüphane memuru da, basit içgüdüleri ile tahmin etmişlerdi ki Jason çocuğun hayatını ve gayri meşru oluşunu hem annesini bütün hayatınca Jefferson'dan uzaklaştırmak için hem de kendisini çocuğun geçimi için annenin gönderceği paranın itiraz edilmez vasisi tayin ettirmek için bir şantaj vasıtası olarak kullanmak niyetindeydi. Kütüphane memuru 1928'de, Candace'ın kızı su borusundan aşağı inip tiyatro perdecisi ile kaçtığı gündenberi onunla konuşmamıştı.

"Jason!" diye bağırdı kadın. "Kurtarmalıyız onu! Jason! Jason! Jason!" ve hâlâ bağıırıyordu adam resmi başparmağı ile işaret parmağı arasına alıp bankonun arkasından kadına doğru fırlattığı sırada da.

"Bu Candace mı?" dedi. "Güldürmeyin beni. Bu orospu daha otuzunda yok. Öteki şimdi ellisinde."

Ve kütüphane bütün ertesi gün boyunca kilitli kaldı, öğleden sonra saat üçte kadın, ayakları şişmiş ve yorulmuş ama hâlâ gücü yerinde ve çantası hâlâ sımsıkı koltuğunun altında, Memphis'in zenci mahallesinde küçük temiz bir bahçeye girdi ve küçük temiz bir evin basamaklarını tırmandı ve zili çaldı ve kapı açıldı ve kendi yaşında bir kadın ona baktı sessizce. "Sen Frony'sin, değil mi?" dedi kütüphane memuru. "Beni hatırlamadın mı - Melissa Meek, Jefferson'dan..."

"Evet," dedi zenci kadın. "Buyurun içeri. Annemi mi gör-

mek istiyorsunuz.” Ve odaya girdi, temiz ama dağınık odası bir ihtiyar zencinin, ihtiyarların, ihtiyar kadınların, ihtiyar zencilerin kokuları ile dolu, Haziran olduğu halde bir ateşin için için yandığı ocağın yanında salıncaklı bir sandalyeye oturmuş ihtiyar bir kadın –bir zamanlar iriyarı bir kadıymış, üzerinde rengi atmış temiz bir basma, yumuk ve artık hemen hemen görmeyen gözlerinin üstünde temiz bir türban– ve buruşmuş kâğıdı verdi, siyah ellere, ırkının bütün kadınlarında olduğu gibi otuz ya da yirmi ya da on yedisindeki kadar yumuşak ve ince ellere.

“Caddy’nin resmi!” dedi kütüphane memuru. “O! Dilsey! Dilsey!”

“Ne söylüyor adam?” dedi ihtiyar zenci kadın. “Adam” sözüyle ihtiyar kadının ne demek istediğini biliyordu kütüphane memuru, şaşmadı, çünkü kütüphane memuru hem ihtiyar kadının “adam” sözü ile kimi kastettiğini bildiğini anlayabilir, hem de ihtiyar zenci onun resmi Jason’a gösterdiğini bilebilirdi.

“Ne dedi adam biliyor musun?” diye bağırdı. “Tehlikede olduğunu anlayınca onu tanıdı, resmi göstermeseydim bile tanıyacaktı. Ama herhangi bir kimsenin, birinin, hatta benim onu kurtarmak istediğimi anlayınca, onu kurtarmaya çalışacağımı anlayınca, bu o değil dedi. Ama o! Bak bir defa!”

“Gözlerime bak,” dedi ihtiyar zenci. “Nasıl görebilirim resmi?”

“Frony’yi çağır!” diye bağırdı kütüphane memuru. “O tanıyacak!” Ama bu sırada ihtiyar zenci kâğıdı eski kıvrım yerlerinden kıvrıyor, geriye veriyordu.

“Artık görmüyor gözlerim,” dedi. “Göremem.”

Ve hepsi bu kadar. Saat altıda kalabalık otobüs durağına güçlükle vardı, çanta koltuğunun altında ve gidiş-dönüş biletinin dönüş yansı öteki elinde, her günkü gürültülü platforma sürüklendi birkaçı orta yaşlı sivil ama çoğu asker ve bahriyeli ya izne ya da ölüme giden ve evsiz genç kadınlar, onların arkadaşları, hepsi iki yıldanberi, talihleri olduğu zaman bugün şehirlerarası otobüslerde yarı otellerde, talihleri olmadığı zaman gündüz otobüslerde, otomobillerde, istasyonlarda, bekleme salonlarında, genel istirahat odalarında yaşayan ve taylarını bir esirgeme kurumuna ya da polis karakoluna bıraktıkları zamana kadar çalışmalarına bir süre

ara veren ve sonra yeniden işe başlayan, ve kendisini zar zor otobüse atabildi, herkesten o kadar küçüktü ki ayağı sadece ara sıra yere değdi; sonunda bir şekil (asker elbiseli bir adam, göremiyor onu çünkü ağlamaya başlamıştı) onu yerden kaldırdı ve vücudunu olduğu gibi aldı öteki pencerenin yanında bir yere oturttu, orada hâlâ sessiz ağılıyordu şehir hızlı hızlı geçerken yarundan ve sonra kalırken arkasında, dışarı bakabilirdi ve şimdi tekrar evine dönmüş olacaktı, Jefferson'da rahat, güvenli, orada hayat anlaşıl-maz ihtirasları dalavereleri kederleri öfkeleri ve umutsuzluklarıyla yaşanır, ama burada saat altıda üzerine kapağınun kapatılması gerekir ve bir çocuğun ağırlığı olmayan eli bile onu sessiz ölümsüz dolaplardaki şekilsiz benzerlerinin arasına tekrar koyar, bütün ve rüyasız gece boyunca orada durmak üzere anahtarını çevirir. *Evet* diye düşündü, sessiz sessiz ağlayarak, *işte bu kadar görmek istemedi resmi Caddy imiş değilmiş biliyor ki kurtarılmak istemiyor Caddy artık kurtarmaya degecek hiçbir şeyi yok artık onun şu anda kaybetmekte olduğu kaybedebileceği şeyin bile artık hiçbir değeri yok onun için*

JASON IV.: Culloden'den beri ilk akli başında Compson ve (çocuksuz bir bekâr) dolayısıyla sonuncu. Mantıklı akılcı kendine hâkim ve eski stoik geleneğine uygun bir filozof da; Tanrı hakkın-da şu ya da bu türlü hiçbir şey düşünmez ve sadece polisi hesaba katar ve bundan ötürü zenci kadından korkar ve ona saygı duyar, doğuştan can düşmanıdır zenci kadının, 1911'de yeğenin gayri-meşruluğunu anasına karşı şantaj aracı olarak kullandığını basit duygusu ile keşfetmesinden beri, pişirdiği yemeğini yediği zenci kadının. Kendininkileri hem Compson'inkilerle beraber savunmuş ve korumuş ve hem de kendininkilerini Compson'inkilerle rekabet ettirmiş ve korumuş, Snopse'lar son yüzyılın başından sonra Compson'lar ve Sartorise'ler gibi şehrin nüfuzlu ailesi olmuş, öteki ailelerin nüfuzları gittikçe kaybolmaya başlamıştı (Snopse'lardan biri değil, fakat Jason Compson oldu ocağı söndüren, anası ölür ölmez -yeğeni yağmur borusundan inerek ortalıktan silindi Dilsey de artık sopa ile onu korkutamaz olmuştu- aptal kardeşini Devlet Akıl Hastahanesi'ne vermiş ve evi boşaltmıştı, bir zamanların debdebeli koskocaman odalarını apartman de-

diği parçalara bölmüş ve tümünü bir hemşerisine satmış, o da orada bir pansiyon açmıştı), oysa zor olmadı bu, çünkü ona göre şehrin geri kalan bölümü, dünya ve bütün insanlar da Compson'dı, kendisi hariç, hiçbiri tanımlanamazdı ama önceden yapacakları aşağı yukarı kestirebilirdi, hiçbirine hiçbir surette güvenmemek şartıyla. Çayırın satışından elde edilen bütün paralar kız kardeşinin düğününe ve kardeşinin Harvard'da okumasına gitmiş, dükkân kâtibi olarak çalıştığı sıralarda aldığı bir parçacık ücretten yemeyip içmeyip arttırdığı parayı da Memphis'de okula gitmek için harcamış, orada pamuğun nasıl sınıf ve cinslere ayrıldığını öğrenmiş, sonra kendi işini kurmuş, ayyaş babasının ölümünden sonra, çürümekte olan evde yaşayan çürümekte olan ailenin bütün yükünü yüklenmiş, annelerinin hatırı için aptal kardeşine bakmış, otuz yaşındaki bir bekânın hakkı ve gereği ve hattâ ihtiyacı olabilecek zevklerden fedakârlık etmiş böylece annesinin ömrünü olabildiği kadar eskisi gibi geçirmesini sağlamış, bunu annesini sevdiğinden ötürü değil (daima akli başında bir insandı) sadece haftalıklarını kesmeye çalıştığı halde bir türlü evden atmaya bile zorlayamadığı zenciden korktuğundan ötürü yapmıştı; ve bütün bunlara karşın üç bin dolar kadar bir para biriktirmeyi başarabilmişti (2840,50 dolar demişti yeğeni parayı çaldığı zaman; para acılı ve zavallı küçücük dolarcıklar ve çeyrekler ve yarım dolarlar halinde idi, bankaya yatırmamıştı, çünkü ona göre bir bankacı da bir Compson daha demekti, yatak odasındaki masasının kilitli gözünde saklıydı, odadaki yatağını da kendi yapar ve kendi değiştirir, odaya girip çıktığı zamanlar dışında kapısını daima kilitli tutardı. Budala kardeşinin yoldan geçen bir kız çocuğuna karşı giriştiği beceriksiz ve yanda kalan bir teşebbüsünden sonra annelerine haber vermeden çocuğun vasisi olarak tayin ettirmişti kendini, böylece annesi daha evden dışarı çıktığı-
nın farkında olmadan hadım ettirmişti yaratığı, annenin 1933'teki ölümünden sonra kendisini hem aptal kardeşinden hem evden hem de zenci kadından ebediyen kurtarmıştı, deposunun üzerinde bir merdiven yukarıda, pamuk defterlerinin ve numunelerinin bulunduğu iki yazıhane odasına taşınmış, burayı yatak odası-mutfak-banyo haline getirmişti, sadece hafta sonlarında iriyan gösterişsiz dost sarı saçlı tatlı yüzlü, artık pek genç olmayan, ke-

ınarı geniş şapkalı (mevsimine göre) suni kürk giymiş bir kadın gelirdi, her ikisi de, orta yaşlı pamuk tüccarı ile, şehir halkının, sadece Memphis'ten arkadaşı dedikleri bu kadın, cumartesi gecesi şehrin sinemasında görülürler ve Pazar sabahı bakkaldan aldıkları ekmek, yumurta, portakal, hazır çorba ile dolu kesekâğıtları ellerinde apartman merdivenlerini tırmanıyorlardı, evcil, ailesine düşkün, kılıbık bir hal, akşama doğru otobüs kadını tekrar Memphis'e alır götürürdü. Kurtulmuştu artık. Serbestti. "1865'te," derdi, "Abe Lincoln zencileri Compson'lardan kurtardı. 1933'te de Jason Compson Compson'ları zencilerin elinden kurtardı."

BENJAMIN: Doğuştan adı Maury, annesinin tek kardeşinin adı: yakışıklı fiyakalı gösterişli işsiz güçsüz bir bekâr, önüne gелenden para alır, Dilsey'den bile, zenci olduğu halde, ellerini ceplerinden çıkarırken Dilsey yalnız kendi kız kardeşinin ailesine mensup olmadığını, herhangi bir kimsenin gözünde de herhangi bir yerde bir hanımefendi olabileceğini ona anlatır, annesi bile ne olduğunu anladıktan ve adının değişmesini ağlayarak ve direnerek istedikten sonra kardeşi Quentin'in adına uygun diye adı Benjamin'e çevrilmişti (Benjamin, en küçük çocuk, kutsal kitapta Mısır'a satılan). Üç şeyi sevmiş: Candace'ın düğün masrafını ödemek ve Quentin'i Harvard'a göndermek için satılan çayırı, kız kardeşi Candace'ı ve alevi. Ama bunlardan hiçbirini kaybetmemiş, çünkü kız kardeşini hatırlamıyor sadece onu kaybedişini biliyor, ve aleve her zaman uykuya dalarken gördüğü parlak şeklin aynı, çayır ise satılmadan önceki halinden daha iyi çünkü şimdi hem o hem de T. P. insanların golf sopalarını sallamaktan ibaret olan ve kendisini hiç ilgilendirmeyen hareketlerini parmaklık boyunca durmadan izlemekle kalmazlar, T. P. onu ot ve yonca kümelerine kadar götürür ve orada T. P.'nin elinde birdenbire küçük kürecikler belirir, bu kürecikler elinden kurtulup tahta döşemelere ya da et tütsüleme odasının duvarına ya da beton kaldırıma çarptığı zaman yer çekimi olduğunu bile bilmediği şeye ve bütün değişmez kurallara karşı kor ve onları yener. 1913'te hadım ediliyor, 1933'te Devlet Akıl Hastahanesi'ne konuluyor. Böylelikle bir şey kaybetmiş ol-

muyor çünkü, kız kardeşi olayında olduğu gibi, çayırı değil sadece çayırın kaybını hatırlıyor ve alev de hâlâ o aynı parlak biçimde.

QUENTIN: Sonuncusu. Candace'ın kızı. Doğumundan dokuz ay önce babasız kalmış, doğuşta adsız, ikiye bölünen yumurta cinsiyetini belirlediği andan beri evlenmemeye mahkûm. On yedi yaşında iken, Peygamberimiz Hazreti İsa'nın yeniden doğuşunun bir önceki gününün bin sekiz yüz doksan beşinci yıldönümünde, dayısının öğleyin üzerine kilitlediği odanın penceresinden yağmur oluşuna atlıyor, oradan dayısının kilitli ve loş odasının kilitli penceresine geçiyor, camlardan birini kırıyor ve pencereden içeri giriyor ve dayısının ateş karıştırma demiriyle masasının kilitli gözünü kırarak açıyor ve parayı alıyor (para kesinlikle 2840,50 dolar değil. Aşağı yukarı yedi bin dolar kadar ve Jason da buna kızıyor zaten, o gece ve o geceyi izleyen beş yıl içinde az aralıklarla ya da hiç azalmadan sürüp giden kıpkırmızı dayanılmaz bir öfkenin kendisini habersizce bir an birdenbire, bir mermi ya da şimşek gibi, yok edeceğine ve öldüreceğine ciddi olarak inanıyordu. Sadece şöyle küçücük bir üç bin dolarcığın değil kimseye söyleyemediği aşağı yukarı yedi bin dolarının çalınmış olması öteki insanların sempatisini kazandırmayacaktı ona bir acıma hissi yaratmak istemiyordu, o daha çok kızkardeşinin bir orospu yeğeninin de başka bir orospu olduğuna üzülyordu, polise bile başvuramadı; çünkü zaten kendisine ait olmayan dört bin doları kaybetmişti kendisinin olan üç bin doları esasen kurtaramazdı, çünkü ilk dört bin dolar yeğenindi resmen, bu para annesinin son on altı yıldan beri kızının geçimi ve bakımı için gönderdiği paranın bir bölümü idi, para resmen mevcut değildi, çünkü akrabalarının vasi olarak kendisinden istedikleri ve her yıl Bölge Yargıcına verdiği raporlarda bu paralar harcanmış ve yenmiş olarak gösteriliyordu; böylece kendi kurbanı olan kız yalnız çaldığı paraları değil, onun tasarruflarını da çalıp götürmüştü; hapsi göze alarak kendi cebine attığı dört bin dolardan değil hemen hemen yirmi yıldan fazla bir zamandan beri bin türlü fedakârlıklarla ve yalanlarla, teker teker arttırdığı üç bin dolardan da olmuştü; bunu kurbanı, kendi kurbanı olan bir insan değil, aynı

zamanda bir kız çocuk yapmıştı, hem de bir defada, düşünmeden ve bir plan kurmadan, hatta masanın gözünü açtığı zaman ne kadar para bulacağını bilmeden ve paranın miktarına aldırmadan; ve şimdi o polisten bile yardım istemeyecek durumdaydı; o ki ömrü boyunca polisi her zaman hesaba katmış, polise hiçbir işini düşürmemeye çalışmış, onların parazit ve sadist boşgezerliklerini destekleyen vergileri yıllarca vermişti; yalnız bu kadar değil kızı izlemeye bile cesaret edememişti, çünkü yakalarsa kız baklayı ağzından çıkarabilirdi, böylece onun tek başvurduğu yer olaydan iki, üç, hatta dört yıl sonra, tam unutulması lazım geldiği sıralarda, geceleri onu yatağında çırpındırıp duran ve terleten boş bir rüyadan ibaret kaldı: hiç belli etmeden kızı yakalıyor, karanlığın içinden birdenbire üstüne atılıyor, paranın hepsini yiyip bitirmeden ve ağzını bile açmadan öldürüyordu onu) ve aynı yağmur olduğundan aşağı alacakaranlıkta sıyrılmış ve iki karısı olduğu için zaten takibata uğrayan tiyatro perdecisi ile beraber kaçmıştı. Ve böylece ortadan kayboldu; girdiği meslek ne olursa olsun artık onu krom nikelajlı bir Mercedes'e götürmeyecek; çıkarttığı fotoğrafta bir kurmay general bulunmayacaktı.

Ve hepsi bu kadar. Aşağıdakiler Compson ailesinden değil-
ler. Zenci bunlar:

T. P.: Memphis'te Beale Sokağı'nda Chicago ve New York fabrikalarının özellikle kendisi için imâl ettikleri güzel parlak katı elbiseleri giyer.

FRONY: Bir otobüs hamalı ile evlenerek St. Louis'e gitmiş, annesine bir ev açmak üzere yeniden Memphis'e dönmüş, çünkü Dilsey Memphis'ten öteye gidememiş.

LUSTER: Koskoca bir adam, 14 yaşında. Kendi yaşının iki misli ve vücudunun üç misli bir aptala hem çok iyi bakabiliyor hem de eğlendiriyor onu.

DILSEY:
Katlandılar.